

סדר
תפלות השחר
לכל שבתות השנה.

ORDE
DER
OCHTENDGEBEDEN
VOOR DEN
SHABBATH.

Opnieuw in het Nederlandsch vertaald en van
verklarende aantekeningen voorzien

DOOR

J. VREDENBURG,

Leeraar aan het Beth Hamidrash te Amsterdam.

AMSTERDAM,
J. L. JOACHIMSTHAL.

סדר תפלת שחרית

קודם שיכנס לבית הכנסת ישהה מעט בעזרת ברכ"ג, ויאמר

וַאֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבָא בֵּיתְךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הַיָּבֵל קִדְשֶׁךָ בִּירְאָתְךָ :

ואז ילך בנחת ויאמר

בְּבֵית אֱלֹהִים נִחַלְךָ בְּרַגְשִׁי :

כשיכנס לבית הכנסת יאמר

מִהֲטָבוֹ אֱחָלִיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל : וַאֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ
אָבָא בֵּיתְךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הַיָּבֵל קִדְשֶׁךָ בִּירְאָתְךָ : " אֶהְבֵּתִי
מֵעוֹן בֵּיתְךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ : וַאֲנִי אֶשְׁתַּחֲוֶה וְאֶכְרַע
אֶבְרַכָּה לִפְנֵי " עֲשֵׂי : וַאֲנִי תַפְלְתִּי לְךָ " עַת רְצוֹן אֱלֹהִים
בְּרַב חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יִשְׁעֶךָ :

אֲנִי קְרִאתֶיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל הַט אֲזוּנְךָ לִי שְׁמַע אִמְרָתִי : אֲנִי בְּצַדִּיק אֶחָוָה
פָּנֶיךָ אֲשַׁבְּעָה בְּחֻקֵּי תְמוֹנֹתֶיךָ : וַאֲנִי עָלֶיךָ בִּטְחָתִי " אִמְרָתִי אֱלֹהִי
אָמְתָה : שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנִי בְּשׁוּעֵי אֱלֹהֶיךָ בְּנִשְׁאֵי יְדֵי אֵל דְּבִיר קִדְשֶׁךָ : " וְ
אֱלֹהֵי שְׁוֹעָתִי אֱלֹהֶי וְהִרְפָּאֵנִי : אֱלֹהֶיךָ " אֶקְרָא וְאֵל אֲרֻנִּי אֶתְחַנֵּן : הַאִירָה
פָּנֶיךָ עַל עַבְדְּךָ הוֹשִׁיעֵנִי בְּחֶסֶדְךָ : כִּי לֹךְ " הוֹחֲלֵתִי אָמְתָה תַעֲנֵה אֲרֻנִּי
אֱלֹהֵי : שְׁמַעַה תַפְלְתִּי " וְשׁוֹעָתִי הַאֲזִינָה אֵל דְּמַעְתִּי אֵל תַּחֲרֹשׁ : שְׁמַע
" וְהַעֲנֵנִי " הִנֵּה עוֹזֵר לִי :

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדוֹד שְׁמַחְתִּי בְּאוֹמְרִים לִי בֵּית " גִּלְךָ : שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל
אִמְרָתְךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב : הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שְׁוֹעֵי מַלְכִּי וְאֱלֹהֵי כִּי
אֱלֹהֶיךָ אֶתְפַּלֵּל : " בְּקֶר הַנִּשְׁמַע קוֹלִי בְּקֶר אֶעֱבֹד לְךָ וְאֶצַּפֶּה : אֲנִי
קְרִאתֶיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל הַט אֲזוּנְךָ לִי שְׁמַע אִמְרָתִי : רַגְלִי עֲמִידָה בְּמִישׁוֹר
בְּמִקְהֵלִים אֶבְרַךְ " :

יְגַדֵּל אֱלֹהִים חֵי וְיִשְׁתַּבַּח * נִמְצָא וְאִין עַת אֵל מְצִיאֹתוֹ :
אֶחָד וְאִין יְחִיד בְּיַחֲדוֹ * נַעֲלָם וְגַם אִין סוּף לְאַחַדוֹתוֹ :
אִין לוֹ דְּמוּת הַגּוֹף וְאִינוּ גּוֹף * לֹא נַעֲרוֹךְ אֱלֹהֵי קִדְשָׁתוֹ :
קְרִמּוֹן לְכָל־דְּבָר אֲשֶׁר נִבְרָא * רֵאשׁוֹן וְאִין רֵאשִׁית לְרֵאשִׁיתוֹ :

OCHTEND - GEBED.

Aan den ingang der Synagoge zegt men :

Ik, — door Uwe overgroote genade kom ik in Uw huis, ik werp mij neder voor Uwen heiligen tempel in vreeze voor U.

Bij het binnenkomen zegt men :

Het huis Gods betreden wij met eerbiedigen schroom.

Nadat men de Synagoge is binnengegaan, zegt men :

Hoe schoon zijn uwe tenten, Jakob! uwe woningen, Israël! Ik, — door Uwe overgroote genade kom ik in Uw huis, ik werp mij neder voor Uwen heiligen tempel in vreeze voor U. O Eeuwige! ik bemin den zetel van Uw huis en de plaats van het verblijf Uwer heerlijkheid! Ik, — ik wil mij nederwerpen en knielen, ik wil de knie buigen voor den Eeuwige, mijnen Maker! Ik, — moge mijn gebed tot U, o Eeuwige, komen in een tijd van welgevallen; o God, in Uwe overgroote genade, verhoor mij met Uw waarachtig heil!

Vóór het ochtendgebed wordt nog het volgende gezegd :

Ik roep U aan, want Gij verhoort mij, o God! neig Uw oor tot mij, hoor mijn spreken. Ik — in gerechtigheid aanschouw ik Uw aangezicht; ik wil mij bij het ontwaken verzadigen aan Uwe verschijning! Ik — op U vertrouw ik, o Eeuwige; ik zeg: mijn God zijt Gij! Hoor het geluid mijner smeking, wanneer ik tot U schrei, wanneer ik mijne handen ophief naar het binnenste van Uw heiligdom! Eeuwige, mijn God, ik schrei tot U en Gij geneest mij. Tot U, o Eeuwige, roep ik, en den Heere smee ik. Doe Uw aangezicht lichten over Uwen dienaar, help mij door Uwe genade! Want op U, o Eeuwige, hoop ik; Gij, Gij zult verhooren, Heere, mijn God! Hoor toch mijn gebed, o Eeuwige, luister naar mijn schreien, zwijg toch niet bij mijne tranen. Hoor, o Eeuwige, en wees mij genadig, Eeuwige! wees Gij mij tot helper.

Lied Hamma'loth van David. Ik verheug mij, wanneer men mij zegt: laat ons gaan naar het huis des Eeuwigen! Ik verblijd mij met Uw gezegde, gelijk iemand, die grooten buit vindt. Luister naar het geluid mijner smeking, mijn Koning en mijn God, want tot U bid ik. Eeuwige! des morgens moogt Gij mijn stemme hooren; des morgens, als ik voor U offers orden, — en naar U uitzie. Ik roep U aan, want Gij verhoort mij, o God! neig Uw oor tot mij, hoor mijn spreken! Mijn voet staat op vlakken bodem, in volksverzamelingen loof ik den Eeuwige.

Verheerlijkt worde God, d'Allevende, hoog worde Hij geprezen,
Die absoluut bestaat, en Wiens bestaan geen tijd tot maatstaf heeft;
Die eenig is, geen eenheid is gelijk de Zijne;
Voor menschengeeest verborgen, is Zijn grenslooz' eenigheid.
Hij heeft geen lichaamsvorm, is onlichaamlijk Wezen,
Geen nog zoo krachtig woord beschrijft Zijn heiligheid!
Voorafgaand aan 't Heelal, uit niets door Hem geschapen,
Was Hij de eerste, aan Zijn bestaan ging niets vooraf.

ב תפלת שחרית

הנו אֲדוֹן עוֹלָם • וְכָל-נוֹצֵר יוֹרֶה גְדֻלָּתוֹ וּמַלְכוּתוֹ :
שֹׁפֵעַ נְבוֹאָתוֹ נִתְּנוּ אֶל- אֲנָשֵׁי סִגְלָתוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ :
לֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה עוֹד נָבִיא וּמַבִּיט אֶת-תְּמוּנָתוֹ :
תּוֹרַת אֱמֶת נָתַן לְעַמּוֹ אֵל • עַל-יַד נָבִיאָו נֶאֱמַן בֵּיתוֹ :
לֹא-יִחְלִיף הָאֵל וְלֹא-יִמִּיר דָּתוֹ לְעוֹלָמִים לְוֹלָתוֹ :
צוּפָה וַיִּוָּדַע סִתְּרֵינוּ • מַבִּיט לְסוֹף דָּבָר בְּקִדְמָתוֹ :
גּוֹמֵל לְאִישׁ חֶסֶד בְּמַפְעָלוֹ • נוֹתֵן לְרֹשַׁע רָע בְּרִשְׁעָתוֹ :
יִשְׁלַח לִקְצֵן יָמִין מְשִׁיחֵנוּ • לְפָדוֹת מַחְבֵּי קֶץ יִשׁוּעָתוֹ :
מֵתִים יִחְיֶה אֵל בְּרַב חֶסְדּוֹ • בְּרוּךְ עַד-עַד שֵׁם תִּהְלָתוֹ :

אֲדוֹן עוֹלָם • אֲשֶׁר מֶלֶךְ בְּטָרֶם כָּל יֹצֵר נִבְרָא :
לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל • אֲדוֹן מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא :
וְאַחֲרֵי כְּבִלּוֹת הַכֹּל • לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִוָּרָא :
וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹרֵה • וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה :
וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי • לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה :
כָּלִי רֵאשִׁית כָּלִי תְּכֵלִית • וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשֹׁרָה :
וְהוּא אֵלִי וְחִי גֵאֲלִי • וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה :
וְהוּא נָסִי וּמְנוּס לִי • מִנֵּת כּוֹסֵי בַּיּוֹם אֶקְרָא :
בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי • בַּעַת אִישָׁן וְאַעֲיִירָה :
וְעַם רוּחִי גִוִּירָה • יְיָ לִי וְלֹא אִירָא :

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל גְּמִילַת יָדִים :

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם
בְּחֻכְמָה וּבְרָא בּוֹ גְּקָבִים גְּקָבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גְּלוּי

¹⁾ Vgl. Ps. 16,5, waar de dichter God noemt: zijn aandeel in grond-
bezit en levensvreugde; vgl. daarmede Num. 18,20 en Deut. 18,2.

„Ziedaar den Heer van 't Al"; met luider stem verkondigt
 Al, wat geschapen werd, Zijn groote koningsmacht.
 Hij gaf profetengeest, den straal van Zijn genade,
 Den mannen, die Hij Zich tot roem en eer verkoor.
 Doch onder Israël's stam wordt geen profeet gevonden,
 Die Mozes evenaart, aanschouwend Zijnen troon!
 De leer der waarheid heeft Hij ons, Zijn volk, geschonken,
 Door Mozes, Zijn profeet, vertrouwd in gansch Zijn huis!
 God ruilt Zijn wet niet in, verandert geen bepaling,
 In verste toekomst blijft onwrikbaar nog Zijn woord!
 Alziende, kent Hij ook ons diep verborgen denken,
 Ziet van den eersten kiem het eind van elke zaak!
 Naar ieders werken schenkt Hij 't loon van Zijn genade,
 Bestraft den booswicht ook voor 'tgeen hij heeft misdaan.
 Hij zal op zijnen tijd ons den gezalfde zenden,
 Die elk bevrijden zal, die Zijne hulp verbeidt!
 De dooden doet God eens door Zijne gunst herleven!
 Zijn naam, zoo roemrijk, zij in eeuwigheid geloofd!

O Wereldbestuurder, die koningsmacht kendet,
 Voordat een gewrocht uit het niets was ontstaan, —
 Toen plots door Uw willen het al was geschapen,
 Wordt Gij als Almachtig Beheerscher erkend!
 En mocht eens de Schepping geheel weer verdwijnen,
 Ook dan zal gevreesd nog Uw koningswoord zijn!
 Toen niets was, bestond Hij, Hij is in het heden,
 Zal eeuwig bestaan in Zijn stralenden glans.
 Zijn wezen is eenig, geen tweed' is te vinden,
 Met Hem te vergelijken of naast Hem geplaatst!
 In tijd niet begonnen, geen einde bestaanbaar,
 Bij Hem slechts is macht en berust heerschappij!
 Slechts Hij is mijn God, mijn Verlosser, Allevend!
 Is Rots in mijn lijden, in tijden van nood!
 Banier is mij God, is mij veilige toevlucht,
 Mijn deel aan den kelk ¹⁾, op den dag, dat ik roep.
 Ik leg in Zijn handen mijn geest met vertrouwen,
 Wanneer ik te slapen mij leg en ontwaak;
 Doch niet slechts mijn geest, ook mijn stoflijk omhulsel!
 Is God slechts mijn steun, zie, dan vrees ik niet meer!

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die
 ons door Uwe geboden geheiligd en ons bevolen hebt, de handen
 te wasschen.

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die
 den mensch met wijsheid hebt gevormd en aan hem verschei-
 dene openingen en holle organen geschapen hebt. Het is openbaar

וַיְדוּעַ לִפְנֵי כֹסֶם כְּבוֹדֶךָ שֶׁאִם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם אֹי יִפְתֹּם אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקִים וּלְעֲמֹד לִפְנֶיךָ • בְּרוּךְ אַתָּה יי רֹפֵא כָּל-בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת :

בהרבה קהלות וגם באמשטדרם מתחילין כאן אלהי נשמה.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹק בְּדַבְרֵי תוֹרָה • וְהִעֲרַבְנָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת-דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ (וְצִאֲצֵאֵינוּ) וְצִאֲצֵאֵינוּ עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּלְנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי תוֹרָתְךָ (לְשִׁמָּה) • בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְלַמֵּד תוֹרָה לַעֲמוֹ יִשְׂרָאֵל : בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר-בָּנוּ מִכָּל-הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת-תּוֹרָתוֹ • בְּרוּךְ אַתָּה יי נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

במדבר ו' וַיִּשְׁמְרֶךָ : יֵאָר יי ! פָּנֵינוּ אֵלֶיךָ וְיִתְנֶךָ : יֵשָׂא יי ! פָּנֵינוּ אֵלֶיךָ וְנִשָּׂם לְךָ שְׁלוֹם : אֱלֹהֵי דְבָרִים שְׂאִין לָהֶם שְׁעוֹר • הַפָּאָר וְהַכְּפוּרִים וְהַרְאִיוֹן וְגִמְלֵי חֲסָדִים וְהַלְמוּד הַתּוֹרָה : אֱלֹהֵי דְבָרִים שְׂאָדָם אוֹכֵל פְּרוּתֵיהֶם בְּעוֹלָם הָיָה וְהִקְרָן קִיָּמָה לְעוֹלָם הַכָּא • וְאֱלֹהֵי הֵן כְּפוּר אֵב וְאֵם וְגִמְלֵי חֲסָדִים וְהַשְׁכָּמָה בֵּית הַמִּדְרָשׁ שְׁחִירֵי וְעִרְבִית וְהַכְּנָסָה אוֹרְחִים וּבִקּוּר חוֹלִים וְהַכְּנָסָה כְּלָה וְלִנְיַת הַמֶּת וְעִיּוֹן הַפֶּלֶא וְהַכָּאָת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לְחֶבְרֵי וְהַלְמוּד הַתּוֹרָה בְּגֵד כָּלָם :

אֱלֹהֵי נִשְׁמָה שְׁנִתְתִּית בִּי טְהוֹרָה חַיָּא אַתָּה בְּרָאָתָה אַתָּה יִצְרָתָהּ אַתָּה נִפְחָתָה בִּי וְאַתָּה מִשְׁמְרָה בְּקִרְבִּי וְאַתָּה עֲתִיד לְטַלְהָ מִמֶּנִּי וּלְהַחְיֶיהָ בִּי לְעֵתִיד לָבָא : כָּל-זְמַן שֶׁנִּשְׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹרָה אֲנִי לִפְנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵי רַבּוֹן כָּל-הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל-הַנְּשָׁמוֹת • בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמַּחְזִיר נִשְׁמוֹת לַפְּגָרִים מֵתִים :

5) Men beschouwt 's menschen deugden als een Gode geleend kapitaal, waarvan de mensch op aarde de renten geniet, terwijl in het leven hiernaals de hoofdsom als het ware wordt teruggegeven.

en bekend voor den troon Uwer heerlijkheid, dat indien een van hen geopend of verstopt zou worden, het niet mogelijk zou zijn te bestaan of in het leven te blijven vóór Uw aangezicht. Geloofd zijt Gij, Eeuwige, die alle vleesch geneest en wonderbaarlijk handelt.

(In vele gemeenten, o. a. te Amsterdam, leest men hier: Mijn God! enz. (zie hieronder) terwijl de lofzeggingen over de heilige Leer gezegd worden vóór de afdeelingen betreffende het dagelijksch offer, blz. 6).

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die ons door Uwe geboden geheilgd en ons bevolen hebt, ons met de woorden der heilige Leer bezig te houden; doe toch, Eeuwige, onze God, de woorden Uwer Leer aangenaam zijn in onzen mond en in den mond van Uw volk, het huis Israël's, zoodat wij en onze afstammelingen en de afstammelingen van Uw volk, het huis Israël's, wij allen worden kenners van Uwen naam en beoefenaars van Uwe Leer (ter wille van haarzelve); geloofd zijt Gij, Eeuwige, die de heilige Leer aan Uw volk Israël hebt onderwezen. G. z. G., E. o. G. K. d. w. die ons uitverkoren hebt boven alle volkeren en ons Uwe Leer hebt gegeven; g. z. G. E. die de heilige Leer gegeven hebt.

(Zij, die de lofzeggingen over de Leer hier uitspreken, laten daarop nog dit volgen:)

De Eeuwige zegene u en behoeft u. De Eeuwige doe Zijn aangezicht voor u lichten en zij u genadig. De Eeuwige wende Zijn aangezicht tot u en verleene u vrede. Dit zijn verplichtingen, waarvoor geene bepaalde maat is voorgeschreven: de hoek (van het veld, waarvan een niet vast bepaald gedeelte bij het maaien voor de armen moest staanblijven¹⁾, en de eerstelingen der boomvruchten²⁾, (die naar Jerusalem werden gebracht) en het brandoffer bij het verschijnen in den tempel bij gelegenheid der drie feesten³⁾ en de verrichting van liefdewerken door persoonlijke daden en de beoefening der heilige Leer⁴⁾. Dit zijn zaken, waarvan de mensch de vruchten geniet in deze wereld, terwijl de hoofdsom hem blijft voor de toekomstige wereld⁵⁾. De volgenden zijn het: eerbied voor vader en moeder, en verrichten van liefdewerken en tijdig bezoek van het leerhuis des morgens en des avonds, en gastvrijheid tegenover vreemdelingen, en bezoeken van zieken, en het verschaffen van uitrusting aan bruiden, en het begeleiden van lijken, en diepe aandacht bij het gebed, en het stichten van vrede tusschen den mensch en zijn naaste, doch beoefening der Leer weegt tegen hen allen op.

Mijn God! de ziel, die Gij in mij geplaatst hebt, is rein; Gij hebt haar geschapen, Gij hebt haar gevormd, Gij hebt haar mij ingeblazen, en Gij bewaart haar in mijn binnenste; en Gij zult haar mij eenmaal ontnemen, doch haar ook weér in de verre toekomst in mij doen terugkeeren. Zoolang dus de ziel in mijn binnenste is, dank ik U, Eeuwige, mijn God en God mijner Voorouders, Meester over alle werken, Heer van alle zielen! Geloofd zijt Gij, Eeuwige, die zielen doet terugkeeren in gestorven lichamen!

¹⁾ Vgl. Lev. 22,22 e.a.p. ²⁾ Vgl. Deut. 26,2. ³⁾ Vgl. Deut. 16,16 e.a.p. ⁴⁾ Vgl. Josua 1,8.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לִשְׁכֹּנֵי בֵּינָה
לְהִבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה :

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֹא עֲשִׂנִי נֶכְרִי :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֹא עֲשִׂנִי עֶבֶר :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֹא עֲשִׂנִי אִשָּׁה :
(הנשים אומרות בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעֲשִׂנִי כְּרָצוֹנוֹ :) :

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עוֹרִים :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְלַבֵּשׁ עֲרָמִים :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְתִיר אֲסוּרִים :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹקֵף כְּפופִים :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל-הַמַּיִם :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי כָל-צָרָתִי :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר הֵכִין מִצְעָדֵי-גִבּוֹר :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוֹרָה :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בְּתַפְאֶרֶת :
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן לֵיעָקֹב כֹּחַ :

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר שָׁנָה מֵעֵינִי
וְתַנּוּמָה מֵעַפְעָפִי . וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּרַגְּלֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ וּדְבַקְנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְאַל תִּבְיָאֵנוּ לֹא
לִידֵי חֵטָא וְלֹא לִידֵי עֲבָרָה וְעוֹן וְלֹא לִידֵי נִסְיוֹן וְלֹא לִידֵי בְּזִיוֹן
וְאַל תִּשְׁלַט-בָּנוּ יֵצֵר הָרַע וְהִרְחִיקְנוּ מֵאֲדָם רַע וּמִחֶבֶר רַע
וּדְבַקְנוּ בַּיֵּצֶר הַטוֹב וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכוּף אֶת-יִצְרָנוּ
לְהִשְׁתַּעֲבֹד-לָךְ וְתַנְּנוּ הַיּוֹם וּבְכָל-יּוֹם לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים
בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רֹאעֵינוּ וְתַגְמְלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים . בְּרוּךְ אַתָּה
יי גּוֹמֵל חֲסִדִּים טוֹבִים לַעֲמּוֹ יִשְׂרָאֵל :

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die den haan inzicht hebt gegeven,
om te onderscheiden tusschen dag en nacht.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die mij niet tot niet-Israëliet hebt
doen worden.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die mij niet tot slaaf hebt gemaakt.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die mij niet tot vrouw hebt gemaakt.

*(De vrouwen zeggen: G. z. G. E. o. G. K. d. w. die mij naar Uwen wil
gemaakt hebt).*

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die blinden de oogen opent.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die naakten kleedt,

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die geboeiden losmaakt.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die gebukten opricht.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die de aarde hebt uitgespannen over
de wateren.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die voor mij al mijne benoodig-
heden gemaakt hebt.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die de schreden van den man vast
doet zijn.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die Israël met mannenkracht omgordt.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die Israël kroont met luister.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die den vermoeide kracht geeft.

G. z. G. E. o. G. K. d. w. die verwijderd den slaap van mijne
oogen en de sluimering van mijne oogleden; en het zij U welge-
vallig, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, ons geoeffend
te doen zijn in Uwe leer; en doe ons gehecht zijn aan Uwe ge-
boden en doe ons niet komen tot zonde, noch tot overtreding en
misdaad, noch in verzoeking, noch tot verachting; doe de kwade
neiging niet heerschen over ons en verwijder ons van slechte
mensen en slechte metgezellen, doch doe ons gehecht zijn aan
de goede neiging en goede handelingen, en buig onzen hartstocht,
zoodat hij zich aan U onderwerpt; en laat ons heden en elken
dag geraken tot gunst en genade en barmhartigheid in Uwe oogen
en in de oogen van al, die ons zien, en bewijs ons goede welda-
den. G. z. G. E. die goede weldaden bewijst aan Uw volk Israël.

יְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּצִילֵנִי הַיּוֹם וּבְכָל-
 יוֹם מֵעַוְוֹת פָּנִים וּמַעֲוֹת פָּנִים מֵאָדָם רַע וּמִחֶבֶר רַע
 וּמִשָּׁבֶן רַע וּמִפְּגַע רַע וּמִשְׁטָן הַמִּשְׁחִית מִדִּין קָשָׁה וּמִבְּעַל
 דִּין קָשָׁה בֵּין שְׁהוּא בֶן-בְּרִית וּבֵין שְׁאִינוּ בֶן-בְּרִית :

לְעוֹלָם יֵהא אָדָם יֵרָא שָׁמַיִם בְּסֶתֶר וּמוֹדָה
 עַל-הָאֵמֶת וְדוֹכָר אֵמֶת כִּלְכְּבוֹ וַיִּשְׁכֵּם וַיֹּאמֶר :

רַבּוֹן כָּל-הָעוֹלָמִים לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ
 לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים * מָה אֲנַחְנוּ מֶה חַיֵּינוּ
 מֶה חֲסִדֵּנוּ מֶה-צִדְקָנוּ מֶה-יְשׁוּעָתֵנוּ מֶה-בְּחִנּוּ מֶה-גְּבוּרָתֵנוּ
 מֶה-נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָּל-הַגְּבוּרִים
 בָּאִין לְפָנֶיךָ וְאֲנָשֵׁי הַשֵּׁם כֹּלָא הֵיוּ וְחֻכְמִים כְּבִלִי מִדַּע וּגְבוּרִים
 כְּבִלִי הַשָּׁפֵל כִּי רַב מַעֲשֵׂיהֶם תָּהוּ וַיְמִי חַיֵּיהֶם הִבֵּל לְפָנֶיךָ *
 וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן-הַבְּהֵמָה אֵין כִּי הִבֵּל הִבֵּל :

אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתְךָ * בְּנֵי אֲבִרָהָם אֲהִבְךָ שְׁנִשְׁבַּעְתָּ
 לֹא בָהֶר הַמִּרְיָה * זָרַע יִצְחָק יַחֲידוֹ שְׁנַעֲקָד עַל-גֵּב הַמִּזְבֵּחַ
 עֲדַת יַעֲקֹב בְּנֶךָ בְּכוֹרְךָ שְׁמֵאֲהֲבָתְךָ שְׁאֲהֵבְתָּ אוֹתוֹ וּמִשְׁמַחְתְּךָ
 שְׁשִׁמַּחְתָּ בּוֹ קָרָאתָ אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂרוּן :

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיִּים לְהוֹדוֹת לָךְ וּלְשַׁבַּחְךָ וּלְפָאֲרְךָ וּלְבָרְךָ
 וּלְקַדֵּשׁ וּלְתַת-שִׁבְחָה וְהוֹדִיָּה לְשִׁמְךָ : אֲשֶׁרֵינוּ מֶה-טוֹב
 חֲלָקֵנוּ וּמֶה-נְעִים גּוֹרְלֵנוּ וּמֶה-יָפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ אֲשֶׁרֵינוּ שְׁאֲנַחְנוּ
 מִשְׁפִּימִים וּמַעֲרִיבִים עֶרֶב וּבֹקֶר וְאוֹמְרִים פְּעָמִים בְּכָל-יוֹם

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ יי * אֶחָד :

בְּלִשָּׁ בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹת לְעוֹלָם וָעֶד : הַמְדַּקְדִּים גּוֹמְרִין הַפְּרָשָׁה.

Het zij welgevallig voor U, Eeuwige, mijn God en God mijner voorouders, mij heden en elken dag te behoeden voor onbeschaamdheid en onbeschaamdheid, voor slechte menschen, en slecht gezelschap, en voor een slechten buur en voor noodlottig toeval en verderfelijk hindernis, voor een strenge rechtspraak en eene harde tegenpartij, hetzij hij tot het verbond ¹⁾ behoore of niet.

Steeds zij de mensch godvreezend in het geheim ²⁾ en bekenne de waarheid en spreke de waarheid in zijn hart (binnenste); hij sta vroeg op en zegge:

Meester over alle werelden! ³⁾ Niet [in vertrouwen] op onze verdiensten storten wij onze smeeking en voor U uit, maar [steunende] op Uwe groote barmhartigheid! Wat toch zijn wij, wat is ons leven, wat onze gunst, wat onze rechtvaardigheid, wat onze hulp, wat onze kracht, wat onze sterkte? Wat zullen wij voor U zeggen, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders? Zijn voor U niet alle helden als niets, en de mannen van naam, als hadden zij nooit bestaan, en wijzen als zonder kennis, en verstandigen als zonder oordeel? Want hunne nog zoo talrijke handelingen — niets zijn zij; de dagen huns levens, ijdel zijn zij voor U; ook dat, waardoor de mensch boven het vee verheven is, is niets — want alles is ijdelheid.

Voorwaar, wij zijn Uw volk, de zonen van Uw verbond, de kinderen van Abraham, die U lief had, dien Gij op den berg Moria hebt toegezworen; het kroost van Izak, zijn éénigen zoon, die gebonden werd op het altaar; de gemeente van Jakob, uwen eerstgeboren zoon, wiens naam Gij wegens uwe liefde, die gij hem toedroegt, en wegens de vreugde, waarmede Gij U over hem verblijddet, Israël en Jeshoeroen genoemd hebt.

Daarom zijn wij verplicht U te danken en U te loven en U te roemen, en Uwen naam te zegenen en te heiligen en lof en dank te brengen aan Uwen naam. Heil ons! hoe voortreffelijk is ons deel, en hoe liefelijk ons lot en hoe schoon is onze erfenis! Heil ons! dat wij des morgens vroeg en des avonds laat ons opmaken en tweemaal elken dag zeggen:

Hoor, Israël! de Eeuwige, onze God, de Eeuwige is éénig!

Geloofd zij de naam Zijner koninklijke heerlijkheid
immer en eeuwig!

¹⁾ Door God met Israël gesloten. ²⁾ Ook al kan hij in het openbaar wegens vervolging niet al zijne plichten vervullen. ³⁾ De uitdrukking עולם, in het meervoud gebezigd, doelt meestal op de beide werelden, deze en de toekomstige.

אֶתָּה הוּא עַד שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶתָּה הוּא מִשְׁנַבְּרָא הָעוֹלָם
אֶתָּה הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאַתָּה הוּא לְעוֹלָם הַבָּא קִדְשׁ
אֶת־שִׁמְךָ עַל מִקְרִישִׁי שִׁמְךָ וְקִדְשׁ אֶת־שִׁמְךָ בְּעוֹלָמְךָ וּבִישׁוּעָתְךָ
תָּרוּם וְתִגְבֶּה קִרְגָנוּ • בָּרוּךְ אַתָּה יי מְקִדֵּשׁ אֶת־שִׁמְךָ בָּרָבִים :
אֶתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ בִּשְׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבְשָׁמַי הַשָּׁמַיִם
הָעֲלִיּוֹנִים • אָמֵת אַתָּה הוּא רֹאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן
וּמִבְלַעֲדֶיךָ אֵין אֱלֹהִים • קִבֵּץ קִיָּךְ מֵאֲרַבַּע בְּנִפּוֹת הָאָרֶץ
יָכִירוּ וַיֵּדְעוּ כָּל־בְּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים לְבָדְךָ
לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ • אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ
אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּם • וּמִי בְּכָל־מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ בְּעֲלִיּוֹנִים
אוּ בַתְּחִתּוֹנִים שִׁיאֲמַר לְךָ מִדַּתְּעֲשֶׂה • אֲבִינוּ שֶׁבִּשְׁמַיִם
עֲשֶׂה עִמָּנוּ חֶסֶד בְּעִבּוֹר שִׁמְךָ הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ וְקִיָּם־לָנוּ
יי אֱלֹהֵינוּ מִהַשְׁכָּתוֹב בְּעֵרַת הַחַיָּא אֲבִיא אֶתְכֶם וּבִיעַת קִבְצִי
אֶתְכֶם כִּי־אֵתֶן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכָל עַמֵּי הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי
אֶת־שְׁבוּתֵיכֶם לְעִינֵיכֶם אָמַר יי :

בהרבה קהלות אומרים כאן ברכת התורה.

שמות ל'

וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : וַעֲשִׂיתָ בִּיזֹר נְחֹשֶׁת וְכָנּוּ
נְחֹשֶׁת לְרַחֲצָהּ וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין־אֶהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ
וְנָתַתָּ שִׁמָּה מַיִם : וּרְחֲצוּ אֶהָרָן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־
רַגְלֵיהֶם : בַּבָּאִם אֶל־אֶהָל מוֹעֵד וּרְחֲצוּ־מַיִם וְלֹא יָמָתוּ אוֹ
בְּגָשְׁתָם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת לְהַקְטִיר אִשָּׁה לַיהוָה : וּרְחֲצוּ יְדֵיהֶם
וּרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמָתוּ וְהִיָּתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לֹז וּלְזָרְעוֹ לְדֹרֹתָם :
וַיִּקְרָא ו' וּלְבַשׁ הַכֹּהֵן מָדוּ כֹד וּמִכְנָסִי־כֹד יִלְבָּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהָרִים
אֶת־הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֵלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּשְׁמֹו אֶצֶל
הַמִּזְבֵּחַ : וּפָשַׁטְתָּ אֶת־בְּגָדָיו וּלְבַשׁ בְּגָדִים אַחֲרִים וְהוֹצִיא אֶת־
הַדָּשֵׁן אֶל־מַחֲוִיץ לַמִּחָנָה אֶל־מְקוֹם טָהוֹר :

Gij waart dezelfde, toen de wereld nog niet was geschapen; Gij zijt dezelfde, nadat de wereld geschapen is; Gij zijt dezelfde in deze wereld, en Gij zijt dezelfde in de toekomstige wereld! Heilig Uwen naam over hen, die Uwen naam als heilig erkennen, en heilig Uwen naam in Uwe wereld en door Uwe hulp worde onze horen ¹⁾ hoog en verheven. Geloofd zijt Gij, Eeuwige, die Uwen naam heiligt in het openbaar.

Gij zijt de Eeuwige, onze God, in den hemel en op aarde en in de hoogste hoogten der hemelen! Het is waar! Gij zijt de eerste en Gij zijt de laatste ²⁾ en buiten U is geen God. Verzamel hen, die op U hopen, van de vier hoeken der aarde, opdat erkennen en weten alle wereldbewoners, dat Gij alleen God zijt over alle koninkrijken der aarde! Gij hebt gemaakt hemel en aarde, de zee en al wat in die allen is; en wie is er onder het gansche werk Uwer handen, onder de hoogere en onder de lagere wezens, die tot U zou zeggen: „Wat doet Gij?” Onze Vader, die in den hemel zijt! bewijs ons genade terwille van Uwen grooten naam, die over ons genoemd is; en bevestig voor ons, Eeuwige, onze God, hetgeen geschreven is: In dien tijd zal Ik u brengen, en in dien tijd verzamel Ik u; want Ik maak u tot roem en lof bij alle volkeren der aarde, wanneer Ik uwe ballingen terugvoer voor uwe oogen, zegt de Eeuwige.

(In vele gemeenten worden hier de lofzeggingen over de heilige Leer uitgesproken, zie blz. 3).

Ex. 30,17—21. De Eeuwige sprak tot Mozes, als volgt: Gij zult maken een waschbekken van koper en zijn onderstel van koper, om zich te wasschen; en gij zult het plaatsen tusschen de tent der samenkomst en het [koperen] altaar, en er water in doen. En Aharon en zijne zonen zullen zich daaruit hunne handen en voeten wasschen. Wanneer zij namelijk in de tent der samenkomst gaan willen, zullen zij ze met water wasschen, opdat zij niet sterven; of wanneer zij naderen willen tot het altaar om dienst te doen, om een vuuroffer in rook te doen opgaan voor den Eeuwige. Dan zullen zij hunne handen en hunne voeten wasschen, opdat zij niet sterven; dit zal hun zijn tot eene eeuwige wet, voor hem en voor zijn kroost, voor hunne geslachten.

Lev. 6,3—5. De priester zal [des morgens] zijne linnen kleding aantrekken en een linnen broek aantrekken op zijn bloot lichaam en eene heffing nemen van de asch, tot welke het vuur het brandoffer op het altaar zal hebben verteerd, en die leggen naast het altaar. Hij zal zijne kleederen uittrekken en zich met andere kleederen kleden, wanneer hij de asch wegbrengt buiten het leger naar eene reine plaats.

¹⁾ Als zinnebeeld van macht. ²⁾ Vóór al het bestaande, waart Gij, en als eens niets van het geschapene meer zal zijn, zult Gij nog bestaan.

במדבר כ"ח
וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ
לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֵדוֹ : וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ
לִיהוָה בְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד : אֶת־
הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין
הָעֲרִבִים : וְעִשִּׂירִית הָאִיפָה סֶלֶת לַמִּנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כִּתִּית
רְבִיעֵת הַחֵין : עֹלֹת תָּמִיד תַּעֲשֶׂה בְּחֹר סִינִי לְרִיחַ נִיחָחֵה אִשָּׁה
לִיהוָה : וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַחֵין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בִּקְדֹשׁ הַסֹּד נִסְךְ
שֹׁכֵר לִיהוָה : וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרִבִים כַּמִּנְחָה
הַבִּקָּר וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחָחֵה לִיהוָה :

ויקרא א' י"א וַיִּשָּׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי יְהוָה וּזְרָקוּ
בְּנֵי אֹהֶלן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב :

אֵתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַקְטִירוֹ אֲבוּתֵינוּ לִפְנֵיךָ אֶת־קִטְרֹת הַסַּמִּים בְּזֶמֶן שְׁבִית
הַמִּקְדָּשׁ קָנִים • בְּאִשֶּׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל־יְדֵי מֹשֶׁה נִבְיִיִךָ כְּפָתוּב בְּתוֹרָתְךָ :

שמות ל' ל"ד

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לָךְ סָמִים נָטָף וּשְׁחַלְתָּ וְחִלְבֵּנָה
סָמִים וּלְבִנָּה זָכָה בָּר בְּבֹר יְהוָה : וְעִשִּׂיתָ אֹתָהּ קִטְרֹת
רֶקַח מַעֲשֶׂה רֶקַח מִמֶּלֶח טָהוֹר קָדֹשׁ : וּשְׁחַקֶּתָּ מִמֶּנָּה הַדֶּקֶל
וְנִתְתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֵחֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אוֹעֵד לָךְ שָׁמָּה
קָדֹשׁ קָדָשִׁים תַּחֲיֶה לָכֶם : וְנֹאמַר וְהַקְטִיר עָלֶיךָ אֹהֶלן קִטְרֹת
סָמִים בִּבְקָר בִּבְקָר בְּהִיטִיבוֹ אֶת־הַנִּגֵּת יִקְטִירֶנָּה : וּבַהֲעֹלֹת
אֹהֶלן אֶת־הַנִּגֵּת בֵּין הָעֲרִבִים יִקְטִירֶנָּה קִטְרֹת תָּמִיד לִפְנֵי
יְהוָה לְרִיחַתִּיכֶם :

תָּנוּ רַבָּנֵינוּ • פְּטוּם הַקִּטְרֹת הַצָּרִי וְהַצֶּפֶן וְהַחֲלִבָּה וְהַלְבָּנָה מִשְׁקֵל שִׁבְעִים
שִׁבְעִים מָנָה • מוֹר וְקִצְיָה שְׁכוּלֹת גֵּרָד וְכַרְפוֹם • מִשְׁקֵל שִׁשָּׁה עָשָׂר

⁴⁾ Een Mané, eigenlijk een munt, heeft 100 denaren; de zilveren denar heeft een gewicht van 96 gerstekorrels.

Num. 28,1—8. De Eeuwige sprak tot Mozes, als volgt: Gebied den kinderen Israëls en zeg tot hen: het offer voor Mij, Mijne spijze, voor Mijn vuur, tot een liefelijken geur voor Mij, zult gij in acht nemen voor Mij te brengen op zijnen bepaalden tijd. En gij zult tot hen zeggen: dit is het vuuroffer, dat gij den Eeuwige zult brengen: schapen, in dit jaar geboren, zonder gebrek, elken dag twee tot gedurig brandoffer. Het eene schaap zult gij bereiden des ochtends, en het tweede schaap zult gij bereiden tusschen de beide avonden. En een tiende van een Ephā¹⁾ meelbloem tot meeloffer, aangemengd met een vierde Hin²⁾ gestooten [olijf]-Jolie. Een gedurig brandoffer, gelijk het bereid werd bij den berg Sinai, tot een liefelijken geur, als vuuroffer voor den Eeuwige. En zijn plengoffer: een vierde van een Hin [wijn] voor elk schaap, in het heilgdom uit te gieten tot wijnpengoffer voor den Eeuwige. En het tweede schaap zult gij bereiden tusschen de beide avonden, gelijk het meeloffer des morgens en zijn plengoffer zult gij bereiden, een vuuroffer, tot liefelijken geur voor den Eeuwige.

Lev. 1,11. En hij zal het slachten ter zijde van het altaar, ten noorden, vóór den Eeuwige; en de zonen van Aharon, de priesters, zullen zijn bloed sprengen op het aldaar rondom.

Gij zijt de Eeuwige, onze God, voor Wien onze voorouders het reukwerk van specerijen in rook deden opgaan in het heilgdom, zooals Gij hun geboden hebt door Uwen profeet Mozes; zoo toch staat geschreven in Uwe Leer:

Ex. 30,34. De Eeuwige zeide tot Mozes: neem u specerijen, als: welriekende hars, en zeenagel en galbanum; dergelijke specerijen en zuiveren wierook; in geheel gelijke deelen zal het zijn. Gij zult het maken tot reukwerk, een mengsel, naar de wijze des specerijmengers, goed dooreengemengd, zuiver, tot een heilgdom. Gij zult daarvan tot fijn poeder stooten en daarvan leggen vóór het getuigenis in de tent der samenkomst, waar Ik u op bepaalden tijd verschijnen zal; heilgdom der heilgdommen zal het u zijn. — (Ex. 30,7 en 8). En er is gezegd: Aharon zal daarop reukwerk van specerijen in rook doen opgaan; elken morgen, wanneer hij de lampen reinigt, zal hij het ontsteken. En wanneer Aharon de lampen aansteekt, tusschen de beide avonden, zal hij het ontsteken; een gedurig reukwerk vóór den Eeuwige, bij uwe nageslachten.

Onze leeraren hebben geleerd: ³⁾ De samenstelling van het reukwerk: balsem, zeenagel, galbanum en wierook ieder tot een gewicht van 70 Mané ⁴⁾. Mirre en kassia, halm-dunne nardus en saffraan, ieder tot een gewicht

¹⁾ Eene Ephā is drie Sea, deze heeft 6 Kab, 1 Kab 4 Log, een Log is gelijk de hoeveelheid van 6 middelmatige eieren; de Ephā is dus gelijk aan 432 eieren; het tiende daarvan, de hoeveelheid, waarvan men verplicht is Challa te nemen, is dus 43¹/₅ ei.

²⁾ Een Hin bevat 12 Log, zie noot ¹⁾.

³⁾ Gewone inleidingsformule voor eene bepaling uit oude Boraitha's.

תפלת שחרית

שְׁשֶׁה עֶשֶׂר מְנָה • הַקִּשְׁט שְׁנַיִם עֶשֶׂר וְקַלּוּפָה שְׁלֹשָׁה וְקַנְמוֹן תִּשְׁעָה בְּדִית בְּרִשְׁנָה תִּשְׁעָה קִבִּין • יֵין קִפְרִיסִין סַאִין הֶלְתָּא וְקִבִּין הֶלְתָּא וְאִם אִין לֹא יֵין קִפְרִיסִין מְבִיא חֲמַר תוֹרֵן עֵתִיק מֶלֶח סְדוּמִית רֹבַע הֶקֶב מַעֲלָה עֶשֶׂן כֹּל־שְׁהוּא • רַבִּי נָתַן אוֹמֵר אֵף כֶּפֶת הִירְהוּ כֹל־שְׁהוּא וְאִם נָתַן כֶּה דְּבִשׁ פִּסְלָה • וְאִם חֲסַר אַחַת מִכָּל־סִמְנִיָּה חֵיב מִיתָה : רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַצְרִי אִינוּ אֵלָּא שְׂרָף הַנוּטָף מַעְצֵי הַקֶּטֶף • בְּדִית בְּרִשְׁנָה שְׁשִׁפִּין כֶּה אֶת־הַצִּפְדָּן כְּרִי שְׁתֵּהא נָאָה • יֵין קִפְרִיסִין שְׁשׁוּרִין כּוּ אֶת־הַצִּפְדָּן כְּרִי שְׁתֵּהא עֲזָה • וְהִלָּא מִי רִגְלִים יָפִין לָהּ אֵלָּא שְׁאִין מִכְּנִיסִין מִי רִגְלִים בְּעֻזָּה מִפְּנֵי הַכְּבוֹד :

הַנִּיָּא רַבִּי נָתַן אוֹמֵר בְּשְׁהוּא שׁוֹחֵק אוֹמֵר הֶדֶק הֵיטֵב הֵיטֵב הֶדֶק מִפְּנֵי שְׁהַקּוֹל יָפָה לְבָשָׁמִים • פִּשְׁמָה לְחֻצָּאִין בְּשֶׁרָה לְשִׁלִּישׁ וְלָרְבִּיעַ לֹא שְׁמַעְנִי • אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכָּלֵל אִם בְּמִדְתָּהּ בְּשֶׁרָה לְחֻצָּאִין • וְאִם חֲסַר אַחַת מִכָּל־סִמְנִיָּה חֵיב מִיתָה :

הִנֵּי בַר קִפְרָא אוֹמֵר אַחַת לְשָׁשִׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שְׁנָה הֵיטֵב כָּאָה שָׁל שִׁירִים לְחֻצָּאִין • עוֹד הִנֵּי בַר קִפְרָא אֵלּוּ הֵיטֵב נֹתֵן כֶּה קוֹרְטוֹב שָׁל דְּבִשׁ אִין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי רִיחָהּ וְלָמָּה אִין מַעְרְבִין כֶּה דְּבִשׁ מִפְּנֵי שְׁתִּיזָּה אֲמָרָה כִּי כֹל־שְׂאֵר וְכֹל־דְּבִשׁ לֹא תִקְטִירוּ מִפְּנֵי אִשָּׁה לִּי : יֵי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב כֹּלָּה : יֵי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בִּטָּח כֶּךָ : יֵי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲגִנוּ כְּיוֹם קְרָאֵנוּ : אַתָּה כֹּתֵר לִי מִצֹּר תַּצְרֵנִי רָגִי פֶלֶט תְּסוּבְּכֵנִי כֹלָּה : וְעֲרַכָּה לִי מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קְדָמוֹנִית :

תפלת רבי נחוניא בן הקנה.

אָנָּה בְּכַח גְּדִלְת יְמִינָה תַּתִּיר צְרוּרָה • אַבְג"יתץ
קָבֵל רַגְת עֲמָךְ שְׁנִבְנִי מִהֲרָנוּ נוֹרָא • קרע"שטן
נָא גְבוּר דּוֹרְשֵׁי יְחוּדָה כְּכַבֵּת שְׁמָרִם • נגד"יכש
כְּרַכֵּם מִהֲרִם רַחֲמִם צְדָקָתְךָ תְּמִיד גְּמִלֵם • בסר"צתג
חֲסִין קְדוֹשׁ כְּרוֹכ טוֹבָךְ נִחַל עֲדָרְךָ • חקב"מנע
יְחִיד גְּאֻרָה לַעֲמָךְ פְּגִירָה זֹכְרִי קִדְשָׁתְךָ • יגל"פוק
שְׁעִתְנִי קָבֵל וּשְׁמַע צַעֲקַתְנִי יְיָ עֲתֵלְמוֹת • שקו"צית
כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

van 16 mané. Costus 12 mané, specerijbast drie en kaneel 9 mané. Loog van Carshiena ¹⁾ 9 kab, wijn van Cyprus drie sea en drie kab, en indien men geen wijn van Cyprus heeft, neemt men ouden zeer witten wijn. Zout van Sedom een vierde van een kab, een weinig van het kruid Ma'alé 'Ashan (dat den rook doet opstijgen). Rabbi Nathan zegt: ook een weinig hars van den Jordaan. — Indien men er honig heeft ingedaan, heeft men het ongeschikt gemaakt voor offergebruik; en indien men een van al zijne specerijsoorten er aan laat ontbreken, is men den dood schuldig ²⁾. Rabban Shim'on, de zoon van Gamliël, zegt: de balsem is niet anders, dan de hars, die van den balsemstruik afdruipt. — De loog van Carshiena dient om daarmede den zeenagel af te spoelen, opdat deze schoon zij. De wijn van Cyprus dient om daarin den zeenagel te weeken, opdat hij sterk van geur zal zijn. Hiervoor zoude immers ook urine geschikt zijn? doch men brengt uit eerbied geen urine in het voorhof.

Er is geleerd: Rabbi Nathan zegt: terwijl men [de specerijen] stoot, zegt men: stoot fijn! stoot fijn! omdat het geluid goed is voor de specerijen. Heeft men het op de helft samengesteld, zoo is het geschikt voor het gebruik; op een derde of op een kwart, daaromtrent hebben wij geene overlevering gehoord. In verband hiermede zeide Rabbi Jehuda: dit is de regel: is het in de vereischte verhouding bereid, dan is het ook op de helft voor het gebruik geschikt; heeft men er echter een van de specerijsoorten aan laten ontbreken, dan is men den dood schuldig.

Bar Kappara deelde de volgende bepaling mede: Eenmaal na zestig of zeventig jaren werd van het overgeblevene gebracht eene hoeveelheid, gelijk aan de helft van het reukwerk ³⁾. Nog deelde Bar Kappara mede: zoude men er een kortob ⁴⁾ honig bij doen, zoo zoude niemand den reuk er van kunnen verdragen; en waarom mengde men er geen honig onder? omdat de heilige Leer zegt: want alle zuurdeeg en alle honig, daarvan zult gij geen vuuroffer voor den Eeuwige in rook doen opgaan.

De Eeuwige Tsebaoth is met ons, de God Jakob's is ons tot toevlucht, Séla! Eeuwige, Tsebaoth, heil den man, die op U vertrouwt. Eeuwige, help toch! Moge de Koning ons verhooren op den dag, dat wij Hem aanroepen. Gij zijt mij een schuilplaats, voor nood beschermt Gij mij, Gij omringt mij met reddingsjuichen, Séla! Dan zal den Eeuwige aangenaam zijn het offer van Juda en Jerusalem, als in de dagen van het vroege verleden, als in de jaren der oudheid!

Ach, Heer! verlos 't gebonden Israël door de krachtige grootheid van Uw rechterhand!

Verhoor het schreien van Uw volk, bescherm ons, doe ons rein zijn, Eerbiedwekkende!

Behoed als Uwen oogappel, Almachtige! hen, die Uw éénheid zoeken te verbreiden;

Zegen hen, doe rein hen blijven, ontferm U over hen; bewijs hun bij voortduring Uw welwillende liefde!

Albedwingende, Heilige, leid Uwe gemeente met de volle grootheid Uwer goedertierenheid!

Eenige, Hoogverhevene! Wend U tot Uw volk, die Uwe heiligheid steeds gedenken.

Verhoor ons smeecken, luister naar ons geschrei, Gij, die het verborgene kent!

Geloofd zij de naam Zijner koninklijke heerlijkheid immer en eeuwig!

¹⁾ V. a. van wikken. ²⁾ כִּיתָה בִּירֵי שָׁמַיִם, niet door den aardschen rechter.

³⁾ Keriethoth 6a en b, vgl. Thalm. Jerus. Joma 4,5.

⁴⁾ = $\frac{1}{64}$ Log, eene zeer kleine hoeveelheid dus, vgl. noot 1 op blz. 7.

תפלת שחרית

ט

במדבר כ"ח ט'

וביום השַׁבָּת שְׁנֵי־כִבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה תָּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עֲלֵת שַׁבַּת בְּשַׁבְּתָּהּ
עַל־עֲלֵת הַתָּמִיד וְנִסְכָּה :

לראש חודש

וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם
וְאַיִל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַעַה תָּמִימִם : וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים
סֵלֹת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לֶפָר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאַיִל הָאֶחָד : וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֵלֹת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ אִשָּׁה לַיהוָה :
וְנִסְבִּיהֶם חֲצִי הַחֵין יִהְיֶה לֶפָר וּשְׁלִישִׁת הַחֵין לְאַיִל וּרְבִיעֵת
הַחֵין לִכְבֹּשׁ יֵין זֹאת עֲלֵת חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה : וּשְׁעִיר
עֹזִים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל־עֲלֵת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ :

זבחים פרק ה'

א אִיזָּחוּ מִקֹּמָן שְׁלֹזְבָחִים קָדְשִׁי קָדְשִׁים שְׁחִיטָתָן בְּצִפּוֹן פָּר
וּשְׁעִיר שְׁלִיזִים הַכַּפּוּרִים שְׁחִיטָתָן בְּצִפּוֹן וְקָבֹל דָּמָן
בְּכָלִי שָׂרֵת בְּצִפּוֹן וְדָמָן טָעוֹן הִזָּה עַל־בֵּין הַבָּדִים וְעַל־הַפְּרָכֶת
וְעַל־מִזְבֵּחַ הַזֶּהב מִתָּנָה אַחַת מֵהֵן מַעֲכַבֶּת : שְׂרִי הָדָם הִזָּה
שׁוֹפָד עַל־יְסוֹד מַעֲרָבִי שְׁלֹמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אִם־לֹא נָתַן לֹא עֵקֶב :
ב פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וּשְׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים שְׁחִיטָתָן בְּצִפּוֹן וְקָבֹל דָּמָן
בְּכָלִי שָׂרֵת בְּצִפּוֹן וְדָמָן טָעוֹן הִזָּה עַל־הַפְּרָכֶת וְעַל־מִזְבֵּחַ הַזֶּהב

10. De stier, door iederen stam te brengen, indien door eene verkeerde beslissing van het hoogste gerechtshof eene overtreding door het volk heeft plaats gehad, die, indien opzettelijk geschied, met uitroeiing (כרת) gestraft wordt (פר העלם דבר של צבור); 20. de door den hogepriester te brengen stier, indien hij op grond eener verkeerde wetsbeslissing eene dergelijke zonde heeft begaan (פר כהן משיח); 30. de bokken, door iederen stam te brengen, indien op grond van eene verkeerde beslissing van het hoogste gerechtshof eene overtreding op het gebied van afgodendienst heeft plaats gehad (שעירי ע"ז).

Num. 28,9 en 10. En op den Shabbathdag: twee schapen, onder het jaar, zonder gebrek; en twee tienden meelbloem tot meeloffer, aangemengd met olie, en zijn plengoffer. Dit is het Shabbath-brandoffer op elken Shabbath, behalve het gedurige brandoffer en zijn plengoffer.

Op het Nieuwemaansfeest zegt men:

Num. 28,11—15. En op de eerste dagen uwer maanden zult gij een brandoffer brengen voor den Eeuwige: twee jonge stieren, jonge runderen, en één ram, zeven schapen onder het jaar, zonder gebrek. En drie tienden meelbloem tot meeloffer, aangemengd met olie, bij iederen stier; en twee tienden meelbloem tot meeloffer, aangemengd met olie, bij den éenen ram. En telkens een tiende meelbloem tot meeloffer, aangemengd met olie, bij elk schaap; een brandoffer tot liefelijken geur, een vuuroffer voor den Eeuwige. En hunne plengoffers: een halve Hien zal zijn bij elken stier, en een derde van een Hien bij den ram en een vierde van een Hien bij elk schaap, wijn; dit is het Nieuwemaans-brandoffer voor elken eersten dag der maand voor de maanden van het jaar. En één geitenbok tot zondoffer; behalve het gedurige brandoffer zal het bereid worden en zijn plengoffer.

1) 1. Welke is de plaats [voor de verschillende dienstverrichtingen] der dieroffers? De allerheiligsten ²⁾ worden aan de noordzijde [van het voorhof] geslacht; de stier en de bok van den verzoendag worden geslacht aan de noordzijde, en het opvangen van hun bloed in een voor den tempeldienst gewijd voorwerp geschiedt aan de noordzijde; en hun bloed moet met den vinger gesprengd worden op de plaats tusschen de draagboomen [der verbondsarke] en op het voorhangsel [dat tusschen het heilige en het allerheiligste hing] en op het gouden [reukwerk-] altaar. [Het nalaten van] ééne dezer spattingen houdt de verzoening tegen. Het overblijvende bloed goot men uit aan de westzijde van het voetstuk ³⁾ van het altaar, dat buiten [in het voorhof] stond; indien hij het evenwel niet uitgestort heeft, belet dit de verzoening niet. — 2. De [andere] stieren en bokken, die verbrand moeten worden, ⁴⁾ moeten aan de noordzijde worden geslacht en hun bloed in een voor den dienst gewijd voorwerp aan de noordzijde opgevangen worden; hun bloed moet met den vinger gesprengd worden op het voor-

¹⁾ Tractaat Zebachiem, Hoofdst. V. ²⁾ Brand-, schuld- en zondoffers.

³⁾ Het altaar in den tempel bestond namelijk uit een voetstuk ter hoogte van één el (יֶדַיִת) en 32 el lang en breed; daarop stond een tweede prisma-vormig stuk, ter hoogte van 5 el en 30 el lang en breed, en daarop het eigenlijke altaar, drie el hoog en 28 el lang en breed; aan de vier hoeken van dit bovenste stuk stonden kubussen ter lengte, breedte en hoogte van één el (קִינִית, horens). Het bovenvlak van het tweede stuk heet סָבִיב, omgang, gaanderij.

מִתְנַה אַחַת מֵהֵן מֵעַכְבַּת שְׂרִי הָדָם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל־יְסוֹד מֵעַרְבֵי
שֶׁל־מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אִם־לֹא נָתַן לֹא־עֵבֶב אֱלוֹ וְאֱלוֹ נִשְׁרָפִין
בְּבֵית הָדָשֵׁן: ג חֲטָאת הַצִּבּוֹר וְהִיחִיד אֱלוֹ הֵן חֲטָאת הַצִּבּוֹר
שְׂעִירֵי רֹאשֵׁי הָדָשִׁים וְשֶׁל־מוֹעֲרוֹת שְׁחִיטָתָן בְּצִפּוֹן וְקָבּוּל דָּמָן
בְּכָלִי שָׂרֵת בְּצִפּוֹן וְדָמָן טָעוֹן אַרְבַּע מִתְנֹת עַל־אַרְבַּע
קָרְנוֹת: בִּיצֹר עֲלֶה בִּכְבֹּשׁ וּפְנֶה לְסוּבָב וּבֹא־לוֹ לְקָרֹן
דְּרוֹמִית מִזְרְחִית • מִזְרְחִית צְפוֹנִית • צְפוֹנִית מֵעַרְבִית •
מֵעַרְבִית דְּרוֹמִית • שְׂרִי הָדָם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל־יְסוֹד דְּרוֹמִי •
וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים מִן־הַקִּלְעִים לְזִכְרֵי כְהֵנָה בְּכָל־מִאֲכָל
לְיוֹם וּלְלֵילָה עַד־חֲצוֹת: ד הָעוֹלָה קָדֵשׁ קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָהּ
בְּצִפּוֹן וְקָבּוּל דָּמָהּ בְּכָלִי שָׂרֵת בְּצִפּוֹן וְדָמָהּ טָעוֹן שְׁתֵּי
מִתְנֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וְטָעוֹנָה הַפֶּשֶׁט וְנִתְּחִין וְכָלִיל לָאֲשִׁים:
ה זִבְחֵי שְׁלָמִי צִבּוֹר וְאַשְׁמוֹת • אֱלוֹ הֵן אֲשָׁמוֹת • אֲשֵׁם
גִּזְלוֹת אֲשֵׁם מַעֲלֹלוֹת אֲשֵׁם שִׁפְחָה חֲרוּפָה אֲשֵׁם גִּזִּיר אֲשֵׁם
מִצּוֹרֵעַ אֲשֵׁם תָּלוּי • שְׁחִיטָתָן בְּצִפּוֹן וְקָבּוּל דָּמָן בְּכָלִי שָׂרֵת
בְּצִפּוֹן וְדָמָן טָעוֹן שְׁתֵּי מִתְנֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע • וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים

noordoostelijken en zuidwestelijken hoek van het altaar tegen de ribben, zoodat aan de vier zijden bloed zichtbaar was.

⁴⁾ De 2 schapen, die op het Wekenfeest met de brooden der eerstelingen (לֶחֶם הַבִּיכּוּרִים) gebracht werden.

⁵⁾ Vgl. Lev. 5,25. ⁶⁾ Vgl. Lev. 5,15.

⁷⁾ Lev. 19,21. *Verloofd* beteekent in rabbijnsche taal iets anders dan bij ons. Het wil nl. zeggen, dat een bindend huwelijk is gesloten, doch de bruid voorsnog in het huis haars vaders blijft; de kinderen hebben plaats gehad, de *וְיָמָה*, de eigenlijke echtverbintenis nog niet.

⁸⁾ Vgl. Num. 6,12. ⁹⁾ Vgl. Lev. 14,12.

¹⁰⁾ Vgl. Lev. 5,18. Voor het geval namelijk, dat er twijfel bestaat, of iemand eene overtreding heeft begaan, die, opzettelijk geschied, met *כִּרְת* gestraft wordt.

hangsel en het gouden altaar; [het nalaten van] één dezer spattingen houdt de verzoening tegen; het overblijvende bloed goot men uit aan de westzijde van het voetstuk van het altaar, dat buiten [in het voorhof] stond; heeft hij het niet uitgestort, dan belet dit de verzoening niet. — Zoowel dezen als genen (de stier en bok van den verzoendag) worden op de aschplaats¹⁾ verbrand. — 3. De zondoffers der gemeente, zoowel als die van enkele personen, — de zondoffers der gemeente zijn namelijk de bokken, op de nieuwemaansdagen en de feestdagen gebracht, — moesten aan de noordzijde geslacht en hun bloed in een voor den dienst gewijd voorwerp aan de noordzijde worden opgevangen; hun bloed moest vier maal met den vinger gestreken worden, aan de vier horens van het altaar namelijk (zie noot 3 op blz. 9). Hoe handelde men daarbij? De priester beklom den trap²⁾ en wendde zich naar den omgang (zie noot 3 op blz. 9) en kwam het eerst aan den zuidoostelijken horen, [ging van daar rechtsom en kwam achtereenvolgens] aan den noordoostelijken, noordwestelijken en zuidwestelijken horen [terwijl hij telkens met zijn vinger een weinig van het bloed aan den horen streek.] Het overblijvende bloed goot hij uit aan de zuidzijde van het voetstuk. — Deze offers werden gegeten binnen de gordijnen [die het voorhof begrenzen] door alle mannen van den priesterstam; op welke wijze ook voorbereid, gedurende éénen dag en den volgende nacht, tot middernacht. — 4. Het brandoffer behoort tot de allerheiligste offers; het moet dus geslacht worden aan de noordzijde en zijn bloed in een gewijd voorwerp aan de noordzijde opgevangen worden en zijn bloed moet in twee spattingen aan de vier zijden van het altaar komen³⁾ en de huid moet worden afgestroopt, het offer naar zijne deelen ontleed en geheel op het altaarvuur verbrand worden. — 5. De vredeoffers der gemeente⁴⁾ en de schuldoffers, — de schuldoffers zijn namelijk de volgende: het schuldoffer wegens roof⁵⁾, het schuldoffer wegens gebruik van gewijde zaken⁶⁾, het schuldoffer wegens onteering eener verloofde slavin⁷⁾, het schuldoffer van den Nazier⁸⁾, het schuldoffer van den melaatsche⁹⁾ en het schuldoffer wegens eene twijfelachtige overtreding¹⁰⁾, — moeten geslacht worden aan de noordzijde, en hun bloed moet in een gewijd voorwerp aan de noordzijde worden opgevangen en hun bloed moet in twee spattingen aan de vier zijden van het altaar komen (zie noot 3). Zij worden gegeten binnen de gor-

¹⁾ Eene plaats buiten Jerusalem, waarheen men ook de asch bracht, die dagelijks vóór het begin van den dienst van het altaar werd genomen.

²⁾ Aan de zuidzijde van het altaar bevond zich eene helling, כִּסֵּה genaamd, waar langs men tot boven op het altaar kon komen; daar naast was een kleinere opgang naar den כִּסֵּה.

³⁾ De priester wierp namelijk uit het bekken een weinig bloed aan den

מִן הַקָּלָעִים לְזִכְרִי כְהֵנָּה בְּכָל־מֵאֵכֶל לַיּוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת :
ו הַתּוֹרָה וְאֵיל נְזִיר קְדָשִׁים קָלִים שְׁחִיטָתָן בְּכָל־מָקוֹם בְּעֶזְרָה
וּדְמָן טָעוֹן שְׁתֵּי מִתְנּוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע • וְנֶאֱכָלִין בְּכָל־הָעִיר
לְכָל־אָדָם בְּכָל־מֵאֵכֶל לַיּוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת • הַמּוֹרֶם מֵהֶם
בִּיּוֹצֵא בָהֶם אֵלָּא שֶׁהַמּוֹרֶם נֹאכֵל לַכֹּהֲנִים לְנִשְׁיָהֶם וּלְבָנֵיהֶם
וּלְעַבְדֵיהֶם : ז שְׁלָמִים קְדָשִׁים קָלִים שְׁחִיטָתָן בְּכָל־מָקוֹם בְּעֶזְרָה
וּדְמָן טָעוֹן שְׁתֵּי מִתְנּוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וְנֶאֱכָלִין בְּכָל־הָעִיר לְכָל־
אָדָם בְּכָל־מֵאֵכֶל לְשָׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אַחֵר • הַמּוֹרֶם מֵהֶם בִּיּוֹצֵא
בָהֶם אֵלָּא שֶׁהַמּוֹרֶם נֹאכֵל לַכֹּהֲנִים לְנִשְׁיָהֶם וּלְבָנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם :
ח הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֹׂר וְהַפֶּסַח קְדָשִׁים קָלִים שְׁחִיטָתָן בְּכָל־מָקוֹם
בְּעֶזְרָה וּדְמָן טָעוֹן מִתְנָה אַחַת • וּבִלְכֹד שִׁיתָן בְּגִגֵּר הִסּוּר :
שְׁנֵה בְּאֲכִילָתָן הַבְּכוֹר נֹאכֵל לַכֹּהֲנִים וְהַמַּעֲשֹׂר לְכָל־אָדָם
וְנֶאֱכָלִין בְּכָל־הָעִיר בְּכָל־מֵאֵכֶל לְשָׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אַחֵר •
הַפֶּסַח אֵינוֹ נֹאכֵל אֵלָּא בַּלַּיְלָה וְאֵינוֹ נֹאכֵל אֵלָּא עַד־חֲצוֹת
וְאֵינוֹ נֹאכֵל אֵלָּא לְמִנּוּיָו וְאֵינוֹ נֹאכֵל אֵלָּא צֵלִי :

בריינתא דר' ישמעאל בריש תורת כהנים.

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת :
מקל וחומר • ומגזרה שוה • מבנין אב מפתוב אחד
ומבנין אב משני כתובים • מכלל ופרט • ומפרט וכלל •
כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט • מכלל

¹⁾ Vgl. Num. 6,17.

²⁾ Aan een deel van de oostzijde en een deel van de zuidzijde liep nl. het voetstuk niet door.

³⁾ Vgl. Exod. 12,4.

dijnen van het voorhof, door de mannen van den priesterstam, op welke wijze ook toebereid, gedurende één dag en den daaropvolgenden nacht tot middernacht. — 6. Het dankoffer en de ram van den Nazier¹⁾ zijn offers van minder heiligen aard; zij mogen geslacht worden overal in het voorhof en hun bloed moet tweemaal gesprengd worden, zoodat het aan de vier zijden van het altaar komt; zij mogen gegeten worden in de geheele stad Jerusalem, door een ieder, op welke wijze ook toebereid, gedurende een dag en den volgende nacht tot middernacht. Hetgeen als heffing daarvan [voor den priester] wordt afgezonderd, staat er geheel gelijk mede; met dien verstande evenwel, dat dit afgezonderde slechts mag gegeten worden door de priesters, hunne vrouwen, kinderen en slaven. — 7. Vredeoffers zijn van minder heiligen aard [dan de in Mishna 1—5 genoemden]; zij mogen overal in het voorhof worden geslacht en hun bloed moet tweemaal gesprengd worden, zoodat het aan de vier zijden van het altaar komt. Zij mogen gegeten worden in de geheele stad, door een ieder, op elke wijze toebereid, gedurende twee dagen en den daar tusschen liggenden nacht. Hetgeen als heffing ervan wordt afgezonderd, staat er geheel gelijk mede, met dien verstande, dat het afgezonderde slechts mag gegeten worden door de priesters, hunne vrouwen, kinderen en slaven. — 8. Het eerstgeborene en het tiende van het vee en het Paaschoffer zijn van minder heiligen aard. Zij mogen overal in het voorhof geslacht worden en hun bloed behoeft slechts éénmaal gespat te worden, mits men dit doet op eene plaats, waaronder het voetstuk zich bevindt²⁾. Wat het eten betreft, bestaat er tusschen deze offers verschil: het eerstgeworpene nl. wordt door de priesters gegeten, het tiende daarentegen door een ieder, doch beiden in de geheele stad, op elke wijze toebereid, gedurende twee dagen en den daartusschen liggenden nacht; het Paaschoffer daarentegen mag niet anders gegeten worden, dan bij nacht, slechts tot middernacht, slechts door hen, die er bij gerekend zijn,³⁾ en niet anders dan [aan het vuur] gebraden.

Rabbie Jishma'el zegt: Door middel van dertien afleidingsregelen kan de Heilige Leer verklaard worden: Door gevolgtrekking van het minder tot het meer gewichtige; door toepassing van dezelfde wetten bij verschillende zaken op grond van traditie betreffende gelijkheid van uitdrukking; door eene bepaling bij eene zaak als stelregel te gebruiken, hetzij die bepaling op een of twee verzen berust; door een algemeen begrip, gevolgd door bijzonderheden (waar onder het algemeen begrip niets gebracht mag worden, dan wat uitdrukkelijk genoemd is) en door bijzonderheden gevolgd door een algemeen begrip (waardoor alles wordt inbegrepen).

Wanneer een aantal bijzonderheden worden voorafgegaan en gevolgd door een algemeen begrip, moogt gij de wet op niets

שְׁהוּיָא צְרִיךְ לְפָרְט · וּמִפְּרֵט שְׁהוּיָא צְרִיךְ לְכָלֵּל · כָּל-
 דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכָלֵּל וְיִצָּא מִן־הַכָּלֵּל לְלַמֵּד לֹא לְלַמֵּד עַל-
 עֲצָמוֹ יִצָּא אֵלָּא לְלַמֵּד עַל הַכָּלֵּל כִּלּוֹ יִצָּא · כָּל־דְּבַר
 שְׁהִיָּה בְּכָלֵּל וְיִצָּא לְטַעוֹן טַעֵן אַחֵר שְׁהוּיָא כְּעִנְיָנוּ יִצָּא
 לְהַקְלִיל וְלֹא לְהַחמִיר · כָּל־דְּבַר שְׁהִיָּה בְּכָלֵּל וְיִצָּא לְטַעוֹן
 טַעֵן אַחֵר שְׁלֹא כְּעִנְיָנוּ יִצָּא לְהַקְלִיל וְלַחמִיר · כָּל־דְּבַר שְׁהִיָּה
 בְּכָלֵּל וְיִצָּא לְדוֹן בְּדְבַר הַחֲדָשׁ אִי אִתָּה יָכוֹל לְהַחמִירוֹ
 לְכָלֵּל עַד שִׁיַּחזִּירוּנוּ הַכָּתוּב לְכָלֵּל בְּפִירוּשׁ · דְּבַר הַלֵּמֵד

anders toepassen, dan op hetgeen met die bijzonderheden overeenkomt. Door een algemeen begrip, dat nog nadere toelichting in bijzonderheden noodig heeft, ¹⁾ en door bijzonderheden, die door het algemeene begrip opgehelderd worden. ²⁾ Elke zaak, die in het algemeene begrepen was en uit dit algemeene is uitgetreden [afzonderlijk behandeld is] om ons iets nieuws te leeren, is niet alleen afzonderlijk behandeld, om ons [de nieuwe bepaling] voor die ééne zaak zelf te leeren, maar is afzonderlijk behandeld, om [ons die nieuwe bepaling] te leeren met betrekking tot het geheele algemeene begrip. Elke zaak, die in het algemeene begrepen was, en afzonderlijk behandeld is, om eene nieuwe, verlichtende bepaling vast te stellen, in een geval, waarin volgens de bepalingen bij het algemeene begrip eene zwaardere wet wordt toegepast, — is afzonderlijk behandeld, uitsluitend om die lichtere bepaling te geven, doch niet om de verzwaringen, die bij het algemeene begrip gelden, toe te passen. Elke zaak daarentegen, die in het algemeene begrepen was en afzonderlijk behandeld is, om nieuwe bepalingen te geven, voor gevallen, die bij het algemeene juist tegenovergesteld invloed hebben, is afzonderlijk behandeld, om de daarbij uitgesproken verlichtingen en verzwaringen aan te geven [zonder dat uit het algemeene iets op die afzonderlijk behandelde zaak mag worden overgebracht]. Eene zaak, die in het algemeene begrepen was en afzonderlijk behandeld is om volgens eene geheel nieuwe bepaling behandeld te worden [die bij het algemeene in het geheel niet voorkomt], heeft men niet het recht weder onder den algemeenen regel te brengen,

¹⁾ In welk geval niet de regel פֿרֵט כָּל וּפֿרֵט geldt.

²⁾ In welk geval het niet wordt beschouwd als פֿרֵט וְכָלֵּל.

מַעֲנֵנוּ וְדַבֵּר הַלְמַד מִסּוּפּוֹ • וְכֵן שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים
זֶה אֶת־זֶה עַד שִׁיבּוֹא הַכְּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְיַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ : וְשֵׁם גְּבוּרָתְךָ בִּירָאָה בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים
קִדְמוֹנוֹת :

בְּהַתְעַטֵּף טָלִית גְּדוּל יִמְשַׁמֵּשׁ בְּצִיצֵת לְבָדָקֵן קוּדֵם הַבְּרַכָּה וְאח"כ יִבְרַךְ מֵעוֹמֵד
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנָנוּ
לְהַתְעַטֵּף בְּצִיצֵת :

ואחר עטיפתו יאמר

מִה יָקָר חֶסֶדְךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יַחְסִיּוּן : יְרוּיָן
מִדָּשָׁן בֵּיתְךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תִּשְׁקֶם : בִּי עֶמֶךָ מְקוֹר חַיִּים
בְּאוֹרְךָ נִרְאָה אִוֹר : מִשֶּׁךְ חֶסֶדְךָ לִידְעֶיךָ וְצִדְקַתְךָ לִישְׁרֵי־לֵב :

tenzij de heilige Schrift haar uitdrukkelijk wederom onder den regel begrijpt. — Iets, dat uit den samenhang [met andere wetten] wordt afgeleid of iets dat uit het vervolg [der bepalingen betreffende de zaak zelve] wordt afgeleid. — En evenzoo: twee bijbelplaatsen, die elkander tegenspreken, [kunnen niet worden opgehelderd,] tenzij een derde bijbelplaats de tegenstrijdigheid oplost.

Het zij U welgevallig, Eeuwige onze God en God onzer voorouders, dat het heiligdom spoedig, in onze dagen herbouwd worde, en maak Uwe leer tot ons deel. En daar zullen wij U in eerbied dienen als in de dagen van het vroege verleden en als in de jaren der oudheid.

Bij het aantrekken van het groote Tallieth zegt men staande:

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die ons door Uwe geboden geheiligd en ons bevolen hebt ons met de schouwdraden te omhullen.

Vervolgens doet men het Tallieth om en zegt, terwijl men erin gehuld is:

Hoe kostbaar is Uwe genade, o God! ook menschenkinderen vinden bescherming onder de schaduw Uwer vleugelen! Zij drinken tot verzadiging uit den overvloed van Uw huis, en Gij drenkt hen uit den beek Uwer heerlijke genietingen. Want bij U is de bron des levens, in Uw licht zien wij licht! Verleng Uwe genade voor hen, die U kennen, en Uwe gerechtigheid voor hen, die oprecht zijn van hart!

יְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תְּשׁוּבָה מִצִּצְתָּ זֶה בְּאֵלֶיךָ
קִנְיָתֶיךָ בְּכָל־פְּרָטֶיךָ וְדִקְדּוּקֶיךָ וּבְנִגְוָתֶיךָ וְתִרְיָג מִצִּצְתָּ הַמְּלִיטִים בָּהּ אָמֵן :

מי שבא לבית הכנסת ומוצא הצבור בסוף פסוקי דזמרה אומר ברוך שאמר עד בתשכחות
ואחר כן תהלה לרוד עד ועד עולם הללויה ואח"כ הללו את ה' מן השמים
עד עם קרובו הללויה ואח"כ הללו אל בקדשו עד הללויה ואח"כ נשמת עד
ישתבח: ואם יש לו שהות יותר יאמר הודו לה' עד והוא רחום וידלג עד והוא רחום
שקודם אשרי כדי להתפלל עם הצבור; ואם אין לו שהות כלל לא יאמר רק ברוך שאמר,
תהלה לרוד, נשמת וישתבח ואם כבר התחילו יוצר אור יתחיל ברכת יוצר אור ויקרא
קריאת שמע עם ברכותיה ויתפלל שמונה עשרה עם הצבור, ואחר שמונה עשרה יאמר
הודו לה' וכו' עד ישתבח, ולא יאמר ברוך שאמר ולא ישתבח.

יאהזו שתי הציצות שלפניו בידו הימנית בשעת אמירת ברוך שאמר ויאמרנו בעמידה.

בְּרוּךְ שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם • בְּרוּךְ הוּא • בְּרוּךְ עוֹשֶׂה
בְּרָאשִׁית • בְּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה • בְּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם •
בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל־הָאָרֶץ • בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל־הַבְּרִיּוֹת • בְּרוּךְ
מְשַׁלֵּם שְׂכָר טוֹב לִירֵאָיו • בְּרוּךְ חַי לְעַד וְקוֹיָם לְנִצְחָה •
בְּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל • בְּרוּךְ שְׂמוֹ • בְּרוּךְ אֲתָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם • הָאֵל הָאֵב הַרְחֵמֵן הַמְּהֻלָּל בְּפִי עַמּוֹ מִשְׁבַּח וּמִפָּאָר
בְּלִשׁוֹן חֲסִידָיו וְעַבְדָּיו • וּבִשְׂרֵי רֹד עַבְדְּךָ נְחַלְלֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
בְּשִׁבְחוֹת וּבְמִירוֹת נִגְדְּלֶךָ וְנִשְׁבַּחְךָ וְנִפְאָרְךָ וְנִזְכִּיר שְׁמֶךָ
וְנִמְלִיכְךָ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵינוּ יְחִיד חַי הָעוֹלָמִים • מֶלֶךְ מִשְׁבַּח וּמִפָּאָר
עַד־עַד שְׂמוֹ הַגָּדוֹל • בְּרוּךְ אֲתָה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּתִשְׁבָּחוֹת :

ינשק הציצת ויניחם מידו.

ה'ה א' י"י קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו: שירו לו
זמרו לו שיוחו בכל־נפלאותיו: התהללו בשם קדשו
ישמח לב מבקשי יי: דרשו יי ועזו בקשו פניו תמיד: זכרו
נפלאותיו אשר עשה מפאתו ומשפטי־פיהו: זרע ישראל

¹⁾ I Kron. 16,8—37. Deze verzen werden gedeeltelijk 's morgens, anderdeels des middags bij het brengen van het dagelijksche offer uitgesproken.

(Het zij U welgevallig, Eeuwige, onze God, en God onzer voorouders, dat de vervulling van dit gebod der schouwdraden beschouwd worde, alsof ik het vervuld had in al zijne bijzonderheden en nevenbepalingen en met de daaraan ten grondslag liggende gedachten, met de 613 geboden, die ermede in verband staan; amen!)

Van שומר ברוך tot בתשבתה מזהל wordt staande gezegd, terwijl men de beide voorste ציצית in de rechterhand houdt. Zoodra men ב"ש begonnen is, mag het gebed tot ná ש"ע niet onderbroken worden; echter met deze uitzonderingen: op ברוך ה' המבין לעלם ועד met ברכו op; ואמן יהא שמיה רבא met קדיש bij קדושה de verzen קדוש en כבוד mede te zeggen, zoolang men niet zelve bezig is ש"ע te lezen; is dit het geval, dan zwijge men, zoolang een dier formuleren wordt uitgesproken, en luistere.

Bij het verrichten van het gebed met de gemeente, komt het in hoofdzaak er op aan, ש"ע tegelijk met de gemeente te lezen, zoo mogelijk ook ק"ש met zijne lofzeggingen. Wie dus te laat ter Synagoge komt, om alle Psalmen en bijbelplaatsen, die hier volgen, aan zijn gebed te doen voorafgaan, kan, indien er geheel geen tijd meer is, onmiddellijk אור יצר met de gemeente beginnen; heeft hij eenigszins tijd, zoo begint hij ב"ש, en zegt vervolgens אשרי, vervolgens נשמה ושתבה. Heeft hij nog meer tijd, dan worden nog andere stukken bijgevoegd, zóó echter, dat hij יצר אור met de gemeente kunne zeggen. Hetgeen bij het gebed niet gelezen is, behoort later bijgevoegd te worden, evenwel zonder ב"ש ושתבה.

Geloofd zij Hij, die zeide — en de wereld ontstond, geloofd zij Hij; geloofd zij de Maker van het begin der wereld; geloofd zij, die zegt en ook doet; geloofd zij, die besluit en volbrengt; geloofd zij Hij, die zich ontfermt over de aarde; geloofd zij Hij, die zich ontfermt over de schepselen; geloofd zij Hij, die degenen die Hem vreezen, met goeds beloont; geloofd zij Hij, die eeuwig leeft en door alle tijden bestaan blijft; geloofd zij Hij, die bevrijdt en redt; geloofd zij Zijn naam! Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der Wereld, Almachtige, Albarmhartig Vader! Wiens daden geprezen worden door den mond van Uw volk, die geloofd en geroemd wordt door de tong Uwer vromen en Uwer dienaren. — Met de liederen van Uwen dienaar David willen ook wij Uwe daden prijzen, Eeuwige, onze God, met lofprijzingen en gezangen Uw grootheid verkondigen, U loven en roemen, Uwen naam in herinnering brengen en U als Koning doen erkennen, onze Koning, onze God, Eenige, Eeuwiglevende, Koning, Wiens groote naam geloofd en geroemd worde tot in eeuwigheid. Geloofd zijt Gij, Eeuwige, Koning, Wiens daden in lofprijzingen worden geprezen!

Na de schouwdraden gekust te hebben, laat men ze los.

¹⁾ Dankt den Eeuwige, roept Zijnen naam aan, maakt Zijne daden bekend onder de volkeren! Zingt te zijner eere, verheft uwen zang tot Zijnen lof, bespreekt al Zijne wonderdaden! Zoekt uwen roem in Zijnen heiligen naam; dat zich verheuge het hart van hen, die den Eeuwige zoeken. Verlangt naar den Eeuwige en Zijne macht, zoekt steeds Zijn aangezicht! Gedenkt Zijne wonderdaden, die Hij gedaan heeft, Zijne teekenen en de rechtsuitspraken van Zijnen mond! Gij kroost van Israël,

עבדו בני יעקב בחיריו: הוא יי אלהינו בכל הארץ משפטיו:
 זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלה דור: אשר ברית את-
 אברהם ושבעתו ליצחק: ויעמידה ליעקב לחק לישׁאל
 ברית עולם: לאמר לך אתן ארץ פנען חבל נחלתכם:
 בהיותכם מתי מספר במעט וגרים בה: ויתהלכו מגוי אל-
 גוי ומממלכה אל-עם אחר: לא-הניח לאיש לעשוקם
 ויוכח עליהם מלכים: אל-התגעו במשיחי ובנביאי אל
 תרעו: שירו ליי כל הארץ בשרו מיום-אל-יום ישועתו:
 ספרו בגוים את-כבודו בכל העמים נפלאותיו: כי גדול יי
 ומהלל מאד ונורא הוא על-כל-אלהים: כי כל-אלהי
 העמים אלילים ויי שמים עשה: הוד והדר לפניו עז וחרה
 במקמו: הבו ליי משפחות עמים הבו ליי כבוד ועז: הבו
 ליי כבוד שמו שאנו מנחה ובאו לפניו והשתחוו ליי
 בהדרת-קדש: חילו מלפניו כל הארץ אף-תבון תבל בל-תמוט:
 ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים יי מלך: ירעם
 הים ומלאו יעלן השדה וכל-אשר בו: אז ירגנו עצי
 היער מלפני יי כי-בא לשפוט את הארץ: הודו ליי כי טוב
 כי לעולם חסדו: ויאמרו הושיענו אלהי ישענו וקבצנו
 והצילנו מן-הגוים להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך:
 ברוך יי אלהי ישראל מן-העולם ועד-העולם ויאמרו כל-
 העם אמן והלל ליי: רוממו יי אלהינו והשתחוו להם
 רגליו קדוש הוא: רוממו יי אלהינו והשתחוו להם קדשו
 כי קדוש יי אלהינו: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית
 והרבה להשיב אפן ולא יעיר כל-חמתו: אתה יי לא-

stige wereld; dit formulier zou nl. juist zijn ingesteld met het oog op
 hen, die het leven hiernamaals ontkenen.

Zijnen dienaar, zonen van Jakob, die Zijne uitverkorenen zijt, — Hij is de Eeuwige, onze God, over de gansche aarde reiken Zijne rechtsuitspraken! Gedenkt dus tot in eeuwigheid Zijn verbond, het woord, dat Hij geboden heeft, tot in duizenden geslachten; [het verbond] dat Hij gesloten heeft met Abraham, en [gedenkt] Zijnen eed aan Izak; Hij stelde het voor Jakob tot een vaste bepaling, voor Israël tot een eeuwig verbond, zeggende: u zal ik geven het land Kena'an, het u toegewezen erfdeel. — Toen gij nog weinig in getal waart, gering — en er als vreemdelingen u ophieldt, en zij zwierven van volk tot volk, van het eene koninkrijk naar eene andere natie, liet Hij niemand toe hen te verdrukken, en bestrafte om hunnentwille koningen: „Raakt niet aan Mijne gezalfden en Mijnen profeten doet niets kwaads!” — Zingt ter eere des Eeuwigen, aardbewoners allen! verkondigt van dag tot dag Zijne hulp! Verhaalt onder de volkeren Zijne heerlijkheid, onder alle natiën Zijne wonderdaden. Want groot is de Eeuwige en Zijne daden hoog geprezen, Hij is eerbiedwekkend meer dan alle goden! Want alle goden der natiën zijn afgoden, de Eeuwige echter — Hij heeft den hemel gemaakt; majesteit en glans is vóór Hem, macht en blijdschap op Zijne plaats! Geeft den Eeuwige, gij geslachten der natiën, geeft den Eeuwige heerlijkheid en macht! Geeft den Eeuwige de heerlijkheid van Zijnen naam, draagt geschenken en komt vóór Zijn aangezicht, werpt u neder voor den Eeuwige in heilig pronkgevaad! Beeft voor Hem, gij aardbewoners allen! dan staat vast de wereld, zij wankelt niet! De hemel verheugt zich en de aarde jubelt, als men zeggen zal onder de volkeren: „de Eeuwige regeert”. Dan bruischt de zee en wat haar vult, luide jubelt het veld en al wat erop is. Dan juichen al de boomen des wouds voor den Eeuwige, — want Hij komt om over de aarde recht te spreken! Dankt den Eeuwige, want Hij is goed; want tot in eeuwigheid duurt Zijne genade! En zegt: help ons, God van ons heil, en verzamel ons en red ons van de volkeren, opdat wij danken Uwen heiligen naam, opdat wij ons roemen in het prijzen van Uwe daden. Geloofd zij de Eeuwige, de God van Israël, van eeuwigheid tot eeuwigheid!¹⁾ — en het gansche volk zeide: „amen” en prees des Eeuwigen daden.

Verheft den Eeuwige, onzen God, en werpt u neder voor Zijn voetbank, heilig is Hij! Verheft den Eeuwige, onzen God, en werpt u neder voor Zijnen heiligen berg, want heilig is de Eeuwige, onze God. Doch Hij, Albarmhartig, vergeeft misdaad en vernietigt niet; reeds veelmalen wendde Hij Zijnen toorn af, en wekt nimmer Zijne geheele gramschap. Gij, o Eeuwige! onthoud

¹⁾ In deze woorden vinden de geleerden eene toespeling op de toekomst-

תכלא רחמיך ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני : זכר רחמיך
 " וחסדיך כי מעולם הָמָה : תנו עז לאלהים עלי־ישראל
 גאותו ועזו בשחקים : נזרא אלהים ממקדשיך אל ישראל הוא
 נתן עז ותעצמות לעם ברוך אלהים : אל נקמות " אל
 נקמות הופיע : הנשא שפט הארץ השב גמול על־גאים :
 ל"י הישועה על־עמך ברכתך סלה : " צבאות עמנו משגב־
 לנו אלהי יעקב סלה : " צבאות אשרי אדם בטח בך : "
 הושיעה המלך יעגנו ביום קראנו : הושיעה את־עמך וברך
 את־נחלתך ורעם ונשאים עד־העולם : נפשונו חפחה ל"י עזרנו
 ומגננו הוא : כי־בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו : יהי־
 חסדך " עלינו באשר יחלנו לך : הראנו " חסדך וישעך
 תתן־לנו : קומה עזרתה לנו ופרנו למען חסדך : אנכי "
 אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב־פיה ואמלאהו : אשרי
 העם שפכה לו אשרי העם ש"י אלהיו : ואני בחסדך בטחתי
 יגל לבי בישועתך אשירה ל"י כי גמל עלי :

יש למנצח מזמור לדוד : השמים מספרים כבוד־אל ומעשה
 ידיו מגיד הִרְקִיעַ : יום ליום יפיע אומר ולילה
 ללילה יתרה־דעת : אין אומר ואין דברים בלי נשמע
 קולם : בכל־הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש
 שם אהל בהם : והוא בחרן יצא מחפרנו ישיש בגבור
 לרוץ ארח : מקצה השמים מוצאו ותקופתו על־קצותם
 ואין נסתר מחפרנו : רגזת " תמימה משיבת נפש עדות
 " נאמנה מחכימת פתי : פקודי " ישרים משמחי לב מצות
 " ברה מאירת עינים : יראת " טהורה עמדת לעד משפטי־י
 אמת צדקו יחדו : הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש
 ונפת צופים : גם עבדך נזהר בהם בשמדם עקב רב :

mij Uwe barmhartigheid niet; Uwe genade en Uwe trouw mogen mij steeds beschermen! Gedenk Uwe barmhartigheid, o Eeuwige! en Uwe genadebewijzen; want sinds alle eeuwigheid zijn zij! Kent God macht toe, Wiens hoogheid over Israël is, gelijk Zijne macht in de wolken. Eerbiedwekkend is God, meer dan uwe heiligdommen! de God van Israël, Hij is het, die macht en sterkte geeft aan het volk; geloofd zij God! God der vergelding, Eeuwige, God der vergelding! treed stralend te voorschijn! Verhef U, Gij Rechter der aarde, geef vergelding hunner daden den hoogmoedigen! Doch bij den Eeuwige is de hulp, over Uw volk is Uw zegen, Séla! De Eeuwige Tsebaoth is met ons, de God van Jakob is ons tot vesting, Séla. Eeuwige Tsebaoth, heil den mensch, die op U vertrouwt! Eeuwige! help toch, moge de Koning ons verhooren op den dag, dat wij Hem aanroepen! Help toch Uw volk en zegen Uw erfdeel, weid hen en verhef hen tot in eeuwigheid. Onze ziel verbeidt den Eeuwige, Hij is onze steun, ons schild; want in Hem verblijdt zich ons hart, want op Zijnen heiligen naam vertrouwen wij. Zoo moge dan Uwe genade over ons zijn, o Eeuwige! gelijk wij op U hopen! Toon ons, o Eeuwige, Uwe genade, en verleen ons Uw heil! Sta op tot onzen bijstand en bevrijd ons ter wille van Uwe genade! Ik ben de Eeuwige, uw God, die U heb opgevoerd uit het land Egypte; open wijd uwen mond, en Ik zal hem vullen! Heil het volk, dat iets zoodanigs bezit! Heil het volk, wiens God de Eeuwige is! En ik, ik vertrouw op Uwe genade, mijn hart juicht in Uwe hulpe; ik wil zingen den Eeuwige, want Hij heeft mij welgedaan!

Psalm 19. Voor den zangmeester: een psalm van David. De hemelen verhalen de heerlijkheid Gods, en: „Werk Zijner handen” deelt het uitspansel mede. De eene dag doet den andere toevloeien het woord, en de eene nacht verkondigt den andere kennis. Niet uitspraak is het, niet woorden, wier stemme niet wordt gehoord, — maar over gansch de aarde strekt zich hun meetsnoer, en tot het einde der wereld hunne uitspraken; voor de zon plaatste Hij een tent in hen. En deze, gelijk een bruidegom uit zijn bruidsvertrek te voorschijn treedt, verheugt zich als een held om de baan te doorloopen. Van het einde der hemelen is zijn uitgangspunt en zijn omloop over hunne grenzen, en niets kan zich verbergen voor zijnen gloed! — De leer des Eeuwigen is volmaakt, zij verkwikt de ziel; het getuigenis des Eeuwigen betrouwbaar, het maakt den onnoozele verstandig; de bevelen des Eeuwigen zijn rechtvaardig, zij verheugen het hart; het gebod des Eeuwigen is zuiver, het verlicht de oogen. De vreeze des Eeuwigen is rein, zij bestaat eeuwig; de rechtsuitspraken des Eeuwigen zijn waar, rechtvaardig allen te samen. Zij zijn meer begeerenswaardig, dan goud en fijn goud in menigte; en zoeter dan honig en uitvloeïend zeem. Ook Uw dienaar wordt door hen gewaarschuwd; bij hunne inachtneming [vindt men] groote belooning.

שְׂגִיאוֹת מִיִּבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי : גַּם מִזִּידִים חֲשׂוֹן עֲבָדְךָ
 אֲלִי־מִשְׁלוֹ־בִי אֲזוּ אֵיתָם וְנִקִּיתִי מִפֶּשַׁע רָב : יְהִי לְרִצּוֹן אִמְרֵי־
 פִּי וְהִגִּיוֹן לִפִּי לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי :

לֵךְ לְדוֹר בְּשִׁנּוֹתָו אֶת־טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיִּגְרֶשְׁהוּ וַיֵּלֶךְ :
 אֲבָרְכָה אֶת־יְיָ בְּכָל־עֵת תָּמִיד תִּהְלֶתוּ בְּפִי : בְּיָי
 תִּתְהַלֵּל גִּפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וַיִּשְׁמְחוּ : גִּדְלוּ לִי אֶתִּי וְגִרוּ־מִמָּה
 שְׁמוֹ יִחְדּוּ : דְּרָשְׁתִּי אֶת־יְיָ וְעֲנֵנִי וּמִכָּל־מְגוּרוֹתֵי הַצִּילָנִי : הִפְסִיטוּ
 אֱלֹוֹ וְנִהְרּוּ וּפְנִיָהֶם אֲל־יִחַפְּרוּ : זֶה עָנִי קָרָא וַיִּי שָׁמַע וּמִכָּל־
 צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוּ : חֲנָה מְלֹאךְ יְיָ סָבִיב לִירְאָיו וַיַּחֲלֹצֵם : טַעְמוֹ
 וְרֹאוּ בִי־טוֹב יְיָ אֲשֶׁר־יִחַבֵּר יִחַסְדּוּ־בּוֹ : יִרְאוּ אֶת־יְיָ קִדְשׁוֹ
 בִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו : כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעִבוּ וְדָרְשׁוּ יְיָ לֹא־
 יִחַסְרוּ כָּל־טוֹב : לְכוּ־בָנִים שִׁמְעוּ־לִי יִרְאֵת יְיָ אֱלֹמְדָכֶם : מִי־
 הָאִישׁ הִחַפֵּץ חַיִּים אֲהִב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב : נֹצֵר לְשׁוֹנֶךְ
 מִרְעַ וּשְׁפָתֶיךָ מִדְּבַר מְרֻמָּה : סוֹר מִרְעַ וְעֹשֶׂה־טוֹב בִּקְשׁ
 שְׁלוֹם וְרִדְפָהוּ : עֲנֵנִי יְיָ אֲל־צַדִּיקִים וְאֲזַנִּיו אֲל־שׁוֹעֲתָם :
 פָּנִי יְיָ בַּעֲשֵׂי רַע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זָכָרָם : צַעֲקוּ וַיִּי שָׁמַע
 וּמִכָּל־צָרוֹתָם הִצִּילָם : קְרוֹב יְיָ לְגִשְׁפָּרִי־לֵב וְאֶת־דַּכָּאִי־
 רוּחַ יוֹשִׁיעַ : רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכָּלֶם יִצִּילֵנוּ יְיָ : שִׁמְרֵם
 כָּל־עֲצָמָתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה : תְּמוֹתֶת רָשָׁע רָעָה
 וּשְׁנָאֵי צַדִּיק יִאֲשָׁמוּ : פֹּדָה יְיָ גִּפְשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יִאֲשָׁמוּ כָּל־
 הַחֲסִים בּוֹ :

צ תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִיש־הָאֱלֹהִים אֲדָנִי מְעוֹן אֶתְּהָ הִיִּירַת לָנוּ
 בְּדֹר וְדֹר : בְּטָרִם הָרִים יֵלְדוּ וַתְּחַלֵּל אֶרֶץ וְתִבֵּל
 וּמְעוֹלָם עַד־עוֹלָם אֶתְהָ־אֵל : תֵּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וְתֹאמַר
 שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם : כִּי אֵלֶּךָ שָׁנִים בַּעֲיִנֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי

Dwalingen — wie bemerkt ze?! houd Gij mij rein van verborgen zonden! Ook van moedwilligen houd Uwen dienaar terug, dat zij mij niet beheerschen; dan zal ik schuldeloos zijn en rein van zwaar vergrijp. Mogen tot welgevallen zijn de uitspraken van mijn mond en de overdenkingen mijns harten voor U, o Eeuwige, mijn Rots en mijn Verlosser!

Psalm 34. Van David, toen hij zijn verstand verloochende vóór Abimélech, waarop deze hem verdreef en hij wegging ¹⁾: Ik wil den Eeuwige loven ten allen tijde; steeds zij Zijn lof in mijnen mond. Mijne ziel beroeme zich op den Eeuwige; dat bedrukten het hooren en zich verheugen. Verkondigt des Eeuwigen grootheid met mij; laat ons te samen verheffen Zijn naam! Den Eeuwige zocht ik en Hij antwoordde mij, en uit al wat mij verschrikte, redde Hij mij! Die tot hem opzien, ontvangen licht en hun aangezicht wordt niet donker van schaamte. Deze ongelukkige riep, en de Eeuwige verhoorde, en hielp hem uit al zijnen nood. De engel des Eeuwigen legerd zich rondom hen, die Hem vreezen, — en maakt hen vrij! Ondervindt en ziet, dat de Eeuwige goed is; heil den man, die bij Hem bescherming zoekt! Vreest dus den Eeuwige, gij Zijne heiligen; want geen gebrek lijden zij, die Hem vreezen! Jonge leeuwen lijden gebrek en honger, maar zij, die den Eeuwige zoeken, ontberen niets goeds! Komt, kinderen, luistert naar mij, de vreeze des Eeuwigen wil ik u leeren: Wie is de man, die leven wenscht, die vele dagen begeert om goeds te zien? Bewaar uwe tong voor kwaad en uwe lippen voor het spreken van bedrog; houd u verwijderd van het kwade, en doe het goede; zoek vrede en jaag hem na! Des Eeuwigen oogen zijn gericht op rechtvaardigen, Zijne ooren wenden zich tot hun schreien; het aangezicht ²⁾ des Eeuwigen richt zich tegen de boosdoeners, om hun aandenken van de aarde uit te roeien. Doch als zij schreiden, dan hoorde de Eeuwige, en redde hen uit al hunnen nood. Want de Eeuwige is nabij de gebrokenen van hart, en helpt de terneergeslagenen van geest. Wel zijn veel de rampen des rechtvaardigen, maar uit allen redt hem de Eeuwige; beschermend al zijne beenderen, zoodat niet één van hen gebroken wordt. Den booswicht daarentegen doodt het ongeluk, en die den rechtvaardige haten, boeten hun schuld. Doch de Eeuwige bevrijdt de ziel Zijner dienaren, en die bij Hem bescherming zoeken, boeten hun schuld niet!

Psalm 90. Gebed van Mozes, den man Gods: o Heer, een toevlucht waart Gij voor ons in alle vroegere geslachten. Voordat bergen voortgebracht waren en Gij aarde en wereld deedt baren, en van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God! Gij voert den sterveling tot verbrijzeling, maar spreekt: Keert terug, gij menschenkinderen! Want duizend jaren zijn in Uwe oogen als de dag van gisteren, als

¹⁾ Vgl. I Sam. 21,14. ²⁾ De toorn.

יַעֲבֹד וְאֲשִׁמּוּרָה בְּלִילָה : זְרַמְתָּם שָׁנָה יְהִי בִּפְקָד בְּחִצִּיר
 יִחְלַף : בִּפְקָד יִצְיִץ וְחִלָּף לְעֶרֶב יְמוּלֵל וְיָבֵשׁ : כִּי־כִלְינוּ בְּאַפָּךְ
 וּבַחֲמַתְךָ נִבְהַלְנוּ : שְׂרַת עֲוֹנוֹתֵינוּ לְנִגְדֶּךָ עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ :
 כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרֶתְךָ כִּלְינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶחָה : יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ
 פָּרָם שְׂבָעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבָם
 עָמַל וְאֶזְוָן כִּי גַז חִישׁ וְנִעְפָּה : מִי־יֹדַע עַז אַפָּךְ וּכְיֹרֶאתְךָ
 עִבְרֶתְךָ : לְמִנּוֹת יָמֵינוּ בֵּין הוֹדַע וְנִבְא לְבַב חֲכָמָה : שׁוּבָה
 יי עֲדַמְתִּי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבִרְיֶךָ : שִׁבְעֵנוּ בִּפְקָד חֶסֶדְךָ וְנִרְנְנָה
 וְנִשְׁמַחָה בְּכָל־יָמֵינוּ : שִׁמְחָנוּ בִּימּוֹת עֲנִיָּתֵנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ
 רָעָה : יִרְאָה אֶל־עֲבִרְיֶךָ פֶּעֶלְךָ וְהִרְדֶּךָ עַל־בְּנֵיהֶם : וְיְהִי
 נָעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
 יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ :

צֵא יֵשֵׁב בְּסֶטֶר עֲלִיּוֹן בִּצֵּל שְׁדֵי יִתְלוֹנָן : אִמֹר לִי מַחְסֵי וּמִצּוֹדֹתֵי
 אֱלֹהֵי אֲבֹתָם־בּוֹ : כִּי הוּא יִצְיִלְךָ מִפַּח יְקוֹשׁ מְדַבֵּר הוֹוֹת :
 בְּאַבְרָתוֹ יִסֹּךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תִּחְסֶה צֶנֶה וּסְחָרָה יֵאֱמָתוּ :
 לֹא־תִירָא מִפֶּחַד לִילָה מִחֵץ יַעוֹף יוֹמָם : מְדַבֵּר בְּאַפָּל יִהְלֶךְ
 מִקָּטָב יִשּׁוּד צְהָרִים : יִפֹּל מִצִּדְךָ אֱלֹף וּרְבִבָּה מִיְמִינְךָ אֱלֹף לֹא
 יָגֵשׁ : רַק בְּעִינֶיךָ תִּבְיֹט וּשְׁלֹמֹת רַשָּׁעִים תִּרְאָה : כִּי־אַתָּה יי
 מַחְסֵי עֲלִיּוֹן שְׁמֹרֶת מְעוֹנָךְ : לֹא־תֵאֱנָה אֱלֹף לָךְ רָעָה וְנִגַּע לֹא־
 יִקְרַב בְּאַהֲלֶךָ : כִּי־מִלֹּאכָיו יִצְוֶה־לָּךְ לִשְׁמֹרֶךָ בְּכָל־דְּרֹכֶיךָ :
 עַל־כַּפֵּים יִשְׁאוּנְךָ פֶּן־תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ : עַל־שַׁחַל וּפֶתֶן תִּדְרֹךְ
 תִּרְמֹם בְּפִיר וְתִנֵּין : כִּי בִי חֶשֶׁק וְאַפְלָטָהוּ אֲשַׁנְּבֹהוּ כִּי־יִדַּע
 שְׁמִי : יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֶהוּ עִמּוֹ אֲנֹכִי בְּצָרָה אֲחַלְצָהוּ וְאֲכַבְּדָהוּ :
 אֲרֹךְ יָמִים אֲשַׁבֵּיעָהוּ וְאִרְאָהוּ בִישׁוּעָתִי : אֲרֹךְ יָמִים וכו'

¹⁾ De nacht wordt, en met het oog op den zang der engelen en met betrekking tot den tempeldienst, gewoonlijk in drie nachtwaken, ieder van 4 uur, verdeeld (vgl. Berachoth 3a).

hij voorbij is; als ééne wake in den nacht! ¹⁾ Gij doet hen weg-stroomen, als een slaap zijn zij; doch des morgens vernieuwt het als gras zijn levenskracht; des morgens bloeiend en vernieuwd van kracht, snijdt men het tegen den avond af, zoodat het verdroogt. Want wij gingen te gronde door Uwen toorn, en door Uwe gramschap zijn wij verschrikt. Gij steltet onze misdaden tegenover U, ons geheimste denken in het licht van Uw aanschijn. Want al onze dagen zijn heengegaan in Uw toornig woeden; wij eindigden onze jaren als een enkelen galm! De dagen onzer jaren — hun aantal is zeventig jaren en, als zij machtig veel zijn, dan tachtig jaren; — en hun trots is zorg en nietigheid; want spoedig is het afgesneden, en wij vliegen henen! Wie kent de macht van Uwen toorn! Ja, gelijk de vreeze voor U is Uw toornig woeden! Leer ons dan zóó onze dagen tellen, dat wij een hart vol wijsheid verwerven. Keer terug, o Eeuwige, — tot hoelang nog! — en verander van besluit over Uwe dienaren! Verzadig ons in den morgen met Uwe genade, opdat wij jubelen en ons verheugen gedurende al onze dagen! Verblijd ons gelijk de dagen, toen Gij ons vernederd hebt; de jaren, dat wij onheil zagen. Moge Uw werk zichtbaar worden voor Uwe dienaren, en Uwe heerlijkheid voor hunne kinderen. Moge de liefelijkheid van den Heer, onzen God, rusten op ons; en het werk onzer handen bevorder voor ons, ja, bevorder het werk onzer handen!

Psalm 91. Wie zit onder de bescherming des Allerhoogsten, verblijft in de schaduw des Almachtigen. — Ik zeg met betrekking tot den Eeuwige: mijn toevlucht en burcht, mijn God, op Wien ik vertrouw, — Dat Hij U zal redden van des vogelaars strik, van vernietigings-pest. Met Zijn vlerken bedekt Hij u en onder Zijne vleugelen vindt gij bescherming; schild en pantser is Zijne waarheid. Gij hebt niet te vreezen den schrik van den nacht, den pijl, die bij dag vliegt; de pest, die rondwaart in het duister; de besmetting, die des middags woedt. Al vallen duizend aan Uwe linkerzijde en tienduizend aan Uwe rechterhand, U zal het niet naderen. Slechts met uwe oogen zult gij aanschouwen, zult zien de vergelding der booswichten. — Want gij hebt den Eeuwige, mijnen Beschermmer, den Allerhoogste, tot uw toevlucht gemaakt! Daarom zal geen onheil u beschoren zijn, geene plaag naderen tot uw tent. Want Zijne engelen zal Hij omtrent u gebieden, u te behoeden op al uwe wegen. Zij zullen u dragen op de handen, opdat gij uw voet niet stoot aan een steen. Op luipaard en adder zult gij dan treden, zult vertrappen jonge leeuw en slang. „Want in Mij schept hij behagen, daarom red Ik hem; Ik verhef hem hoog, want hij kent Mijnen naam. Als hij Mij aanroept, dan antwoord Ik hem; met hem ben Ik in nood; Ik bevrijd hem en maak hem geëerd; Ik verzadig hem met lengte van dagen, en doe hem Mijne hulp aanschouwen.”

קלה הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יי הַלְלוּ עַבְדֵי יי : שְׁעִמְדִים בְּבֵית
 יי בַּחֲצֹתֵי בֵית אֱלֹהֵינוּ : הַלְלוּיָהּ כִּי־טוֹב יי
 זָמְרוּ לִשְׁמוֹ כִּי נָעִים : כִּי־עֵקֶב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ :
 כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יי וְאֲדַגִּינוּ מִכָּל־אֱלֹהִים : כֹּל אֲשֶׁר־הִפִּץ
 יי עָשָׂה בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיָּמִים וּכְל־תְּהִמּוֹת : מַעַלָּה נְשֹׂאִים
 מִקִּצֵּה הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמָטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ מְאֻזְרוֹתָיו :
 שֶׁהִכָּה בְכוּרֵי מִצְרַיִם מֵאֲדָם עַד־בְּהֵמָה : שָׁלַח אוֹתוֹת וּמִפְתִּים
 בְּתוֹכָכִי מִצְרַיִם בַּפָּרָעָה וּבְכָל־עַבְדָּיו : שֶׁהִכָּה גּוֹיִם רַבִּים
 וְהִרְגָּ מַלְכִּים עֲצוּמִים : לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַכְּנָעַנִי
 וְלִכָּל מַמְלָכוֹת כְּנָעַן : וְנָתַן אֶרֶצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ :
 יי שִׁמְךָ לְעוֹלָם יי זָכְרְךָ לְדֹר־דֹּר : כִּי־יָדִין יי עַמּוֹ וְעַל־עַבְדָּיו
 יִתְנַחֵם : עֲצָבֵי הַגּוֹיִם כִּסֶּף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם : פֶּה לֶחֶם וְלֹא
 יִדְבְּרוּ עֵינַיִם לֶחֶם וְלֹא יֵרָאוּ : אֲזִנִּים לֶחֶם וְלֹא יֵאָזְנוּ אֵף אֵיךְ
 יִשְׁרֹחַ בְּפִיהֶם : בְּמִוְהָם יִהְיוּ עֹשִׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר־בָּטַח בָּהֶם : בֵּית
 יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת־יְיָ בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת־יְיָ : בֵּית הַלְוִי בָּרְכוּ אֶת־
 יְיָ יֵרְאִי יי בָּרְכוּ אֶת־יְיָ : בָּרוּךְ יי מִצִּיּוֹן שֶׁכֵּן יְרוּשָׁלַיִם הַלְלוּיָהּ :
 קְלוּ הוֹדוּ לְיְיָ כִּי טוֹב
 הוֹדוּ לְאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים
 הוֹדוּ לְאֲדֹנֵי הָאֲדָנִים
 לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדֻלוֹת לְבָדוֹ
 לַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם בְּתִבּוּנָה
 לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל־הַמַּיִם
 לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֻלִּים
 אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשֶׁלֶת בְּיוֹם
 אֶת־הַיָּרֵחַ וּכּוֹכָבִים לְמַמְשֶׁלוֹת בְּלֵילָה
 לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּכּוֹרֵיהֶם
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :
 כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ :

Psalm 135. Halleloe-Jah! Looft den naam des Eeuwigen, looft, gij dienaren des Eeuwigen, die staat in het huis des Eeuwigen, in de voorhoven van het huis van onzen God! Looft God, want goed is de Eeuwige, bezingt Zijnen naam, want dit is liefelijk! Want Jakob heeft God zich uitverkoren, Israël tot Zijn eigendom! Want ik weet nu, dat groot is de Eeuwige, onze Heer, meer dan andere goden! Al wat de Eeuwige begeert, doet Hij in den hemel en op aarde, in de zeeën en alle diepe wateren. Hij doet wolken opstijgen van het einde der aarde, Hij vormt bliksemflitsen bij den regen, laat de wind los uit Zijne schatkamers. — Hij, die sloeg de eerstgeborenen van Egypte, van mensch tot vee; Hij zond teekenen en wonderen in uw midden, o Egypte, op Phar'o en al zijne dienaren; — Hij, die vele volkeren sloeg, en machtige koningen ombracht, Siechon namelijk, den koning van den Emoriet, en 'Og, den koning van Bashan, en alle koninkrijken van Kenaan. En hun land gaf Hij tot erfdeel, tot erfdeel aan Zijn volk Israël! Eeuwige, Uw naam duurt immer, Eeuwige, Uw aandenken door alle geslachten! Want de Eeuwige zal eens Zijn volk recht verschaffen en van besluit veranderen over Zijne dienaren! De afgoden der natiën zijn zilver en goud, werk van menschenhanden. Een mond hebben zij, — doch spreken niet; oogen hebben zij, — doch zien niet; ooren hebben zij, — maar zij hooren niet; ook adem is niet in hun mond. Mogen hun gelijk worden zij, die hen maken, allen, die op hen vertrouwen! Gij echter, huis Israëls, looft den Eeuwige; gij, huis Aharons, looft den Eeuwige! Huis van Levie, looft den Eeuwige; gij, die den Eeuwige vreest, looft den Eeuwige: „Geloofd zij de Eeuwige van uit Tsion, Hij, die woont in Jerusalem!” Halleloe-Jah!

Psalm 136. Dankt den Eeuwige, want Hij is goed,

want eeuwig duurt Zijne genade.

Dankt den God der goden, w. e. d. Z. g.

Dankt den Heer der heeren, w. e. d. Z. g.

[Dankt] Hem, die alleen groote wonderdaden verricht,

w. e. d. Z. g.

Hem, die met doorzicht den hemel gemaakt heeft, w. e. d. Z. g.

Hem, die de aarde heeft uitgespannen over het water; w. e. d. Z. g.

Hem, die groote lichten heeft gemaakt, w. e. d. Z. g.

De zon tot beheersching van den dag, w. e. d. Z. g.

De maan en de sterren om te zamen te heerschen

des nachts; w. e. d. Z. g.

Hem, die Egypte sloeg in hunne eerstgeborenen, w. e. d. Z. g.

וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל מֵתוֹכֶם
בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְזָע נְטוּיָהָ
לְגִזֹּר יַם־סוּף לַגִּזְרִים
וַהֲעֵבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ
וַנִּעַר פְּרָעָה וַחִילֹו בְּיַם־סוּף
לְמוֹלִיד עָמּוֹ בַּמִּדְבָּר
לְמַכָּה מַלְכִּים גְּדֹלִים
וַיַּהֲרֹג מַלְכִּים אֲדִירִים
לְסִיחֹון מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
וּלְעֹוג מֶלֶךְ חֶבְשָׁן
וַנִּתֵּן אֶרֶצָם לְנַחֲלָה
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ
שֶׁבִשְׁפָּלָנוּ זָכַר־לָנוּ
וַיַּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ
נָתַן לָחֶם לְכָל־בָּשָׂר
הוֹדּוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם
לֹא רָגַנוּ צָדִיקִים בָּיִי לַיִּשְׂרָאֵל נֶאֱוָה תַּהֲלָה : הוֹדּוּ לַיִּי בְּכִנּוֹר
בְּנִבְלָ עֲשׂוֹר וּזְמִירוֹלוֹ : שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חֲדָשׁ הִמְטִיבוּ נֶגֶן
בְּתִרְוּעָה : כִּי־יִשְׂרָאֵל דִּבְרִי וְכָל־מַעֲשָׂהוּ בְּאִמּוֹנָה : אֲהַב צִדְקָה
וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יִי מְלָאָה הָאָרֶץ : בְּדַבַּר יִי שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ
פִּיּוֹ כָל־צִבְאָם : כִּנֹּם בְּנֵד מִי הָיָם נָתַן בְּאוֹצְרוֹת תְּהוֹמוֹת :
יִירָאוּ מִיּוֹ כָל־הָאָרֶץ מִמֶּנּוּ יִגְדּוּ כָל־יֹשְׁבֵי תֵּבֵל : כִּי הוּא אֱמֹר
וַיְהִי הוּא צוּרָה וַיַּעֲמֵד : יִי הַפִּיר עֵצַת גּוֹיִם הִנֵּי־אֲנִי מַחְשְׁבוֹת
עַמִּים : עֵצַת יִי לְעוֹלָם תַּעֲמֵד מַחְשְׁבוֹת לְבֹו לְדֹר וָדֹר :
אֱשֶׁר־יִהְיֶה אֱשֶׁר־יִי אֱלֹהֵיוּ הָעַם בָּחַר לְנַחֲלָה לוֹ :
מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יִי רָאָה אֶת־כָּל־בְּנֵי הָאָדָם : מִמְּבוֹן־שִׁבְתּוֹ

En Israël uitvoerde uit hun midden,	w. e. d. Z. g.
Met sterke hand en uitgestrekten arm ;	w. e. d. Z. g.
Hem, die de Schelfzee in stukken deelde,	w. e. d. Z. g.
En Israël er midden doorvoerde,	w. e. d. Z. g.
Doch Phar'o en zijn leger uitschudde in de Schelfzee ;	
	w. e. d. Z. g.
Hem, die Zijn volk door de woestijn voerde,	w. e. d. Z. g.
Hem, die groote koningen sloeg,	w. e. d. Z. g.
En machtige koningen ombracht,	w. e. d. Z. g.
Siechon namelijk, den koning der Emorieten,	w. e. d. Z. g.
En 'Og, den koning van Bashan,	w. e. d. Z. g.
En hun land tot erfdeel gaf,	w. e. d. Z. g.
Tot erfdeel aan Zijn dienaar Israël ;	w. e. d. Z. g.
Die in onze vernedering aan ons dacht,	w. e. d. Z. g.
En ons verlostte uit de macht onzer verdrukkers ;	w. e. d. Z. g.
Die spijze geeft aan alle vleesch,	w. e. d. Z. g.
Dankt den God des hemels !	w. e. d. Z. g.

Psalm 33. Jubelt, rechtvaardigen, in den Eeuwige; den oprechten betaamt lofzang! Dankt den Eeuwige met de harp, bespeelt den tiensnarigen luit Hem ter eere! Zingt voor Hem een nieuw lied, — speelt goed met jubelschallen. Want oprecht is des Eeuwigen woord, en al Zijn handelen met trouw! Hij bemint rechtvaardigheid en recht, — doch de aarde is vol van de genade des Eeuwigen. Door het woord des Eeuwigen werden de hemelen geschapen, en door den adem van Zijnen mond al hun scharen. Hij verzamelt als tot een stapel de wateren der zee, legt woelende wateren als in voorraadmamers. Daarom vreeze den Eeuwige de geheele aarde, voor Hem verschrikken alle bewoners der wereld; want Hij sprak, — en het was; Hij gebod, — en het bestond! De Eeuwige vernietigt den raadslog van natiën, verijdelt de plannen van volkeren, doch het raadsbesluit des Eeuwigen bestaat voor eeuwig, de plannen Zijns harten voor alle geslachten. Heil de natie, wier God de Eeuwige is; het volk, dat Hij zich tot erfdeel heeft uitverkoren! Uit den hemel ziet de Eeuwige neder, aanschouwt alle kinderen des menschen. Van de plaats van Zijn wonen

השְׁגִיחַ אֶל-כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ : הוֹצֵר יָחַד לָבָם הַמִּבֵּין
 אֶל-כָּל-מַעֲשֵׂיהֶם : אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרֵב-חֵיל גִּבּוֹר לֹא-
 יִנָּצֵל בְּרֵב-כַּח : שֶׁקֶר הַפֹּסֵם לְהַשׁוּעָה וּבָרַב חֵילוֹ רֹא
 יִמָּלֵט : הִנֵּה עֵין יי אֶל-יִרְאִיו לְמִיחָלִים לְחֹסְדוֹ : לְהַצִּיל
 מִמּוֹת נַפְשָׁם וּלְחַיּוֹתָם בְּרָעַב : נַפְשָׁנוּ חֲפָתָה לִי עֲזָרְנוּ
 וּמִגִּגְנוּ הוּא : כִּי-בוֹ יִשְׁמַח לִבָּנוּ כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשׁוֹ בְּטַחָנוּ :
 יְהִי חֲסֶדְךָ יי עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ :

צב מְזֻמּוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת : טוֹב לְהַדּוֹת לִי וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ
 עֲלִיזוֹן : לְהַגִּיד בְּבִקְרָה חֲסֶדְךָ וְאַמּוֹנָתְךָ בְּלִילוֹת :
 עַל עֲשׂוֹר וְעַל-יִגְבַּל עַלִּי הַגִּיזוֹן בְּכִנּוֹר : כִּי שִׁמְחָתָנִי יי בְּפַעֲלֶךָ
 בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַגֵּן : מִהֶגְדְּלוֹ מַעֲשִׂיךָ יי מְאֹד עָמְקוֹ מַחֲשַׁבְתֶּיךָ :
 אִישׁ בְּעַר לֹא יֵדַע וּכְסִיל לֹא יִבִּין אֶת-זֹאת : בְּפָרַח רִשְׁעִים
 כְּמוֹ-עֶשֶׂב וַיִּצְצוּ כָל-פְּעָלֵי אֱנוֹן לְהַשְׁמָדָם עֲדִי-עַד : וְאַתָּה
 מְרוֹם לְעֹלָם יי : כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ יי כִּי-הִנֵּה אֵיבֶיךָ יֹאבְדוּ
 יִתְפָּרְדּוּ כָל-פְּעָלֵי אֱנוֹן : וְתֵרֵם כְּרִאִים קֶרְנִי בְּלַתִּי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן :
 וְתַבֵּט עֵינִי בְּשׂוֹרֵי בְּקָמִים עַלִּי מֵרַעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנִי : צְדִיק
 כְּתָמָר יִפְרָח כָּאֵרוֹ בְּלִבָּנוֹן יִשְׁגָּה : שְׁתוּלִים בְּבֵית יי בְּחֻצּוֹת
 אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ : עוֹד יִגְבוֹן בְּשִׁיבָה רִשְׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ :
 לְהַגִּיד כִּי-יֵשֶׁר יי צוּרִי וְלֹא עוֹלָתָה בּוֹ :

צג יי מֶלֶךְ גְּאוֹת לִבֵּשׁ לִבֵּשׁ יי עַז הַתְּאוֹר אֶת-תְּכוֹן תֵּבֵל כָּל-
 תְּמוּט : נִכּוֹן בְּסֶאֱךָ מֵאֵז מַעוֹלָם אַתָּה : נִשְׂאוּ נְהָרוֹת
 יי נִשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דְּכִים : מְקַלּוֹת מִים רַבִּים
 אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי-אֲדִיר בְּמְרוֹם יי עֲרִיתֶיךָ נֶאֱמָנוּ מְאֹד לְבִיתְךָ
 נֶאֱוָה-קֹדֶשׁ יי לְאֶרֶץ יָמִים :

יְהִי כְבוֹד יי לְעוֹלָם יִשְׁמַח יי בְּמַעֲשָׁיו : יְהִי שֵׁם יי מְבָרֵךְ
 מִעַתָּה וְעַד-עוֹלָם : מִמְּזִרְח־שֶׁמֶשׁ עַד-מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יי :

richt Hij Zijnen blik op alle bewoners der aarde. Hij, die aller harten vormt, Hij let op al hunne handelingen. De koning wordt niet geholpen door groote legermacht, de held niet gered door groote kracht; bedriegelijk is het paard als hulpmiddel, en met al zijn sterkte doet het niet ontkomen! Zie, het oog des Eeuwigen is gericht op hen, die Hem vreezen; op hen, die Zijne genade verbeiden; — om hun ziel te redden van den dood, en hen in het leven te behouden bij den hongersnood. Onze ziel wacht op den Eeuwige; Hij is onze hulp en ons schild. Want in Hem verheugt zich ons hart, want op Zijn heiligen naam vertrouwen wij. Zoo zij dan Uwe genade, o Eeuwige, over ons, — gelijk wij U verbeiden!

Psalm 92. Zang-psalm voor den Shabbathdag: Het is goed den Eeuwige te danken en ter eere van Uwen naam, o Allerhoogste, de snaren te doen klinken, — te verkondigen des morgens Uwe genade en Uwe trouw in de nachten — op tiensnaar en op luit, met zinrijke woorden, begeleid door de harp. Want Gij hebt mij verblijd, o Eeuwige, door Uw vrochten, wegens de werken Uwer handen jubel ik! Hoe groot zijn Uw werken, o Eeuwige! oneindig diep zijn Uwe gedachten. De verstandelooze beseft het niet en de dwaas ziet dit niet in: wanneer goddeloozen als kruid opbloeien, en onrecht-volvoerders bloesemen, — [dan geschiedt dit] opdat zij vernietigd worden voor eeuwig! Doch Gij blijft eeuwig verheven, o Eeuwige! Want zie, Uwe vijanden, o Eeuwige! — want zie, Uwe vijanden zij gaan te gronde, zij lossen zich op, alle onrecht-volbrengers! En Gij verheft mijnen hoorn als eenen Reëm, ik word met verfrisschende olie overgoten! Zoo ziet mijn oog neder op hen, die mij beloeren; van hen, die als kwaadwilligen tegen mij opstaan, hooren mijne ooren! De rechtvaardige zal bloeien gelijk de dadelpalm, als de ceder op den Libanon hoog opschieten. Geplant in het huis des Eeuwigen, zullen zij bloeien in de voorhoven van onzen God. Nog in grijsheid zullen zij vrucht dragen, sappig en frisch blijven zij; om te verkondigen dat rechtvaardig is de Eeuwige, mijn Rots, en geen onrecht is bij Hem!

Psalm 93. De Eeuwige is nu Koning, heeft zich met hoogheid bekleed, bekleed heeft zich de Eeuwige, met macht zich omgord; nu staat ook vast de wereld, wankelt niet meer! Gevestigd was Uw troon van oudsher, sinds alle eeuwigheid zijt Gij! Wel verhieven stroomen, o Eeuwige! wel verhieven stroomen hunne stem; stroomen verheffen hun dreunend geloei. Doch meer dan de geluiden van groote wateren, de machtigen, de brekende golven der zee, is geweldig de Eeuwige in de hoogte. Uwe getuigenissen zijn vast betrouwbaar, aan Uw huis past heiligheid, o Eeuwige, tot in lengte van dagen!

Moge de erkenning der heerlijkheid des Eeuwigen eeuwig duren, zoodat de Eeuwige zich verblijde in Zijne werken. De naam des Eeuwigen worde geloofd van nu tot in eeuwigheid. Van de opkomst der zon tot haren ondergang wordt de naam des Eeuwigen geprezen.

רם על-כל-גוים יי על השמים כבודו : יי שמך לעולם
 יי זכרך לדר ודר : יי בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל
 משלה : ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים יי מלך :
 יי מלך יי מלך יי מלך לעלם ועד : יי מלך עולם ועד
 אבדו גוים מארצו : יי הפיר עצת גוים הניא מחשבות
 עמים : רבות מחשבות בלב-איש ועצת יי היא תקום :
 עצת יי לעולם תעמד מחשבות לבו לדר ודר : כי הוא
 אמר ויהי הוא צוה ויעמד : כי-בחר יי בציון אוהה למושב
 לו : כי-יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו : כי לא-יש
 יי עמו ונחלתו לא יעזב : והוא רחום יכפר עון ולא ישחית
 והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל-חמתו : יי הושיעה המלך
 יעגנו ביום-קראנו :

אשרי יושבי ביתך עור יהללך סלה :
 אשרי העם שכבה לו אשרי העם שיי אלהיו :

קמה תהלה לדר ארוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם
 ועד : בכל-יום אברכה ואהללה שמך לעולם ועד :
 גדול יי ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר : דור לדר ישבח
 מעשיך וגבורתיך יגידו : דר כבוד הודך ודברי גפלאתיך
 אשיחה : ועוזו נוראתיך יאמרו וגדולתך אספרנה : זכר
 רב טובך יביעו וצדקתך ירגנו : חנון ורחום יי ארך אפים
 וגדל חסד : טוב יי לכל ורחמיו על-כל-מעשיו : יודוך
 יי כל-מעשיך וחסידיך יברכוה : כבוד מלכותך יאמרו
 וגבורתך ידברו : להודיע לבני האדם גבורתו וכבוד הדר
 מלכותו : מלכותך מלכות כל-עלמים וממשלתך בכל-דור

* וגדולתך כתיב וקרי וגדולתך.

* וגדול כתיב.

Verheven toch boven alle volkeren is de Eeuwige, boven den hemel Zijne heerlijkheid. Eeuwige, Uw naam is voor eeuwig, Eeuwige, Uw aandenken van geslacht tot geslacht. De Eeuwige heeft in den hemel Zijnen troon gevestigd en Zijn koningschap heerscht over alles. De hemel verheugt zich en de aarde jubelt, wanneer men zeggen zal onder de volkeren: „de Eeuwige is Koning”. De Eeuwige is Koning, de Eeuwige was Koning, de Eeuwige zal Koning zijn immer en eeuwig. De Eeuwige is Koning immer en eeuwig, de volkeren gaan verloren uit Zijn land. De Eeuwige vernietigt den raadslag van natiën, verijdt de plannen der volkeren. Veel zijn de plannen in het hart eens menschen, doch des Eeuwigen raadsbesluit, dit krijgt bestand. De raadslag des Eeuwigen bestaat voor eeuwig, de plannen Zijns harten door alle geslachten. Want Hij sprak — en het was, Hij gebod — en het bestond. Want de Eeuwige heeft Tsion uitverkoren, heeft het begeerd tot verblijfplaats voor zich. Want Jakob heeft God zich uitverkoren, Israël tot Zijn eigendom. Want de Eeuwige zal Zijn volk niet prijs geven, en Zijn erfdeel niet in den steek laten! Doch Hij, albarmhartig, vergeeft misdaad en vernietigt niet; reeds veelmalen wendde Hij Zijnen toorn af, en wekt nimmer Zijne geheele gramschap. Eeuwige, help toch! de Koning verhoore ons op den dag, dat wij Hem aanroepen.

Heil hen, die wonen in Uw huis, voortdurend prijzen zij U, Séla. Heil het volk, dat iets zoodanigs bezit; heil het volk, wiens God de Eeuwige is.

Psalm 145. Loflied van David. Ik wil U verheffen, mijn God, o Koning! en Uwen naam zegenen immer en eeuwig. Elken dag wil ik U zegenen en loven Uwen naam immer en eeuwig! Groot is de Eeuwige, en zeer geprezen, en Zijne grootheid is ondoorgrondelijk! Geslacht na geslacht roemt Uwe werken en Uwe machtige daden verkondigen zij. De schoonheid van de heerlijkheid Uwer majesteit, en de verhalen Uwer wonderdaden wil ik bespreken. Over de macht Uwer eerbiedwekkende daden spreekt men, en Uwe grootheid — ik wil haar verhalen. De herinnering aan Uwe groote goedheid doen zij als een bron opwellen en wegens Uwe gerechtigheid jubelen zij. Genadig en barmhartig is de Eeuwige, langmoedig en groot in genade! Goed is de Eeuwige voor allen, en Zijne barmhartigheid strekt zich uit over al Zijne werken. Al Uwe werken, o Eeuwige, danken U en Uwe vromen zegenen U. De heerlijkheid van Uw koningschap vermelden zij, en Uwe almacht spreken zij uit; ten einde den menschenkinderen Zijne machtige daden bekend te maken en de heerlijkheid van de schoonheid van Zijn koningschap. Uw koningschap is een koningschap van alle eeuwigheid, en Uwe heerschappij over alle

וְדָר : סוּמָךְ יי לְכַל־הַנְּפִלִים וְזוֹקָף לְכַל־הַכְּפוּפִים : עֲיִנִי
 כָּל אֱלֹהִיךָ יִשְׁכְּבוּ וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעֵתוֹ : פּוֹתַח
 אֶת־יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכַל־חֵי רְצוֹן : צְדִיק יי בְּכָל־דַּרְכָּיו וְחָסִיד
 בְּכָל־מַעֲשָׂיו : קָרוֹב יי לְכָל־קָרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת :
 רְצוֹן־יִרְאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת־שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם : שׁוֹמֵר יי
 אֶת־כָּל־אֲחָבָיו וְאֶת כָּל־הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד : תַּהֲלֵת יי וְדָבָר פִּי
 וַיְבָרֶךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְיָ
 מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

קְמוּ הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת־יי : אֶהְלֵלָה יי בְּחַיִּי אֲזַמְרָה
 לְאֱלֹהֵי בְעוֹדִי : אֶל־תִּבְטְחוּ בַּנְּדִיבִים בְּכֵן־אָדָם

שְׂאִין לוֹ תְּשׁוּעָה : תִּצָּא רוּחוֹ יֹשֵׁב לְאֲדָמְתוֹ בְּיוֹם הַהוּא
 אֲבִדוּ עֲשֶׂתְנָתָיו : אֲשֶׁר־יִשְׁאַל יַעֲקֹב בְּעוֹזוֹ שִׁבְרוּ עַל־יי
 אֱלֹהָיו : עֲשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם
 הַשֹּׁמֵר אֵמֶת לְעוֹלָם : עֲשֶׂה מִשְׁפָּט לְעֹשִׂיקִים נָתַן לָחֶם
 לְרַעֲבִים יי מִתֵּיר אֲסוּרִים : יי פִּקֵּחַ עוֹרִים יי זָקָף כְּפוּפִים יי
 אֲהִיב צְדִיקִים : יי שֹׁמֵר אֶת־גִּידֵי יָתוֹם וְאֶלְמָנָה יַעֲזֹדֵר וְרֹדֶךְ
 רִשְׁעִים יַעֲזֹר : יִמְלֹךְ יי לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן דָּר וְדָר הַלְלוּיָהּ :

קְמוּ הַלְלוּיָהּ כִּי־טוֹב זָמְרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי־נָעִים נְאוּרָה תַּהֲלָה :
 בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יי גִּדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנֵם : הַרְוֵא

לְשִׁבּוּרֵי לֵב וּמִחַפֵּשׁ לְעַצְבוֹתָם : מוֹנֵה מִסְפָּר לְכוֹכְבִּים לְכָל־
 שְׁמוֹת יִקְרָא : גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ לְתִבְנוּתוֹ אֵין מִסְפָּר :
 מַעֲזֹדֵר עֲנִיִּים יי מִשְׁפִּיל רִשְׁעִים עַד־אָרֶץ : עֲנוּ לִי בַתּוֹדָה
 זָמְרוּ לְאֱלֹהֵינוּ בְּכִנּוֹר : הַמְּכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמְּכִין לָאָרֶץ
 מָטָר הַמְּצַמֵּחַ הָרִים חֲצִיר : נֹתֵן לְבַהֲמָה לַחֲמָה לְבָנֵי עֹרֵב
 אֲשֶׁר יִקְרָאוּ : לֹא בַּגְבוּרַת הַפֹּסֵם יִחְפֹּץ לֹא־בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ
 יִדָּעָה : רוֹצָה יי אֶת־יִרְאָיו אֶת־הַמִּיֻחָלִים לְחִסְדּוֹ : שִׁבְחֵי

geslachten. De Eeuwige steunt alle vallenden, en richt op alle gekromden. Aller oogen richten zich vol hoop op U, en Gij geeft hun hunne spijs te zijner tijd! Gij opent Uwe hand en verzadigt al wat leeft tot welgevallen. Rechtvaardig is de Eeuwige in al Zijne wegen en liefderijk in al Zijne werken. De Eeuwige is nabij voor allen, die Hem aanroepen, voor allen, die Hem in waarheid aanroepen. Hij volbrengt den wil van hen, die Hem vreezen; Hij hoort hun smeeken en helpt hen. De Eeuwige behoedt allen, die Hem beminnen; doch alle goddeloozen verdelgt Hij. Den lof des Eeuwigen moge daarom mijn mond uitspreken; en alle vleesch zegene Zijn heiligen naam immer en eeuwig! — Ook wij willen God loven van nu tot in eeuwigheid, — Halleloe-jah!

Psalm 146. Halleloe-jah! Prijs, mijne ziel! de daden des Eeuwigen. Ik wil des Eeuwigen daden prijzen, zoolang ik leef; wil mijnen God bezingen met snarenspeel, zoolang ik besta. Vertrouwt niet op vorsten, op een menschenkind, bij wien geen hulp is. Zoodra zijn adem hem verlaat, keert hij terug tot zijne aarde; op dienzelfden dag zijn zijne plannen verloren. Heil daarentegen hem, wiens bijstand de God van Jakob is, wiens vertrouwen zich richt tot den Eeuwige, zijn God, — die maakt hemel en aarde, de zee en al wat in hen is; die eeuwig trouw bewaart [Zijne beloften vervult]; die recht verschaft aan bedrukten, die den hongerigen spijs geeft, — de Eeuwige maakt geboeiden los; de Eeuwige opent blinden de oogen, de Eeuwige richt gekromden op, de Eeuwige bemint rechtvaardigen; de Eeuwige behoedt de vreemdelingen, heft op wees en weduwe, doch kromt den weg der booswichten. De Eeuwige regeert in eeuwigheid, uw God, o Tzion, alle geslachten door! Halleloe-jah!

Psalm 147. Halleloe-jah! Want het is goed onzen God met snarenspeel te bezingen; want het is lieflijk, passend is lofge-
 zang. De opbouwer van Jerusalem is de Eeuwige, Hij brengt de verstootenen Israëls te zamen; Hij, die de gebrokenen van hart geneest en verband legt op hunne pijnlijke wonden. Die voor de sterren getal vaststelt, hun allen namen geeft. Ja, groot is onze Heer en rijk aan kracht, voor Zijn inzicht is geen getal [tot maat]. De Eeuwige heft op de bescheidenen, vernedert de booswichten ter aarde. Heft ter eere des Eeuwigen een danklied aan, bezingt onzen God met de harp. Die den hemel met wolken bedekt, die regen bereidt voor de aarde, die op de bergen gras doet spruiten. Hij geeft het vee zijn spijs, den jongen raven, die [er om] roepen. Niet in de sterkte van het paard vindt Hij behagen, niet in de schenkels van den man zoekt Hij welgevallen. — De Eeuwige vindt welgevallen in hen, die Hem vreezen, die verbeiden Zijne genade. — Roem,

יְרוּשָׁלַם אֶת־יִי הַלְלִי אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן : כִּי־חֹזֶק בְּרִיחֵי שְׁעֶיךָ
 בִּרְךְ בְּנִיךְ בְּקִרְבֶּךָ : הַשֶּׁם גְּבוּלֶךָ שְׁלוֹם חֵלֶב חַטִּים יִשְׁפִיעֶךָ :
 הַשְׁלַח אֲמָרְתוּ אֲדָרְןָ עַד־מִהֲרָה יְרוּץ דְּבָרוֹ : הַנִּתֵּן שְׁלֹג
 בַּצֶּמֶר כַּפּוֹר כַּאֲפֹר יַפּוֹר : מִשְׁלִיךְ קָרְחוֹ כַּפְתִּים לַפְּנֵי קָרְתוֹ
 מִי יַעֲמֹד : יִשְׁלַח־דְּבָרוֹ וַיִּמָּסֶם יֵשֵׁב רוּחוֹ יוֹלֹד־מִים : מִגִּיד
 דְּבָרָיו* לִיעֲקֹב חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל : לֹא עָשָׂה בֶן לְכָל־
 גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בְּלִידְעוֹם הַלְלוּיָהּ :

קַמַּת הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת־יִי מִן־הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בְּמְרוֹמִים : הַלְלוּהוּ
 בְּל־מְלֶאכִיו הַלְלוּהוּ בְּל־צְבָאוֹ* : הַלְלוּהוּ שְׁמֵשׁ
 וַיִּרַח הַלְלוּהוּ בְּל־כְּכָבִי אוֹר : הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם
 אֲשֶׁר מַעַל הַשָּׁמַיִם : יַהֲלֹלוּ אֶת־שֵׁם יִי כִי הוּא צְוָה וּנְבָרָאוּ :
 וַיַּעֲמִידֵם לְעַד לְעוֹלָם חֶק־נִתֵּן וְלֹא יַעֲבֹר : הַלְלוּ אֶת־יִי
 מִן־הָאָרֶץ תִּנְיָנִים וְכָל־תַּהֲמוֹת : אֵשׁ וּבָרָד שְׁלֹג וְקִיטוֹר רוּחַ
 סַעֲרָה עֹשֶׂה דְבָרוֹ : הַהָרִים וְכָל־גְּבְעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל־אֲרָזִים :
 הַחִיָּה וְכָל־בְּהֵמָה רֶמֶשׁ וְצִפּוֹר כָּנָף : מַלְכֵי־אֶרֶץ וְכָל־לְאֻמִּים
 שָׂרִים וְכָל־שְׁפָטֵי אֶרֶץ : בַּחוּרִים וְגַם־בְּתוּלוֹת זָקֵנִים עַם־נְעָרִים :
 יַהֲלֹלוּ אֶת־שֵׁם יִי כִי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ הוֹדוֹ עַל־אֶרֶץ וּשְׁמַיִם :
 וַיִּירָם קֶרֶן לַעֲמוֹ תַּהֲלֶה לְכָל חֲסִידָיו לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבוֹ
 הַלְלוּיָהּ :

קַמַּט הַלְלוּיָהּ שִׁירָו לִי שִׁיר חֲדָשׁ תַּהֲלֶתוּ בְּקֹהֶל חֲסִידִים : יִשְׁמַח־
 יִשְׂרָאֵל בַּעֲשֵׂיו בְּנִי־צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמִלְכָּם : יַהֲלֹלוּ שְׁמוֹ
 בְּמַחֲוֹל בְּתַף וּבְנֹזר וְזִמְרוּלוֹ : כִּי־רוֹצָה יִי בַּעֲמוֹ יַפְּאֵר עֲנָוִים
 בִּישׁוּעָה : יַעֲלוּ חֲסִידִים בְּכַבֹּד יִרְנְנוּ עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם :
 וְרִמְמוֹת אֵל בְּגִרוֹנָם וְחָרֵב פִּיפִיּוֹת בִּידָם : לַעֲשׂוֹת נִקְמָה
 בְּגוֹיִם תּוֹכְחוֹת בְּלְאֻמִּים : לְאַסֹּר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים וּנְכַפְּרֵיהֶם

Jerusalem, den Eeuwige! Prijs de daden van uwen God, gij Tsion. Want heeft Hij sterk gemaakt de grendels uwer poorten, heeft uwe zonen in uw midden gezegend, zoo maakt Hij uw grens tot gebied van den vrede, zal U met tarwemerg ¹⁾ verzadigen. Hij toch, die zendt Zijn bevel ter aarde, zeer snel loopt Zijn woord; die sneeuw geeft als wolvlakken, die rijp strooit als asch, die Zijn ijs neêrwerpt als brokken, tegen Zijne koude, — wie is er tegen bestand?! Dan weder zendt Hij Zijn woord en doet ze smelten, Hij doet Zijn wind waaien — en zij vloeien weg tot water. Hij deelt ook Zijne woorden mede aan Jakob, Zijne wetten en Zijne rechten aan Israël. Zoo heeft Hij niet gedaan aan eenig volk, en rechten — zij kennen ze niet! Halleloe-jah!

Psalm 148. Halleloe-jah! Prijst des Eeuwigen daden van uit den hemel, prijst Hem in de hoogten! Prijst Hem, gij, Zijne engelen, allen; prijst Hem gij, al Zijne heirscharen! Prijst Hem, zon en maan; prijst Hem gij allen, lichtende sterren! Prijst Hem gij hemelen der hemelen, en gij, wateren die boven den hemel zijt! Dat zij prijzen den naam des Eeuwigen, want Hij gebod, — en zij werden geschapen. Hij deed hen bestaan voor immer, voor eeuwig; Hij gaf eene wet, die nimmer wijkt! — Prijst ook des Eeuwigen daden van de aarde, gij zeegegedrochten en alle woelende wateren, vuur en hagel, sneeuw en damp, stormwind, die Zijn woord volvoert! — Bergen en hemelen allen, vruchtboomen en alle cederen; veldgedierte en al het tamme vee, kruipend gedierte en gevleugelde vogel; koningen der aarde en alle volkeren, vorsten en alle rechters der aarde; jonge mannen en ook jonge maagden, ouden met jongelingen, — dat zij prijzen den naam des Eeuwigen, want hoog verheven is Zijn naam alleen, Zijne glorie is over aarde en hemel. Hij verheft den horen voor Zijn volk, tot lof voor al Zijne vromen, voor de kinderen Israëls, het volk, dat Hem nabij is; Halleloe-jah!

Psalm 149. Halleloe-jah! Zingt ter eere des Eeuwigen een nieuw lied, tot lof Zijner daden in de samenkomst der vromen! Israël verheugt zich in zijnen Schepper, de kinderen Tsions mogen jubelen over hunnen Koning! Mogen zij Zijnen naam prijzen met rijdendans, met tamboerijn en harp te Zijner eere zingen. Want de Eeuwige heeft welgevallen aan Zijn volk, siert bescheidenen met hulp. Vromen juichen in heerlijkheid, jubelen op hunne legersteden. Verheffing Gods [uiten zij] met hun keel, en een tweesnijdend zwaard voeren zij in hun hand. Om wraak te oefenen op de volkeren, strafgericht onder de natiën, om hunne koningen in ketenen te binden, hunne meest geëerden

¹⁾ De beste bestanddeelen der tarwe.

בְּכַבְלֵי בְרוֹל : לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כְּתוֹב הָדָר הוּא לְכָל-
חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ :

קַנ הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ-אֵל בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזוֹ : הַלְלוּהוּ
בְּגִבּוֹרָתוֹ הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדֻלּוֹ : הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנִגְבַל וּכְנֹר : הַלְלוּהוּ בְּתֵף וּמַחּוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֶגֶב : הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי-שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה :
כָּל הַנְּשָׁמָה תְהִלֵּל יְיָ הַלְלוּיָהּ : ב' ה' ת' י' ה' :

בְּרוּךְ יי לַעֲוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : בְּרוּךְ יי מִצִּיּוֹן שְׁכֵן יְרוּשָׁלַם
הַלְלוּיָהּ : בְּרוּךְ יי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת
לְבָדּוֹ : וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לַעֲוֹלָם וְיִמְלֹא כְבוֹדוֹ אֶת-כָּל-
הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן :

צריך לעמוד עד אחר כרכו.

ד"ה א' כ"ט

וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת-יי לַעֲנִי כָל-הַתְּהִלָּה וַיֹּאמֶר דָּוִיד בְּרוּךְ אַתָּה יי
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מַעֲוֹלָם וְעַד-עוֹלָם : לְךָ יי
הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי-כָל בְּשָׁמַיִם
וּבָאָרֶץ לְךָ יי הַמְּמֹלָכָה וְהַמְּתַנַּשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ : וְהַעֲשֵׂה
וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל וּבִידֶךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבִידֶךָ
לְגִדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל : וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְךָ
וּמְהִלִּים לְשֵׁם הַתְּפָאֶרֶתךָ : נְחִמֵהוּ ^{נחמיה ט'} אַתָּה הוּא יי לְבָרֶךְ
אַתָּה * עֲשֵׂית אֶת-הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וּכְל־צִבְיָאָם הָאָרֶץ
וּכְל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וּכְל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת-
כָּלם וּצִבְיָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים : אַתָּה הוּא יי הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר בְּחֶרֶת בְּאֲבָרָם וְהוֹצֵאתוּ מֵאוּר כְּשָׂדִים וְשָׁמַת שְׁמוֹ
אֲבָרָהֶם : וּמִצָּאת אֶת-לִבָּבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ וּכְרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית
לְתֵת אֶת-אָרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחֲתִי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי וְהַגְּרָגְשִׁי

in ijzeren boeien; om aan hen te voltrekken het voorgeschreven gerecht! — het is glorie voor al Zijne vromen! Hallelloe-jah!

Psalm 150. Hallelloe-jah! Prijst God in Zijn heiligdom, prijst Hem in het uitspansel Zijner almacht! Prijst Hem in Zijne machtige daden, prijst Hem naar Zijne grenzelooze grootheid! Prijst Hem met bazuinenschallen, prijst Hem met luit en harp! Prijst Hem met tamboerijn en rijendans, prijst Hem met snaren en fluit! Prijst Hem met helder klinkende bekkens, prijst Hem met dreunende bekkens! Al wat adem heeft prijze God, — Hallelloe-jah!

Geloofd zij de Eeuwige immer, amen en nogmaals amen! Geloofd zij de Eeuwige van Tsion uit, Hij die troont in Jerusaleem, Hallelloe-jah! Geloofd zij de Eeuwige, God, God van Israël, die alléén wonderen doet; en geloofd zij eeuwig de naam Zijner heerlijkheid; en de geheele aarde worde vervuld van Zijne heerlijkheid, amen en nogmaals amen!

(Het volgende tot na בָּרַכּוּ wordt staande gezegd.)

I Kron. 29,10—13. En David loofde den Eeuwige ten aanzien der gansche vergadering, en David zeide: Geloofd zijt Gij, Eeuwige, God van onzen vader Israël, van eeuwigheid tot eeuwigheid! Aan U, o Eeuwige, is de grootheid en de macht en de heerlijkheid en de overwinning en de majesteit, want [u behoort] alles in den hemel en op aarde; aan U, o Eeuwige! is de heerschappij, en Gij zijt het, die boven alles als opperhoofd verheven zijt! Zoowel rijkdom als eer gaan van U uit en Gij heerscht over alles; en in Uwe hand is kracht en macht, en in Uwe hand ligt het alles groot en sterk te maken. En daarom, onze God, danken wij U en prijzen Uwen roemrijken naam.

Nechemja 9,6—11. Gij, Eeuwige, zijt het alleen, Gij hebt gemaakt den hemel, de hemelen der hemelen en hun gansche schare, de aarde en al, wat erop is, de zee en al, wat erin is; en Gij houdt hen allen in het leven en de schare des hemels werpt zich voor U neder! Gij zijt het, Eeuwige God, die Abram hebt uitverkoren en hem hebt uitgevoerd uit Oer-Kasdiem en zijnen naam Abraham genoemd hebt; Gij vindt zijn hart getrouw voor U en sloot met hem het verbond, te geven het land van den Kena'aniet, den Chittiet, den Emoriet en den Perizziet en den Jeboesiet en den Girgashiet, —

D

תַּת לִזְרְעוֹ וַתִּקֶּם אֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי צָדִיק אַתָּה : וַתֵּרָא אֶת־
עֲנִי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרִים וְאֶת־זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל־יַם־סוּף : וַתִּתֵּן
אֶת־תּוֹמָתִים בְּפָרְעָה וּבְכָל־עַבְדָּיו וּבְכָל־עַם אֲרָצוֹ כִּי יָדַעְתָּ
כִּי הִזִּירוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעֲשֶׂלֶךְ שֵׁם כְּהִיּוֹם הַזֶּה : וְהֵם בָּקַעְתָּ
לִפְנֵיהֶם וַיַּעֲבִרוּ בְּתוֹךְ־הַיָּם בִּיבֶשֶׁת וְאֶת־רִדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ
בְּמִצּוֹלֹת כְּמו־אֶבֶן בְּמִים עֲזִים :

שמות י"ד

וַיֹּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל
אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־שַׁפַּת הַיָּם : וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־
יְהוָה וַיֹּאמְרֵנוּ בִּיהוָה וּבִמְשָׁה עֲבָדוֹ :

שירת הים צריך לאמרה בכוונה ובנגון הטעמים.

אֲנִי יִשְׂרָאֵל־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ
לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאָה גָּאָה סוּם וּרְכִבּוֹ רָמָה
בַּיָּם : עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וְאֲנִהוּ אֱלֹהֵי
אָבִי וְאֶרְמָמְנָהוּ : יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ : מִרְכַּבַּת
פָּרְעָה וַחֲלוֹ יָרָה בַּיָּם וּמִבְּחַר שְׁלֹשִׁי טַבָּעוֹ בַּיָּם־סוּף : תַּהֲמַת
יִכְסִּימוּ יָרְדוּ בְּמִצּוֹלֹת כְּמו־אֶבֶן : יִמְיִנָּה יְהוָה גְּאֻדְרֵי בִפְחֵ
יִמְיִנָּה יְהוָה תִּרְעֶץ אֹזִיב : וּבִלְב גְּאֻנָּה תַּהֲרֹם קָמִיד תִּשְׁלַח
חֲרָנָה יֵאכְלֶמוּ פֶקֶשׁ : וּבְרוּחַ אַפִּיד גַּעֲרֶמוּ מִיָּם נִצְבוּ כְּמו־נֶגֶד
נְזִלִים קָפְאוּ רַחֲמֹת בִּלְבָבָם : אָמַר אֹזִיב אֶרְדָּף אֲשִׁיג אֲחַלֵּק
שְׁלָל רַחֲמָאֲמוּ נִפְשֵׁי אֶרְיִק חֲרָבִי תֹורִישְׁמוּ יָדִי : נִשְׁפָּת
בְּרוּחַךְ כִּפְסֶמוּ יָם צָלְלוּ בַּעֲזוּפֹרֶת בְּמִים אֲדִירִים : מִי־כַמְכָּה
בְּאֵלֶם יְהוָה מִי כַמְכָה גְּאֻדֵּר בְּקֶדֶשׁ גִּירָא תַּהֲלֵת עֲשֵׂה־פִלָּא :
גְּמִית יִמְיִנָּה תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ : נַחֲרִית בַּחֲסֻדָּה עֲסִיזוּ גְאֻלֵּת
גְּהִלֵּת בַּעֲזוֹת אֶל־גִּוָּה קֶדֶשֶׁךָ : שְׁמַעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אֲחִי

het te geven aan zijn kroost; en Gij bevestigdet Uwe woorden, want Gij zijt rechtvaardig. Toen Gij zaagt de ellende onzer voorouders in Egypte, en hoordet hun geschrei bij de Schelfzee, — toen gaaft Gij teekenen en wonderdaden tegen Phar'o en tegen al zijne dienaren en tegen gansch het volk van zijn land; want Gij wist, dat zij moedwillig tegen hen gehandeld hadden; en Gij verwierft U een naam gelijk op den dag van heden. En de zee kliefdet Gij vóór hen, zoodat zij door het midden der zee door-trokken op het droge, hunne vervolgers echter wierpt Gij in diepten als een steen, in machtige wateren.

Exodus 14,30 en 31. De Eeuwige redde op dien dag Israël uit de macht van Egypte en Israël zag Egypte dood aan den oever der zee. Toen Israël zag de groote macht, die de Eeuwige tegen Egypte had geoeffend, vreesde het volk den Eeuwige; en zij stelden vertrouwen in den Eeuwige en in Zijnen dienaar Mozes.

Exodus 15,1—19. Toen zong Mozes en de kinderen Israëls dit lied ter eere des Eeuwigen; zij zeiden namelijk, als volgt: Zingen wil ik ter eere des Eeuwigen, want hoog is Hij verheven; paard en zijnen berijder stortte Hij in de zee. Mijn zege en mijn zang is God, Hij was mij ter hulpe; deze is mijn God, Hem wil ik verheerlijken, — de God mijns vaders, Hem wil ik verheffen. De Eeuwige, Heer van den oorlog, Eeuwige is Zijn naam! — De wagens van Phar'o en zijn leger slingerde Hij in de zee, en zijne uitgelezen legeroversten werden in de Schelfzee bedolven. Woelende wateren bedekken hen; zij daalden af in diepten gelijk een steen! Uwe rechterhand, o Eeuwige, prijkend in kracht, Uwe rechterhand, Eeuwige! verplettert den vijand! — En in Uwe overweldigende hoogheid rukt Gij Uwe tegenstanders omver; zoudt Gij Uwen brandenden toorn vrijlaten, hij zou hen vertieren als stoppelen. En door den adem van Uw neus hoopen wateren zich op, bleven vloeistoffen overeind staan als een muur; stolden woelende wateren in het midden der zee. Reeds zeide de vijand: „Ik wil vervolgen, ik zal inhalen, ik zal buit verdeelen; mijn verlangen zal aan hen bevredigd worden; ik zal trekken mijn zwaard, mijn hand zal hen terug-veroveren.” Doch Gij bliest met Uwen adem, — de zee bedekte hen; zij zonken in de diepte als lood in geweldige wateren! Wie is U gelijk onder de machten, Eeuwige! wie is U gelijk, prijkend in heiligheid, eerbiedwekkend in lof, wonderen verrichtend! — Evenals Gij uitstrekt Uwe rechterhand, — de aarde verslond hen; Zoo leidt Gij door Uwe genade dit volk, dat Gij verlost hebt; zoo voert Gij het door Uwe macht naar Uw heilig verblijf. Volkeren hooren het, — zij beven; siddering grijpt aan

יִשְׁבִּי פֶלֶשֶׁת : אֲזִי נִבְחַלְוּ אֱלֹפֵי יְהוּדִים אֵילֵי מוֹאָב יֶאֱחֱזְמוּ
 רָעַד נִמְגּוּ כָּל יִשְׁבֵּי כְנָעַן : תִּפְלַעְלִי־הֶם אִמָּתָהּ וּפָחַד בְּגִדְלָהּ
 זְרוּעֶהּ יִדְמוּ בְּאֶבֶן עַד-יַעֲבֹד עִמָּךְ יְהוָה עַד-יַעֲבֹד עִם-זֶה
 קִנְיִת : תִּבְאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נִחְלָתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלָּתְךָ
 יְהוָה מִקֶּדֶשׁ אֲדֹנָי בּוֹנֵנוּ יִדִּיךָ : יְהוָה ! יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעַד : יי
 יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעַד :

(כִּי בָּא סוּם פְּרָעָה בְּרִכְבוֹ וּבִכְרָשָׁיו בֵּינָם וַיִּשָּׁב יְהוָה עֲלֵהֶם
 אֶת מִי הָיִם • וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֶשֶׁת בְּתוֹךְ הָיָם :)

כִּי לֵאמֹר הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בְּגוֹיִם : וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשִׁפְט
 אֶת-הַר עֲשׂוּ וְהִיתָה לֵּאמֹר הַמְּלוּכָה : וְהָיָה יי לְמֶלֶךְ עַל-כָּל-
 הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי יי אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד : וּבִתְּוֹרֶתְךָ כְּתוּב
 לֵאמֹר שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד :

נִשְׁמַת כָּל-חַי תִּבְרַךְ אֶת-שִׁמְךָ יי אֱלֹהֵינוּ • וְרוּחַ כָּל-
 בָּשָׂר תִּפְאֶרֶת וּתְרוּמָה זִכְרֶךָ מִלִּפְנֵי תָמִיד • מִן-
 הָעוֹלָם וְעַד-הָעוֹלָם אֲתָה אֵל • וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל
 וּמוֹשִׁיעַ פּוֹדָה וּמַצִּיל וּמַפְרִיג וּמַרְחֵם בְּכָל-עֵת צָרָה וְצוּקָה
 אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֵלָּא אַתָּה : אֱלֹהֵי הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים • אֱלֹהֵי
 כָּל-בְּרִיּוֹת אֲדוֹן כָּל-תּוֹלְדוֹת הַמְּהַלֵּל בְּרַב הַתְּשַׁבְּחוֹת הַמְּנַהֵג
 עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים • וַיֵּי לֹא-יָנוּם וְלֹא-יִישָׁן •
 הַמְּעוֹדֵר יְשָׁנִים וְהַמְּקִין נִרְדָּמִים וְהַמְּשִׁיחַ אֱלֹמִים וְהַמְּתִיר
 אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים • לָךְ לְבָדֶךָ אֲנַחְנוּ
 מוֹדִים • אֱלֹהֵינוּ מְלֵא שִׁירָה בָּיִם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה בְּהִמּוֹן גְּלוּי
 וּשְׁפָתֵינוּ שִׁבַּח בְּמִרְחָבֵי רִקְיעַ • וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת בְּשִׁמְשׁ וּבְכִרְחַם •
 וְיָדֵינוּ פְּרוּשׁוֹת בְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם • וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת כְּאֵילוֹת : אֵין
 אֲנַחְנוּ מִסְּפִיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ • וּלְבָרְךָ

Philistaea's bewoners! Dan verschrikken de vorsten van Edom; de machtigen van Moab — beving grijpt hen aan; weg smelten zij, allen bewoners van Kena'an. Verschrikking en angst overvalt hen; wanneer Uw arm zich groot toont, verstommen zij als steen; — tot voorbij is getrokken Uw volk, o Eeuwige! tot voorbij is getrokken dit volk, dat Gij U hebt verworven! Totdat Gij hen hebt gebracht en geplant op den berg van Uw erfdeel, den zetel voor Uw verblijf, dien Gij U bereidt, o Eeuwige; het heiligdom, o Heer, dat Uwe handen vestigen! De Eeuwige zal regeeren immer en eeuwig!

(Want Phar'o's paarden waren gekomen met zijne wagens en met zijne ruiters in de zee; toen had de Eeuwige over hen de wateren der zee teruggevoerd, terwijl de kinderen Israëls gegaan waren op het droge in het midden der zee.)

Want aan den Eeuwige is het koningschap en Hij heerscht over de volkeren! En redders zullen bestijgen den berg Tsion, om te richten den berg 'Esau, dan zal den Eeuwige het koningschap zijn. Dan zal de Eeuwige tot Koning zijn over de geheele aarde; op dien dag zal de Eeuwige eenig zijn en Zijn naam eenig! En in Uwe leer staat als volgt geschreven: „Hoor, Israël! de Eeuwige, onze God, de Eeuwige is eenig!”

De ziel van al, wat leeft, zegene Uwen naam, Eeuwige, onze God! en de adem van alle vleesch roeme en verheffe steeds Uw aandenken, onze Koning! Van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God, en buiten U hebben wij geen Koning, die verlost en helpt, bevrijdt en redt en onderhoudt en zich ontfenkt in elken tijd van nood en druk; wij hebben geen Koning, dan U! God van de vroegere en na ons komende geslachten, God van alle schepselen, Heer van alle geboorten, die in tal van lofzangen geprezen wordt, die Uwe wereld leidt met genade en Uwe schepselen met barmhartigheid! En de Eeuwige sluimert niet en slaapt niet; Gij, die de slapenden opwekt en door diepen slaap bevangen doet ontwaken, en die stommen tot spreken brengt en geboeiden losmaakt en vallenden steunt en gebukten opricht, — U alleen danken wij! Indien onze mond ook vervuld ware van liederen, gelijk de zee [vol water is], en onze tong vol jubelklanken als het ruischen harer golven, en onze lippen vol lof als de uitgestrektheid van het uitspansel, en al waren onze oogen lichtgevend als zon en maan, en onze handen uitgespreid als [de vleugelen van] de arenden aan den hemel, en onze voeten zoo snel als [die van] de reeën, — zouden wij U, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, niet genoeg kunnen danken en Uwen naam kunnen

אֶת־שִׁמְךָ • עַל אַחַת מֵאֵלֶּךָ אֵלֶּךָ אֵלֶּפִים וְרַבִּי רַבְבוֹת
פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת שְׁעֵשִׂית עִם אֲבֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ: מִמְצָרִים גָּאֻלָּתָנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּרִיתָנוּ • בִּרְעֵב וְנִתְּנוּ • וּבְשָׁבַע
כָּל־פִּלְתָּנוּ • מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ • וּמִדְּבַר מִלֻּטָּתָנוּ • וּמִחַלְּלִים רָעִים
וְנֶאֱמָנִים דְּלִיתָנוּ: עַד־הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ • וְלֹא־עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ •
וְאֶל־תִּשְׁשָׁנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְנֶצַח: עַל־כֵּן אֲבָרִים שְׁפִלְגָתָ בָּנוּ •
וְרוּחַ וְנִשְׁמָה שְׁנִפְחַת בְּאַפֵּינוּ וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר־שָׁמַתָּ בְּפִינוּ • הֵן
הֵם יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאֲרוּ וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיְקַדִּישׁוּ
וַיְמַלִּיכוּ אֶת־שִׁמְךָ מִלִּפְנֵינוּ: כִּי כָל־פֶּה לְךָ יוֹדָה • וְכָל־לִשׁוֹן
לְךָ תִּשְׁבַּע • וְכָל־בֶּרֶךְ לְךָ תִּכְרַע • וְכָל־קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה •
וְכָל־לִבָּבוֹת יִירָאוּךָ • וְכָל־קָרֵב וְכָל־זוֹת יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ • כְּדָבָר
שְׁפָתוֹב כֹּל עֲצַמְתִּי תִאֲמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ • מִצִּיל עֲנִי מִחֶזֶק
מִמָּנוּ וְעֲנִי וְאֲבִיוֹן מִגִּזְלוֹ: מִי יְדַמֶּה־לְךָ וּמִי יִשׁוּה־לְךָ וּמִי יַעֲרֶךְ־
לְךָ • הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן קִנְיָ שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
נְהַלֵּלְךָ וְנִשְׁבַּחְךָ וְנִפְאֲרֶךָ וְנִבְרַךְ אֶת־שִׁם קְדֻשְׁךָ • כְּאִמּוֹר
לְדוֹד בָּרְכִי גִפְשִׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קָרְבִי אֶת־שֵׁם קְדֻשּׁוֹ:

הָאֵל בְּתַעֲצֻמוֹת עֲזֶיךָ • הַגָּדוֹל בְּכִבוֹד שִׁמְךָ • הַגִּבּוֹר לְנֶצַח
וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרָאוֹתֶיךָ • הַמֵּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשְׂאֵא •

הש"ץ מנגן שוכן עד עד תתקדש והקהל עונה ובמקהלות.

שׁוֹכֵן עַד, מְרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ • וְכָתוּב רַגְנוּ צְדִיקִים בְּיָ לִישְׁרִים
נְאֻה תַּהֲלֶה: בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְּחַלֵּל • וּבִדְבָרֵי צְדִיקִים תִּתְּבָרֵךְ •
וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמֵם • וּבִקְרֵב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדֵּשׁ:

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבְבוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַנָּה יִתְפָּאֵר שִׁמְךָ
מִלִּפְנֵינוּ בְּכָל־דּוֹר וְדוֹר שֶׁכֵּן חֹבֶרֶת כָּל־הַיְּצוֹרִים
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר

zegenen ook maar voor een duizendste van de duizenden miljoenen en milliarden malen aan onze voorouders en ons door U bewezen weldaden! Uit Egypte hebt Gij ons verlost, Eeuwige, onze God! en uit het slavenhuis hebt Gij ons bevrijd, bij hongersnood hebt Gij ons gevoed en in [tijden van] overvloed ons verzorgd, van het zwaard hebt Gij ons gered en voor pest ons beveiligd en ons aan boosaardige en wissen dood brengende ziekten onttrokken. Tot dusverre heeft Uwe barmhartigheid ons bijgestaan en hebben Uwe liefdebewijzen ons niet verlaten; o geef ons, Eeuwige, onze God, dan ook niet prijs tot in eeuwigheid! Daarom zullen de ledematen, die Gij gescheiden hebt aan ons, en de adem en de ziel, die Gij in onzen neus hebt ingeblazen, en de tong, die Gij in onzen mond hebt geplaatst, — zie! zij zullen danken en zegenen en loven en roemen en verheffen en de macht, de heiligheid en het koningschap toekennen aan Uwen naam! Want elke mond moet U danken en elke tong U toezweren en elke knie voor U zich buigen en elke hoog opgerichte gestalte voor U zich nederwerpen en alle harten moeten U vreezen en alle ingewanden en nieren Uwen naam bezingen, naar het woord, dat geschreven is: „Gansch mijn gebeente zegge: Eeuwige, wie is U gelijk, die den arme redt uit de macht van hem, die sterker is dan hij; en den arme en behoeftige uit de hand van wie hem berooft!” Wie is U gelijk? Wie kan bij U worden vergeleken? Wie kan bij U als verhouding worden aangegeven? Gij groote, machtige en eerbiedwekkende God, Allerhoogste God, Eigenaar van hemel en aarde! Wij willen U loven en U prijzen en U roemen en zegenen Uwen heiligen naam, gelijk er gezegd is: „Loof, mijne ziel! den Eeuwige; gij, mijne ingewanden allen, Zijn heiligen naam!” Gij God, door de krachtige uitingen Uwer macht, groot door de heerlijkheid van Uwen naam, machtig tot in eeuwigheid en eerbiedwekkend door Uwe eerbied afdwingende daden, Koning, die zetelt op den troon hoog en verheven, — eeuwig troont Hij; Verhevene en Heilige is Zijn naam; en er is geschreven: „Jubelt, rechtvaardigen! in den Eeuwige, den oprechten betaamt lofzang!” Door den mond der oprechten wordt Gij geprezen en door de woorden der rechtvaardigen gezegend, en door de tong der braven verheven en door de ingewanden der heiligen ¹⁾ geheilgd!

En in de verzamelingen der tienduizenden van Uw volk, het huis Israëls, worde Uw naam, onze Koning, met gejuich geroemd door alle geslachten; want dit is de plicht van alle schepselen vóór Uw aangezicht, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, om U te danken, te prijzen, te loven, te roemen,

¹⁾ Vgl. iets vroeger: וכל קרב וכליות ימרו, waar een loflied als het ware opstijgt uit 's menschen ingewanden. — Anderen vertalen: *te midden der heiligen*, in den samenhang minder juist.

לְרוּמָם לְהוֹדֹר לְבָרֶךְ לְעֵלָה וּלְקַלָּם עַל כָּל־דְּבָרֵי שִׁירֹת
וּתְשַׁבְּחוֹת דָּוִד בְּיָשִׁי עֲבָדְךָ מְשִׁיחֶךָ :
יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מַלְכֵנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם
וּבָאָרֶץ כִּי לֶךְ נָאֵה יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר
וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמְשֻׁלָּה גִצָּח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה
תְּהִלָּה וְתַפְאֶרֶת קִדְשָׁה וּמַלְכוּת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת מַעֲתָה וְעַד
עוֹלָם . בְּרוּךְ אַתָּה יי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בְּתִשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת
אֲרוֹן הַנִּפְלְאוֹת הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ אֵל חֵי הָעוֹלָמִים :

חזן וְעַתָּה יִגְדֵּל נָא כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבְרַתָּ לְאָמֵד :

זכר רַחֲמֶיךָ יי וְחַסְדֶיךָ כִּי מַעֲלֹם הַמָּדָה :

חזן וְיִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמָה רַבָּא בְּעֵלְמָא דִּי־כְרָא כְרַעוּתֵיהּ
וּיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ

חזן וְקוּל אָמֵן . יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא

חזן וְיִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלָּה
וְיִתְהַלֵּל שְׁמָה דְקוֹדֶשׁא בְּרִידָה הוּא לְעֵלְא (בְּעֵשִׂי"ת וּלְעֵלְא) מִן כָּל
בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא
וְאָמְרוּ אָמֵן :

בשעה שהש"ץ מנגן ברכו אומר הקהל יתברך.

חזן בְּרַכּוּ אֶת־יְיָ הַמְבָרֵךְ :

קו"ח בְּרִידָה יי הַמְבָרֵךְ לְעוֹלָם וְעַד :

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ

הָעוֹלָם יוֹצֵר אוֹר

וּבוֹרֵא חֶשֶׁךְ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם

וּבוֹרֵא אֶת־הַכֹּל :

כשאומרים יוצר אוֹר עוֹלָם כְּאֹצֵר חַיִּים

מוֹסִיפִים זֶה אוֹרוֹת מְאֹפֵל אֶמֶר וְיֵהִי :

וְיִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם

וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי

הַמַּלְכִּים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא

רַאשׁוֹן וְהוּא אֲחֵרוֹן וּמַבְלִיעֲדֵיו אֵין

אֱלֹהִים . כֹּלֵי לְרַכֵּב בְּעֶרְבוֹת בֵּיהּ שְׁמוֹ

וְעֵלְזוֹ לִפְנֵיו . וְשְׁמוֹ מְרוֹמָם עַל כָּל

בְּרָכָה וְרִתְהֵלָה : בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד

מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד : יְהִי שֵׁם יי

מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם :

te verheffen, te verheerlijken, te zegenen, Uwe hoogheid te erkennen en U te bezingen nog boven alle woorden van zangen en lofliederen van David, den zoon van Jishai, Uwen dienaar, Uwen gezalfde!

Geloofd worde Uw naam tot in eeuwigheid, Gij, onze Koning, God, groot en heilig Koning in den hemel en op aarde! Want U, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, komt toe lied en lofprijzing, danklied en gezang, almacht en heerschappij, zege, grootheid en kracht, verheerlijking en roem, heiligheid en koningschap, zegeningen en dankzeggingen, van nu tot in eeuwigheid; geloofd zijt Gij, Eeuwige, God, Koning, groot in lofzangen, God, wien dankzeggingen toekomen, Heer der wonderdaden, die behagen schept in lofzangen, Koning, God, Eeuwiglevende!

Voorlezer: En nu, moge de kracht van mijn Heer zich groot toonen, gelijk Gij gesproken hebt, zeggende:

Gedenk Uwe barmhartigheid, o Eeuwige, en Uwe genadebewijzen, want sinds alle eeuwigheid zijn zij.

Moge Zijn groote naam in zijne grootheid en heiligheid erkend worden in de wereld, die Hij naar Zijnen wil geschapen heeft; moge Hij Zijn koninkrijk weder vestigen tijdens uw leven en in uwe dagen en tijdens het leven van gansch het huis Israël's, spoedig, in nabijzijnden tijd; zegt: Amen!

Gemeente: Amen! Zijn groote naam worde gezegend immer en in alle eeuwigheid!

Voorlezer: Gezegend en geprezen en geroemd en verhoogd en verheven en verheerlijkt en vereerd en geloofd zij de naam van den Heilige, geloofd zij Hij, — verre boven alle zegeningen en liederen, lofzangen en vertroostingën, die in de wereld worden uitgesproken; zegt Amen!

De voorlezer:

Looft den Eeuwige, den lofwaaardige!

De gemeente:

Geloofd zij de Eeuwige, de lofwaaardige, immer en eeuwig.

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die het licht hebt gevormd en de duisternis geschapen, die vrede sticht en de Schepper zijt van alles!

Wanneer men Jotser bijvoegt, zegt men:

Het eeuwige licht bevond zich in de schatkamer des levens; „lichten [zullen ontstaan] uit de duisternis,” zeide Hij, — en het was!

(Terwijl de voorlezer ברוך voordraagt, zegt de gemeente zacht:)

Geprezen en geloofd en geroemd en verheven en verhoogd worde de naam van den Koning aller koningen, den Heilige, geloofd zij Hij; want Hij is de eerste en Hij is de laatste en buiten Hem is geen god! Baant den weg voor Hem, die door de hemelvlakten snelt, ה' is Zijn naam, en jubelt voor Zijn aangezicht! Zijn naam is verheven boven elke zegening en lofzang! *(Terwijl de voorlezer ה' zegt:)* Geloofd zij de naam Zijner koninklijke heerlijkheid immer en eeuwig! De naam des Eeuwigen worde geloofd van nu tot in eeuwigheid!

משבת הגדול עד ימי הסלידות מנגיץ הכל יודוך.

הכל יודוך והכל ישבחוך • והכל יאמרו אין קדוש ביי •
 הכל ירוממוך סלח יוצר הכל • האל הפותח בכל־יום
 דלתות שְׁעֵרֵי מִזְרַח • ובוֹקֵעַ חֲלוּגֵי רָקִיעַ • מוֹצִיא חֶמֶד
 מִמְּקוֹמָהּ וּלְבָנָהּ מִמַּכּוֹן שְׁבֻתָּהּ • וּמַאִיר לְעוֹלָם כָּלוּ וְלִישָׁבָיו •
 שְׁבָרָא בְּמִדַּת רַחֲמִים • הַמַּאִיר לְאַרְץ וְלָדָרִים עָלֶיהָ
 בְּרַחֲמִים • וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל־יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית •
 הַמַּלְךְ הַמְרוֹמָם לְבָדוֹ מֵאֵז • הַמְּשַׁבֵּחַ וְהַמְּפָאֵר וְהַמְתַּנְשֵׂא
 מִיְּמוֹת עוֹלָם • אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֵיךְ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ •
 אֲדוֹן עֲזָנוּ צוּר מְשַׁנֵּבנוּ מִגֵּן יִשְׁעָנוּ מְשַׁנֵּב בְּעַדָּנוּ • אֵין בְּעַרְפְּךָ
 וְאֵין זוּלָתְךָ • אָפֶס בְּלִתְךָ וְמִי דוּמָה־לָּךְ • אֵין בְּעַרְפְּךָ יי
 אֱלֹהֵינוּ בְּעוֹלָם הוּא • וְאֵין זוּלָתְךָ מְלַבֵּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבֹּא •
 אָפֶס בְּלִתְךָ גּוֹאֲלָנוּ לִיְמֵי חַיֵּינוּ הַמְּשִׁיחַ • וְאֵין דוּמָה־לָּךְ מוֹשִׁיעָנוּ
 לְתַחִית הַיָּמִים •

אֵל אֲדוֹן עַל כָּל־הַמַּעֲשִׂים • בָּרוּךְ וּמְבָרָךְ בְּפִי כָּל־נִשְׁמָה •
 גָּדְלוֹ וְטוּבוֹ מְלֵא עוֹלָם • דַּעַת וְתְבוּנָה סִבְבִּים אוֹתוֹ •
 הַמְתַּנְאֵה עַל־חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ • וְנִהְדָּר בְּכָבוֹד עַל־הַמְּרַכְבָּה •
 זְכוּת וּמִישׁוֹר לְפָנֵי כְּסֹאוֹ • חֶסֶד וְרַחֲמִים לְפָנֵי כְּבוֹדוֹ • טוֹבִים
 מְאֻדּוֹת שְׁבָרָא אֱלֹהֵינוּ • יִצְרֵם בְּדַעַת בְּבִינָה וּבְהַשְׁכָּל •
 כַּחַ וְגִבּוֹרָה נָתַן בָּהֶם • לְחַיּוֹת מוֹשְׁלִים בְּקָרֵב תֵּבֵל • מְלֵאִים
 זִיּוֹ וּמְפִיקִים גּוֹגָה • נָאָה זִיּוֹם בְּכָל־הָעוֹלָם • שְׂמֵחִים בְּצֵאתָם
 וְשׂוֹשִׁים בְּבֹאֵם • עוֹשִׂים בְּאֵימָה רִצּוֹן קוֹנֵם • פֶּאֶר וְכָבוֹד נּוֹתְנִים
 לְשִׁמּוֹ • צִהְלָה וְרִנָּה לְזִכָּר מַלְכוּתוֹ • קָרָא לְשִׁמְשׁ וַיִּזְרַח־אוֹר •
 רָאָה וְהִתְקִין צוּרֵת הַלְבָנָה • שָׁבַח נּוֹתְנִים לוֹ כָּל־צֶבֶא מְרוֹם •
 תַּפְאֶרֶת וְגִדְלָה שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ •

²⁾ De troonwagen der goddelijke Majesteit.

⁴⁾ Vgl. Gen. 1,18.

*Gedurende den zomer, van den Shabbath vóór het Paaschfeest tot de
Sabbath-dagen, wordt het volgende tot חזון ויחזיון in beurtzang door
Voorlezer en Gemeente voorgedragen.*

Allen danken U en allen prijzen U en allen zeggen: niemand zoo heilig, als de Eeuwige! Allen verheffen U, Séla! Gij, die het heelal hebt gevormd; God, die elken dag de deuren van de poorten van het oosten opent! ¹⁾ En die vensters in het uitspansel uithouwt ²⁾, die de zon laat te voorschijn komen uit hare plaats en de maan uit het verblijf, waar zij gevestigd is. En die der geheele wereld en haren bewoners licht verschaft, die Gij geschapen hebt, [geleid] door de eigenschap van barmhartigheid! Gij zijt het, die de aarde en hun, die haar bewonen, licht geeft met barmhartigheid, en door Uwe goedheid elken dag gedurig het scheppingswerk vernieuwt! Gij Koning, die alleen verheven zijt van oudsher, die geloofd, geroemd en hooggeprezen zijt van af de dagen der oudheid! Gij, God der eeuwigheid! ontferm U over ons in Uwe groote barmhartigheid, Gij Heer onzer macht, Rots van onze toevlucht, Schild van ons heil, Toevlucht voor ons! Niets is met U te vergelijken, niets is buiten U, niets is zonder U, en wie gelijkt U? Niets is met U, Eeuwige, onze God, te vergelijken in deze wereld; en niets is buiten U, onze Koning, in het leven der toekomstige wereld! Niets is zonder U, onze Verlosser, in de dagen van den Messias; en niets gelijkt U, onze Helper, bij de herleving der dooden!

God, Heer over alle schepselen, geloofd en gezegend door den mond van alle zielen! Van Zijne grootheid en Zijne goedheid is de wereld vervuld; kennis en inzicht omgeven Hem! Hij is hoog verheven boven de heilige Chajjoth, en prijkt glansrijk in heerlijkheid op de Merkaba. ³⁾ Erkenning van verdiensten en rechtvaardigheid staan voor Zijnen troon, genade en barmhartigheid vóór Zijne heerlijke verschijning! Goed zijn de hemellichten, die onze God geschapen heeft; Hij vormde ze met kennis, met inzicht en oordeel; kracht en macht schonk Hij hun, om te kunnen heerschen te midden der wereld! ⁴⁾ Vervuld van schittering, en glans uitstralend; heerlijk is hun schittering door de geheele wereld! Zich verheugend bij hun te voorschijn treden en verblijd bij hun huiswaarts keeren, vervullen zij in vreeze den wil van hunnen Eigenaar! Roem en eer kennen zij Zijnen naam toe; gejuich en gejubel bij de herinnering aan Zijn koningschap. Hij riep de zon — en er straalde licht, Hij zag — en ordende de gestalte der maan! Lof kennen Hem toe alle scharen in de hoogte, roem en grootheid de Serafiem, de Ofanniem en de heilige Chajjoth.

¹⁾ Waardoor als het ware de zon naar buiten treedt (צא), om haren weg aan het uitspansel af te leggen.

²⁾ Waardoor de stralen der zon, wier plaats boven het uitspansel wordt gedacht, tot de aarde kunnen doordringen.

לֹאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת מִכָּל-הַמַּעֲשִׂים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הַתַּעֲלָה
 וַיֵּשֶׁב עַל-כִּפֶּסָּא כְּבוֹדוֹ : תִּפְאָרֶת עֲטָה לַיּוֹם הַמְּנוּחָה
 עֲנֵג קָרָא לַיּוֹם הַשְּׁבִית : זֶה שָׁבַת שְׁלִיזִים הַשְּׁבִיעִי שָׁבוּ שְׁבַת
 אֵל מִכָּל-מְלָאכְתּוֹ : וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשְׁבַּח וְאוֹמֵר מוֹמֹר שִׁיר
 לַיּוֹם הַשְּׁבִית טוֹב לְהַדוֹת לִי : לְפִיכָךְ יִפְאָרוּ וַיְבָרְכוּ לֹאֵל
 כָּל-יִצְוֵרָיו : שָׁבַח יָקָר וְגִדְלָה יִתְּנוּ לֹאֵל מֶלֶךְ יוֹצֵר כֹּל הַמִּנְחִיל
 מְנוּחָה לַעֲמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתוֹ בַּיּוֹם שְׁבִית קָדֵשׁ : שְׁמֹךְ יִי
 אֱלֹהֵינוּ יִתְקַדֵּשׁ : וְזִכְרְךָ מִלִּפְנֵי יִתְפָּאֵר : בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-
 הָאָרֶץ מִתַּחַת : תִּתְפָּרֵךְ מוֹשִׁיעֵנוּ עַל-שִׁבְחָה מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְעַל-
 מְאוֹרֵי אֹר שְׁעִישִׁית יִפְאָרְךָ סֵלָה :

תִּתְפָּרֵךְ צוֹרְנוּ מִלִּפְנֵי וְגוֹאֲלֵנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּבַּח שְׁמֹךְ
 לְעַד מִלִּפְנֵי יוֹצֵר מִשְׁרָתִים וְאֲשֶׁר מִשְׁרָתָיו כָּלָם
 עוֹמְדִים בְּרוּם עוֹלָם וּמִשְׁמִיעִים בִּירָאָה יָחַד בְּקוֹל דְּבָרֵי
 אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם : כָּלָם אֲהוּבִים כָּלָם בְּרוּרִים כָּלָם
 גְּבוּרִים וְכָלָם עֲשִׂים בְּאִמָּה וּבִירָאָה רְצוֹן קוֹנֵם וְכָלָם פּוֹתְחִים
 אֶת-פִּיהֶם בְּקִדְשָׁה וּבְטָהֳרָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה וּמִבְרָכִים וּמִשְׁבָּחִים
 וּמִפְאָרִים וּמַעֲרִיצִים וּמִקְדִּישִׁים וּמִמְלִיכִים

אֶת-שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא קְדוֹשׁ הוּא : וְכָלָם
 מִקְבָּלִים עֲלֵיהֶם עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מִזֶּה : וְנוֹתְנִים
 רְשׁוֹת זֶה לָזֶה : לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצֵרָם בְּנִחְרָדוֹת בְּשִׁפְהָ בְּרוּרָה
 וּבִנְעִימָה קְדִישָׁה כָּלָם כְּאַחֵר עוֹנִים וְאוֹמְרִים בִּירָאָה
 קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יִי צְבָאוֹת מֶלֶא כָּל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ :

כְּשֶׁאוֹמְרִים אֹפֶן יֹאמֵר זֶה.

וְהַאֹפָנִים וְחַיּוֹת	וְהַחַיּוֹת יִשְׁרְרוּ וְכִרְכִּים יִפְאָרוּ וְשִׁרְפִים יִרְנוּ
וְהַקְדֵּשׁ בְּרַעֲשׁ	וְאַרְאֵלִים יִבְרְכוּ פָנֵי כָל-חַיָּה וְאֹפֶן וְכִרּוּב
גְּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים	לְעַמַּת שִׁרְפִים לְעַמַּתָּם מִשְׁבָּחִים וְאוֹמְרִים

Den Almachtige namelijk, die met alle werken ophield op den zevenden dag, zich verhief en zette op den troon Zijner heerlijkheid. Met roemrijkheid omhulde Hij den rustdag, tot genot bestemde Hij den Shabbathdag; dit juist is de roem van den zevenden dag, dat daarop God ophield met al Zijn werk. De Shabbathdag zelve prijst dan ook en zegt: „een zang-psalm voor den Shabbath: ¹⁾ het is goed den Eeuwige te danken!” Daarom roemen en zegenen God al Zijne schepselen; lof, eer en grootheid kennen zij toe aan God, den Koning, den Vormer van het heelal, die in Zijne heiligheid aan Zijn volk Israël rust tot erfdeel heeft gegeven op den heiligen Shabbathdag. Uw naam, Eeuwige, onze God, worde geheiligt en Uw aandenken, onze Koning, geroemd in den hemel boven en op aarde beneden. Wees geloofd, onze Helper! wegens het prijzenswaardige werk Uwer handen en wegens de stralende lichtverspreiders, die Gij geschapen hebt, mogen zij U eeuwig roemen, Séla!

Wees geloofd, Gij onze Rots, onze Koning en onze Verlosser, Schepper van heilige wezens! Uw naam worde eeuwig geprezen, onze Koning, die dienaren hebt gevormd, en Wiens dienaren allen staan in de hoogte der wereld en vol eerbied te zamen met luider stemme doen hooren de woorden van den levenden God en eeuwigen Koning! Allen zijn bemind, allen uitverkoren, allen machtig; en allen volbrengen zij met vreeze en eerbied den wil van hunnen Meester! En allen openen hunnen mond in heiligheid en in reinheid, met lied en gezang; en zegenen en loven en roemen en kennen kracht, heiligheid en koningsmacht toe aan den naam van God, den grooten, machtigen en eerbiedwekkenden Koning, heilig is Hij! En zij allen nemen in beurtzang op zich het juk van het koningschap des hemels ²⁾ en geven elkander verlot hunnen Schepper te heiligen met opgewekten geest, in zuivere taal en met lieflijk geluid; heiliging heffen zij allen te zamen aan en zeggen met eerbied:

Heilig, heilig, heilig is de Eeuwige, Tsebaoth, Zijne heerlijkheid vervult de geheele aarde!

En de Ofanniem
en de heilige Chaj-
joth verheffen zich
met groot gedruisch
tegenover de Serafiem;

Wanneer men Ofan bijvoegt, zegt men:

En de Chajjoth zingen en de Cheroebiem roemen en de Serafiem juichen en de Er-elliem zegenen ten aanzien van elke Chajja en elken Ofan en Cheroeb tegenover de Serafiem; tegenover hen staande prijzen zij en zeggen:

¹⁾ Ps. 92,1; d. w. z. volgens de opvatting van Midrash: ook door den Shabbath zelve aan te heffen.

²⁾ מקבלין is hier in twee beteekenissen gebruikt: מקבלין, op zich nemen, erkennen; en מקבלין זה מזה, van elkander overnemen. Vgl. de Chaldeeusche vertaling van וקרא זה אל זה; die beide beteekenissen doet de vertaling uitkomen.

ברוך כבודי מִמְקוֹמוֹ :

לֵאל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתְּנוּ • לְמַלְךְ אֵל חַי וְקַיִם זְמִירוֹת יֹאמְרוּ
וְתִשְׁבְּחוֹת יִשְׁמְעוּ • כִּי הוּא לְבָדוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת עֹשֶׂה
חֲדָשׁוֹת בַּעַל מַלְחָמוֹת זוֹרֵעַ צָדָקוֹת מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת בּוֹרֵא
רְפוּאוֹת נוֹרָא תְהִלּוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל־
יוֹם תָּמִיד מַעֲשֶׂה בְּרָאשִׁית : פֶּאֶמּוֹר לַעֲשֶׂה אוֹרִים גְּדֻלִּים
כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ : אֲזֹר חֲדָשׁ עַל צִיּוֹן תֹּאִיר וְנִזְכָּר כְּלָנוּ
מִהֲרָה לְאוּרֵנוֹ • בָּרוּךְ אַתָּה יי יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת :

אֲהַבְּהָ רַבָּה אֲהַבְתָּנוּ יי אֱלֹהֵינוּ חֲמֵלָה גְדוֹלָה וַיִּתֵּרָה חֲמֵלָתָהּ
עָלֵינוּ : אֲבִינֵנוּ מִלִּבָּנוּ בְּעִבּוֹר אֲבוֹתֵינוּ שִׁפְטָחוּ בָךְ
וְתִלְמִידֵם חֲקִי חַיִּים בֶּן תַּחֲנֻנֵּנוּ וְתִלְמִידֵנוּ : אֲבִינֵנוּ הָאֵב הַרְחֵמֵן
הַמְּרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבָּנוּ לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל לְשִׁמְעַת לְלִמּוֹד
וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת־כָּל־דְּבָרֵי תִלְמוֹד תּוֹרַתְךָ
בְּאַהֲבָה : וְהֵאָר עֵינֵינוּ בְּתוֹרַתְךָ וּדְבֵק לִבָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וַיַּחֲד
לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה שִׁמְךָ וּלְאֲנִיבּוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד : כִּי בְשֵׁם
קִדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּטַחְנוּ נִגְלִיָּה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתְךָ :
יִקְבֵּץ אַרְבַּע הָאֲצִיט בִּירוֹ הַשְּׁמַאֲלִית וַיִּשְׁוֹם וְהַבִּיאֵנוּ לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע בְּנִפּוֹת
נֹגֵד הַלֵּב בִּשְׁעַת ק"ש עַד וְלוֹלוֹמֵי עוֹלָמִים.
הָאָרֶץ וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמִמִּיּוֹת לְאַרְצֵנוּ : כִּי אֵל פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת
אַתָּה וּבָנוּ בְּחֵרֶת מְכַל־עַם וּלְשׁוֹן וּקְרִבְתָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֵלָה
בְּאַמֶּת • לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֲדֶךָ בְּאַהֲבָה • בָּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר
בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה : יחיד אומר אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן :

דברים ו' ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד :

בלחש בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּת לְעוֹלָם וָעֶד :

וְאַהֲבָתָ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־
מְאֹדְךָ : וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצֹוֶה רַחֵם עָלַי

Geloofd zij de heerlijkheid des Eeuwigen op hare plaats.

God, den geloofde, wijden zij lieflijke klanken; ter eere van den eeuwig levenden en bestendigen God spreken zij gezangen uit en doen zij lofliederen hooren, dat Hij alleen het is, die machtige daden verricht, nieuws wrocht, Hij de Heer is der oorlogen, die weldaden zaait, en hulp doet ontspruiten; die genezingen schept, eerbiedwekkend in lof, Heer der wonderdaden, die door Zijne goedheid elken dag gedurig het scheppingswerk vernieuwt! Gelijk er gezegd is: [Dankt] Hem, die groote lichten gemaakt heeft, want eeuwig duurt Zijne genade! Een nieuw licht moogt Gij over Tsion doen schijnen, zoodat wij allen spoedig den glans ervan mogen deelachtig worden; geloofd zijt Gij, Eeuwige, Schepper der hemellichten!

Met groote liefde hebt Gij ons bemind, Eeuwige, onze God; Gij hebt U in groote, in overgroote ontferming over ons erbarmd; onze Vader, onze Koning! ter wille van onze voorouders, die op U vertrouwd en wien Gij levenswetten leerdet, — o, wil ons evenzoo genadig zijn en ons onderwijzen! Onze Vader, barmhartig Vader, Albarmhartige, ontferm U over ons en schenk ons hart de ingeving, te willen begrijpen en verstaan, te willen aanhooren, leeren en onderwijzen, te willen in acht nemen, doen en vervullen met liefde al de woorden, die wij in Uwe heilige Leer vernemen. — En verlicht onze oogen in Uwe Leer en doe ons hart gehecht zijn aan Uwe geboden, en maak tot eenig streven onzes harten Uwen naam te beminnen en te vreezen, opdat wij niet beschaamd worden tot in eeuwigheid! Want op Uw grooten en eerbiedwekkenden heiligen naam vertrouwen wij, dat wij eens zullen jubelen en ons verblijden in Uwe hulp. (*Men neemt de vier schouwdraden bijeen en houdt ze gedurende het lezen van Shema' in de linkerhand, ter hoogte van het hart.*) En breng ons in vrede te zamen van de vier hoeken der aarde en voer ons met opgerichte gestalte ¹⁾ naar ons land. Want Gij zijt God, die reddende daden verricht, en ons hebt Gij uitverkoren boven alle volkeren en talen, en hebt ons doen naderen tot Uwen grooten naam, Séla, in waarheid, opdat wij U danken en met liefde Uwe eenheid erkennen; geloofd zijt Gij, Eeuwige! die Uw volk Israël met liefde hebt uitverkoren!

(Wie alleen bidt, zegt: God, getrouwe Koning!)

Deut. 6,4—10.

Hoor, Israël! de Eeuwige, onze God, de Eeuwige is éénig!

Geloofd zij de naam Zijner koninklijke heerlijkheid
immer en eeuwig!

Gij zult den Eeuwige, uwen God, beminnen met geheel uw hart, met geheel uw ziel en met geheel uw vermogen. En deze woorden, die Ik u heden gebied, zullen [steeds] in

¹⁾ Niet meer gebogen onder het juk der ballingschap.

לְבַבְךָ : וְשִׁנְנָתָם לְבָנֶיךָ וְדַפְרָת בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ
בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוֹמְךָ : וּקְשִׁרְתָם לְאוֹרַת עַל־יָדְךָ וְהָיוּ
לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ : וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ :

דברים י"א ו"ג.

וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שְׁמִעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצִוֶּה אֶתְכֶם
הַיּוֹם לֹא־הִכָּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹעַבְדּוֹ בְּכָל־
לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם : וְנָתַתִּי מִטֶּר־אֲרָצְכֶם בְּעֵרְתוֹ יוֹרֶה
וּמִלְקוֹשׁ וְאִסְפַּת דִּגְגָךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהָרְךָ : וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהְמֹתֶךָ וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ : הַשְׁמֵרוּ לָכֵם פֶּן־יִפְתָּה לְבַבְכֶם
וּסְרֹתֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם : וְחָרָה
אִף־יְהוָה בָּכֶם וַעֲצֹר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה
לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְאֲבֹדְתֶם מִחֵרֶה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה
אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם : וּשְׁמַתֶּם אֶת־דְּבַרִּי אֱלֹהַ עַל־לְבַבְכֶם
וְעַל־נַפְשְׁכֶם וּקְשִׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹרַת עַל־יְרֵכְם וְהָיוּ
לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם : וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת־בְּנֵיכֶם לְדֹבֵר בָּם
בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוֹמְךָ : וּכְתַבְתֶּם
עַל־מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ : לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם
עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם בְּיָמֵי
הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ :

במדבר ט"ו ל"ז יטול הציצת בימינו, ובכל פעם שאומר מלת ציצת מנשקן

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כְּנָפֵי בְּגֵדֵיהֶם
לְדֹרֹתָם וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכֶּנֶף פֶּרִי־ל תְּכֵלֶת : וְהָיָה לָכֶם
לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם
אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם
זֹנִים אַחֲרֵיהֶם : לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם

uw hart zijn! Gij zult ze uwen zonen inprenten en er over spreken, als gij zit in uw huis en als gij gaat op den weg en als gij u nederlegt en als gij opstaat. Gij zult ze binden tot teeken op uwe hand en zij zullen zijn tot voorhoofdsband tusschen uwe oogen. En gij zult ze schrijven aan de deurposten van uw huis en aan uwe poorten.

Deut. 11,13—22. En het zal zijn, wanneer gij zult luisteren naar Mijne geboden, die Ik u heden gebied, — om te beminnen den Eeuwige, uwen God, en Hem te dienen met gansch uw hart en gansch uw ziel; dan zal Ik den regen in uw land geven op zijnen tijd, vroegen regen zoowel als laten regen; en zult gij inzamelen uw koren en uw most en uw olie. En Ik zal gewas geven op uw veld voor uw vee; en gij zult eten en u verzadigen! Neemt u in acht, dat uw hart niet verleid worde, en gij zoudt afwijken en andere goden zoudt dienen en u voor hen nederwerpen. Want dan zou de toorn des Eeuwigen tegen u ontbranden en Hij zou den hemel sluiten, zoodat er geen regen zoude zijn en de aardbodem zijn opbrengst niet zoude geven; en gij zoudt spoedig verdwijnen van het goede land, dat de Eeuwige u geeft. En gij zult deze Mijne woorden in uw hart en in uw ziel opnemen; en gij zult ze binden tot teeken op uwe hand en zij zullen zijn tot voorhoofdsband tusschen uwe oogen. En gij zult ze uwe zonen leeren, om er over te spreken, als gij zit in uw huis en als gij gaat op den weg en als gij u nederlegt en als gij opstaat. En gij zult ze schrijven aan de deurposten van uw huis en aan uwe poorten. Opdat uwe dagen en de dagen uwer kinderen zich vermeederen op den bodem, dien de Eeuwige uwen voorouders toegezworen heeft, hem hun te geven, zoolang als de hemel boven de aarde blijft.

(Men neemt de schouwdraden in de rechterhand en kust ze telkens bij het uitspreken van het woord: Tsietsith.)

Num. 15,37—41. De Eeuwige zeide tot Mozes, als volgt: Spreek tot de kinderen Israëls en zeg tot hen, dat zij zich schouwdraden zullen maken aan de hoeken hunner kleederen, gedurende al hunne geslachten; en dat zij bij de schouwdraden van den hoek een hemelsblauw snoer voegen. En dit zal u tot schouwdraden zijn; en wanneer gij ze zien zult, zult gij u herinneren alle geboden des Eeuwigen en ze vervullen; opdat gij niet [de wereld] beschouwt¹⁾, volgend uw hart en uwe oogen, die gij slechts in afval van Mij zoudt aanhangen. — Opdat gij u herinnert en uitoeft al Mijne geboden, en

¹⁾ Eigenlijk: verspiedt, onderzoekt.

קְדוּשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם : אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : ^{יש לזרף}
^{אלהיכם לאמת.}
הש"ץ חזר ה' אלהיכם אמת.

כשואמרים זולת אומרים זה.

אֶמֶת וַיִּצִיב וְנִכּוֹן וְקִים וַיִּשֶׁר וַנֵּאֱמָן וְאֶהוּב וְחֶבִיב וְנַחֲמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאֶדִיר : וּמִתְקַן וּמִקְבֵּל וְטוֹב וְיָפָה הַדְּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד : אֶמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מִלִּפְנֵי צוּר יַעֲקֹב מִגֵּן יִשְׁעָנוּ לְדוֹר וָדוֹר הוּא קִים וַיִּשְׁמוּ קִים וְכִסְאוֹ נִכּוֹן וּמִלְכוּתוֹ וְאֶמּוּנָתוֹ לְעֵד קִימָת : וְדִבְרֵיו חַיִּים וְקִימִים נֶאֱמָנִים וְנַחֲמָדִים לְעֵד וְלְעוֹלָמֵי עֲלָמִים ^{יגשק הציצת} ^{ויניחם מידו} עַל-אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל-בְּנֵינוּ וְעַל-דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל-דּוֹרוֹת זָרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ : עַל הָרָאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דְּבַר טוֹב וְקִים לְעוֹלָם וָעֶד : אֶמֶת וְאֶמּוּנָה חֵק וְלֹא יַעֲבוֹר : אֶמֶת שְׁאֵתָה הוּא יי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד : אֵתָה הוּא מִלִּפְנֵי מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ אֵתָה : לְמַעַן שִׁמְךָ מֵחֵר לְגַאֲלָנוּ כַּאֲשֶׁר גָּאֵלְתָּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ : אֶמֶת מַעוֹלָם שִׁמְךָ הַגָּדוֹל עָלֵינוּ נִקְרָא בְּאַהֲבָה אֵין אֱלֹהִים זולָתְךָ :	אֶמֶת וַיִּצִיב וְנִכּוֹן וְקִים וַיִּשֶׁר וַנֵּאֱמָן וְאֶהוּב וְחֶבִיב וְנַחֲמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאֶדִיר : וּמִתְקַן וּמִקְבֵּל וְטוֹב וְיָפָה הַדְּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד : אֶמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מִלִּפְנֵי צוּר יַעֲקֹב מִגֵּן יִשְׁעָנוּ לְדוֹר וָדוֹר הוּא קִים וַיִּשְׁמוּ קִים וְכִסְאוֹ נִכּוֹן וּמִלְכוּתוֹ וְאֶמּוּנָתוֹ לְעֵד קִימָת : וְדִבְרֵיו חַיִּים וְקִימִים נֶאֱמָנִים וְנַחֲמָדִים לְעֵד וְלְעוֹלָמֵי עֲלָמִים ^{יגשק הציצת} ^{ויניחם מידו} עַל-אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל-בְּנֵינוּ וְעַל-דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל-דּוֹרוֹת זָרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ : עַל הָרָאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דְּבַר טוֹב וְקִים לְעוֹלָם וָעֶד : אֶמֶת וְאֶמּוּנָה חֵק וְלֹא יַעֲבוֹר : אֶמֶת שְׁאֵתָה הוּא יי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד : אֵתָה הוּא מִלִּפְנֵי מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ אֵתָה : לְמַעַן שִׁמְךָ מֵחֵר לְגַאֲלָנוּ כַּאֲשֶׁר גָּאֵלְתָּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ : אֶמֶת מַעוֹלָם שִׁמְךָ הַגָּדוֹל עָלֵינוּ נִקְרָא בְּאַהֲבָה אֵין אֱלֹהִים זולָתְךָ :
--	--

עֲזַרְתָּ אֲבוֹתֵינוּ אֵתָה הוּא מַעוֹלָם מִגֵּן וּמוֹשִׁיעַ לְבָנֵיהֶם
אַחֲרֵיהֶם בְּכָל-דּוֹר וָדוֹר : בְּרוּם עוֹלָם מוֹשֶׁכְךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ
וְצִדְקָתְךָ עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ : אֲשֶׁר־י אִישׁ שִׁישְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ
וְתוֹרָתְךָ וְדִבְרֶיךָ יֵשִׁים עַל לְבוֹ : אֶמֶת אֵתָה הוּא אֲרוֹן לְעַמְּךָ

heilig zijt voor uwen God! Ik ben de Eeuwige, uw God, die u heb uitgevoerd uit het land Egypte om u tot God te zijn; Ik, de Eeuwige, uw God!

Waar en juist, gegrond en bestendig, rechtvaardig en betrouwbaar, bemind en geliefd, begeerenswaard en lieflijk, eerbiedwekkend en machtig, welgeordend¹⁾ en door overlevering aangenomen, goed en schoon is dit woord voor ons immer en eeuwig. Het is waar, de God der eeuwigheid is onze Koning; de Rots van Jakob is het schild onzer hulpe; voor alle geslachten is Hij bestendig en Zijn naam bestendig en Zijn troon vast gegrondvest en Zijn koningschap en Zijne trouw bestendig tot in eeuwigheid! En Zijne woorden zijn eeuwig levend en bestendig, betrouwbaar en begeerenswaardig voor immer en voor alle eeuwigheid, (*Hier kust men de Tsietsiuh en legt ze uit de hand*) voor onze voorouders, zoowel als voor ons, voor onze kinderen en onze nageslachten en voor alle geslachten van het kroost van Israël, uwe dienaren, voor de vroegeren zoowel als voor de lateren is het woord goed en bestendig immer en eeuwig, waar en betrouwbaar, een wet, die nimmer wijkt! Het is waar, dat Gij, Eeuwige! onze God zijt en de God onzer voorouders, onze Koning en de Koning onzer voorouders, onze Verlosser en de Verlosser onzer vaders, onze Schepper, de Rots onzer hulpe; onze Bevrijder en onze Redder is van oudsher Uw naam; geen God is er buiten U!

Wanneer men Zoelath bijvoegt, zegt men:

Waar en juist, gegrond en bestendig, rechtvaardig en betrouwbaar, goed en schoon is dit woord voor onze voorouders zoowel als voor ons, voor onze kinderen en onze nageslachten en voor alle geslachten van het kroost van Israël, Uwe dienaren, voor de vroegeren zoowel als voor de lateren, immer en eeuwig, een wet, die nimmer wijkt! Het is waar, dat Gij, Eeuwige! onze God zijt en de God onzer voorouders immer en eeuwig. Gij zijt onze Koning, Gij waart ook de Koning onzer voorouders; wil spoedig ter wille van Uwen naam ons verlossen, gelijk Gij onze voorouders verlost hebt! Het is waar, dat van oudsher Uw groote naam met liefde over ons genoemd is; geen God is er buiten U!

Bijstand voor onze voorouders waart Gij van oudsher, Schild en Helper voor hunne zonen na hen in elk geslacht. In de hoogte der wereld is Uw zetel en Uwe rechtsoefeningen en Uwe liefderijke mildheid reiken tot de einden der aarde. Heil den man, die luistert naar Uwe geboden en Uwe leer en Uw woord zich ter harte neemt! Het is waar, Gij zijt een Heer voor Uw volk

¹⁾ Door bepalingen (תקנה) verzekerd.

וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם : אָמַת אֶתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה
 הוּא אַחֲרוֹן וּמַבְלַעְרִיךְ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ : מִמַּצְרִים
 גָּאַלְתָּנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָרִים פְּדִיתָנוּ * כָּל-פְּכוּרֵיהֶם
 הֲרַגְתָּ וּבְכוֹרְךָ גָּאַלְתָּ וַיִּסְסוּךָ בְּקַעַת וְזָרִים טָבַעְתָּ וַיִּרְדּוּ
 הַעֲבָרֶת וַיִּכְסּוּ מֵיִם צָרִיהֶם אַחֵר מֵהֶם לֹא נֹחֵר : עַל-זֹאת
 שָׁבְחוּ אֱהוֹבִים וְרוֹמְמוֹ אֵל וְנָתַנוּ יְרִידִים וְזִמְרוֹת שִׁירוֹת
 וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיִם : רָם וְנִשָּׂא
 גָּדוֹל וְנוֹרָא מִשְׁפִּיל גָּאִים וּמִגְבִּיהַ שְׁפָלִים מוֹצִיא אֲסִירִים וּפּוֹדֶה
 עֲנָוִים וְעוֹזֵר דָּלִים וְעוֹנָה לַעֲמוֹ בַּעַת שׁוּעָם אֱלֹו : תַּהֲלוֹת
 לְאֵל עֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא וּמְבָרֵךְ * מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ
 שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כָּלֶם * מִי-כַמְכָּה בָּאֵלֶם יי מִי בַמִּכָּה
 נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נֹרָא תַּהֲלֵת עֲשֵׂה-פֶלֶא :

שִׁירָה חֲדָשָׁה שָׁבְחוּ גֵאוּלִים לְשִׁמְךָ עַל שְׁפַת הַיָּם יַחַד כָּלֶם
 הוֹדּוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ * יי יְמֶלֶךְ לְעֹלָם וָעֶד :
 צוּר יִשְׂרָאֵל קוֹמָה בַּעֲזֶרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדָה כְּנָאמְךָ יְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל *
 (גָּאַלְנוּ יי צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל) * בְּרוּךְ אַתָּה יי גָּאֵל יִשְׂרָאֵל :

אֲדָנִי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תַּהֲלֹתֶךָ :

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה יי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי
 יִצְחָק וְאַתָּה יי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן
 גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקֹנֶה הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת וּמִבִּיא גּוֹאֵל
 לְבָנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה *

(בְּעִי' מוֹסִיפִים זָכְרָנוּ, מִי כַמוֹךְ, וְכַתּוּב, כַּסְפֵּר חַיִּים וְאֵם שִׁכָּה וְחַתָּם הַכּוֹכָבָה אֵינוֹ חוֹזֵר.
 זָכְרָנוּ לַחַיִּים * מֶלֶךְ תִּפְתָּח בְּחַיִּים * וְכַתּוּב בַּסְפֵּר הַחַיִּים * לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים *)

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן * בְּרוּךְ אַתָּה יי מַגֵּן אַבְרָהָם :
 אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם יי מַחִיר מֵתִים אַתָּה רַב לְרוֹשְׁיָע *

en een machtig Koning om hunnen strijd te voeren! Het is waar, Gij zijt de Eerste en Gij zijt de Laatste en buiten U hebben wij geen Koning, die verlost en helpt! Uit Egypte hebt Gij ons verlost, Eeuwige, onze God! en uit het slavenhuis hebt Gij ons bevrijd; al hunne eerstgeborenen hebt Gij omgebracht, doch Uwen eerstgeborene hebt Gij verlost, en de Schelfzee hebt Gij gekliefd en overmoedigen daarin gedompeld en de U dierbaren er door gevoerd, doch de wateren bedekten hunne verdrukken, zoodat niet één van dezen overbleef. Daarvoor loofden de beminden en verhieven zij God, en wijdden de dierbaren zangen, liederen en lofprijzingen den Koning, den eeuwiglevenden en bestendigen God; die hoog is en verheven, groot en eerbiedwekkend, die trotschen vernedert en vernederden verheft, die gevangenen uitvoert en verdrukten bevrijdt en behoeftigen bijstaat, en die Zijn volk antwoordt in den tijd, dat zij tot Hem schreien; lofzangen [wijdden zij] God, den Allerhoogste, geloofd zij Hij en alom gezegend; Mozes en de kinderen Israëls hieven voor U een lied aan met groote vreugde en zeiden allen:

„Wie is U gelijk onder de machten, Eeuwige! wie is U gelijk, prijkend in heiligheid, eerbiedwekkend in lof, wonderen verrichtend!

In een nieuw lied prezen de verlost Uwen naam aan den oever der zee, allen te zamen dankten zij en huldigden en zeiden: „De Eeuwige zal regeeren immer en eeuwig!”

Rots van Israël, sta toch op om Israël bij te staan en bevrijd, gelijk Gij hebt toegezegd, Juda en Israël; (onze Verlosser, Eeuwige, Tsebaoth, Heilige van Israël is Zijn naam); geloofd zijt Gij, Eeuwige! die Israël verlost hebt!

o Heer! open mijne lippen, opdat mijn mond Uwen lof verkondige.

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, God van Abraham, God van Izak en God van Jakob, groote, machtige en eerbiedwekkende God, Allerhoogste God! die wel-doende gunsten bewijst en Eigenaar zijt van alles, en de goede daden der voorouders gedenkt en in liefde voor hunne kindskinderen den verlosser doet komen ter wille van Uwen naam; ¹⁾

(In de tien bekeeringsdagen zegt men:

Gedenk ons ten leven, Gij Koning, die leven wenscht, en schrijf ons in het boek des levens om Uwewillige, levende God!)

Gij Koning, die Helper en Redder en Schild zijt; geloofd zijt Gij, Eeuwige, Schild van Abraham!

Gij, o Heer, zijt machtig in eeuwigheid, Gij zijt het, die de dooden doet herleven, krachtig om steeds te helpen;

¹⁾ Niet ten gevolge hunner verdiensten.

(מן מוסף שמיני עצרת עד מוסף יום א' דפסח אומרים משיב הרוח ומזריד הגשם י')

מְבַלְבֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחִיָּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים
וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמְתִיר אֲסוּרִים וּמְקִים אֲמוֹנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרָיִם
מִי בְּמוֹךְ בָּעַל גְּבוּרָתוֹ וּמִי דוֹמָה לָךְ מֶלֶךְ מִמִּית וּמְחַיֶּה
וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה •

(בעי"ת מוספים מי במוך אב הרחמים • וזכר יצוריו לחיים ברחמים י')

וְנֶאֱמָן אֶתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים • בְּרוּךְ אַתָּה יי מְחִיָּה הַמֵּתִים :
אֶתָּה קְדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ וּקְדוּשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶלָה •
בְּרוּךְ אַתָּה יי הָאֵל הַקְדוֹשׁ : (בעשרת ימי תשובה הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ :)
יִשְׁמַח מִשְׁחָה בְּמִתְנַת חֶלְקוֹ כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קִרְאתָ לוֹ • כִּלִּיל
תְּפִאֲרַת בְּרֹאשׁוֹ נָתַתָּ • בְּעֶמְדוֹ לִפְנֵיךְ עַל הַר־סִינִי •
וּשְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים הוֹרִיד בִּירוֹ • וּכְתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שִׁבְתָּ •
וְכֵן כְּתוּב בְּתוֹרָתְךָ : וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבֶת לַעֲשׂוֹת
אֶת־הַשְּׁבֶת לְדִרְתָּם בְּרִית עוֹלָם : בִּינִי וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת
הוּא לְעוֹלָם כִּי־שִׁשֶּׁת יָמִים עָשָׂה יי אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ : וְלֹא נָתַתּוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְגוֹיֵי הָאָרְצוֹת
וְלֹא הִנְחִילָתוּ מַלְכָּנוּ לְעוֹבְדֵי פְסִילִים • וְגַם בְּמִנוּחָתוֹ לֹא
יִשְׁכְּנוּ עַרְלִים • כִּי לְיִשְׂרָאֵל עִמְךָ נָתַתּוּ בְּאַהֲבָה • לְזֹרַע יַעֲקֹב
אֲשֶׁר בָּם בְּחֶרֶת • עִם מְקַדְשֵׁי שְׁבִיעִי כָּלֶם יִשְׁבְּעוּ וַיִּתְּעַנְּנוּ
מִטּוֹבֶךָ • וְהַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדְשָׁתוֹ חֲמִדַּת יָמִים אוֹתוֹ קִרְאתָ
זָכַר לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רָצָה בְּמִנוּחָתָנוּ קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ שְׁבַעֲנוּ מִטּוֹבֶךָ וְשִׁמְחָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ
וּמְחִיר לָבְנוּ לְעֶבְדְּךָ בְּאֵמֶת וְהִנְחִילָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה
וּבְרָצוֹן שֶׁבַת קִדְשְׁךָ וַיְגַוְּחוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל מְקַדְשֵׁי שְׁמֶךָ • בְּרוּךְ
אַתָּה יי מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבֶת :

(Van het Slotfeest tot het Paaschfeest:

Die den wind doet waaïen en den regen doet nederdalen;)

Die de levenden verzorgt met genade, de dooden doet herleven met groote barmhartigheid, die vallenden steunt en zieken geneest en geboeiden losmaakt en Uwe belofte vervult aan hen, die in het stof slapen. Wie is als Gij, Heer der machtige daden, en wie gelijkt U, Koning, die doodt, doch weer doet herleven en hulp doet ontspruiten;

(In de tien bekeeringsdagen: Wie is als Gij, Vader der barmhartigheid! die Uwe schepselen ten leven gedenkt met barmhartigheid!)

Gij zijt betrouwbaar, dat Gij de dooden zult doen herleven; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die de dooden doet herleven!

Gij zijt heilig en Uw naam is heilig en heiligen prijzen U dagelijks, Séla; geloofd zijt Gij, Eeuwige, heilige God! (in de tien bekeeringsdagen: heilige Koning.)

Mozes verheuge zich met het hem toebedeelde geschenk ¹⁾; want een trouwen dienaar hebt Gij hem genoemd; een krans van heerlijkheid ²⁾ hebt Gij op zijn hoofd geplaatst, toen hij vóór Uw aangezicht stond op den berg Sienai en twee steenen tafelen in zijne hand naar beneden bracht, waarop de inachtneming van den Shabbath geschreven was; en aldus is nog geschreven in Uwe Leer:

Ex. 31,16 en 17. De kinderen Israëls zullen den Shabbath in acht nemen, den Shabbath te maken voor hunne geslachten tot een eeuwig verbond. — Tusschen Mij en de kinderen Israëls zij hij voor eeuwig een teeken, dat in zes dagen de Eeuwige gemaakt heeft den hemel en de aarde en met den zevenden dag ophield te werken en Zijn doel had bereikt.

En Gij gaaft hem niet, Eeuwige, onze God, aan de volkeren der landen, en schonkt hem niet als erfdeel, Gij onze Koning, aan hen, die afgodsbeelden dienen; ook zullen in zijne rust onbesnedenen niet zetelen; maar alleen aan Uw volk Israël hebt Gij hem met liefde gegeven, aan het kroost van Jakob, dat Gij hebt uitverkoren, het volk, dat den zevenden dag heiligt, die allen zich verzadigen en verlustigen in Uwe goedheid; en den zevenden dag, in hem vindt Gij welgevallen en hebt hem geheiligd, Gij bestemdte hem tot den bekoorlijkste der dagen, tot herinnering aan het scheppingswerk.

Onze God en God onzer voorouders! schep behagen in onze rust; heilig ons door Uwe geboden en laat Uwe leer ons deel zijn; verzadig ons met Uwe goedheid en verblijd ons met Uwe hulp, en reinig ons hart om U in waarheid te dienen; en doe ons, Eeuwige, onze God! in liefde en welgevallen Uwen heiligen Shabbath deelachtig worden, opdat daarop mogen rusten Israëel, die Uwen naam heiligen; geloofd zijt gij, Eeuwige, die den Shabbath heiligt!

¹⁾ Den Shabbath, welks wetten Mozes aan Israël had mede te deelen, vgl. Ex. 16,29; Talm. Shabbath 10b. ²⁾ Een stralenkrans; Ex. 34,29.

רצה יי אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם. והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברכון ותהי לרכון תמיד עבודת ישראל עמך.

בראש חודש אומרים יעלה ויבא.

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר ויכוננו ויפקדוננו ויכרון אבותינו ויכרון משיח בן דוד עבדך ויכרון ירושלים עיר קדשך ויכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפליטה ולטובה לתן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום ביום ראש החודש הזה. ויכוננו יי אלהינו בו לטובה ויפקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים. חוס ותננו ורחם עלינו והושיענו כי אליך ענינו כי אל מלך חנון ורחום אלה.

ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים. ברוך אתה יי המחזיר שכינתו לציון:

מודים רבנן

מודים אנחנו לך שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו ואלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחיייתנו וקיימיתנו בן תמיני ותקיימנו ותאסוף גלותינו לתצורת קדשך לשמך חקיקה ולעשות רצונך ולעבדך בכלב שלם על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

מודים אנחנו לך שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. צור חיינו מגן ישענו אתה הוא לדור ודור. גודרה לך וגספר תהלתך. על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך ועל נפיק שבכל יום עמנו ועל

נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים תשוב כי לאכלו רחמך והמרחם כי לאתמו חסדיך מעולם קיינו לך.

בתוכה אומרים

על הנסים ועל הפקדון ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

בימי מתרגלו בידותן בהן גדול תשמונאי ובניו בשעמדה מלכות וזן

Schep behagen, Eeuwige, onze God, in Uw volk Israël en in hun gebed; en breng den tempeldienst terug in het binnenste van Uw huis, opdat Gij Israëls vuuroffers en hun gebed in liefde welgevallig zult aannemen, en steeds zij welgevallig de eeredienst van Uw volk Israël!

Op het Nieuwemaansfeest zegt men:

Onze God en God onze voorouders! Moge voor Uw aangezicht opstijgen en komen en naderen en gezien en welgevallig aangenomen en gehoord en bedacht en herinnerd worden de herinnering aan ons en onze bedenking en de herinnering aan onze voorouders, en de herinnering aan den Messias, den zoon van Uwen dienaar David, en de herinnering aan Jerusalem, Uwe heilige stad, en de herinnering aan geheel Uw volk, het huis Israëls, — tot redding, ten goede, tot gunst en tot genade en tot barmhartigheid, tot leven en tot welstand op dezen dag van HET BEGIN DER MAAND. Gedenk ons, Eeuwige, onze God, daarop ten goede, en bedenk ons daarop tot zegen, en help ons daarop tot leven! En ter wille van de toezegging van hulp en barmhartigheid, spaar ons en wees ons genadig en erbarm U over ons en help ons, want tot U zijn onze oogen gericht, want een genadig en barmhartig God en Koning zijt Gij!

En onze oogen mogen het aanschouwen, wanneer Gij met barmhartigheid naar Tsjion terugkeert; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die Uwe heerlijke verschijning naar Tsjion terugvoert!

Wij danken U, dat Gij zijt de Eeuwige, onze God en de God onzer voorouders, immer en eeuwig. De Rots van ons leven, het Schild onzer hulp zijt Gij voor alle geslachten! Wij danken U en verhalen Uwen lof voor ons leven, dat in Uwe hand is overgegeven, en voor onze zielen, die aan U zijn toevertrouwd, en voor Uwe wonderen, die elken dag met ons geschieden, en voor Uwe wonderbaarlijke weldaden, die ten allen tijde, des avonds, des morgens en des middags [op te merken] zijn; Gij, Algoede, Wiens barmhartigheid niet eindigt; Gij, Albarmhartige, Wiens genadebewijzen niet ophouden, — van oudsher hopen wij op U!

Bij de herhaling van het gebed, zegt de Gemeente, terwijl de Voorlezer מורים zegt, het volgende:

Wij danken U, dat Gij zijt de Eeuwige, onze God en de God onzer voorouders, de God van alle vleesch, onze Vormer, de Vormer van het Scheppingswerk; lof en dankzegging [brengen wij] Uwen grooten en heiligen naam, dat Gij ons hebt doen leven en doen voortbestaan! Zoo moogt Gij ons laten leven en ons laten voortbestaan en onze ballingen verzamelen naar de voorhoven van Uw heiligdom, om Uwe geboden in acht te nemen en Uwen wil te volbrengen en U van ganscher harte te dienen; [wij danken U ervoor] dat wij U kunnen danken; geloofd zij de God der dankzeggingen!

Op Chanoekka zegt men:

[Wij danken U] voor de wonderen en de verlossing en de machtige daden en de reddingen en de krijgsverrichtingen, die Gij voor onze voorouders verricht hebt in vroegere dagen op dit tijdstip.

In de dagen namelijk van Matthithjahoe, den zoon van den hoogepriester Jochanan, den Chashmoneër, en zijne zonen; toen de boosaardige

הִרְשָׁעָה עַל עַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁכִּיחַם תּוֹרַתְךָ וּלְהַעֲבִירם מִחֻקֵּי רִצּוֹנְךָ וְאַתָּה
בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עֲמַדְתָּ לָּהֶם בַּעַת צָרָתָם רַבָּת אֶת־רִיבָם בָּנִית אֶת־דִּינָם
נִקְמָת אֶת־נִקְמָתָם מִסֶּרַת גְּבוּרִים בִּיד חֲלָשִׁים וְרַבִּים בִּיד מַעֲשִׂים וּמַמְאִים
בִּיד מְהוּרִים וְרִשְׁעִים בִּיד צַדִּיקִים וְזָדִים בִּיד עוֹסְקֵי תּוֹרַתְךָ וְלֹךְ עֲשִׂית שֵׁם
גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמְךָ וּלְעַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל עֲשִׂית תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה וּפְרָקָן בְּחַיִּים
הַזֶּה וְאַחֲרָיָן בָּאוּ בְּגִיד לְדָכִיר בִּיתְּךָ וּפָנּוּ אֶת־הִיבָלְךָ וּמָהְרוּ אֶת־מִקְדָּשְׁךָ
וְהִדְלִיקוּ גִירוֹת בְּחִצּוֹת קֹדֶשְׁךָ וְקִבְּעוּ שְׁמֹנֶת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלּוּ לְהוֹדוֹת
וּלְחַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל :

וְעַל־כָּלֶם יִתְפַּרֵּךְ וְיִתְרוֹמַם שְׁמְךָ מִלִּבָּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד .
(בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה וּכְתוּב לַחַיִּים טוֹבִים (כָּל) בְּנֵי בְרִיתְךָ .)

וְכָל הַחַיִּים יִזְדוּךְ פֶּלֶא וְיִהְלְלוּ אֶת שְׁמְךָ בְּאַמֶּת הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ
וְעִזְרָתָנוּ סֵלָה . בְּרוּךְ אַתָּה יי הַטּוֹב שְׁמְךָ וְלֹךְ
נָאָה לְהוֹדוֹת :

בַּחֲזוֹת הַתְּפִלָּה אוֹמֵר הַשִּׁין

אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בִּרְכֵנוּ בְּבִרְכָּה הַמְּשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי
מֹשֶׁה עֲבָדְךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אֲהֲרֹן וּבְנֵי כֹהֲנִים עִם קֹדֶשְׁךָ בְּאָמֹר :
וּבִרְכָּה יי וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יי פָּנָיו אֵלָיְךָ וְיִחַנֶּךָ : יֵשֶׁא יי פָּנָיו אֵלָיְךָ וְיִשֶּׁם
לְךָ שְׁלוֹם : (עֲנִים בֶּן יְהִי רִצּוֹן)

שִׁים שְׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָּה חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל
כָּל־יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ בִּרְכֵנוּ אֲבִינוּ בְּלָנוּ בְּאַחַד בְּאוֹר
פָּנֶיךָ בִּי בְּאוֹר פָּנֶיךָ נִתַּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת
חֶסֶד וְצַדִּיקָה וּבִרְכָּה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבִרְךָ
אֶת־עַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשִׁלּוֹמְךָ .

(בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה)

בְּסֶפֶר חַיִּים בִּרְכָה וְשְׁלוֹם וּפְרָקָה טוֹבָה נִזְכָּר וְנִכְתָּב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל־עַמּוֹךְ
בֵּית יִשְׂרָאֵל לַחַיִּים טוֹבִים וְשְׁלוֹם . בְּרוּךְ אַתָּה יי עֹשֶׂה הַשְׁלוֹם :
בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְּבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם :

Grieksche regeering opstond tegen Uw volk Israël om hen Uwe leer te doen vergeten en hen af te brengen van de wetten van Uwen wil; doch Gij in Uwe groote barmhartigheid, stondt hen bij in den tijd van hunnen nood; Gij voerdet hunnen strijd, Gij kwaamt op voor hun rechtzaak, Gij naamt voor hen wraak; Gij leverdet helden over in de macht van zwakken, en velen in de macht van weinigen, en onreinen in de macht van reinen, en booswichten in de macht van braven, en moedwilligen in de macht van hen, die zich bezighielden met Uwe leer! U zelve maakt Gij een grooten en heiligen naam in Uwe wereld, en voor Uw volk Israël bereiddet Gij groote hulp en verlossing tot op den dag van heden! En daarna kwamen Uwe zonen in het binnenste van Uw huis, en ruimden [het verontreinigde] weg uit Uw paleis en reinigden Uwen tempel en ontstaken lichten in de voorhoven van Uw heiligdom, en stelden deze acht dagen van het inwijdingsfeest vast om Uwen grooten naam te danken en te prijzen!

En voor dit alles worde Uw naam, onze Koning! steeds geloofd en verheven immer en eeuwig;

(In de tien bekeeringsdagen:

En schrijf in voor een goed leven al de leden van Uw verbond!)

En alle levende wezens zullen U danken, Séla! en Uwen naam in waarheid loven, o God, onze hulp en onze bijstand, Séla! Geloofd zijt Gij, Eeuwige, Wiens naam „de Algoede” is en Wien het past te danken!

Bij het herhalen van het gebed zegt de Voorlezer:

Onze God en God onzer voorouders! Zegen ons met den in Uwe leer uitgesproken drievoudigen zegen, die voorgeschreven is door de hand van Uwen dienaar Mozes en uitgesproken door den mond van de priesters Aharon en zijne zonen, gelijk er gezegd is: De Eeuwige zegene u en behoede u. De Eeuwige doe Zijn aangezicht voor u lichten en zij u genadig. De Eeuwige wende Zijn aangezicht tot u en verleene u vrede.

Geef vrede, heil en zegen, gunst en genade en barmhartigheid ons en gansch Uw volk Israël; zegen, onze Vader! ons allen te samen met het licht van Uw aangezicht! Want met het licht van Uw aangezicht hebt Gij ons gegeven, Eeuwige, onze God, de leer des levens en de liefde tot genade en welwillendheid, en zegen en barmhartigheid, en leven en vrede; o, moge het goed zijn in Uwe oogen, om Uw volk Israël in elken tijd en elk uur te zegenen met Uwen vrede!

(In de tien bekeeringsdagen:

In het boek van leven, zegen en vrede en ruim levensonderhoud mogen wij herdacht en opgeschreven worden voor Uw aangezicht, wij zoowel als geheel Uw volk, het huis Israëls, tot een goed leven en tot vrede; geloofd zijt Gij, Eeuwige, Schepper van den vrede!)

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, die Uw volk Israël zegent met vrede.

אֱלֹהֵי נָצוּר לְשׁוֹנֵי מָדַע וּשְׁפָתֵי מְדַבֵּר מְרַמָּה וּלְמַקְלָלִי נִפְשִׁי
 תְּדוּם וְנִפְשִׁי כַּעֲפָר לְכָל תְּהִיָּה : פָּתַח לִבִּי בַתּוֹרָתְךָ
 וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נִפְשִׁי וְכָל חַוְשֵׁיבִים עָלַי רָעָה מִהֲרָה רַחֲמֵי
 עֲצָתְךָ וְקַלְקַל מַחֲשַׁבְתְּךָ : עֲשֵׂה לִמְעַן שִׁמְךָ : עֲשֵׂה לִמְעַן
 יְמִינְךָ : עֲשֵׂה לִמְעַן קִדְשָׁתְךָ : עֲשֵׂה לִמְעַן תּוֹרָתְךָ : לִמְעַן
 יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְיִי : יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמִרֵּיפִי
 וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי : עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרְוֵמֹי הוּא
 יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵינוּ שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה
 בְּיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בַּתּוֹרָתְךָ : וְשֵׁם גִּבּוֹרְךָ בִּירְאָה בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים
 קִדְמָנוּת : וְעֲרַכָה לָנוּ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קִדְמָנוּת :

קְרוּשָׁה לִשְׁׁן כַּחוֹרַת הַתַּפְּלָה.

חזן

נִקְדָּשׁ אֶת־שִׁמְךָ בְּעוֹלָם בְּשֵׁם שִׁמְךָ יִשְׁיִים אוֹתוֹ בְּשִׁמִּי מְרוֹם
 בְּכַתוּב עַל יָד גְּבִיָּאֲךָ וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר :
 קו"ח קְרוּשׁ קְרוּשׁ קְרוּשׁ יְיָ צִבְאוֹת מְלֵא כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ :
 ח' אֲזוּ בְּקוֹל רָעַשׁ גְּדוֹל אֲדִיר וְחֹזֶק מִשְׁמִיעִים קוֹל מִתְנַשְּׂאִים
 לַעֲמַת שָׁרָפִים לַעֲמָתָם בָּרוּךְ יֵאמְרוּ : קו"ח בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ
 מִמְּקוֹמוֹ : ח' מִמְּקוֹמְךָ מִלְּפָנֶיךָ תּוֹפִיעַ וְתַמְלוֹךְ עָלֵינוּ כִּי מַחֲפִים
 אֲנַחְנוּ לָךְ מְתִי תַמְלוֹךְ בְּצִיּוֹן בְּקִרְיָת בְּיָמֵינוּ לְעַלְמָם וְעַד תִּשְׁכּוֹן :
 תַּתְּגַדֵּל וְתַתְּקַדֵּשׁ בַּתּוֹךְ יְרוּשָׁלַם עִירְךָ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנִצָּחַ נְצָחִים :
 וְעֵינֵינוּ תִרְאִינָה מְלִכּוּתְךָ כְּדָבָר הָאָמּוֹר בְּשִׁירֵי עֲזָרָה עַל יְדֵי דָוִד
 מְשִׁיחַ צִדְקָה : קו"ח יְמִלְךָ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדָר וָדָר הַלְלוּהָ :
 חזן לְדוֹר וָדוֹר נְגִיד גְּדֻלָּה וּלְנִצָּחַ נְצָחִים קִדְשָׁתְךָ נִקְדִּישׁ וְשִׁבְחָה אֱלֹהֵינוּ
 מִפְּנֵינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וְעַד כִּי אֵל מֶלֶךְ גְּדוֹל וְקְרוּשׁ אָמֵן :
 בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקְרוּשׁ : (כַּעֲשִׂי'ת הַמֶּלֶךְ הַקְרוּשׁ) :

Mijn God! bewaar mijn tong voor kwaad en mijne lippen voor het spreken van bedrog; moge mijne ziel zwijgen tegenover hen, die mij vloeken, en moge mijne ziel tegenover ieder zoo nederig zijn als het stof! Open mijn hart in Uwe leer en moge mijne ziel Uwe geboden najagen! En allen, die kwaad tegen mij beramen, o, verijdel spoedig hun plan en vernietig hunne gedachten! Doe het ter wille van Uwen naam, doe het ter wille van Uwe rechterhand, doe het ter wille van Uwe heiligheid, doe het ter wille van Uwe leer! Opdat de door U beminden gered worden, help met Uwe rechterhand en verhoor mij! Mogen tot welgevallen zijn de uitspraken van mijn mond en de overdenkingen mijns harten voor U, o Eeuwige, mijn Rots en mijn Verlosser. Hij, die vrede sticht in Zijne hoogten, Hij behoude den vrede voor ons en geheel Israël; zeg hierop: Amen!

Het zij U welgevallig, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, dat het heiligdom spoedig, in onze dagen herbouwd worde, en maak Uwe leer tot ons deel. En daar zullen wij U in eerbied dienen, als in de dagen van het vroege verleden en als in de jaren der oudheid. Dan zal den Eeuwige aangenaam zijn het offergeschenk van Juda en Jerusalem, als in de dagen van het vroege verleden en als in de jaren der oudheid.

De Voorlezer herhaalt het gebed, waarbij na מוֹחֵה הַמָּוֶת de volgende Kedoeshha wordt ingevoegd:

Voorlezer: Laat ons Uwen naam heiligen in deze wereld, gelijk men hem heiligt in de hooge hemelen; zooals door Uwen profeet geschreven is: En de een riep den ander toe en zeide: (*De Gemeente:*) Heilig, heilig, heilig is de Eeuwige, Tsebaoth, Zijne heerlijkheid vervult de gansche aarde! (*Het volgende wordt door den Voorlezer herhaald:*) Vervolgens doen zij met een groot, machtig en sterk stormgeluid een geluid hooren; terwijl zij zich verheffen tegenover de Serafiem, zeggen zij, tegenover hen staande: „Geloofd”. (*Gemeente:*) Geloofd zij de heerlijkheid des Eeuwigen op hare plaats! (*Gem. en daarna de Voorlezer:*) Moogt Gij van Uwe plaats stralen, onze Koning! en over ons regeeren, want wij verbeiden U, wanneer Gij als Koning weder te TSION zult regeeren; o moogt Gij spoedig in onze dagen, en dan voor immer en eeuwig, daar zetelen! Dan zult Gij in Uwe grootheid en heiligheid erkend worden in Uwe stad Jerusalem voor alle geslachten en in alle eeuwigheid! Mogen dan onze oogen Uw koningschap aanschouwen, naar het woord, in de liederen, die Uw macht bezingen, uitgesproken door David, Uwen rechtvaardigen gezalfde. — (*Gem. en daarna de Voorlezer:*) De Eeuwige zal dan in eeuwigheid regeeren, uw God, o TSION, door alle geslachten; Halleloe-jah!

(*De Voorlezer:*) Alle geslachten door willen wij Uwe grootheid verkondigen en in alle eeuwigheid Uwe heiligheid uitspreken, en Uw lof, o onze God, zal nimmer uit onzen mond wijken tot in eeuwigheid, want een groote en heilige God en Koning zijt Gij; geloofd zijt Gij, Eeuwige, heilige God! (*in de tien bekeeringsdagen:* heilige Koning).

בראש חדש וחנוכה אומרים

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
לְקַרֵּא אֶת־הַחֵלֶל :

קִיג הַלְלוּיָהּ • הִלְלוּ עִבְרֵי יי הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יי : יְהִי שֵׁם יי
מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם : מִמְּזֶרֶח־שֶׁמֶשׁ עַד־
מְבוֹאוֹ מְחַלֵּל שֵׁם יי : רֵם עַל־כָּל־גּוֹיִם יי עַל־הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ :
מִי כִּי אֱלֹהֵינוּ הַמְּגִבִּיחַ לְשִׁבְתָּ : הַמְּשִׁפִּילִי לְרֹאוֹת בְּשָׁמַיִם
וּבָאָרֶץ : מְקִימֵי מַעַפֵּר דָּל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן : לְהוֹשִׁיבֵי
עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ : מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַפֵּית אֶם־הַפְּנִים
שְׂמַחָה • הַלְלוּיָהּ :

קִיד בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֵעָז : הִיתָה
יְהוּדָה לְקִדְּשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְשִׁלוֹתָיו : הֵיכַל רָאָה
וַיִּגַּם הִירְדֵּן יֹסֵב לְאַחֹר : הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבָנִי־
צֶאֱן : מִדֶּלֶךְ הֵיכַל כִּי תִגּוֹם הִירְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר : הַהָרִים
תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבָנֵי־צֶאֱן : מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : הַהֶפְכִי הַצּוּר אֲנִים־מָיִם חֲלִמִישׁ לְמַעֲיָנוֹ־מָיִם :

בראש חדש אין אומרים לא לנו.

קסו לֹא קָנִי יי לֹא קָנִי כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אַמְתְּךָ : לְפָנֶיךָ
יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֶי־נָא אֱלֹהֵיהֶם : וְאֱלֹהֵינוּ בְּשָׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־
חָפֵץ עָשָׂה : עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם : פֶּה לָהֶם וְלֹא
יִדְּבָרוּ עֵינֵיהֶם לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ : אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף־לָהֶם וְלֹא
יִרְחִיחוּ : יְדֵיהֶם וְלֹא יִמְשִׁיחוּ רִגְלֵיהֶם וְלֹא יִתְלַכּוּ לֹא יִהְיוּ בְּגִדָּהֶם :
כְּמוֹתָם יִהְיוּ עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר כָּטַח בָּהֶם : יִשְׂרָאֵל כָּטַח בֵּין עֹרֶם וּמִגְנָם
הוּא : בֵּית אֶהְרֹן כָּטַחוּ בֵּין עֹרֶם וּמִגְנָם הוּא : יֵרָאִי יי כָּטַחוּ בֵּין
עֹרֶם וּמִגְנָם הוּא :

het uitspreken der lofzeggingen vóór genietingen (ברכות הרגלי), het lezen van de rol Esther op Poeriem, en het ontsteken van het Chanoekkalicht.

Op Rosh Chodesh en Chanoekka zegt men:

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die ons door Uwe geboden geheiligd en ons bevolen hebt Hallel te lezen. ¹⁾

Psalm 113. Halleloe-jah! Prijst, gij dienaren des Eeuwigen! prijst den naam des Eeuwigen! De naam des Eeuwigen worde geloofd van nu tot in eeuwigheid! Van de plaats van opkomst der zon tot haren ondergang wordt de naam des Eeuwigen geprezen. Verheven toch boven alle volkeren is de Eeuwige, boven den hemel Zijne heerlijkheid. Wie immers is als de Eeuwige, onze God, die hoog verheven troont, — en toch in de diepte nederziet, in den hemel en op aarde? Die opricht uit het stof den arme, van den mesthoop opheft den behoeftige, om hem te doen nederzitten naast vorsten, naast de vorsten zijns volks; die de onvruchtbare vrouw in het huis doet neerzitten vol vreugde als moeder van zonen; Halleloe-jah!

Psalm 114. Toen Israël uit Egypte toog, het huis Jakob's uit het midden van een volk, dat eene vreemde taal sprak, werd Juda tot Zijn heiligdom, Israël Zijn machtgebied! De zee zag het, — en vluchtte, de Jordaan wendde zich achterwaarts, de bergen huppelden als rammen, de heuvelen als jong kleinvee! Wat is u overkomen, gij zee, dat gij vlucht; gij Jordaan, dat gij u achterwaarts wendt? Gij bergen, dat gij als rammen huppelt; gij heuvelen, als jong kleinvee! Voor den aanblik des Heeren beef, gij aarde, voor den aanblik van Jakob's God; die den rots doet verkeerren in een watervijver, hard gesteente in een waterwel!

Op Rosh Chodesh wordt het volgende stuk niet gezegd.

Psalm 115. Niet ons, o Eeuwige, niet ons, maar Uwen naam slechts verschaft eerbied, ter wille van Uwe liefdevolle genade, ter wille van Uwe waarheid! Waarom zullen de volkeren zeggen: „Waar is toch hun God?“, terwijl toch onze God in den hemel is, Hij volvoert al, wat Hij wil! Hunne afgoden daarentegen zijn zilver en goud, het werk van de handen eens menschen. Een mond hebben zij, maar zij spreken niet; oogen hebben zij, doch zij kunnen niet zien; ooren hebben zij, maar kunnen niet hooren; een neus hebben zij, doch kunnen niet ruiken. Hunne handen, — zij tasten er niet mede; hunne voeten, zij gaan er niet mede; zij uiten geen klank met hun keel! Gelijk zij zelve worden zij, die ze maken, allen die op hen vertrouwen! Gij daarentegen, o Israël, vertrouw slechts op den Eeuwige; Hij toch is hun Steun en hun Schild. Gij, huis van Aharon, vertrouwt op den Eeuwige; Hij is hun Steun en hun Schild! Gij, die den Eeuwige vreest, vertrouwt op den Eeuwige; Hij is hun Steun en hun Schild!

¹⁾ Het lezen van Hallel behoort tot de zeven door de geleerden, Soferiem, voorgeschreven verplichtingen, waarover (met het oog op Deut. 17,10) evenals bij de vervulling van in de Thora voorkomende plichten, eene lofzegging wordt uitgesproken. Daartoe behooren nog: het ontsteken van het Shabbathlicht, 'Eroeb, het wasschen der handen vóór den maaltijd,

יִזְכְּרֵנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת־בֵּית אֹהֶלֶן :
 יְבָרֵךְ יִרְאִי יִי הַקְּטָנִים עִם־הַגְּדֹלִים : יִסֵּף יִי עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם
 וְעַל־בְּנֵיכֶם : בְּרוּכִים אַתֶּם לִי עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ : הַשָּׁמַיִם
 שָׁמַיִם לִי וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם : לֹא־הִמְתִּים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא
 כָּל־יָרְדֵי דוֹמָה : וְאַנְחֵנוּ נִבְרָךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ :

בראש חדש אין אומרים אהבתי.

קטו אָהֲבֵתִי בִּי־שָׁמַע יִי אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנִי : בִּי־הִשָּׁה אָנֹכִי לִי וּבִימִי
 אֶקְרָא : אֶפְפוּנִי חֲכַל־יְמוֹת וּמִצָּרֵי שְׁאוֹל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיְגֹזֶן
 אֶמְצָא : וּבִשְׁם־יִי אֶקְרָא אָנָּה יִי מִלְטָה נַפְשִׁי : חֲנוּן יִי וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ
 מִרְחָם : שֹׁמֵר סֶתֶמַּיִם יִי דַלְתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ : שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמִנוּחֶיכִי כִּי יִי
 גָּמַל עָלַיִכִּי : כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִדֹּד־מָוֶה אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי :
 אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יִי בִצְרוֹת חַיִּים : הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד :
 אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי כָּל־הָאָדָם כֹּזֵב :

מִה־אֲשִׁיב לִי כָּל־תַּגְּמוֹלוֹתַי עָלַי : כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֲשֶׁא וּבִשְׁם
 יִי אֶקְרָא : גִּדְרִי לִי אֲשֶׁלֶם נִגְדָה־נָא לְכָל־עַמּוֹ : יִקָּר
 בְּעֵינֵי יִי הַמּוֹתָה לְחִסְדֵּיךְ : אָנָּה יִי כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי עֲבָדְךָ
 בְּזִאֲמַתְךָ פִּתְחַת לְמוֹסְרִי : לֵךְ אֲזַבַּח זִבְחַת תוֹדָה וּבִשְׁם יִי
 אֶקְרָא : גִּדְרִי לִי אֲשֶׁלֶם נִגְדָה־נָא לְכָל־עַמּוֹ : בַּחֲצֵרוֹת
 בֵּית יִי בַתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ־יָהּ :

קיו הִלְלוּ אֶת־יִי כָּל־גּוֹיִם שֶׁבְּחֻדְוֹ כָּל־הָאָמִים : כִּי גָבַר
 עָלֵינוּ חֲסֵדוֹ וְאַמֶּת־יִי לְעוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ :

קיה

חיו הודו לִי כִּי טוֹב	כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ : קהל הודו
חיו וְאֶמְרָנָא יִשְׂרָאֵל	כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ : קהל הודו
חיו וְאֶמְרוּ נָא בֵּית־אֹהֶלֶן	כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ : קהל הודו
חיו וְאֶמְרוּ נָא יִרְאִי יִי	כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ : קהל הודו

De Eeuwige toch heeft ons herdacht, Hij zegent, Hij zegent het huis Israëls, Hij zegent het huis van Aharon. Hij zegent hen, die den Eeuwige vreezen, de kleinen met de grooten! De Eeuwige zal u bijvoegen, bij u en bij uwe kinderen! Gezegend zijt gij door den Eeuwige, den Maker van hemel en aarde! De hemel is de hemel voor den Eeuwige, doch de aarde heeft Hij den menschenzonen gegeven. De gestorvenen prijzen God niet, noch zij, die afgedaald zijn in doodszwijgen, — maar wij, wij willen God loven van nu tot in eeuwigheid! Halleloe-jah!

Op Rosh Chodesh wordt het volgende stuk niet gezegd.

Psalm 116. Ik bemin den Eeuwige, dus zal Hij zeker hooren naar mijne stem, mijn angstig smeecken. Want Hij neigde Zijn oor mij toe, daarom wil ik Hem al mijne dagen aanroepen! Als banden des doods mij omstrikten en de angsten des grafs mij troffen, als ik ondervond nood en kommer, — en dan aanriep den naam des Eeuwigen: „Ach, Eeuwige! red mijne ziel!” — dan was de Eeuwige genadig en rechtvaardig, en onze God vol erbarmen! De Behoeder der argeloozen is de Eeuwige; ik was diep gezonken, en ook mij redde Hij! Keer dus terug, mijne ziel, tot uwe rust, want de Eeuwige bewijst u goeds! Want Gij hebt mijn ziel aan doodsgevaar onttrokken, mijn oog aan tranen, mijn voet aan neerstorten. Ik zal voortaan gaan voor den Eeuwige in de landen der levenden. Ik bleef vol vertrouwen, toen ik sprak: „Ik ben zeer arm geworden”. Ik zeide daarom nog bij mijn overhaaste vlucht: „Alle menschenhulp is bedriegelijk”.

Hoe kan ik echter den Eeuwige teruggeven al Zijne mij bewezen weldadën?! Den heilskelk wil ik opheffen en den naam des Eeuwigen aanroepen! Mijne geloften wil ik den Eeuwige betalen, ik wil het gaarne doen ten aanzien van gansch Zijn volk! [Toen ik sprak:] „Kostbaar is in de oogen des Eeuwigen het sterven Zijner vromen. O Eeuwige! — ik ben immers Uw dienaar, ben Uw knecht, de zoon van Uwe dienstmaagd, Gij hebt zoo vaak reeds mijne banden verbroken! U ter eere zal ik dan offeren een dankoffer en den naam des Eeuwigen wil ik aanroepen!” Deze mijne geloften voor den Eeuwige wil ik betalen, wil het gaarne doen ten aanzien van geheel Zijn volk, in de voorhoven van het huis des Eeuwigen, in Uw midden, o Jerusaleem; Halleloe-jah!

Psalm 117. Prijst den Eeuwige, gij volkeren allen; roemt Hem gij natiën allen! Want machtig uitte zich over ons Zijne genade en de trouw des Eeuwigen duurt in eeuwigheid; Halleloe-jah!

Psalm 118. Dankt den Eeuwige, want Hij is goed;
want eeuwig duurt Zijne genade.

Spreke Israël het uit:

„want eeuwig duurt Zijne genade”.

Zoo spreke ook het huis van Aharon:

„want eeuwig duurt Zijne genade”.

Mogen zoo spreken allen, die den Eeuwige vreezen:

„want eeuwig duurt Zijne genade”.

F

מִן־הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחֻבָּיהָ : יי לִי לֹא אֵירָא מוֹד־
 יַעֲשֶׂה לִי אָדָם : יי לִי בְּעֶזְרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאִי : טוֹב
 לַחֲסוֹת בְּיָי מִבִּטָּח בְּאָדָם : טוֹב לַחֲסוֹת בְּיָי מִבִּטָּח בְּגִדִּיבִים :
 כָּל־גּוֹיִם סִבְּבוּנִי בְּשֵׁם יי כִּי אֲמִילָם : סִבְּבוּנִי גַם־סִבְּבוּנִי בְּשֵׁם יי
 כִּי אֲמִילָם : סִבְּבוּנִי כְּדַבְרֵי־ם דַּעְכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יי כִּי
 אֲמִילָם : דַּחֲהוּ דְחִיתָנִי לְנֶפֶל וְיִי עֲזָרָנִי : עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה וְיִהְיֶה־
 לִי לִישׁוּעָה : קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים יִמִּין יי עֲשֶׂה
 חֵיל : יִמִּין יי רֹמֶמְכָּה יִמִּין יי עֲשֶׂה חֵיל : לֹא־אֲמוֹת כִּי־אֶחָיָה
 וְאֶסְפָּר מַעֲשֵׂי יְהוָה : יִסֵּר יִסְרֵנִי יְהוָה וְלִמּוֹת לֹא נִתְּנָנִי : פִּתְחוּ־
 לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא בָם אוֹרָה יְהוָה : זֶה־הַשַּׁעַר לִי צְדִיקִים יָבֹאוּ
 בוֹ : אוֹרֶךְ כִּי עֲנִיתָנִי וְהִתִּילִי לִישׁוּעָה : אוֹרֶךְ יִבְנוּ מֵאִסוּ
 הַבּוֹנִים הִתְהַלְּכוּ לְרֹאשׁ פָּנָה : אֲבוֹ מֵאֵת יי הִתְהַלְּכוּ זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת
 בְּעֵינֵינוּ : מֵאֵת זֶה הַיּוֹם עֲשֶׂה יי נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בוֹ : זֶה

הַחֲזוֹן מִנֶּגֶז וְהַקֶּהֶל עוֹנָה

אָנָּה יי הוֹשִׁיעָה נָא

אָנָּה יי הַצְּלִיחָה נָא :

הַחֲזוֹן מִנֶּגֶז וְהַקֶּהֶל עוֹנָה

אָנָּה יי הוֹשִׁיעָה נָא

אָנָּה יי הַצְּלִיחָה נָא

בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יי בְּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יי : בִּיחַד יֵאל יי וְיִאָּדָר
 לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בְּעֵבְתִּים עַד קְרִנּוֹת הַמִּזְבֵּחַ : אֵל יֵאלִי
 אֶתְהַלְּכוּ וְאוֹרֶךְ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמָךְ : אֵלִי הוֹדוּ לִי כִי־טוֹב כִּי
 לַעֲוֹלָם חֲסָדוֹ : הוֹדוּ

יִהְלֻךְ יי אֱלֹהֵינוּ כָּל־מַעֲשֵׂיךָ וְחֲסִידֶיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ
 וְכָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ
 וַיִּפְאֲרוּ וַיִּרְמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדִּישׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת־שִׁמְךָ מִלִּפְנֵינוּ
 כִּי לְךָ טוֹב לְהַדּוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶרָה לִזְמֹר כִּי מַעֲוֹלָם וְעַד־עוֹלָם
 אֶתְהַלְּכוּ אֵל . בְּרוּךְ אַתָּה יי מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתְּשֻׁבָּחוֹת :

קדיש תתקבל.

Van uit de benauwdheid riep ik God aan, Hij antwoordde mij door onbegrensde verruiming. De Eeuwige is met mij, dus vrees ik niet; wat zoude een mensch mij doen?! De Eeuwige is mij onder mijne helpers, — ik zie dus rustig mijne haters aan. Beter is het bescherming te zoeken bij den Eeuwige, dan te vertrouwen op menschen. Beter is het bescherming te zoeken bij den Eeuwige, dan te vertrouwen op vorsten. Al omringen mij ook alle volkeren, — in den naam des Eeuwigen, voorwaar, ik zal ze verpletteren! Al omringen, ja, omsingelen zij mij, — in den naam des Eeuwigen, voorwaar, ik zal ze verpletteren! Al omringen zij mij als bijen, — plotseling als een doornenvuur gaat hun vlam uit, — in den naam des Eeuwigen, voorwaar, ik zal ze verpletteren! Wel hebt gij mij gestooten om mij ten val te brengen, doch de Eeuwige hielp mij. Mijne zege en mijn zang is God; Hij was mij ter hulpe. De roep van juichen en redding klinkt in de tenten der rechtvaardigen: „de rechterhand des Eeuwigen schenkt macht; de rechterhand des Eeuwigen is hoog verheven; de rechterhand des Eeuwigen schenkt macht!” Ik zal niet sterven, neen, ik blijf leven en zal verhalen de werken Gods! Wel heeft God mij getuchtigd, maar aan den dood gaf Hij mij niet prijs! — Opent dan voor mij de poorten der rechtvaardigheid, ik wil er binnengaan, wil God danken! Dit is de poort des Eeuwigen, rechtvaardigen treden er binnen! Ik dank U, dat Gij mij verhoord hebt en mij ter hulpe waart! De steen, die de bouwlieden verachtten, zij werd tot sluit- en hoeksteen! Van wege den Eeuwige geschiedde dit, het is wonderbaarlijk zelfs in onze eigene oogen! Dit is de dag, dien de Eeuwige ons heeft bereid; wij willen ons er mede verblijden en verheugen!

Ach, Eeuwige! help toch!

Ach, Eeuwige! help toch!

Ach, Eeuwige! schenk toch geluk!

Ach, Eeuwige! schenk toch geluk!

Gezegend hij, die komt in den naam des Eeuwigen; wij zegenen u van uit het huis des Eeuwigen! God is de Eeuwige. Hij heeft ons licht verschaft; bindt daarom het feestoffer met touwen tot aan de hoorns van het altaar! Mijn God zijt Gij; ik wil U danken; mijn God, ik wil U verheffen! Dankt den Eeuwige, want Hij is goed; want eeuwig duurt Zijne genade!

Al Uwe werken mogen U loven, Eeuwige, onze God; en Uwe vromen, de rechtvaardigen, die Uwen wil volbrengen, mogen met gejuich Uwen naam danken en zegenen en prijzen en roemen en verheffen en zijn macht, heiligheid en heerschappij erkennen, onze Koning! — Want het is goed, U te danken en het is gepast Uwen naam te bezingen; want van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God; geloofd zijt Gij, Eeuwige, Koning, Wiens daden in lofliederen worden geprezen!

Kaddiesh Thithkabbal.

פוחתים ארון הקודש ומוציאים ספר תורה ואומרים

וַיְהִי בַּנֶּסֶע הָאֵלֶּן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה יְיָ וַיַּפְצוּ אִיבֵיךָ וַיִּגְסוּ
מִשְׁנֵאֶיךָ מִפְּנֶיךָ : כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר יְיָ מִירוּשָׁלַם :
בְּרוּךְ שְׁנַתֵּן תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתוֹ :

אמר רבי שמעון כד מפיקין ספר תורה בצבורא למקרי ביה מפתחי תרעי דשמיא
דרחמין ומעוררין את האהבה לעילא ואבעי ליה לבר נש למימר הכי.

בְּרִיךְ שְׁמֹה דְּמֵרָא עֲלֵמָא בְּרִיךְ כְּתִרְךָ וְאַתְרְךָ . יְהֵא רְעוּתְךָ
עִם עַמְךָ יִשְׂרָאֵל לְעַלְמָא . וּפְרָקְוֹן יְמִינְךָ אַחֲזִי לְעַמְךָ בְּבֵית
מִקְדָּשְׁךָ וְלֹאֲמַטוּיָא לְגַא מְטוּב נְהוּרְךָ וּלְקַבֵּל צְלוּתְנָא בְּרַחֲמִין .
יְהֵא רְעוּא קְדָמְךָ דְּתוֹרִיךָ לֵן חִיין בְּטִיבוּתָא . וְלִהּוּא אֲנָא פְקִידָא
בְּגוֹ צְדִיקֵיָא . לְמִדְרַחֲמִי עָלִי וּלְמִנְטָר יְתִי וְיֵת כָּל דִּי לִי וְדִי לְעַמְךָ
יִשְׂרָאֵל . אֲנִתְּ הוּא זֶן לְכָלֵא וּמִפְרָגִים לְכָלֵא . אֲנִתְּ הוּא שְׁלִיט
עַל כָּלֵא . אֲנִתְּ הוּא דְשְׁלִיט עַל מַלְכֵיָא וּמַלְכוּתָא דִּי־לְךָ הִיא .
אֲנָא עֲבָדָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּסֻגְרָנָא קְמָה וּמִקְמָא דִּיקָר
אוֹרִיתָהּ בְּכָל עֵדָן וְעֵדָן . לֵא עַל אֲנִשׁ רַחֲצָנָא . וְלֵא עַל בֵּר
אַלְהִין סְמִכְנָא . אֵלֵא בְּאַלְהָא דְשִׁמְיָא . דְּהוּא אֵלֵא קְשִׁט .
וְאוֹרִיתָהּ קְשִׁט . וּנְבִיאֵיהִי קְשִׁט . וּמִסְגָּא לְמַעַבְדֵּי טַבְּוֹן וְקְשִׁט .
בֵּה אֲנָא רַחֵן . וְלִשְׁמִיהּ קְדִישָׁא וַיִּקְרָא אֲנָא אִמֶּר תּוֹשְׁבָחוֹן .
יְהֵא רְעוּא קְדָמְךָ דְּתַפְתַּח לְבִי בְּאוֹרִיתָא וְתִשְׁלַם מִשְׁאֲלִין דְּלִבִּי .
וְלֵבָא דְכָל עַמְךָ יִשְׂרָאֵל . לְטָב וּלְחִיין וְלִשְׁלָם :

הש"ץ גָּדְלוֹ לֵי אֲתִי וְנִרְמָמָה שְׁמוֹ יְחִדּוֹ :

והקהל עונה

לְךָ יְיָ הַגְדֵּלָה וְהַגְבוּרָה וְהַתְפָּאֶרֶת וְהַנְצָחָה וְהַחֲדוּד כִּי כָל בְּשָׂמִים
וּבְאַרְצֵן לְךָ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרֹאשׁ : רּוֹמְמוֹ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵרִם רִגְלֵיו קְדוֹשׁ הוּא : רּוֹמְמוֹ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵר קְדָשׁוֹ כִּי קְדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ :

Bij het openen der Heilige Arke om de Wetsrol er uit te nemen, zegt men :

Het was bij het optrekken der Arke, toen zeide Mozes: Verhef U, Eeuwige! dat Uwe vijanden verstrooid worden en zij, die U haten, mogen vluchten voor Uw aangezicht! Want van Tsion gaat de leer uit en des Eeuwigen woord van Jerusalem!

Geloofd zij Hij, die de leer heeft gegeven aan Zijn volk Israël in Zijne heiligheid!

Sommigen zeggen nog het volgende:

Geloofd zij de naam van den Heer der wereld; geloofd zij Uw kroon en Uw verblijf! Moge Uw welgevallen immer met Uw volk Israël zijn en doe Uw volk de verlossing door Uwe rechterhand aanschouwen in Uw heiligdom. — Doe ons toekomen den zegen van Uw licht en neem in barmhartigheid ons gebed aan! Moge het U welgevallig zijn ons leven te verlengen in welzijn, en moge ik bedacht worden te midden van de braven, zoodat Gij U over mij ontfermt en mij behoedt en al het mijne en al wat Uw volk Israël toebehoort! Gij toch zijt het, die alles voedt en alles onderhoudt; Gij zijt het, die alles beheerscht; Gij zijt het, die ook koningen beheerscht, en alle heerschappij is aan U. Ik daarentegen ben slechts een dienaar van den Heilige, geloofd zij Hij, voor Wien en voor Wiens verheven leer ik mij ten allen tijde nederbuig; niet op een mensch vertrouwd ik, noch steun ik op eenig ander goddelijk wezen, dan alleen op den God des hemels, die is de God der waarheid en Wiens leer waarheid is en Wiens profeten waar zijn en die in rijken overvloed daden van liefde en waarheid verricht; op Hem vertrouwd ik en ter eere van Zijn grooten en geëerden naam spreek ik lofzangen uit! Zoo moge het U dan welgevallig zijn mijn hart te openen voor Uwe heilige leer, en moogt Gij mijne hartewensen en die van gansch Uw volk Israël vervullen, ten goede, tot leven en tot vrede!

De Arke wordt gesloten en de Voorlezer zegt:

Kent met mij grootheid toe aan den Eeuwige; laat ons te zamen Zijnen naam verheffen.

De Gemeente antwoordt:

Aan U, o Eeuwige, is de grootheid en de macht en de heerlijkheid en de overwinning en de majesteit, want [U behoort] alles in den hemel en op aarde; aan U, o Eeuwige, is de heerschappij, en Gij zijt het, die boven alles als opperhoofd verheven zijt! Verheft den Eeuwige, onzen God, en werpt u neder voor Zijne voetbank; heilig is Hij! Verheft den Eeuwige, onzen God, en werpt u neder voor Zijnen heiligen berg, want heilig is de Eeuwige, onze God!

על הכל יתגדל ויתקדש וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא •
 שמו של-מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא •
 בְּעוֹלָמוֹת שֶׁפָּרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא • בְּרִצּוֹנוֹ וּבְרִצּוֹן
 יִרְאָיו וּבְרִצּוֹן כָּל-בֵּית יִשְׂרָאֵל : צוּר הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל-הַבְּרִיּוֹת
 אֱלֹהֵי כָל-הַנִּפְשׁוֹת • הַיּוֹשֵׁב בְּמִרְחַבֵּי מְרוֹם הַשּׁוֹכֵן בְּשָׁמַי שָׁמַי
 קָדָם : קִדְּשָׁתוֹ עַל הַחַיּוֹת וּקִדְּשָׁתוֹ עַל כָּסֵא הַכְּבוֹד : וּבִכֵּן
 יִתְקַדֵּשׁ שִׁמְךָ בָּנוּ " אֱלֹהֵינוּ לְעֵינֵי כָל-חַי : וְנֹאמֶר לִפְנֵי שִׁיר
 חֲדָשׁ בְּכָתוּב • שִׁירֵנוּ לְאֱלֹהִים וְזָמְרוּ שְׁמוֹ סִלּוֹ לְרוֹכֵב בְּעֶרְבוֹת
 בִּידֵה שְׁמוֹ וְעִלּוֹ לִפְנֵינוּ : וְנִרְאֶהוּ עֵין בְּעֵין בְּשׁוּבוֹ אֶל גְּבוּרֵנוּ
 בְּכָתוּב • כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוּב " צִיּוֹן : וְנֹאמֶר וְנִגְלֶה כְּבוֹד
 " וִירְאוּ כָל-בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי " דִּבֶּר :

אֵב הָרַחֲמִים הוּא יְרַחֵם עִם עַמּוּסִים וְיִזְכּוֹר בְּרִית אֲתָנִים
 וְיִצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן הַשְּׁעוֹת הָרָעוֹת וְיַגְעֵר בִּיצֵר הָרַע מִן
 הַנִּשְׁוֹאִים וְיַחַן אֲזַתָּנוּ לְפִלִּיטַת עוֹלָמִים וְיַמְלִא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ
 בְּמִדָּה טוֹבָה יִשׁוּעָה וְרַחֲמִים :

בְּהִינֵה הַשֵּׁן עַל הַבֵּיטָה מִנִּיחַ הַסֵּל עַל הַשְּׁלֶחַן וְאוֹמֵר

וְיַעֲזוֹר וְיַגֵּן וְיִנְשִׂיעַ לְכָל הַחוּסִים בּוֹ וְנֹאמֶר אָמֵן : הַכֹּל הָבוּ גִדְּל
 לְאֱלֹהֵינוּ וְתָנוּ כְּבוֹד לַתּוֹרָה • בְּהֵן קָרֵב • יַעֲמֹד פְּלוֹנִי בֵן
 פְּלוֹנִי הַבְּהֵן : בָּרוּךְ שֶׁנִּתֵּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְּשָׁתוֹ : תּוֹרַת
 " תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ עֲדוּת " נִאֲמָנָה מַחְבִּימַת פְּתִי : פְּקוּדֵי
 " יִשְׂרָאֵל מְשַׁמְחֵי לֵב מִצּוֹת " בְּרַח מְאִירַת עֵינַיִם : " עוֹ לְעַמּוֹ
 יִתֵּן " יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם : הָאֵל תָּמִים דִּרְכּוֹ אָמַרְתָּ "
 צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְכָל הַחוּסִים בּוֹ :

Boven alles worde de grootheid en de heiligheid erkend, worde geloofd, geroemd, verheven en verheerlijkt de naam van den Koning aller koningen, den Heilige, geloofd zij Hij, in de beide werelden, deze wereld en de toekomstige wereld, die Hij geschapen heeft; [dit geschiede] naar Zijn welgevallen en naar den wensch van hen, die Hem vreezen, en naar den wensch van het geheele huis Israëls! Rots van alle eeuwigheid, Heer aller schepselen, God aller zielen; die troont in de uitgestrektheid daar boven, die zetelt in de overoude hemelen, Wiens heiligheid [een grootschen indruk maakt] op de Chajjoth, en [de indruk van] Wiens heiligheid rust op den troon Zijner heerlijkheid; zoo worde dan Uw naam geheiligd door ons, Eeuwige, onze God! ten aanzien van al wat leeft! Laat ons voor Hem een nieuw lied uitspreken, gelijk er gezegd is: Heft een lied aan ter eere van God, bezingt Zijnen naam, baant den weg voor Hem, die door de hemelvlakten snelt, יה is Zijn naam, en jubelt vóór Zijn aangezicht! Mogen wij Hem oog in oog aanschouwen, wanneer Hij terugkeert naar Zijn verblijf, gelijk er geschreven is: Want oog in oog zullen zij aanschouwen, wanneer de Eeuwige naar Tsion terugkeert. En er is gezegd: Dan wordt de heerlijkheid des Eeuwigen openbaar, en alle vleesch te zamen zal zien, dat de mond des Eeuwigen gesproken heeft!

De Vader der barmhartigheid, Hij moge zich ontfermen over het volk, dat door Hem van zijne geboorte af beschermd werd, en moge gedenken het verbond met [de voorouders,] de krachtige instandhouders der wereld, en moge onze ziel redden voor ongelukkige oogenblikken, en moge in toorn verdrijven de kwade neiging van hen, die door Hem [zoolang zij bestaan] gedragen worden, en Hij zij ons genadig tot eeuwige redding en vervulle onze wenschen in rijke mate, in heil en barmhartigheid!

Nadat de Wetsrol op de Biema is neergelegd, zegt de Voorlezer:

Moge Hij bijstaan, beschermen en helpen allen, die op Hem vertrouwen, laat ons hierop zeggen: Amen! Schrijft thans allen grootheid toe aan onzen God en bewijst eer aan de heilige Leer! De Kohen kome nader, en wel N. N. de Kohen plaatse zich hier! Geloofd zij Hij, die de Leer heeft gegeven aan Zijn volk Israël in Zijne heiligheid. De Leer des Eeuwigen is volmaakt, zij verkwikt de ziel; het getuigenis des Eeuwigen is betrouwbaar, het maakt den onnoozele verstandig; de bevelen des Eeuwigen zijn rechtvaardig, zij verheugen het hart; het gebod des Eeuwigen is zuiver, het verlicht de oogen. De Eeuwige verleent Zijn volk macht, de Eeuwige zegent Zijn volk met vrede. God, Wiens weg volmaakt is; het woord des Eeuwigen is gelouterd; Hij is het Schild voor allen, die op Hem vertrouwen.

קהל יחזק וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּי אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים בְּלָכֶם הַיּוֹם : *

העולה לתורה אומר בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְּבָרֵךְ :

והגם עונים בָּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

וחזור המברך בָּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר-בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים
וְנִתְּנָלָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

(*) קורין בכל שבת שבעה גברי ואם רצה להוסיף מוסיף ופה ק"ק המנהג לקרות עוד אחד והוא נקרא אחרון ואין מוסיפין יותר. והמפטיר אינו מן המנין ואחר שכרך האחרון ברכה אחרונה אומר הש"ץ ח"ק ונותן מי שכרך לאחרון ואח"כ קורא למפטיר ג' פסוקים שבסוף הפרשה ואם אי אפשר להתחיל שם מתחיל וקורא כל כך פסוקים מקודם כמו שצריך.

בשבת שיש שתי סדרות מחוברות נוהגין להקרות לרביעי מסוף סדרה לתחלת סדרה ומפטירין בהפטרה של שניה שסיימו חוץ מן אחריו וקדושים שמפטירין בשל אחריו ומן נצבים וילך שמפטירין בשל נצבים. אם טעה הש"ץ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש אין צריך לקרות עוד אחר אלא יקרא עם המפטיר ממה שקרא הששי דאז מפטיר עולה למנין שבעה.

ר"ח שחל באחד בשבת מפטירין מחר חדרש חוץ מן עניה סו ערה שאינה נדחית. כשמוציאין שתי ספרי תורה לעולם קורין שבעה גברי בסדר השבוע ולאחר שכרך האחרון ברכה אחרונה מניחין ס"ת שני אצל הראשון ואומר חצי קדיש על שניהם ומגביהין וגוללין ס"ת ראשון ופותחין ס"ת שני ונותנין מי שכרך לאחרון וקורין למפטיר בס"ת שני.

בשבת ור"ח קורין בס"ת שני וביום השבת ומפטירין השמים כסא חוץ מן ר"ח אב שחל בשבת שנוהגים במדינות אלו להפטיר שמוע ולעולם אין מזכירין ר"ח בכרכת הפטרה.

כשמוציאין שלשה ס"ת כגון בשבת ר"ח וחנוכה קורין בראשון שבעה בסדר השבוע ומגביהין וגוללין ס"ת ראשון ופותחין ס"ת שני ונותנין מי שכר לשביעי וקורין לאחרון בשל ר"ח ומניחין ס"ת שלישי אצל על השלח ופורסין המעיל על שניהם ואומרים ח"ק עליהם ומגביהין וגוללין ס"ת שני ופותחין ס"ת שלישי ונותנים מי שכרך לאחרון וקורין למפטיר מסדר חנוכה ומפטירין רני ושמתי וכן הדין אם אירע ר"ח כפ' שקלים או כפ' החדש ולעולם קורין בשלישי בסדר הפרשה ומפטירין בשל פרשה.

De Gemeente en daarna de Voorlezer:

En gij, die gehecht zijt aan den Eeuwige, uwen God, gij allen leeft heden *).

Lofzegging vóór de lezing uit de Thora:

Looft den Eeuwige, den Lofwaardige.

De Gemeente:

Geloofd zij de Eeuwige, de Lofwaardige, immer en eeuwig!

Hij, die voor de Thora geroepen is, vervolgt:

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die ons hebt uitverkoren boven alle volkeren en ons Uwe leer hebt gegeven; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die de leer gegeven hebt.

**) Men leest elken Shabbath de afdeeling der week voor, over ten minste zeven personen verdeeld; — men heeft echter het recht het aantal der voor de Thora geroepenen te vergrooten, mits men zich bij de verdeling der afdeeling strikt aan de daarvoor geldende voorschriften houdt. Te Amsterdam is het vaste gebruik, de afdeeling altijd over acht personen en niet meer te verdeelen. Hij, die de Haphtara zal voordragen, wordt niet meêgeteld, daar voor hem slechts enkele verzen, die reeds zijn voorgelezen, worden herhaald. — Nadat nu de laatste voor de Thora geroepene de slotlofzegging heeft uitgesproken, draagt de Voorlezer half Kaddiesh voor, en leest men ten minste de drie laatste verzen nog eens voor aan hem, die de Haphtara zal voordragen.*

Indien twee weekafdeelingen op één Shabbath gecombineerd worden, dan wordt voor den vierde het slot van de eerste en het begin van de tweede afdeeling gelezen en wordt als Haphtara het voor de tweede afdeeling aangewezen stuk uit de Profeten voorgedragen, behalve bij combinatie van Acharé en Kedoshim, en van Nitsabim en Wajjélech, in welke beide gevallen de Haphtara der eerste afdeeling voorgedragen wordt.

Indien op Zondag het Nieuwemaansfeest zal invallen, wordt de voor dat geval bestemde Haphtara gelezen; de Haphtara 'Ania So'ara wordt echter niet voor die van Machar Chodesh op zijde gezet.

Indien uit twee Wetsrollen moet worden gelezen, verdeelt men steeds de weekafdeeling over zeven (resp. acht) personen, en nadat de laatste de slotlofzegging heeft uitgesproken, legt men de tweede Wetsrol naast de eerste en zegt half Kaddiesh; vervolgens wordt de Wetsrol, waaruit is gelezen, opgeheven en der Gemeente getoond en opgerold; men opent de tweede Wetsrol en leest daaruit den Maphier voor.

Indien op Shabbath het Nieuwemaansfeest invalt, leest men uit de tweede Wetsrol Num. 28,9—15, de afdeeling over het bijzonder offer voor den Shabbath en dat voor den Nieuwemaansdag, en als Haphtara leest men Hasshamajim Kis-ie (Jes. 66,1—24); behalve wanneer de 1ste Ab op Shabbath invalt, daar alsdan de Haphtara Shim'oe (Jer. 2,4—28 en 3,4) toch wordt voorgedragen. In de slotlofzegging na de lezing der Haphtara wordt van het Nieuwemaansfeest geene melding gemaakt.

Indien uit drie Wetsrollen moet worden voorgelezen, bijv. indien op den Shabbath van het Inwijdingsfeest tevens het Nieuwemaansfeest invalt, leest men uit de eerste Wetsrol de afdeeling der week, over zeven personen verdeeld; nadat de eerste Wetsrol is opgeheven en gesloten, leest men uit de tweede de afdeeling voor het Nieuwemaansfeest. legt vervolgens de derde Wetsrol naast de tweede en zegt half Kaddiesh. Nadat ook de tweede Wetsrol getoond en gesloten is, leest men uit de derde de afdeeling voor het Inwijdingsfeest (resp. Shekalim of Hachodesh), en leest de voor ieder dier dagen bestemde Haphtara.

כשמתחיל הקורא לקרות בתורה יסיר ידו השמאלית מהס"ת וישאר יד ימינו לברכה אחזת כס"ת כל זמן הקריאה, וגם הוא יקרא בלחש עם הקורא מלה במלה ואחר הקריאה גולל וכיכר

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תוֹרַת אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ . בְּרוּךְ אַתָּה יי נוֹתֵן הַתּוֹרָה :

ארבעה צריכין להודות, מי שירד לים ועלה ממנו, ומי שהלך במדבר כשיגיע ליושב, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא, ויאמר ברכה זו מיד אחר ברכה אחרונה על קריאתו בתורה.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת שְׁגָמְלָנִי כָּל־טוֹב :

והקהל עונים **מִי שְׁגָמְלָךְ כָּל־טוֹב הוּא יְגַמְלָךְ כָּל טוֹב סֵלָה :**

מי שבנו הגיע לבר מצוה דהיינו שהוא בן י"ג שנה ויום אחד, אומר ברכה זו בשעה שקורין את בנו לס"ת או בשעה שמתפלל בנו בצבור.

בְּרוּךְ שִׁפְטָרֵנִי מַעֲנֵשׁוּ שְׁלֹחַ :

כהשלימו הקריאה אומר הש"ץ ח"ק.

כשמנביה הספר תורה פתח להראות הכתב ליצא אומרים

זֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יי בִּיד־מֹשֶׁה : עֵץ־חַיִּים הִיא לַמַּחְיִיקִים בָּהּ וְתַמְכִּיחָהּ מֵאֲשֶׁר : דְּרָכֶיהָ דְּרִכֵּי־נֶעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם : אֶרֶץ יָמִים בְּיַמִּינָהּ בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכַבּוֹד : יי חָפִיץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר :

אחר שסיים המפסיר ברכה אחרונה אומרים

יְקוֹם פֶּרֶקֶן מִן־שְׂמִיא חֲנָא וְחֶסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכִי וּמְזוֹנֵי רִיחִי וְסִיעָתָא דִּי־שְׂמִיא וּבְרִיּוֹת גּוֹפָא וְנִהוּרָא מַעְלִיא : זְרַעַת חֵיא וְקִימָא : זְרַעַת דִּי לֹא־יִפְסֵק וְדִי לֹא־יִבְטֵל מִפְתָּגְמֵי אוּרִיתָא : לְמַרְנָן וּרְבַנָּן חֲבוּרְתָּא קְדִישָׁתָא דִּי בְּאַרְעָא דִּי־יִשְׂרָאֵל וְדִי בְּבָבֶל : לְרִישֵׁי כְּלִי וּלְרִישֵׁי גִלּוּתָא וּלְרִישֵׁי מְתִיבְתָּא וּלְרִישֵׁי דִי־כְבָּא : לְכָל־תַּלְמִידֵיהוֹן וּלְכָל־תַּלְמִידֵי

¹⁾ De door de regeering benoemde staatkundige hoofden der babylonische Joden, v. d. in het algemeen de leiders en bestuurders der Joodsche gemeenten in de ballingschap.

Na de lezing:

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die ons de ware leer gegeven hebt, en [daardoor den weg tot] het eeuwige leven in ons midden geplant hebt; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die de leer gegeven hebt

Wie van eene ernstige ziekte genezen, van eene zee- of woestijnreis teruggekeerd, uit de gevangenis ontslagen, of aan eenig ander gevaar ontkomen is, zegt het volgende ná de Thoralezing:

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der wereld, die ook aan schuldigen weldaden bewijst, — dat Gij mij allerlei goeds hebt bewezen.

De Gemeente antwoordt:

Hij, die u [tot dusverre] allerlei goeds heeft bewezen, moge u ook voortaan allerlei weldaden bewijzen, Séla.

Op den dag, waarop iemands zoon, na het bereiken van den dertienjarigen leeftijd, voor het eerst voor de Thora geroepen wordt, zegt de vader ná de Thoravorlezing en nadat hij den priesterzegen over zijnen zoon heeft uitgesproken, nog het volgende:

Geloofd zij Hij, die mij van de strafpligtigheid voor dezen bevrijd heeft.

Na afloop der Thora-voorlezing zegt de Voorlezer half Kaddiesh; vervolgens leest men ten minste de drie laatste verzen nog eens voor aan hem, die de Haphtara zal voordragen; daarna wordt de Wetsrol opgeheven en het schrift aan de Gemeente getoond; hierbij zegt men:

En dit is de leer, die Mozes den kinderen Israëls voorlegde, op bevel des Eeuwigen door Mozes. Een boom des levens is zij voor hen, die aan haar vasthouden; wie haar steunt, is gelukkig. Haar wegen zijn wegen van liefelijkheid, en al hare paden zijn vrede. Lengte van dagen is in hare rechterhand, in hare linkerhand rijkdom en eer. De Eeuwige schept er behagen in ter wille van Zijne gerechtigheid, de leer steeds meer groot en verheerlijkt te doen worden!

Nadat de Haphtara en hare lofzeggingen zijn uitgesproken, vervolgt men het gebed aldus:

Moge van uit den hemel verlossing, gunst en genade en barmhartigheid en lang leven en overvloedig levensonderhoud en hemelsche bijstand en gezondheid van lichaam en uitstekende voorlichting, een kroost, dat leeft en blijft voortbestaan, een kroost, dat nooit ophoudt en nimmer zich onttrekt aan de woorden der heilige Leer, beschikt worden over onze leeraren en onderwijzers, de heilige genootschappen zoowel in het land Israëls als in Babylonië (alsook in alle andere landen onzer ballingschap), over de leiders der volksvoordrachten, de hoofden der ballingschap, ¹⁾ de hoofden der leerscholen, en de rechters, die in de poorten [der verschillende steden] zitting hebben; over al hunne leerlingen en over alle leerlingen

תִּלְמִידֵיהוֹן וְלִכְל מִן דִּי־עֲשִׂקִין בְּאוֹרֵיתָא • מִלְּבָא דִּי־עֲלָמָא
יְבָרַךְ יִתְהוֹן יִפִּישׁ חַיֵּיהוֹן וְיִשְׁנָא יוֹמֵיהוֹן וְיִתֵּן אֲרֻכָּה לְשִׁנְיָהוֹן •
וְיִתְפָּרְקוֹן וְיִשְׁתַּזְבֹּן מִן כָּל־עֲקָא וּמִן כָּל־מַרְעִין בִּישׁוֹן • מָרְן דִּי
בִּשְׁמֵיָא יֵהֵא בְּסַעֲדָהוֹן כָּל־זְמַן וְעַדְן • וְנֹאמַר אָמֵן :

המתפלל ביהוד אין אומר יקום פרקן זה ולא מי שכרך.

יְקוּם פְּרָקוֹן מִן־שְׁמֵיָא חֲנָא וְחֲסָדָא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכִי וּמְזוֹנֵי
רוּחֵי וְסִיעֵתָא דִּי־שְׁמֵיָא וּבְרִיּוֹת גּוֹפָא וְנִהוּרָא מַעֲלִיא •
זֶרְעָא חֵיא וְקִימָא • זֶרְעָא דִּי לֹא־יִפְסֹק וְדִי לֹא־יִבְטֹל
מִפְּרֻתְגָּמִי אוֹרֵיתָא • לְכָל־קְהָלָא קְדִישָׁא הָדָן רַבְרְבִיא עִם
זַעֲרִיא טַפָּלָא וְנִשְׁיָא • מִלְּבָא דִּי־עֲלָמָא יְבָרַךְ יִתְכּוֹן יִפִּישׁ
חַיֵּיכּוֹן וְיִשְׁנָא יוֹמֵיכּוֹן וְיִתֵּן אֲרֻכָּה לְשִׁנְיָכּוֹן • וְיִתְפָּרְקוֹן וְיִשְׁתַּזְבֹּן
מִן כָּל־עֲקָא וּמִן כָּל־מַרְעִין בִּישׁוֹן • מָרְן דִּי בִּשְׁמֵיָא יֵהֵא
בְּסַעֲדָכּוֹן כָּל־זְמַן וְעַדְן • וְנֹאמַר אָמֵן :

מִי שְׁבָרַךְ אֲבוּתֵינוּ אֲבִרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת־כָּל
הַקָּהָל הַקְדוּשׁ הַזֶּה • עִם כָּל־קְהָלוֹת הַקְדָּשׁ • הֵם וְנִשְׁיָהֶם
וּבְנֵיהֶם וּבָנוֹתֵיהֶם וְכָל־אֲשֶׁר־לָהֶם • וּמִי שְׁמִי־חַדִּים בְּתֵי כְּנָסִיּוֹת
לְתַפְלָה • וּמִי שְׁבָאִים בְּתוֹכָם לְהַתְפַּלֵּל • וּמִי שְׂנוֹתָנִים גֵּר
לְמֹאֹר וְיִין לְקְדוּשׁ וְלַהֲבַדְלָה • וּפֶת לְאוֹרְחִים וְצִדְקָה לַעֲנִיִּים
(בשבת שלפני תענית בה"ב אומר הש"ן: וְכָל מִי שְׂרוּצָה לְהַתְעַנּוֹת שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי וְשָׁנִי)
וְכָל־מִי שְׁעוֹשִׂיקָם בְּצִרְכֵי צָבוֹר בְּאַמוּנָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
יִשְׁלַם שְׂכָרָם וְיִסִּיר מֵהֶם כָּל־מַחֲלָה וְיִרְפָּא לְכָל־גּוֹפֹם וְיִסְלַח
לְכָל־עוֹנָם וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם עִם כָּל־
יִשְׂרָאֵל אַחֵיהֶם וְנֹאמַר אָמֵן :

תפלה בעד בית המלכות והשררה יר"ה.

הַנוֹתֵן תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים וּמִמְשָׁלָה לְנַסִּיכִים מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת
כָּל־עוֹלָמִים הַפּוֹצֵה אֶת־דָּוִד עַבְדּוֹ מִחֶרֶב רָעָה • הַנוֹתֵן

hunner leerlingen en over allen, die zich met de heilige Leer bezig houden; — moge de Koning der wereld hen zegenen, hun leven vruchtbaar doen zijn en hunne dagen vermeederen en hun lengte van jaren geven; mogen zij verlost en bevrijd worden van allen druk en alle verderfelijke ziekten; onze Heer in den hemel zij hun tot hulp ten allen tijde en in elke stonde; laat ons hierop zeggen: Amen!

Wie niet met tien personen het gebed verricht, zegt de twee volgende stukken niet.

Moge van uit den hemel verlossing, gunst en genade en barmhartigheid en lang leven en overvloedig levensonderhoud en hemelsche bijstand en gezondheid van lichaam en uitstekende voorlichting, een kroost, dat leeft en blijft voortbestaan, een kroost, dat nooit ophoudt en nimmer zich onttrekt aan de woorden der heilige Leer, beschikt worden over deze geheele heilige gemeente, groot en klein, kinderen en vrouwen! Moge de Koning der wereld u zegenen, uw leven vruchtbaar doen zijn en uwe dagen vermeederen en u lengte van jaren geven; moogt gij verlost en bevrijd worden van allen druk en alle verderfelijke ziekten; onze Heer in den hemel zij u tot hulp ten allen tijde en in elke stonde; laat ons hierop zeggen: Amen!

Hij, die onze voorouders, Abraham, Izak en Jakob gezegend heeft, Hij zegene deze geheele heilige gemeente benevens alle andere heilige gemeenten, hen, hunne vrouwen, hunne zonen en hunne dochters en al de hunnen; ook hen, die bedehuizen bestemmen om het gebed te verrichten, en hen, die daarheen gaan om te bidden, en die brandstof schenken tot verlichting en wijn voor de wijding en het afscheid [van Shabbath en feestdagen] en brood voor doortrekkende vreemden en giften voor de armen [als ook al, wie vasten wil den eerstvolgenden Maandag en Donderdag en den daaropvolgenden Maandag] alsook allen, die zich trouw bezighouden met de aangelegenheden der gemeente; de Heilige, geloofd zij Hij, schenke hun loon daarvoor en houde van hen alle ziekte verwijderd, en geneze hun geheele lichaam, en vergeve hun elke zonde, en zende zegen en geluk op al het werk hunner handen, evenals aan gansch Israël, hunne broeders; laat ons hierop zeggen: Amen!

Gebod voor de Koningin en het Koninklijk Huis.

Hij, die hulp verleent aan koningen en heerschappij verschaft aan vorsten; Wiens koningschap is een koningschap over alle eeuwigheid; Hij, die Zijnen dienaar David bevrijd heeft van het verderfelijke zwaard;

בַּיָּם דָּרַךְ וּבְיָמִים עֲזִים נָתַיְכָה • הוּא יִכְרֹךְ וַיִּשְׁמֹר וַיִּנְצֹר
וַיַּעֲזֹר וַיְרוּמֶם וַיַּגְדֵּל וַיַּנְשֵׂא לְמַעַלָּה אֶת גְּבוּרָתָנוּ הַמְלֻכָּה

וְלֵה לְמִינָא וְאֵת אִם הַמְלֻכָּה אֲשֶׁר בָּצַל מִמְּשַׁלְתָּה
חֲיִינוּ בַּעֲזֹר בְּתִיהָ הִתְהַר רַבָּה בְּשָׁנִים וּכְלִבִּית
הַמְּלָכוֹת יְרוּם הוֹדֶם •

מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים בְּרַחֲמָיו יְחִיָּה וַיִּשְׁמְרָהּ וּמִכָּל צָרָה וַיַּגִּן
וַנִּזְק יִצִּילָהּ וַיְדַבֵּר עִמָּם תַּחַת רַגְלֶיהָ וַיַּפִּיל שׁוֹנְאֵיהָ לַפְּנֵיהָ
וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּפְּנֶה תִּצְלִיחַ • מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים בְּרַחֲמָיו יִתֵּן
בְּלֵב גְּבוּרָתָנוּ הַמְּלֻכָּה וּבְלֵב אִם הַמְּלֻכָּה וּבְלֵב כָּל יוֹעֲצֶיהָ
וְיִשְׁרֶיהָ רַחֲמָנוֹת לַעֲשׂוֹת טוֹבָה עִמָּנוּ וְעַם כָּל יִשְׂרָאֵל • בִּימֶיהָ
וּבִימֵינוּ תוֹשַׁע יְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל יִשְׁבֹּן לְבַטָּח וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל
וְכֵן יְהִי רְצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן : אֲשֶׁרִי דָף מ"ח

בשבת שלפני ראש חודש מברכים החדש וקודם שמברכים נוהגים לומר תפלה זו.

יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּחֲדֹשׁ עָלֵינוּ
אֶת־הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וּלְבִרְכָּה וְתִתֵּן־לָנוּ חַיִּים אֲרוּכִים
חַיִּים שְׁלֵשָׁלוֹם חַיִּים שְׁל־טוֹבָה חַיִּים שְׁל־בִרְכָּה חַיִּים שְׁל־
פְּרֻסָּה חַיִּים שְׁל־חֲלוּץ עֲצָמוֹת חַיִּים שִׁישׁ בָּהֶם יֵרָאֵת שָׁמַיִם
וְיֵרָאֵת חֲטָא חַיִּים שְׁאִין בָּהֶם בּוֹשָׁה וּכְלָמָה חַיִּים שֶׁל עוֹשֶׁר
וּכְבוֹד חַיִּים שֶׁתֵּהָא בָּנוּ אֶהְבֵּת תּוֹרָה וְיֵרָאֵת שָׁמַיִם חַיִּים
שֶׁתִּמְלֵא לָנוּ אֶת־כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה • אָמֵן סָלָה :

ואומר הש"ץ מי שעשה.

מִי שֶׁעָשָׂה נֶסִים לְאֲבוֹתֵינוּ וְנֹאֵל אוֹתָם מַעֲבְרוֹת לְחֵרוֹת • הוּא
יִגְאֵל אוֹתָנוּ בְּקִרְבִּי וּיִקְבֵּץ נִדְחֵינוּ מֵאַרְבַּע בְּנָפוֹת הָאָרֶץ
חִבְרִים כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֹאמַר אָמֵן :

die in de zee een weg, in machtige wateren een pad heeft gebaad, — Hij zegene en behoede, beware en steune, verheffe en make groot onze Gebiedster, Hare Majesteit Koningin

WILHELMINA en Hare Majesteit de Koningin-Moeder, die tijdens de minderjarigheid van H. M. de Koningin als Regentes over ons land heeft geheerscht, en het geheele doorluchtige Koninklijke Huis!

De Koning aller Koningen schenke Haar in Zijne barmhartigheid leven en behoede Haar en bescherm Haar voor allen nood en kommer en schade; en onderwerpe volkeren aan Hare voeten, doe Hare vijanden voor Haar vallen en moge Zij gelukkig zijn, waarheen Zij zich ook wende! De Koning aller Koningen schenke in Zijne barmhartigheid Haar hart en het hart der Koningin-Moeder en dat van al Hare raadgevers en vorsten een gevoel van barmhartigheid, om ons en gansch Israël wel te doen; moge in Hare en onze dagen Juda geholpen worden en Israël veilig wonen en de Verlosser komen voor Tsion; zoo zij het welgevallig; laat ons hierop zeggen: Amen!

Ashré, blz. 48.

Op den Shabbath vóór het Nieuwemaansfeest zegt men:

Het zij U welgevallig, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, deze maand voor ons te doen beginnen ten goede en tot zegen en ons te schenken een lang leven, een leven van vrede en welzijn, een leven van zegen en levensonderhoud en versterking van ons gebeente, een leven vol eerbied voor God en vrees voor zonde, een leven zonder schande en schaamte, een leven van rijkdom en aanzien, een leven, waarin ons bezielt liefde tot de heilige Leer en vreeze Gods, een leven, waarin al de wenschen onzes harten ten goede bevredigd worden; Amen, Séla!

Intusschen draagt de Voorlezer het volgende voor:

Hij, die voor onze voorouders wonderen heeft verricht en hen uit slavernij bevrijd heeft en hen tot de vrijheid heeft gevoerd, Hij verlosse ons spoedig en verzamele onze verstootenen van de vier hoeken der aarde, gansch Israël vereenigd; laat ons hierop zeggen: Amen!

הש"ן לזכר ס"ת בידו ואומר

רֹאשׁ הַדָּשׁ פְּלוֹנִי יִהְיֶה בְּיוֹם פְּלוֹנִי הַבָּא עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל לְמוֹכָה :

קו"ח יְחַדְּשׁוּהוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ וְעַל כָּל־עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה לְיִשׁוּעָה וּלְנַחֲמָה וְנֹאמַר אָמֵן :

אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עוֹד יִהְיוּ לְךָ פֶּלֶא :

אֲשֶׁרִי הָעַם שֶׁבָכָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שֶׁיִּי אֵלָהּיו :

קמה תהלה לדוד ארוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד : בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָ וְאֶחְלֶלֶה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד : גְּדוֹל יי וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר : דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרָתֶיךָ יִגְדּוּ : הָדָר כְּבוֹד הוֹרֵךְ וְדַבְּרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה : וְעֲזוֹ נוֹרָאֵיךָ יֹאמְרוּ וּגְדוּלָּתְךָ אֲסַפְּרָנָה : זָכַר רַב טוֹבְךָ יִפְּעוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְגְּנוּ : חֲנוּן וְרַחוּם יי אֶרְךָ אֲפִים וּגְדֹל חֶסֶד : טוֹב יי לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו : יוֹדֵךְ יי כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וְחִסְדֶּיךָ יִבְרַכּוּכָה : כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרָתְךָ יִדְבְּרוּ : לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הָדָר מַלְכוּתוֹ : מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר : סוּמֶךָ יי לְכָל־הַנִּפְלָאִים וְזוֹקֶף לְכָל־הַכּוֹפִים : עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁפְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעֵתוֹ : פּוֹתֵחַ אֶת־יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל־חַי רִצּוֹן : צָדִיק יי בְּכָל־דְּרָכָיו וְחֹסֵד בְּכָל־מַעֲשָׂיו : קְרוֹב יי לְכָל־קְרָאִיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאַמֶּת : רִצּוֹן־יִרְאָיו יַעֲשֶׂה וְאַת־שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם : שׁוֹמֵר יי אֶת־כָּל־אֲהָבָיו וְאֵת כָּל־הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד : תְּהִלָּתְךָ יי יִדְבֹּר פִּי וּבִרְךָ כָּל־בָּשָׂר שֶׁם קִדְּשׁוּ לְעוֹלָם וָעֶד : וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְיָ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

* וגדלותך כתיב וקרי וגדולתך. * וגדול כתיב.

De Voorlezer neemt de Wetsrol in den arm en zegt:

Het begin der maand zal zijn op aanstaanden dag, die voor ons en gansch Israël ten goede kome!

De Gemeente en daarna de Voorlezer:

De Heilige, geloofd zij Hij, doe haar [de maand] beginnen voor ons en geheel Zijn volk, het huis Israëls, tot leven en vrede, tot blijdschap en vreugde, tot hulp en vertroosting; laat ons hierop zeggen: Amen!

Heil hen, die wonen in Uw huis, voortdurend prijzen zij U, Séla. Heil het volk, dat iets zoodanigs bezit; heil het volk, wiens God de Eeuwige is.

Psalm 145. Loflied van David. Ik wil U verheffen, mijn God, o Koning! en Uwen naam zegenen immer en eeuwig. Elken dag wil ik U zegenen en loven Uwen naam immer en eeuwig! Groot is de Eeuwige en zeer geprezen, en Zijne grootheid is ondoorgrondelijk! Geslacht na geslacht roemt Uwe werken en Uwe machtige daden verkondigen zij. De schoonheid van de heerlijkheid Uwer majesteit, en de verhalen Uwer wonderdaden wil ik bespreken. Over de macht Uwer eerbiedwekkende daden spreekt men, en Uwe grootheid — ik wil haar verhalen. De herinnering aan Uwe groote goedheid doen zij als een bron opwellen en wegens Uwe gerechtigheid jubelen zij. Genadig en barmhartig is de Eeuwige, langmoedig en groot in genade! Goed is de Eeuwige voor allen, en Zijne barmhartigheid strekt zich uit over al Zijne werken. Al Uwe werken, o Eeuwige, danken U en Uwe vromen zegenen U. De heerlijkheid van Uw koningschap vermelden zij, en Uwe almacht spreken zij uit; ten einde den menschenkinderen Zijne machtige daden bekend te maken en de heerlijkheid van de schoonheid van Zijn koningschap. Uw koningschap is een koningschap van alle eeuwigheid, en Uwe heerschappij over alle geslachten. De Eeuwige steunt alle vallenden, en richt op alle gekromden. Aller oogen richten zich vol hoop op U, en Gij geeft hun hunne spijze te zijner tijd! Gij opent Uw hand en verzadigt al wat leeft tot welgevallen. Rechvaardig is de Eeuwige in al Zijne wegen en liefderijk in al Zijne werken. De Eeuwige is nabij voor allen, die Hem aanroepen, voor allen, die Hem in waarheid aanroepen. Hij volbrengt den wil van hen, die Hem vreezen; Hij hoort hun smeecken en helpt hen. De Eeuwige behoedt allen, die Hem beminnen; doch alle goddeloozen verdelt Hij. Den lof des Eeuwigen moge daarom mijn mond uitspreken; en alle vleesch zegene Zijn heiligen naam immer en eeuwig! — Ook wij willen God loven van nu tot in eeuwigheid, — Halleloe-jah!

G

בשבת שלפני שבועות ולפני תשעה באב נוהגים לומר

אב הַרְחֵמֵם שׁוֹכֵן מְרוֹמִים • בְּרַחֲמֵי הַעֲצוּמִים • הוּא יִפְקֹד בְּרַחֲמִים
הַחֲסִידִים וְהַיִּשְׁרִים וְהַתְּמִימִים • קַהְלוֹת הַקֹּדֶשׁ שְׁמֹסְרוֹ נִפְשָׁם עַל
קִדְשֵׁי הַשֵּׁם • הַנֶּאֱהָבִים וְהַנֶּעֱיָמִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ • מִנְּשָׁרִים
קָלוּ וּמֵאֲרִיזוֹת גָּבְרוּ לַעֲשׂוֹת רָצוֹן קוֹנֵם וְחַפֵּץ צוֹרֵם : יוֹפְרֵם אֱלֹהֵינוּ
לְמוֹכָה עִם־שָׂאֵר צְדִיקֵי עוֹלָם • וַיִּנְקֹם בְּיָמֵינוּ לַעֲיִנֵּנוּ נִקְמַת דָּם עֲבָדָיו
הַשְּׁפוּף : בְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים • הִרְגִּינוּ גִּזְּמֹ עִם בִּי דָם
עֲבָדָיו יָקוֹם • וְנָקָם יָשִׁיב לְצִדְיוֹ וּכְפָר אֲדַמְתּוֹ עִמּוֹ : וְעַל יְדֵי עֲבָרֶיךָ
הַנִּבְיָאִים כָּתוּב לֵאמֹר • וְנָקִיתִי דָמָם לֹא נִקִּיתִי • וְיִי שָׁכֵן בְּצִיּוֹן : וּבְכַתְּבֵי
הַקֹּדֶשׁ נֹאמַר • לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אִיהָ אֱלֹהֵיהֶם • יוֹדַע בְּגוֹיִם לַעֲיִנֵּנוּ
נִקְמַת דָּם עֲבָרֶיךָ הַשְּׁפוּף : וְאֹמַר בִּי הִרְשׁ דָּמִים אוֹתָם וְכָר לֹא שָׁכַח
צַעֲקַת עַנְיִים : וְאֹמַר יְדִין בְּגוֹיִם מְלֹא גִּוִּיֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה :
מִנְּחַל בְּרָדָּה יִשְׁמַח עַל בֶּן יָרִים רֹאשׁ :

הש"ץ לוקח ספר התורה בידו להוליכו מן הבימה ולהצניעו בהיכל ואומר

יִחְלְלוּ אֶת־שֵׁם יי כִּי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדּוּ •

וְהַחֲלֵל עוֹנִים רְחוּצוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׂמִים : וַיִּרֶם קָרֵן לַעֲמוֹ תַּחֲלָה
לְכָל־חֲסִידָיו לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבּוֹ הַלְלוּיָהּ :

כֵּן מְזֻמּוֹר לְדוֹר הָבּוֹ לִי בְּנֵי אֱלִים הָבּוֹ לִי כְבוֹד וְעוֹ : הָבּוֹ
לִי כְבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוּוּ לִי בַּהֲרַת־קֹדֶשׁ : קוֹל יי
עַל־הַמָּיִם אֶל־הַכְּבוֹד הִרְעִים יי עַל־מַיִם רַבִּים : קוֹל־יִי בִּפְתַח
קוֹל יי בַּחֲדָר : קוֹל יי שֶׁבַר אֲדוּמִים וַיִּשְׁפֹּר יי אֶת־אֲרֻזֵּי הַלְּבָנוֹן :
וַיִּדְקִידֵם בְּמוֹעֵגַל לְבָנוֹן וּשְׂרִיזוֹן כְּמוֹ בְּדֹאמִים : קוֹל־יִי חִצֵּב
לְהַבּוֹת אֵשׁ : קוֹל יי יַחִיל מִדְּבַר יַחִיל יי מִדְּבַר קֹדֶשׁ : קוֹל
יי יַחֲלִיל אֵילוֹת וַיַּחֲשֹׁף יַעֲרוֹת וּבְהִיכְלוֹ כָּלוּ אִמֹר כְּבוֹד : יי
לְמַבּוֹל יָשָׁב וַיִּשָּׁב יי מִלֶּךָ לַעֲוֹלָם : יי עוֹ לַעֲמוֹ יִתֵּן יי יִבְרָךְ
אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם :

Op den Shabbath vóór het Wekenfeest en dien vóór den 9den Ab draagt de Voorlezer na Ashré het volgende voor:

De Vader der barmhartigheid, die in de hoogten troont, moge met Zijn machtige ontferming in barmhartigheid gedenken de braven en rechtvaardigen en volmaakten, de heilige gemeenten, die hun leven hebben opgeofferd voor de heiliging van Gods naam! Zij waren bij hun leven [door God] bemind en Hem dierbaar en lieten zich ook door den dood niet van Hem scheiden! Sneller waren zij dan arenden, krachtiger dan leeuwen, om te volvoeren den wil van hunnen Eigenaar en het verlangen van hunnen Rots! Moge onze God hen ten goede gedenken met de andere vromen uit alle tijden en in onze dagen, ten onzen aanschouwen wreken het vergoten bloed Zijner dienaren; gelijk geschreven is in de Leer van Mozes, den man Gods: Doet juichen, gij natien! Zijn volk, want Hij zal wreken het bloed Zijner dienaren en wraak oefenen op Zijne vijanden, en Zijn volk verschaft verzoening aan Zijn aardbodem! En door Uwe dienaren, de profeten, is aldus geschreven: En Ik laat vrij, doch hun bloed laat Ik niet ongewroken, de Eeuwige toch troont te Tzion! En in de heilige Geschriften is gezegd: Waarom zouden de volkeren zeggen: waar is hun God? Moge Hij onder de volkeren ten onzen aanschouwen bekend worden, als wraak voor het vergoten bloed Zijner dienaren! Ook zegt de heilige Schrift: Want Hij, die vergoten bloed opeischt, heeft ook hen herdacht; Hij vergeet niet het geschrei der bedrukten. En nog zegt de heilige Schrift: Eens richt Hij onder de volkeren die natie, die vol is van lijken, nadat Hij zal geslagen hebben het hoofd van een machtig land, die, omdat hij dronk uit den beek aan den weg, daarom trotsch zijn hoofd verheft!

De Voorlezer neemt de Wetsrol op en zegt:

Men prijze den naam des Eeuwigen, want hoog verheven is Zijn naam alleen.

De Gemeente: Zijne glorie is over aarde en hemel. Hij verheft den horen voor Zijn volk, tot lof voor al Zijne vromen, voor de kinderen Israël's, het volk, dat Hem nabij is; Halleloe-jah!

Psalm 29. Een psalm van David: Kent den Eeuwige toe, gij zonen der krachten, schrijft den Eeuwige toe heerlijkheid en macht! Kent den Eeuwige toe de eer van Zijnen naam, werpt U neder vóór den Eeuwige in heilig pronkgewaad! De stem des Eeuwigen over de wateren, de God der heerlijkheid dondert, de Eeuwige over machtige wateren! De stem des Eeuwigen verheft zich in kracht, de stem des Eeuwigen verheft zich in luister. De stem des Eeuwigen breekt cederen, de Eeuwige verbrijzelt des Libanon's cederen, en laat ze huppelen gelijk een kalf, Libanon en Sirjon gelijk het jong van den Reëm! De stem des Eeuwigen splijt tot vuurvlammen! De stem des Eeuwigen doet de woestijn beven, de Eeuwige doet beven de woestijn van Kadesh. De stem des Eeuwigen doet hinden baren en ontbladert wouden, en in Zijnen tempel zegt alles: heerlijkheid! De Eeuwige troude reeds bij den zondvloed, de Eeuwige troont nog als Koning voor eeuwig! De Eeuwige zal Zijn volk macht geven, de Eeuwige zal Zijn volk zegenen met vrede!

בשעה שמכניסים הספר תוך ההיכל אומרים

וּבִנְחָה יֹאמֶר שׁוּבָה יי רַבּוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל : קוֹמָה יי
לְמִנוּחֶיךָ אֶתָּה וְאַרְוֵן עֶזְךָ : כְּהֵנִיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק
וְחִסְדֶּיךָ יִרְגְּנוּ : בְּעָבוֹר דָּוִד עֲבַדְךָ אֶל־תֵּשֶׁב פָּנָי מִשִּׁיחָךָ :
כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל־תַּעֲזֹבוּ : עֵץ־חַיִּים הִיא
לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתַמְכִּיחַ מְאֹד : דְּרִכֶּיךָ דְּרִכֵּי־נֶעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ
שָׁלוֹם : הַשִּׁיבֵנוּ יי אֱלֹהֵיךָ וְנִשְׁוֹבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקָדָם :

תפלת מוסף לשבת ולשבת ור"ח.

הש"ץ אומר חצי קריש.

כִּי שֵׁם יי אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לְאֱלֹהֵינוּ :

אֲדַנִּי שִׁפְתֵי תַפְתֵּחַ וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ :

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי
יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן
גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקִנְיָה הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל
לְבָנָי בְּגִיחָם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה .

(בעי"ת מוסיפים זכרנו, מי כמוך, וכתוב, בספר חיים. ואם שבת וחתם הברכה אינו חור.
זכרנו לחיים. מלך חפץ בחיים. וכתבנו בספר החיים. למענה אלהים חיים.)

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן . בָּרוּךְ אַתָּה יי מֶגֶן אַבְרָהָם :

אַתָּה גִּבּוֹר לַעֲזוֹלָם יי מַחֲיֶה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ .

(מן מוסף שמיני עצרת עד מוסף יום א' דפסת אומרים משיב הרוח ומוריד הגשם.)

מִכְלָל חַיִּים בְּחֶסֶד מַחֲיֶה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נּוֹפְלִים
וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקִים אֲמוֹנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפֶר .
מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרֹת וּמִי דוֹמָה לָךְ מֶלֶךְ מַמִּית וּמַחֲיֶה
וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה .

Terwijl de Wetsrol in de Arke geplaatst wordt, zegt men :

En als [de arke] rustte, zeide hij: keer terug, o Eeuwige! met de myriaden der duizenden van Israël. Begeef U, o Eeuwige! naar Uwe rustplaats, Gij en de arke Uwer macht! Uwe priesters mogen met gerechtigheid zich bekleeden en Uwe vromen jubelen! Ter wille van Uwen dienaar David wijs toch het aangezicht van Uwen gezalfde niet af! Want goede leering verschaft Ik u, verlaat dus Mijne Leer niet! Een boom des levens is zij voor hen, die aan haar vasthouden; wie haar steunt, is gelukzalig. Haar wegen zijn wegen vol liefelijkheid en al hare paden zijn vrede. Voer Gij, o Eeuwige! ons tot U terug, dan zullen wij in waarheid terugkeeren! Doe opnieuw onze dagen worden als vroeger!

**Bijgevoegd-gebed voor den gewonen Shabbath en voor dien,
die met het Nieuwemaansfeest samenvalt.**

De Voorlezer zegt half Kaddish.

Wanneer ik den naam des Eeuwigen aanroep, kent dan grootheid toe aan onzen God.

o Heer! open mijne lippen, opdat mijn mond Uwen lof verkondige.

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, God van Abraham, God van Izak en God van Jakob, groote, machtige en eerbiedwekkende God, Allerhoogste God! die weldoende gunsten bewijst en Eigenaar zijt van alles, en de goede daden der voorouders gedenkt en in liefde voor hunne kinds-kinderen den verlosser doet komen ter wille van Uwen naam;

(In de tien bekeeringsdagen zegt men :

Gedenk ons ten leven, Gij Koning, die leven wensch, en schrijf ons in het boek des levens om Uwentwille, levende God!)

Gij Koning, die Helper en Redder en Schild zijt; geloofd zijt Gij, Eeuwige, Schild van Abraham!

Gij, o Heer, zijt machtig in eeuwigheid, Gij zijt het, die de dooden doet herleven, krachtig om steeds te helpen;

(Van het Slotfeest tot het Paaschfeest :

Die den wind doet waaien en den regen doet nederdalen;)

Die de levenden verzorgt met genade, de dooden doet herleven met groote barmhartigheid, die vallenden steunt en zieken geneest en geboeiden losmaakt en Uwe belofte vervult aan hen, die in het stof slapen. Wie is als Gij, Heer der machtige daden, en wie gelijkt U, Koning, die doodt, doch weer doet herleven en hulp doet ontspruiten;

(בעי"ת מוספים מי כמזך אב הרחמים * זוכר יצוריו לחיים ברחמים י')

ונאמן אתה להחיות מתים * ברוך אתה יי מחיה המתים:

אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללך סלה *
ברוך אתה יי האל הקדוש: (בעשרת ימי תשובה המלך הקדוש:)

לשבת וראש חדש

לשבת

ע"ס תשר"ק

אתה יצרת עולמך מקדם בלי
מלאכתך ביום השביעי אהבת אותנו
ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות
וקדשתנו במצותיך וקרבנתנו מלפני
לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו
קראת * ותתן לנו יי אלהינו באהבה
שבתות למנוחה וראשי חגים
לכפרה * ולפי שחטאנו לפניך אנחנו
ואבותינו חרבה עירנו ושמים בית
מקדשנו וגלה יקרנו ונטל כבוד מבית
חיינו * ואין אנחנו יכולים לעשות
חובותינו בבית בחרתך בבית הגדול
והקדוש שנקרא שמך עליו מפני
היר שנשתלחה במקדשך: יהי רצון
מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו
שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו
בגבולנו ושם נעשה לפניך את
קרבנות חובותינו תמידים בסדרם
ומוספם בהלכתם * ואת מוספי
יום השבת הורה ויום ראש החדש

תפנת שבת, רצית
קרבנותיה * צוית
פרושיה עם סדורי
נסכיה * מענגיה לעולם
כבוד ינחלו * טועמיה
חיים זכו * וגם האוהבים
דבריה גדלה בחרו *
אז מסיני נצטוו עליה *
ותצונו יי אלהינו להקריב
בה קרבן מוסף שבת
בראוי: יהי רצון
מלפניך יי אלהינו
ואלהי אבותינו שתעלנו
בשמחה לארצנו
ותטענו בגבולנו *
ושם נעשה לפניך
את קרבנות חובותינו *
תמידים בסדרם
ומוספם בהלכתם *
ואת מוסף יום השבת

(In de tien bekeeringsdagen: Wie is als Gij, Vader der barmhartigheid! die Uwe schepselen ten leven gedenkt met barmhartigheid!)

Gij zijt betrouwbaar, dat Gij de dooden zult doen herleven; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die de dooden doet herleven!

Gij zijt heilig en Uw naam is heilig en heiligen prijzen U dagelijks, Séla; geloofd zijt Gij, Eeuwige, heilige God! (in de tien bekeeringsdagen: heilige Koning.)

Voor den gewonen Shabbath:

Gij hebt den Shabbath ingesteld, met welgevallen zijne offers voorgeschreven, hebt zijne nadere toelichtingen als geboden verordend, evenals de orde zijner plengoffers; zij, die hem als een genot beschouwen, zullen tot in eeuwigheid eer deelachtig worden; die hem genieten, erlangen het eeuwige leven en ook zij, die woorden omtrent hem gaarne hooren, hebben het hoogste goed verkoren; reeds toen, van den Sienai af werden hun aangaande hem [dien dag] geboden gegeven en hebt Gij, Eeuwige, onze God, ons bevolen op dien dag het bijgevoegde offer voor den Shabbath naar behooren te brengen. — Moge het U, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, welgevallig zijn ons in vreugde naar ons land op te voeren en ons te planten op ons gebied, opdat wij daar vóór Uw aangezicht onze verplichte offers kunnen bereiden, de gedurige [dagelijksche] offers naar hunne orde en de bijgevoegde offers naar hun voorschrift. Ook het bijgevoegde offer van dezen Shabbathdag

Voor den Shabbath, waarop het Nieuwemaansfeest invalt:

Toen Gij Uw wereld in de oudheid hebt gevormd, hebt Gij Uw werk voleindigd op den zevenden dag; Gij hebt ons bemind en in ons welgevallen gevonden en ons verheven boven alle talen en ons geheiligd door Uwe geboden en ons doen naderen tot Uwen dienst, Gij, onze Koning! en Uwen grooten en heiligen naam over ons genoemd; Gij gaaft ons, Eeuwige, onze God! met liefde Shabbathdagen tot rust en Nieuwemaansdagen tot verzoening; doch daar wij zoowel, als onze voorouders, gezondigd hebben vóór Uw aangezicht, is onze stad verwoest, ons heiligdom eenzaam geworden, ging onze glans in ballingschap en werd alle heerlijkheid aan het huis van ons leven [onzen tempel] ontnomen en kunnen wij onze verplichtingen niet meer vervullen in het door U uitverkoren huis, in het groote en heilige huis, waarover Uw naam genoemd is, wegens de hand, die aan Uw heiligdom geslagen is. — Het zij U dan welgevallig, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, ons in vreugde naar ons land op te voeren en ons te planten op ons gebied, opdat wij dáár vóór Uw aangezicht onze verplichte offers kunnen bereiden, de gedurige offers naar hunne orde en de bijgevoegde offers naar hun voorschrift. Ook de bijgevoegde offers van dezen Shabbathdag en dezen Nieuwemaansdag

הָיָה נַעֲשֶׂה וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה בְּמִצּוֹת רְצוֹנְךָ כְּמוֹ שֶׁבִּתְבַּת
עָלִינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ מִפִּי כְּבוֹדְךָ בְּאֵמֹר :
וּבַיּוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כַבָּשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִים וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים
סָלַת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ : עַל־תְּ שַׁבַּת בְּשַׁבַּתוֹ
עַל־עַלֹת הַתְּמִיד וְנִסְכָּה :

(לשבת וראש חדש זה קרבן שבת וקרבן היום באמור :)

לשבת וראש הדרש.

לשבת.

וּבְרֹאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַי פָּרִים
בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כַּבָּשִׁים בְּנֵי
שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִים : וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
כַּמִּדְבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לֶפֶד וּשְׁנֵי
עֶשְׂרִים לְאַיִל וְעֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׂ וַיִּזֶן
בְּנִסְכּוֹ וּשְׁעִיר לִכְפָּר וּשְׁנֵי תְּמִידִים
כֹּה־לַבְתָּם :

יִשְׁמְחוּ בְּמִלְכוּתְךָ
שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי
עֲנֵג עִם מִקְדָּשִׁי
שְׂבִיעִי כָּל־שָׁבָעוּ
וַיִּתְּעַנְּגוּ מִטּוֹבְךָ
וְהַשְׂבִּיעִי רְצִיתָ בּוֹ
וְקִדְשָׁתוּ חֲמֹדַת יָמִים
אוֹתוֹ קִרְאֶת * זָכָר
לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית :
אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹּהֵי
אֲבוֹתֵינוּ רְצָה

יִשְׁמְחוּ בְּמִלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי
עֲנֵג עִם מִקְדָּשִׁי שְׂבִיעִי * כָּל־
יִשְׁבָּעוּ וַיִּתְּעַנְּגוּ מִטּוֹבְךָ וְהַשְׂבִּיעִי רְצִיתָ
בּוֹ וְקִדְשָׁתוּ חֲמֹדַת יָמִים אוֹתוֹ קִרְאֶת *
זָכָר לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית :

בְּמִנוּחָתָנוּ קִדְשָׁנוּ
בְּמִצּוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ
בְּתוֹרָתְךָ שְׂבָעֵנוּ
מִטּוֹבְךָ וּשְׂמַחָנוּ
בִּישׁוּעָתְךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ
לְעַבְדְּךָ בְּאַמֶּת
וְהִנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
בְּאַהֲבָה וּבְרְצוֹן שַׁבָּת

אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹּהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצָה בְּמִנוּחָתָנוּ
וְחִדַּשׁ עָלֵינוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה אֶת־
הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וּלְבִרְכָּה * לְשִׁשּׁוֹן
וּלְשִׂמְחָה * לִישׁוּעָה וּלְנִחָמָה * לְפִרְגָּסָה
וּלְכִלְכֵּלָה * לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם * לְמַחִילַת
חַטָּא וּלְסְלִיחַת עֲוֹן (בחדש העבור ולכפרת פשע)
כִּי בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּחֵרָתָ מִכָּל־הָאֻמּוֹת *

zullen wij met liefde bereiden en brengen vóór Uw aangezicht, naar het gebod van Uwen wil, zooals Gij het ons hebt voorgescreven in Uwe leer door Uwen dienaar Mozes naar de uitspraak Uwer heerlijkheid; gelijk er gezegd is:

En op den Shabbathdag: twee schapen, onder het jaar, zonder gebrek; en twee tienden meelbloem tot meeloffer, aangemengd met olie, en zijn plengoffer. Dit is het Shabbathbrandoffer op elken Shabbath, behalve het gedurige brandoffer en zijn plengoffer.

(Op het Nieuwemaansfeest: Dit is het offer voor den Shabbath; en ook het offer van [het feest van] heden [zullen wij dan brengen], gelijk er gezegd is:)

*Voor den gewonen
Shabbath:*

Zij verheugen zich in Uw koningschap, zij, die den Shabbath in acht nemen en hem een genot noemen, het volk, dat den zevenden dag heiligt; allen verzadigen en verlustigen zij zich in Uwe goedheid; en den zevenden dag, in hem vindt Gij welgevallen en hebt hem geheiligd; Gij bestemd het hem tot den bekoorlijkste der dagen, tot herinnering aan het scheppingswerk.

Onze God en God onzer voorouders! schep behagen in onze rust; heilig ons door Uwe geboden en laat Uwe leer ons deel zijn; verzadig ons met Uwe goedheid en verblijd ons met Uwe hulp, en reinig ons hart om U in waarheid te dienen; en doe ons, Eeuwige, onze God! in liefde en welgevallen Uwen heiligen Shabbath deel-

*Voor den Shabbath waarop het Nieuwemaans-
feest invalt:*

En op de eerste dagen uwer maanden zult gij een brandoffer brengen voor den Eeuwige: twee jonge stieren, jonge runderen, en één ram, zeven schapen onder het jaar, zonder gebrek. En het daarbij behorende meeloffer en hunne plengoffers, gelijk er uitgesproken is: drie tienden [van een Ephä] voor elken jongen stier en twee tienden voor den ram en één tiende voor elk schaap; en wijn, naar het daarbij voorgescreven plengoffer; ook een bok, om verzoening te doen; benevens de twee gedurige [dagelijksche] offers naar hun voorschrift.

Zij verheugen zich in Uw koningschap, zij, die den Shabbath in acht nemen en hem een genot noemen, het volk, dat den zevenden dag heiligt; allen verzadigen en verlustigen zij zich in Uwe goedheid; en den zevenden dag, in hem vindt Gij welgevallen en hebt hem geheiligd; Gij bestemd het hem tot den bekoorlijkste der dagen, tot herinnering aan het scheppingswerk.

Onze God en God onzer voorouders! schep behagen in onze rust en laat voor ons op dezen Shabbathdag deze maand beginnen ten goede en ten zegen, tot vreugde en blijdschap, tot hulp en vertroosting, tot verzorging en levensonderhoud, tot leven en vrede, tot vergiffenis van zonde en kwijtschelding van misdaad; (in de schrikkelmaand: en tot verzoening van misdrijf;) want Uw volk Israël hebt Gij uitverkoren boven alle natiën

לשבת.

לשבת וראש חדש.

קִדְשֶׁךָ • וַיְגֻדְּנוּ בָּהֶּ יִשְׂרָאֵל מִקִּדְשֵׁי שְׁמֶךָ • בְּרוּךְ אַתָּה יי מִקְדָּשׁ הַשְּׁבֶת :	וְשִׁבְתָּ קִדְשֶׁךָ לָהֶם הַיּוֹדְעִת • וְחָפִי רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים לָהֶם קִבְּעִת • בְּרוּךְ אַתָּה יי מִקְדָּשׁ הַשְּׁבֶת וַיִּשְׂרָאֵל וְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים :
--	---

רִצָּה יי אֱלֹהֵינוּ בַּעֲמֶךָ יִשְׂרָאֵל וּבַתְּפִלָּתָם • וְהִשָּׁב אֶת־הַעֲבוּרָה
לְדַבֵּיר בֵּיתְךָ וְרֵאשֵׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל
בְּרָצוֹן וְתִהְיֶה לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךָ •
וְתַחֲזִיקָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים • בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמַּחְזִיר
שְׂכִינָתוֹ לְצִיּוֹן :

מודים דרבנן

מֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָהּ הוּא יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי
כָּל בִּשְׁר יוֹצְרֵנוּ וְיוֹצֵר בְּרָאשִׁית בְּרִכּוֹת
וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ עַל
שְׁהַחֲיִיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ בֶּן תַּחֲיִינוּ וְתַקִּימָנוּ
וְתַאֲסֹף גְּלוּתֵינוּ לְחַצְרוֹת קִדְשֶׁךָ
לְשִׁמְךָ הַקָּדוֹשׁ וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ וּלְעִבְדְּךָ
בְּלִבְבִּי שְׁלֵם עַל שְׂאֵתָנוּ מֹדִים לָךְ •
בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת :

מֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָהּ הוּא
יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
לְעוֹלָם וָעֶד • צוּר חַיֵּינוּ מִגֵּן
יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר •
נִזְדָּרָה לָךְ וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ •
עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ וְעַל
נַשְׁמוֹתֵינוּ הַמְּקוֹדֹשׁ לָךְ וְעַל
נַפְשֶׁךָ שְׁבָכָל־יוֹם עִמָּנוּ וְעַל

נַפְּלֹאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׁבָכָל־עַת עָרֵב וּבָקָר וְצִהָרִים הַטּוֹב כִּי
לֹא־כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְּרָחֵם כִּי לֹא־תָמוּ חֲסִדֶּיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ •

(בתנוכה אומרים על הנסים בהך ל"ו).

וְעַל־כָּל־כֵּלָם יִתְפַּרֵּךְ וְיִתְרַומֵם שְׁמֶךָ מִלִּפְנֵי תָמִיד לְעוֹלָם וָעֶד •

(בעשרת ימי תשובה וכתוב לחיים טובים (פל) בני ברייתך •)

וְכָל הַחַיִּים יִדְוֹךְ סֶלָה וְיִהְלָלוּ אֶת שְׁמֶךָ בְּאַמֶּת הָאֵל יִשְׁוַעְתָּנוּ
וְעִזְרָתָנוּ סֶלָה • בְּרוּךְ אַתָּה יי הַטּוֹב שְׁמֶךָ וּלְךָ נָאָה לְהוֹדוֹת :

*Voor den gewonen
Shabbath:*

achtig worden, opdat daarop mogen rusten Israël, die Uwen naam heiligen; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die den Shabbath heiligt!

*Voor den Shabbath waarop het Nieuwemaans-
feest invalt:*

en hebt hun Uwen heiligen Shabbath bekend gemaakt en voor hen de wetten der Nieuwemaansdagen vastgesteld; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die den Shabbath en Israël en de Nieuwemaansdagen heiligt!

Schep behagen, Eeuwige, onze God, in Uw volk Israël en in hun gebed; en breng den tempeldienst terug in het binnenste van Uw huis, opdat Gij Israëls vuuroffers en hun gebed in liefde welgevallig zult aannemen, en steeds zij welgevallig de eeredienst van Uw volk Israël!

En onze oogen mogen het aanschouwen, wanneer Gij met barmhartigheid naar Tsion terugkeert; geloofd zijt Gij, Eeuwige, die Uwe heerlijke verschijning naar Tsion terugvoert!

Wij danken U, dat Gij zijt de Eeuwige, onze God en de God onzer voorouders, immer en eeuwig. De Rots van ons leven, het Schild onzer hulp zijt Gij voor alle geslachten! Wij danken U en verhalen Uwen lof voor ons leven, dat in Uwe hand is overgegeven, en voor onze zielen, die aan U zijn toevertrouwd, en voor Uwe wonderen, die elken dag met ons geschieden, en voor Uwe wonderbaarlijke weldaden, die ten allen tijde, des avonds, des morgens en des middags [op te merken] zijn; Gij, Algoede, Wiens barmhartigheid niet eindigt; Gij, Albarmhartige, Wiens genadebewijzen niet ophouden, — van oudsher hopen wij op U!

Bij de herhaling van het gebed, zegt de Gemeente, terwijl de Voorlezer מורים zegt, het volgende:

Wij danken U, dat Gij zijt de Eeuwige, onze God en de God onzer voorouders, de God van alle vleesch, onze Vormer, de Vormer van het Schepingswerk; lof en dankzegging [brengen wij] Uwen grooten en heiligen naam, dat Gij ons hebt doen leven en doen voortbestaan! Zoo moogt Gij ons laten leven en ons laten voortbestaan en onze ballingen verzamelen naar de voorhoven van Uw heiligdom, om Uwe geboden in acht te nemen en Uwen wil te volbrengen en U van ganscher harte te dienen; [wij danken U ervoor] dat wij U kunnen danken; geloofd zij de God der dankzeggingen!

(Op Chanoekka zegt men: 'Al Hanissiem (blz. 36).

En voor dit alles worde Uw naam, onze Koning! steeds geloofd en verheven immer en eeuwig;

(In de tien bekeeringsdagen:

En schrijf in voor een goed leven al de leden van Uw verbond!)

En alle levende wezens zullen U danken, Séla! en Uwen naam in waarheid loven, o God, onze hulp en onze bijstand, Séla! Geloofd zijt Gij, Eeuwige, Wiens naam „de Algoede” is en Wien het past te danken!

בחזרת התפלה אומר הש"ץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּרַכְנוּ בְּבִרְכַּהּ הַמְּשַׁלֶּשֶׁת בְּתוֹרַת הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אֱהָרֹן וּבְנָיו כְּתָנִים עִם קְרוֹשֶׁה בְּאֵמֹר :
 וּבְרַכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ : יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחַנֶּנּוּ : וְיֵשָׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֹּׁם לְךָ שָׁלוֹם : (עונים בן יחי רצון)

שֵׁים שְׁלוֹם טוֹבָה וּבְרַכָּה חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל-יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ בְּרַכְנוּ אֲבוֹנֵינוּ כָּלֵנוּ בְּאַחֶר בְּאֹר פָּנֶיךָ כִּי בְּאֹר פָּנֶיךָ נִתַּת לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וְצִדְקָה וּבְרַכָּה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרְךָ אֶת-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל-עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשָׁלוֹמְךָ *

(בעשרת ימי תשובה)

בְּסֶפֶר חַיִּים בְּרַכָּה וְשָׁלוֹם וּפְרֻכָּה טוֹבָה נִגְדָּר וְנִפְתָּח לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל-עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וְלִשְׁלוֹם * בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ עֹשֶׂה הַשָּׁלוֹם :

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּבָרֵךְ אֶת-עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם :

אֱלֹהֵי נֶצַח לְשׁוֹנֵי מָרַע וּשְׁפָתֵי מַדְבַּר מְרֻמָּה וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תְדוּם וְנַפְשֵׁי כַּעֲפָר לְכָל תְּהִיָּה : פֶּתַח לְבִי בְּתוֹרַתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשִׁבִּים עָלַי רָעָה מִהֲרָה רַחֵם עֲצָתָם וְקַלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם * עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ * עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינְךָ * עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתְךָ * עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרַתְךָ * לְמַעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעֲנֵנִי : יְהִיו לְרִצּוֹן אֲמִרֵּי-פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי : עֲשֵׂה שָׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל-יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן :

יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיבֵנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ : וְשֵׁם גִּעְבְּדְךָ בִּירְאָה בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קִדְמָנוּת : וְעֲרַבְהָ לָּנוּ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קִדְמָנוּת :

Bij het herhalen van het gebed zegt de Voorlezer:

Onze God en God onzer voorouders! Zegen ons met den in Uwe leer uitgesproken drievoudigen zegen, die voorgeschreven is door de hand van Uwen dienaar Mozes en uitgesproken door den mond van de priesters Aharon en zijne zonen, gelijk er gezegd is: De Eeuwige zegene u en behoeft u. De Eeuwige doe Zijn aangezicht voor u lichten en zij u genadig. De Eeuwige wende Zijn aangezicht tot u en verleene u vrede!

Geef vrede, heil en zegen, gunst en genade en barmhartigheid ons en gansch Uw volk Israël; zegen, onze Vader! ons allen te samen met het licht van Uw aangezicht! Want met het licht van Uw aangezicht hebt Gij ons gegeven, Eeuwige, onze God, de leer des levens en de liefde tot genade en welwillendheid, en zegen en barmhartigheid, en leven en vrede; o, moge het goed zijn in Uwe oogen, om Uw volk Israël in elken tijd en elk uur te zegenen met Uwen vrede!

(In de tien bekeeringsdagen:

In het boek van leven, zegen en vrede en ruim levensonderhoud mogen wij herdacht en opgeschreven worden voor Uw aangezicht, wij zoowel als geheel Uw volk, het huis Israëls, tot een goed leven en tot vrede; geloofd zijt Gij, Eeuwige, Schepper van den vrede!)

Geloofd zijt Gij, Eeuwige, die Uw volk Israël zegent met vrede.

Mijn God! bewaar mijn tong voor kwaad en mijne lippen voor het spreken van bedrog; moge mijne ziel zwijgen tegenover hen, die mij vloeken, en moge mijne ziel tegenover ieder zoo nederig zijn als het stof! Open mijn hart in Uwe leer en moge mijne ziel Uwe geboden najaan! En allen, die kwaad tegen mij be-ramen, o, verijdel spoedig hun plan en vernietig hunne gedachten! Doe het ter wille van Uwen naam, doe het ter wille van Uwe rechterhand, doe het ter wille van Uwe heiligheid, doe het ter wille van Uwe leer! Opdat de door U beminden gered worden, help met Uwe rechterhand en verhoor mij! Mogen tot welgevallen zijn de uitspraken van mijn mond en de overdenkingen mijns harten voor U, o Eeuwige, mijn Rots en mijn Verlosser. Hij, die vrede sticht in Zijne hoogten, Hij behoude den vrede voor ons en geheel Israël; zegt hierop: Amen!

Het zij U welgevallig, Eeuwige, onze God en God onzer voorouders, dat het heiligdom spoedig, in onze dagen herbouwd worde, en maak Uwe leer tot ons deel. En daar zullen wij U in eerbied dienen, als in de dagen van het vroege verleden en als in de jaren der oudheid. Dan zal den Eeuwige aangenaam zijn het offergeschenk van Juda en Jerusalem, als in de dagen van het vroege verleden en als in de jaren der oudheid.

הש"ץ חוזר התפלה בקול, ואומר קדושת נעריצך.

נַעֲרִיצְךָ וְנִקְדִּישְׁךָ בְּסֹדֶר שֵׁיחַ שְׂרָפִי קִדְשׁ הַמִּקְדָּשִׁים שְׁמֶךָ
בְּקִדְשׁ בְּכָתוּב עַל יָד נְבִיאֶךָ * וְקָרָא זֶה אֶל זֶה
וַאֲמַר * קו"ח קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יי צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ
בְּבוֹדוֹ : ח' בְּבוֹדוֹ מְלֵא עוֹלָם מִשְׁרָתֵי שׁוֹאֲלִים זֶה לְזֶה אֵיזֶה
מִמְקוֹם בְּבוֹדוֹ לְעַמָּתָם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ : קו"ח בְּרוּךְ בְּבוֹד יי
מִמְקוֹמוֹ : ח' מִמְקוֹמוֹ הוּא יִפֵּן בְּרַחֲמִים וַיַּחֲזֵן עִם הַמֵּיחֲדִים
שְׁמוֹ עֶרֶב וּבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד פְּעָמִים בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים :
קו"ח שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד : ח' אֶחָד הוּא אֱלֹהֵינוּ
הוּא אֲבִינוּ הוּא מִלְכֵנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנו * וְהוּא יִשְׁמִיעֵנו בְּרַחֲמָיו
שְׂגִית לְעֵינֵי כָל־חַי לַהֲיִית לָכֶם לֵאלֹהִים : קו"ח אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם :

בשבתות שאומרים אופן מוסיפים כאן אלהיכם (הנדפסים למטה).

ח' וּבְדַבְּרֵי קִדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר : קו"ח יְמִלְךָ יי לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ
צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר תִּלְלוּהָ :

ח' לְדֹר וָדֹר נִגִּיד גְּדֻלָּתְךָ וְלִנְצַח נִצָּחִים קִדְשָׁתְךָ נִקְדִּישׁ וְשִׁבְחָתְךָ אֱלֹהֵינוּ
מִפְּנֵי לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעַד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אֲתָה *
בְּרוּךְ אַתָּה יי הָאֵל הַקָּדוֹשׁ : (בעשי"ת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ :)

לשבת ראש חודש.

אֱלֹהֵיכֶם יוֹרִית שְׁמִשׁוֹ * שִׁבְעָתַיִם בְּנִבְרָתוֹ * תִּרְחַם בְּהַתְחַדְשׁוֹ * בְּשִׁמְשׁ
וְיִרְחָתוֹ * וְהַתְחַדֵּשׁ בְּהַתְקַדְשׁוֹ * לַחֲדָשׁ בְּפָרְתוֹ * דַּת הַיּוֹם לְשִׁמְשׁוֹ *
חַזוֹת קִדְשֵׁת שְׂבִינָתוֹ * מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ * וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְתּוֹ : הש"ץ וּבְדַבְּרֵי קִדְשְׁךָ

לשבת ברית מילה.

אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי זֹכֵר הַבְּרִית * הִנֵּה אֲנִי שׁוֹלַח לְשִׁאֲרֵית * אֶת־נִסְתֵּר בְּנִחַל
בְּרִית * (וּפְנָה לְפָנָיו וְזֹדֶן יְכָרִית) * לְבִשֵׁר טוֹב וְשָׁלוֹם בְּאַחֲרִית * יִדְעוּ
זֹאת כָּל־בְּרִית בְּרִית * אוֹמֵר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ זְהוּרִית : הש"ץ וּבְדַבְּרֵי קִדְשְׁךָ

¹⁾ Vgl. Jes. 30,26; waar voor de toekomst aan de hemellichamen groo-
tere glans wordt toegezegd. Vgl. Jes. 66,23. ²⁾ Vgl. I Kon. 17,3.

Bij de herhaling van het gebed, begint de Voorlezer na מודה הזאת aldus:

Wij willen Uwe macht en Uwe heiligheid uitspreken, naar de wijze, waarop die uitgesproken wordt door de vergaderde heilige Serafiem, die Uwe heiligheid in het [hemelsche] heiligdom verkondigen; zooals er geschreven is door Uwen profeet: En de een riep den ander toe en zeide: (*De Gemeente:*) Heilig, heilig, heilig is de Eeuwige, Tsebaoth, Zijne heerlijkheid vervult de gansche aarde! (*De Gemeente en daarna de Voorlezer:*) Van Zijne heerlijkheid is de wereld vervuld; Zijne dienaren vragen elkander: waar is de [eigenlijke] verblijfplaats Zijner heerlijkheid? Zij, die tegenover hen staan, zeggen: geloofd! (*De Gemeente:*) Geloofd zij de heerlijkheid des Eeuwigen op hare plaats! (*De Gemeente en daarna de Voorlezer:*) Van Zijne verblijfplaats wende Hij Zich in barmhartigheid en begenadige het volk, dat des morgens en des avonds de eenheid van Zijn naam uitspreekt, en steeds elken dag tweemaal met liefde zegt: Hoor! (*De Gemeente:*) Hoor, Israël! de Eeuwige, onze God, de Eeuwige is eenig! (*De Gemeente en daarna de Voorlezer:*) Eenig is Hij, onze God, Hij is onze Vader, Hij is onze Koning, Hij is onze Helper; moge Hij in Zijne barmhartigheid ons ten tweedenmale voor de oogen van al, wat leeft, laten hooren: om U tot God te zijn! (*De Gem.:*) Ik ben de Eeuwige, uw God!

*Op eenen Shabbath, waarop Ofan gezegd is, wordt een der onderstaande met Elohéchem beginnende stukken hier ingevoegd. *)*

(*De Voorlezer:*) En in Uwe heilige woorden is aldus geschreven: (*De Gem. en daarna de Voorl.:*) De Eeuwige zal dan in eeuwigheid regeeren, Uw God, o TSION, door alle geslachten; Halleloe-jah!

(*De Voorlezer:*) Alle geslachten door willen wij Uwe grootheid verkondigen en in alle eeuwigheid Uwe heiligheid uitspreken, en Uw lof, o onze God, zal nimmer uit onzen mond wijken tot in eeuwigheid, want een groote en heilige God en Koning zijt Gij; geloofd zijt Gij, Eeuwige, heilige God! (*in de tien bekeeringsdagen: heilige Koning.*)

**) Op den Shabbath, waarop het Nieuwemaansfeest invalt:*

Uw God late Zijne zon stralen in het zevenvoud van hare kracht, moge de maan bij hare vernieuwing stralen gelijk de zon; ¹⁾ dan moge de Nieuwemaansdag, als hij weder heilig verklaard wordt, opnieuw zijne verzoenende werking doen, zoodat die dag weder zijne functie verricht en men aanschouwt de heiligheid van Gods Majesteit, op elken terugkeerenden Nieuwemaansdag en op elken nieuwen Shabbathdag. — (*De Voorlezer: En in Uwe heilige woorden enz.*)

Op een Shabbath, waarop eene besnijdenis plaats heeft:

Uw God ben Ik, Ik gedenk het verbond [der besnijdenis]; zie, Ik zend voor Israëls rest hem, [den profeet Elia, den bondsengel] die eens zich schuil hield in het dal Kerieth ²⁾, (die voor zich uit alles schoonvegen en moedwil uitroeien zal;) om heil en vrede te verkondigen op het einde der dagen; dan mogen allen, met wie het verbond is gesloten, weten, dat Hij het is, die verkondigt aan TSION: Uw God regeert, Gij glansrijk stralende! — (*De Voorlezer: En in Uwe heilige woorden enz.*)

אחר התפלה אומר קריש תתקבל ואז אומרים אין כאלהינו.

אין כאלהינו • אין באדונינו • אין במלכנו • אין במושיענו :
 מי כאלהינו • מי באדונינו • מי במלכנו • מי במושיענו :
 נודה לאלהינו • נודה לאדונינו • נודה למלכנו • נודה
 למושיענו : ברוך אלהינו • ברוך אדונינו • ברוך מלכנו •
 ברוך מושיענו : אתה הוא אלהינו • אתה הוא אדונינו • אתה
 הוא מלכנו • אתה הוא מושיענו : אתה הוא שהקטירו אבותינו
 לפניך את קטרת הסמים :

פטום הקטרת הצרי והצפרן והחלבנה והלכנה • משקל
 שבעים שבעים מנה • מר וקציעה שבלת גרד וכרסם

לשבת בראשית.

אלהיכם ישכיל עבדו יפון כסאו כמראשית • העיר על תלה יבנה וארמון
 ישיית • ומזבחו ירפא ומקום נסוץ להשית • דרור יקרא לעבריה
 היוזקה חפשיית • הגה חזק ועמו קמיו יפיץ חרישית • ימלך על עם שומר
 שבת בראשית : הש"ץ וברברי קרשך

לשבת חנוכה.

אלהיכם ישלח משיחו אזור צדק והאמונה ירביד • הרשע ימית בישבט פיו
 אויב יאביר • ועל הנסים הלל לגמור צעיר מהעביר • דעה חדשה
 יחדש הפות און מהכפיד • הדר חמדת וכול קדש יקומם וינביר • ונשיר
 מזמור שיר חננת הפית לדור : הש"ץ וברברי קרשך

לשבת נחמו.

אלהיכם יוסיף ידו לקפץ נפוצותיכם • העת יחיש לאמר צאו מאסוריכם •
 ומלאך בריתו ישלח להשיב לבבכם • דרכו פנו והיה העקב למישור
 ולעירו יקבצם • השומרים שבת ברית היא בינו וביניכם • ברכו שמו ואל
 התנו דמי לכם • חי וגר קדשו נחמו יאמר אלהיכם • כי אני הוא מלככם
 ואמלך עליכם : הש"ץ וברברי קרשך

De Voorlezer vervolgt de herhaling van het gebed en zegt Kaddiesh Thithkabbal; daarna wordt het gebed aldus voortgezet:

Niemand is als onze God, niemand is als onze Heer, niemand is als onze Koning, niemand is als onze Helper! Wie is als onze God, wie is als onze Heer, wie is als onze Koning, wie is als onze Helper? Laat ons danken onzen God, laat ons danken onzen Heer, laat ons danken onzen Koning, laat ons danken onzen Helper! Geloofd zij onze God, geloofd zij onze Heer, geloofd zij onze Koning, geloofd zij onze Helper! Gij zijt onze God, Gij zijt onze Heer, Gij zijt onze Koning, Gij zijt onze Helper! — Gij zijt het, voor Wien onze voorouders het reukwerk van specerijen in rook deden opgaan!

De samenstelling van het reukwerk: balsem, zeenagel, galbanum en wierook ieder tot een gewicht van 70 Mané. Mirre en kassia, halm-dunne nardus en saffraan, ieder tot een

Op den Shabbath, waarop de afdeeling Beréshieth gelezen wordt:

Uw God zal eens Zijnen dienaar [Israël] verstand schenken, dan zal Zijn zetel gevestigd zijn als van den beginne; Hij zal de stad op hare puinhoopen herbouwen en het paleis [den tempel] herstellen en [den breuk van] Zijn altaar heelen om de plaats der plengoffers te herstellen; zal de maagd van Israël vrijlating toeroepen, zoodat zij vrij zal zijn; zie, dan zal de kracht van Zijn toorn Zijne tegenstanders verstrooien als met een alles tot zwijgen brengenden, scherpen wind, en zal Hij regeeren over het volk, dat den Shabbath der wereldschepping in acht neemt. — (*De Voorlezer*: En in Uwe heilige woorden enz.)

Op den Shabbath van het Inwijdingsfeest:

Uw God zendt eens Zijnen gezalfde, die zich siert met den gordel van rechtvaardigheid en trouw; die den booswicht doodt door den staf van zijnen mond, den vijand te gronde richt; ¹⁾ zoodat men wegens de wonderen geheel Hallel zal uitspreken, daar men [Esau] thans den jongeren broeder [Jakob-Israël] niet meer tot slaaf maakt; nieuwe kennis doet Hij dan ontstaan, zoodat men zijn oor neigt om te luisteren en het niet meer zwaar maakt [om niet te hooren] ²⁾; den glans van het bekoorlijke heilige gebied zal Hij herstellen en ons ten deel doen vallen, dan zullen wij zingen den psalm van David tot inwijding van den tempel. — (*De Voorlezer*: En in Uwe heilige woorden enz.)

Op den Shabbath na den 9den Ab:

Uw God zal ten tweeden male Zijne hand uitstrekken om uwe verstrooiden te verzamelen; zal den tijd verhaasten, waarop men zal zeggen: „gaat heen uit uwe boeien!” Hij zal Zijnen bondsengel [Elia] zenden om uw hart [tot Hem] terug te brengen ³⁾; baant voor hem den weg, zoodat de kromming tot een rechten weg wordt, — en Hij zal u naar Zijne stad verzamelen; gij, die den Shabbath in acht neemt, hij is een verbond tuschen Hem en u; looft Zijnen naam en gunt u geen zwijgen; zoo waar Zijn heilig aandenken leeft! „troost,” spreekt eens uw God; „want Ik ben uw Koning en zal over u regeeren!” — (*De Voorlezer*: En in Uwe heilige woorden enz.)

¹⁾ Vgl. Jesaja 11,4—8. ²⁾ Vgl. Jes. 6,10. ³⁾ Vgl. Mal'achi 3,23 en 24.

מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי מָנָה • הַקֶּשֶׁט שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי •
 וְקִלּוּפָה שְׁלֹשָׁה • וְקִנְמוֹן תְּשַׁעָּה • בְּרִית בְּרִשְׁיָנָה תְּשַׁעָּה
 קָבִין • יֵין קְפָרִיסִין סָאִין תִּלְתָּא וְקָבִין תִּלְתָּא • וְאִם אֵין לוֹ יֵין
 קְפָרִיסִין מִבֵּיא חֲמֵר חוֹרִין עֵתִיק : מִלַּח סְדוּמִית רְבַע (הַקֶּב)
 מַעְלָה עֶשֶׂן כָּל שְׁהוּא • רַבִּי נָתַן אוֹמֵר אֵף כַּפַּת הִירְדֵן כָּל־
 שְׁהוּא • וְאִם נָתַן בָּהּ רְבִישׁ פֶּסְלָה • אִם חֲסֵר אַחַת מִכָּל סְמָנֶיהָ
 חֵיב מִיתָה : רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר • הַצָּרִי אֵינוֹ אֵלָּא
 שָׂרָף הַנוֹטֵף מַעְצֵי הַקֶּטֶף : בְּרִית בְּרִשְׁיָנָה שְׁשָׁפִין בָּהּ אֶת
 הַצִּפְרֹן • בְּרִי שְׁתֵּהא נָאָה : יֵין קְפָרִיסִין שְׁשׁוּרִין בּוֹ אֶת הַצִּפְרֹן
 בְּרִי שְׁתֵּהא עֲזָה : וְהֵלֵא מִי רַגְלִים יָפִין לָהּ אֵלָּא שְׁאִין מִכְּנִיסִין
 מִי רַגְלִים בְּעֲזָרָה מִפְּנֵי הַכְּבוֹד :

סוף מס' תמיד ומס' סופרים פו"ח.

הַשִּׁיר שְׁחֵלוּם הָיוּ אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ : בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן
 הָיוּ אוֹמְרִים • לֵי הָאָרֶץ וּמִלּוּאָה תִּבֵּל וְיוֹשְׁבֵי בָּהּ :
 בְּשָׁנֵי הָיוּ אוֹמְרִים • גְּדוֹל יְיָ וּמַהֲלֵל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הָרַר
 קִדְשׁוֹ : בְּשָׁלִישֵׁי הָיוּ אוֹמְרִים • אֱלֹהִים נֶצֶב בְּעֶדְת אֵל בְּקֶרֶב
 אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט : בְּרַבִּיעֵי הָיוּ אוֹמְרִים • אֵל נִקְמוֹת יְיָ אֵל נִקְמוֹת
 הוֹפִיעַ : בַּחֲמִישֵׁי הָיוּ אוֹמְרִים • הִרְגִּינוּ לְאֱלֹהִים עֲוֹנוֹ הִרְעִינוּ
 לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב : בְּשִׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים • יְיָ מֶלֶךְ גְּאוֹת לִבְשׁ לִבְשׁ
 יְיָ עֵז הַתְּאֵזֶר אֵף תִּכּוֹן תִּבֵּל כָּל תְּמוּט : בְּשִׁשְׁתַּת הָיוּ אוֹמְרִים •
 מִזְמוֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשְּׁבִעִת : מִזְמוֹר שִׁיר לַעֲתִיד לָבֵא • לַיּוֹם
 שִׁבְלוֹ שְׁבֶת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים :

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא • תִּלְמִידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים
 שְׁלוֹם בְּעוֹלָם • שְׁנָאֵמַר וְכָל־בְּנֵיהֶם לְמוֹרֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם
 בְּנֵיהֶם • אֵל תִּקְרָא בְּנֵיהֶם אֵלָּא בּוֹנֵיהֶם : שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי
 תּוֹרָתָךְ וְאֵין לָמוֹ מִכְּשׁוֹל : יְהִי־שְׁלוֹם בְּחִילְךָ שְׁלוֹהַּ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ :

gewicht van 16 Mané. Costus 12 Mané, specerijbast drie, en kaneel 9 Mané. Loog van Carshiena 9 Kab, wijn van Cyprus drie Sea en drie Kab; en indien men geen wijn van Cyprus heeft, neemt men zeer ouden witten wijn. Zout van Sedom een vierde (van een Kab), een weinig van het kruid Ma'alé 'Ashan (dat den rook doet opstijgen). Rabbie Nathan zegt: ook een weinig hars van den Jordaan. — Indien men er honig heeft ingedaan, heeft men het ongeschikt gemaakt voor offergebruik; en indien men een van al zijne specerijsoorten er aan laat ontbreken, is men den dood schuldig. Rabban Shim'on, de zoon van Gamliël, zegt: de balsem is niet anders, dan de hars, die van den balsemstruik afdruipt. — De loog van Carshiena dient om daarmede den zeenagel af te spoelen, opdat deze schoon zij. De wijn van Cyprus dient om daarin den zeenagel te weeken, opdat hij sterk van geur zal zijn. Hiervoor zoude immers ook urine geschikt zijn? doch men brengt uit eerbied geen urine in het voorhof.

De liederen, die de Levieten zeiden in den tempel: op den eersten dag [der week] zeiden zij [Psalm 24, die begint met de woorden:] „Den Eeuwige behoort de aarde en wat haar vult, de wereld en die haar bewonen!” Den tweeden dag zeiden zij [Psalm 48]: „Groot is de Eeuwige en zeer geprezen in de stad van onzen God, Zijnen heiligen berg!” Den derden dag zeiden zij [Psalm 82]: „God plaatst zich in de gemeente Gods, te midden van rechters houdt Hij gericht!” Den vierden dag zeiden zij [Psalm 94]: „God der wraakneming, Eeuwige, God der wraakneming, doe Uwen glans stralen!” Den vijfden dag zeiden zij [Psalm 81]: „Laat jubeltoon klinken voor God, onze Sterkte; juicht voor den God van Jakob!” Den zesden dag zeiden zij [Psalm 93]: „De Eeuwige is nu Koning, heeft Zich met hoogheid bekleed, bekleed heeft Zich de Eeuwige, met macht Zich omgord; nu staat ook vast de wereld, wankelt niet meer!” Op Shabbath zeiden zij [Psalm 92]: „Zangpsalm voor den Shabbathdag”; een zangpsalm namelijk ook voor de toekomst, die komen zal, voor den dag, die geheel Shabbath en rust zal zijn, voor het eeuwige leven!

Rabbie Eli'ezer zeide uit naam van Rabbie Chaniena: de leerlingen der wijzen [de wetgeleerden] vermeerderen den vrede in de wereld, want er is gezegd: Indien al uwe zonen leerlingen des Eeuwigen zijn, dan zal groot zijn de vrede uwer zonen; lees [verklaar] niet: BOnajich (uwe zonen), maar BOUNajich (uwe opbouwers). Grootte vrede [valt ten deel] aan hen, die Uwe leer beminnen, hun ligt geen struikelblok in den weg. Vrede heersche binnen uwe muur, welvaart in uwe paleizen!

לִמְעַן אֲחִי וְרַעֲי אֲרַבְּרָה־נָא שְׁלוֹם בְּךָ : לִמְעַן בֵּית־יְי אֱלֹהֵינוּ
אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לָךְ : יְי עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְי יְבָרֶךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם :

עֲלֵינוּ לְשִׁבְחָ לְאֲדוֹן הַכֹּל לְתַת גְּדֻלָּהּ לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית שְׁלֹא
עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא שָׁמְנוּ כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה שְׁלֹא
שָׂם חֲלֻקְנוּ בָהֶם וְגוֹדְלָנוּ בְּכָל הַמּוֹנִים • וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים
וּמִשְׁתַּחֲוִּים וּמוֹדִים לְפָנֶי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אֶרֶץ וּמוֹשֵׁב יְקָרוֹ בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל
וּשְׂכֵנֵית עֹז בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים : הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד • אָמֵת
מִלִּבְנוֹ אָפֶס זוּלָתוֹ כִּפְתּוּב בְּתוֹרָתוֹ וַיִּדְעַת הַיּוֹם וַהֲשִׁבַת אֶל
לְבָבְךָ בִּי יְי הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאֶרֶץ מִתַּחַת
אֵין עוֹד :

עַל בֶּן נְקוּהָ לָךְ יְי אֱלֹהֵינוּ • לְרֹאשִׁית מַהֲרָה בְּתַפְאֲרַת עֲוֹךְ
לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים מִן הָאֶרֶץ וְהָאֵלִילִים כְּרוֹת יִכְרֹתוֹן • לְתַקֵּן
עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׂדֵי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ • לְהַפְנוֹת
אֱלֹהֶיךָ כָּל רְשָׁעֵי אֶרֶץ • יִכִּירוּ וַיִּדְעוּ כָּל יֹשְׁבֵי תֵּבֶל • כִּי לָךְ
תִּכְרַע כָּל בָּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן : לְפָנֶיךָ יְי אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ
וַיִּפּוּלוּ • וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִהְיֶה • וַיִּקְבְּלוּ כָּלֶם אֶת עוֹלָם
מַלְכוּתְךָ • וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מַהֲרָה לְעוֹלָם וָעֶד • כִּי הַמַּלְכוּת
שֶׁלְּךָ הִיא • וְלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד • כִּפְתּוּב בְּתוֹרָתְךָ
יְי יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : וְנֹאמַר וְהִירָה יְי לְמֹלֶךְ עַל כָּל־הָאֶרֶץ
בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְי אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד :

קְדִישׁ יְתוּב.

וַעֲמָה וְגִדֵּל נָא בְּת אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֹד :

זְכוּ רַחֲמֶיךָ יְי וְחַסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה :

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שִׁמְהָ רַבָּא בְּעֵלְמָא רִי־בְרָא כְרַעֲוִיתִיהּ

¹⁾ Vgl. Jeremia 10,19: „Niet als dezen is het deel van Jakob, want [zijn God] is de Schepper des heelals.”

Ter wille van mijne broeders en mijne vrienden wil ik u den vrede wenschen! Ter wille van het huis van den Eeuwige, onzen God, wil ik goeds voor u afbidden! De Eeuwige geve Zijn volk macht, de Eeuwige zegene Zijn volk met vrede!

Op ons rust de plicht den Heer van het heelal te prijzen, te verheerlijken den Vormer van het Scheppingswerk, dat Hij ons niet heeft doen worden gelijk de volkeren der landen en ons niet heeft gelijkgesteld met de geslachten der aarde, dat Hij namelijk ons deel niet heeft doen gelijken op het hunne, en ons lot op dat van hunne menigte ¹⁾. — Wij immers knielen en werpen ons neder en spreken onzen dank uit voor den Koning aller Koningen, den Heilige, geloofd zij Hij, — die den hemel uitspant en de aarde grondvest, Wiens heerlijke verblijfplaats is in den hemel van boven, en Wiens machtige verschijning in de hoogste hoogten is. Hij is onze God, niemand anders; onze Koning in waarheid, er is geen buiten Hem; gelijk in Zijne leer geschreven is: en gij zult heden weten en u ter harte nemen, dat de Eeuwige God is in den hemel boven, en op aarde beneden, niemand anders!

Daarom hopen wij op U, Eeuwige, onze God, om spoedig de heerlijkheid Uwer macht te mogen aanschouwen, dat Gij de gruwelijke schijngoden zult doen verdwijnen van de aarde en de nietswaardige afgoden zullen worden uitgeroeid, zoodat Gij de wereld volmaakt doet zijn door de heerschappij des Almachtigen en alle vleeschelijke wezens Uwen naam aanroepen; dat Gij tot U richt alle booswichten der aarde, zoodat erkennen en weten alle bewoners der wereld, dat voor U zich behoort te buigen elke knie, bij U behoort te zweren elke tong! Mogen zij voor U, Eeuwige, onze God, knielen en nedervallen en de majesteit van Uwen heerlijken naam erkennen, en mogen allen op zich nemen het juk Uwer regeering, zoodat Gij Koning over hen zijt, spoedig voor eeuwig en immer! Want U behoort de regeering en tot in eeuwig tijden zult Gij in heerlijkheid Koning zijn; gelijk in Uwe leer geschreven is: „De Eeuwige zal regeeren immer en eeuwig.” En er is gezegd: „Dan zal de Eeuwige Koning zijn over de geheele aarde, op dien dag zal de Eeuwige eenig zijn en Zijn naam eenig!”

*Hier wordt door iemand, die een zijner beide ouders verloren heeft,
Kaddiesh gezegd.*

En nu, moge de kracht van mijn Heer zich groot toonen, gelijk Gij gesproken hebt, zeggende: —

Gedenk Uwe barmhartigheid, o Eeuwige, en Uwe genadebewijzen, want sinds alle eeuwigheid zijn zij.

Moge Zijn groote naam in zijne grootheid en heiligheid erkend worden in de wereld, die Hij naar Zijnen wil geschapen heeft;

וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכּוֹן וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּעִנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ

קהל אָמֵן: יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְכַרְךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא

יְתַבְרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה
וַיִּתְהַלָּל שְׁמָהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא (בעשי"ת ולעלא) מִן כָּל
בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמְרִין בְּעָלְמָא
וְאָמְרוּ אָמֵן: (*)

קהל יְהִי שֵׁם יְיָ מְכַרְךְ מַעֲמָהּ וְעַד עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרוּ אָמֵן:

קהל עֲזוּרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרוּ אָמֵן:

(בק"ק אמשטרדם יע"א אומרים אחר קריש תתקבל קודם הוצאת ספר תורה
שיר היחוד ושיר הכבוד ומזמור של יום).

שִׁיר הַיְּחִיד.

אֲזַ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נִחַת: יוֹם הַשְּׁבִיט עַל בֵּן בְּרַכָּת:
וְעַל כָּל-פֶּעַל תְּהִלָּה עֲרוּכָה: חֲסִידֶיךָ בְּכֻלֵּי עֵת יְבָרְכוּכָה:
בָּרוּךְ יְיָ יוֹצֵר בָּלֵם: אֱלֹהִים חַיִּים וּמְלֵךְ עוֹלָם:
כִּי מַעֲוֹלָם עַל עֲבָרֶיךָ: רֹב רַחֲמֶיךָ וְחֲסִידֶיךָ:

(*) כשאומרים קריש דרבנן אחר הלמוד מוספים זה.

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל-תַּלְמִידֵי
תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל-מִן דְּעַסְקִין בְּאוֹרֵיתָא דִּי בְּאַתְרָא הָרִין
וְדִי בְּכָל-אַתְרָא וְאַתְרָא יְהֵא לְהוֹן (וּלְכוֹן) שְׁלָמָא רַבָּא חַנּוּנָא
וְחֲסִידָא וְרַחֲמִין וְחַיִּין אֲרִיכִין וּמְזוּנָא רְוִיחָא וּפְרָקְנָא מִן-קֳדָם
אֲבוּהוֹן דִּי בְּשְׁמַיָּא וְאָמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא וכו'

moge Hij Zijn koninkrijk weder vestigen tijdens uw leven en in uwe dagen en tijdens het leven van gansch het huis Israël's, spoedig, in nabijzijnden tijd; zegt: Amen!

Gemeente: Amen! Zijn groote naam worde gezegend immer en in alle eeuwigheid!

Gezegend en geprezen en geroemd en verhoogd en verheven en verheerlijkt en vereerd en geloofd zij de naam van den Heilige, geloofd zij Hij, — verre boven alle zegeningen en liederen, lofzangen en vertroostingën, die in de wereld worden uitgesproken; zegt: Amen! *)

Gemeente: De naam des Eeuwigen zij geloofd, van nu tot in eeuwigheid!

Moge van uit den hemel groote vrede en leven komen over ons en over gansch Israël; en zegt: Amen!

Gemeente: Mijne hulp gaat uit van den Eeuwige, den Maker van hemel en aarde!

Hij, die vrede sticht in Zijne hoogten, Hij behoude den vrede over ons en over gansch Israël; en zegt: Amen!

(Te Amsterdam wordt het lied van Gods eenheid en dat van Zijne heerlijkheid, benevens Psalm 92 onmiddellijk na het morgengebed vóór de Thoralezing voorgedragen).

Zang op Gods Eenheid.

Toen [bij de Schepping] rusttet Gij op den zevenden dag, daarom hebt Gij den Shabbathdag gezegend.

Voor al, wat Gij geschapen hebt, wordt U lof gebracht; Uwe vromen zegenen U ten allen tijde:

„Geloofd zij de Eeuwige, die deze allen gevormd heeft, de levende God en Koning der eeuwigheid!”

Want van oudsher rust op Uwe dienaren de volheid van Uwe barmhartigheid en genadebewijzen.

*) *Bij Kaddiesh-Derabbanan wordt het volgende ingevoegd:*

Voor Israël en voor de geleerden en voor hunne leerlingen en de leerlingen hunner leerlingen, alsook voor allen, die zich met de heilige Leer bezighouden, hetzij in deze plaats of op andere plaatsen, — voor hen (en voor U) moge beschikt worden veel vrede, gunst en genade en barmhartigheid en lang leven, en overvloedig levensonderhoud en verlossing, vanwege hunnen Vader, die in den hemel is; en zegt: Amen!

ובמצרים החלית להודיע כי מאד נעלית
 על כל אלהים • בעשות בהם שפטים גדלים ובאלהיהם :
 בבקעת ים סוף עמד ראו היר הגדולה ויראו :
 נהגת עמד לעשות לך שם תפארת • להראות גדלך :
 ודברת עם מן השמים • וגם העבים נטפו מים :
 ידעת לבתם במדבר • בארץ ציה איש לא עבר :
 תתה לעמד דגן שמים • וכעפר שאר ומצור מים :
 תגרש גוים רבים עמים • ירשו ארצם ועמל לאמים :
 בעבור ישמרו חקים ותורות • אמרות יי אמרות טהורות :
 ויתעדנו במדעה שמן • ומחלמיש צור פלגי שמן :
 בנוחם בנו עיר קדשך • ויפארו בית מקדשך :
 ותאמר פה אשב לאורך ימים • צדה ברך אברך :
 כי שם יזבחו זבחי צדק • אף בהגיד ילבוש צדק :
 ובית הלוי נעימות יזמרו לך • יתרועעו אף ישירו :
 בית ישראל ויראי יי • יכברו ויזרו שמך יי :
 הטיבות מאד לראשונים • בן תיטיב גם לאחרונים :
 יי תשיש נא עלינו • באשר ששת על אבותינו :
 אותנו להרבות ולהטיב • ונודה לך לעולם כי תיטיב :
 יי תבנה עירך מהרה • כי עליה שמך נקרא :
 וקרן דוד תצמיח בה • ותשבון לעולם יי בקרבה :
 זבחי צדק שמה נזבחה • וכימי קדם תערב מנחה :
 וברך עמך באור פניך • כי חפצים לעשות רצונך :
 וברצונך תעשה חפצנו • הבט נא עמך בלנו :
 בחרתנו היות לך לעם סגלה • ועל עמך ברכתך פלה :

Reeds in Egypte zijt Gij begonnen bekend te maken, dat Gij verre verheven zijt

boven alle goden; toen Gij groote strafoefeningen richttet tegen hen en hunne goden!

Toen Gij vervolgens de Schelfzee kliefdet, zag Uw volk de groote macht, en vreesden zij!

Gij leiddet Uw volk, waardoor Gij U een roemrijken naam vestigdet, en Uw grootheid toondet!

En Gij spraakt met hen van uit den hemel, toen dropen ook de wolken van water.¹⁾

Gij kendet hun gaan in de woestijn, in een woest land, waar geen mensch was doorgetrokken.

Gij verdreeft vele volkeren en natiën, wier land zij veroverden met de moeitevol verworven rijkdommen der volken,

Opdat zij in acht zouden nemen de wetten en leeringen, de uitspraken des Eeuwigen, reine gezegden!

Zij verlustigden zich in vette weide, en uit den harden rotssteen vloeiden oliestroomen. —

Toen zij nu rust kregen [van hunne vijanden], bouwden zij Uwe heilige stad en sierden haar met Uw heiligdom;

En Gij spraakt: „Hier wil Ik gevestigd blijven tot in lengte van dagen; haar voedsel zal Ik zegenen!”²⁾

Want daar offert men rechtvaardige offers, ook Uwe priesters kleeden zich in rechtvaardigheid!

En het huis van Levie zingt lieflijke liederen U ter eere, zij jubelen en zij zingen!

Het huis Israëls, en allen, die den Eeuwige vreezen, vereeren en danken Uwen naam, o Eeuwige!

Gij hebt dus den vroegeren geslachten in hooge mate welgedaan; o, bewijs ook den lateren zulke weldaden!

O Eeuwige! verblijd U toch over ons, gelijk Gij U verblijd hebt over onze voorouders,

Zoodat Gij ons vermeedert en weldoet; dan zullen wij U eeuwig danken, dat Gij weldaden bewijst!

O Eeuwige! herbouw spoedig Uwe stad; over haar toch is Uw naam genoemd!

Doe daarin Davids hoorn weder ontspruiten; en zetel Gij, o Eeuwige! voor altijd in haar midden!

Dan zullen wij daar wederom rechtvaardige offers slachten en zal, als in de dagen der oudheid, een U aangenaam meeloffer worden gebracht!

En zegen Uw volk door hun Uw aangezicht te doen lichten, want zij verlangen Uwen wil te volbrengen!

Volvoer dan met welgevallen ons verlangen; zie toch op ons allen, uw volk, [met liefde] neder!

Ons hebt Gij uitverkoren om een volk te zijn, dat Uw eigendom is; moge dan Uw zegen rusten op Uw volk, Séla!

¹⁾ Vgl. Ps. 68,9.

וּתְמִיד נִסְפֵּר תְּהִלָּתְךָ • וְנִהְלַל לְשֵׁם תִּפְאֶרֶתְךָ :
 וּמִבְּרַכְתֶּךָ עִמָּךְ יְבָרְךָ • כִּי אַתְּ כָּל אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מִבְּרָךְ :
 וְאֲנִי בְּעוֹדִי אֶהְלֵל בּוֹרְאִי • וְאֶבְרַכְהוּ כָּל יְמֵי צְבָאִי :
 יְהִי שֵׁם יְיָ מִבְּרָךְ לְעוֹלָם • מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם :

בְּפֶתוּחַ בְּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם • וַיֹּאמְרוּ
 כָּל-הָעָם אָמֵן וְהִלֵּל לֵי' : עֲנֵה דְגִיָּאל וְאָמַר לְהוּא שְׁמֵהּ
 דִּי-אַלְהָא מִבְּרָךְ מִן-עֲלְמָא וְעַד-עֲלְמָא דִּי חֲכֻמָּתָא וּגְבוּרָתָא
 דִּי-יְלָהּ הִיא : וְנֹאמַר, וַיֹּאמְרוּ הַלּוֹיִם יִשְׁוֹעַ וְקַדְמִיָּאל בְּנֵי חֲשַׁבְנִיָּה
 יִשְׂרָבְיָה הַזִּידִיָּה שְׁבַנְיָה פִּתְחִיָּה קוֹמוּ בִּרְכוּ אֶת-יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִן
 הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם וַיְבָרְכוּ שֵׁם בְּבוּרְךָ וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה
 וְתִהְלֶה : וְנֹאמַר, בְּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן הַלְלוּיָהּ : וְנֹאמַר וַיְבָרְךָ דָּוִיד אֶת-יְיָ לְעֵינֵי
 כָּל הַקָּהָל וַיֹּאמַר דָּוִיד בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ
 מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם :

שיר הכבוד.

כשפותחים ארון הקדש לאנעים זמירות יש לומר ארבע פסוקים אלו.

שָׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מִלֶּךְ הַכְּבוֹד :
 מִי זֶה מִלֶּךְ הַכְּבוֹד יְיָ עֲזָזוּ וּגְבוּרָה יְיָ גִּבּוֹר מִלְחָמָה :
 שָׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מִלֶּךְ הַכְּבוֹד :
 מִי הוּא זֶה מִלֶּךְ הַכְּבוֹד יְיָ צְבָאוֹת הוּא מִלֶּךְ הַכְּבוֹד מְלֶכֶה :

אֲנָעִים וְזִמְרוֹת וְשִׁירִים אֶאֱרוּג • כִּי אֵלֶיךָ נִפְשֵׁי תַעֲרוּג :
 נִפְשֵׁי חֲמֻדָּה בְּצֵל יָרֵךְ • לְרַעַת כָּל-דָּוִד סוֹדֵךְ :

מִדִּי רַבְרִי בְּכִבּוּרְךָ • הוֹמָה לְבִי אֶל דּוֹרֶיךָ :
 עַל בֶּן אֲרֶפֶר בֶּךָ נִכְבְּרוֹת • וְשִׁמְךָ אֲכַבֵּד בְּשִׁירֵי יְרִידוֹת :

Dan zullen wij steeds Uwen lof verhalen en Uwen roemrijken naam loven!

Moge dan Uw volk met Uwen zegen gezegend worden, want wie Gij zegent, is in waarheid gezegend!

En ik, zoolang ik besta, zal ik mijnen Schepper loven, Hem zegenen, zoolang de dagen van mijn levenstaak duren!

Gezegend zij de naam des Eeuwigen in eeuwigheid, van eeuwigheid tot eeuwigheid!

Gelijk er geschreven is: Geloofd zij de Eeuwige, de God van Israël, van eeuwigheid tot eeuwigheid! — en het gansche volk zeide: „amen” en prees des Eeuwigen daden. Toen hief Daniël aan en zeide: De naam Gods zij geloofd van eeuwigheid tot eeuwigheid, Hij, Wien alle wijsheid en kracht is! En er is gezegd: Toen zeiden de Levieten Jeshoea², Kadmiël, Banie, Chashawneja, Sherebjā, Hodija, Shebanja, Pethachja: Welaan, looft den Eeuwige, uwen God, van eeuwigheid tot eeuwigheid, en men love Uwen heerlijken naam, die verheven is boven alle zegening en lof!” En er is gezegd: Geloofd zij de Eeuwige, de God van Israël, van eeuwigheid tot eeuwigheid; en het geheele volk zeide: „amen! Halleloe-jah!” En er is gezegd: En David loofde den Eeuwige ten aanzien der gansche vergadering, en David zeide: Geloofd zijt Gij, Eeuwige, God van onzen vader Israël, van eeuwigheid tot eeuwigheid!

Zang op Gods Heerlijkheid.

(Dit stuk wordt bij geopende Arke voorgedragen).

Sommigen zeggen vooraf de volgende verzen: Ps. 24,7—10.

Heft op, gij poorten! uw hoofden, verheft u, gij overoude toegangen, opdat binnenkome de Koning der heerlijkheid! Wie is de koning der heerlijkheid? De Eeuwige, onoverwinnelijk en machtig, de Eeuwige, een held in den strijd! Heft op, gij poorten! uw hoofden, en verheft u, gij overoude toegangen, opdat binnenkome de Koning der heerlijkheid! Wie is Hij, de Koning der heerlijkheid? De Eeuwige, Tsebaoth, Hij is de Koning der heerlijkheid! Séla!

Lieflijke zangen wil ik uiten, liederen wil ik samenstellen; want naar U smacht mijne ziel!

Mijne ziel verlangt naar de beschermende schaduw van Uw hand; te kennen al Uw verborgen plannen.

Telkens wanneer ik over Uwe heerlijkheid spreek, klopt mijn hart van verlangen naar Uwe liefdeblijken.

Daarom spreek ik van Uwe voortreffelijkheid, en verheerlijk Uwen naam met liefdezangen.

אֶסְפָּרָה כְּבוֹדְךָ וְלֹא רֵאִיתִיךָ • אֶדְמֶךָ אֲכַנֶּךָ וְלֹא יִדְעֶתִיךָ :
בִּיד נְבִיאִיךָ בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ • דְּמִיתַת הָדָר כְּבוֹד הַדֹּדְךָ :
גִּדְלָתְךָ וּגְבוּרָתְךָ • כִּנּוּ לְתַקְּךָ פַּעֲלָתְךָ :
דְּמוּ אוֹתְךָ וְלֹא כְּפִי־יִשְׁךָ • וַיִּשְׁוּוּךָ לְפִי מַעֲשִׂיךָ :
הַמְשִׁילוּךָ בְּרַב חַיּוֹנוֹת • הִנֵּךְ אַחֵר בְּכָל דְּמִיוֹנוֹת :
וַיַּחֲזֵק בְּךָ זְקֵנָה וּבַחֲרוּת • וַשְׁעֵר רֹאשְׁךָ בְּשִׁיבָה וּשְׁחָרוּת :
זְקֵנָה בְּיוֹם דִּין וּבַחֲרוּת בְּיוֹם קָרֵב • כְּאִישׁ מְלַחְמוֹת יָדָיו לֹא רָב :
חֲבֹשׁ כּוֹבֵעַ יִשְׁוָעָה בְּרֹאשׁוֹ • הוֹשִׁיעָה לּוֹ יָמִינוּ וַיִּרְוַע קִדְשׁוֹ :
טָלְלִי אוֹרוֹת רֹאשׁוֹ נִמְלָא • וּקְוִצוֹתָיו רְסִיסֵי לֵילָה :
יִתְפָּאֵר בִּי בִּי חֶפְזִי בִי • וְהוּא יִהְיֶה לִּי לַעֲמֻתָּה צָבִי :
כְּתָם טְהוֹר פָּז דְּמוֹת רֹאשׁוֹ • וְחָק עַל מִצַּח כְּבוֹד שֵׁם קִדְשׁוֹ :
לְחֵן וּלְכְבוֹד צָבִי תִּפְאָרָה • אֲמָתוֹ לֹא עֲמָרָה עֲמָרָה :
מַחֲלָפוֹת רֹאשׁוֹ כְּבִימֵי בַּחֲרוּת • קוֹצוֹתָיו תְּלַתְלִים שְׁחָרוֹת :
נִוֵּה הַצֹּדֵק צָבִי תִּפְאָרָתוֹ • יַעֲלֶה נָא עַל רֹאשׁ שְׂמֻחָתוֹ :
סִגְלָתוֹ תְּהִי בִידּוֹ עֲמֻתָּה • וַיִּצְנִיף מְלוּכָה צָבִי תִּפְאָרָת :
עֲמוּסִים נִשְׁאָם עֲמֻתָּה עֲנָדָם • מֵאֲשֶׁר יִקְרוּ בְּעֵינָיו כְּפָדָם :
פָּאֵרוֹ עָלַי וּפָאֵרִי עָלָיו • וּקְרוֹב אֵלַי בְּקִרְאִי אֵלָיו :
צַח וְאֲדוּם לְלִבּוֹשׁוֹ אָדָם • פּוֹרָה בְּדֶרֶכּוֹ בְּבוֹאוֹ מֵאֲדוּם :
קָשֶׁר תְּפִלִּין הִרְאָה לְעֵנּוֹ • תְּמוּנַת יְיָ לִנְגַד עֵינָיו :
רוֹצָה בַּעֲמוֹ עֲנֻיִם יִפְאֵר • יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת בָּם לְהִתְפָּאֵר :
רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֲמָת קוֹרָא מֵרֹאשׁ דּוֹר וָדוֹר • עִם דּוֹרְשֶׁךָ דְּרוֹשׁ :
שִׁית חֲמוֹן שִׁירִי נָא עָלֶיךָ • וְרִנְתִּי תִקְרָב אֵלֶיךָ :
תְּהִלָּתִי תְּהִי לְרֹאשְׁךָ עֲמֻתָּה • וּתְהִלָּתִי תִכּוֹן קְטוֹרֶת :

Ik zou Uw heerlijkheid verhalen? — ik heb U nooit aanschouwd!
Zou U door gelijkenis of bijnaam omschrijven? — ik ken Uw wezen niet!

Door Uwe profeten, in de vergadering Uwer dienaren liet Gij in gelijkenissen den schitterenden glans Uwer majesteit beschrijven.

Uw grootheid en Uwe almacht stelden zij voor naar de kracht Uwer werkzaamheid!

Zij gaven een beeld van U, doch niet in overeenstemming met Uw wezen; zij schetsten U naar Uwe werken!

In talrijke visioenen gaven zij uiteenlopende voorstellingen van U; toch zijt Gij één, met al die gelijkenissen!

Zij zagen aan U nu eens ouderdom, dan weder jeugd; en het haar van Uw hoofd somtijds grijs, dan weer zwart;

Ouderdom op den dag des oordeels, en jeugd ten dage van strijd; als een oorlogsheld, die strijd voert met zijn handen;

Hij plaatst dan op Zijn hoofd den helm der hulpe; dan steunt Hem Zijn rechterhand en Zijn heilige arm!

Met schitterenden dauw is Zijn hoofd bedekt; Zijne haarlokken met nachtelijke druppels.

Hij beroemt Zich op mij, want in mij schept Hij behagen; daarom is Hij mij tot een sierende kroon.

Zijn hoofd is als het zuiverste schitterende goud; op Zijn voorhoofd is Zijn heerlijke, heilige naam gegrift!

Tot hulde en eerbewijs, tot roemrijke verheerlijking vlecht Zijn volk [in zijn gebeden] Hem een krans!

Dan is Zijn hoofdhaar weer gelijk in jongere jaren, Zijn lokken golven ravenzwart!

De woning der gerechtigheid, het sieraad, waarop Hij roem droeg, — o moge Hij het tot Zijn hoogste vreugde maken!

Zijn uitverkoren volk zij een sieraad in Zijne hand, een koningsdiadeem, een luisterrijke tooi!

De beladenen, Hij droeg ze; met een kroon sierde Hij hen; omdat zij dierbaar waren in Zijne oogen, vereerde Hij hen.

Hij beroemt zich op mij en ik beroem mij op Hem; Hij is mij nabij, wanneer ik Hem aanroep!

Schitterend rood, in bloedrood gewaad, wanneer Hij den perskuip heeft getreden, als Hij van Edom terugkeert!¹⁾

Den knoop der Thefillien toonde Hij den bescheidenen [Mozes]; voor wiens oog de verschijning Gods zichtbaar was.

Hij, die in Zijn volk behagen schept, zal bescheidenen sieren; opdat Hij, die in lofzangen troont, door hen verheerlijkt worde!

Gij, Wiens voornaamste woord „waarheid” is, die van den beginne af alle geslachten oproept, — richt Uwen blik op het volk, dat U zoekt!

Neem toch aan mijn talrijke gezangen; moge mijn jubelzang tot U naderen!

Mijn lofzang zij een kroon voor Uw hoofd, en mijn gebed worde aangenomen als reukwerk!

¹⁾ Vgl. Jes. 63,1, 2 en 3.

תִּיקַר שִׁירַת רִישׁ בְּעִינֶיךָ • כִּשִּׁיר יוֹשֵׁר עַל קֶרְבְּנֶיךָ :
 בְּרַכְתִּי תַעֲלֶה לְרֹאשׁ מִשְׁבִּיר • מְחֹלֵל וּמוֹלִיד צִדִּיק כְּבִיר :
 וּבְבִרְכָתִי תִנְעֲנַע לִי רֹאשׁ • וְאוֹתָהּ קַח לְךָ כְּבָשִׁים רֹאשׁ :
 יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי עֲלֶיךָ • כִּי נִפְשִׁי תַעֲרוֹג אֵלֶיךָ : סוגרין הארון.
 (יש אומרים : מִי יִמְלֹל גְּבוּרוֹת יְיָ וְיִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ :)

קדיש יתום. ואומרים מזמור שיר ליום השבת. קדיש יתום.

אחר כל התפלות יאמר זה :

יְהִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבֹתֵינוּ אֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל
 יִטְשֵׁנוּ : לְחַטּוֹת לְבַבְנוּ אֵלֵינוּ לְלַכֵּת בְּכָל־דְּרָכָיו וּלְשַׁמֵּר
 מִצְוֹתָיו וּחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אֲבֹתֵינוּ : וַיְהִי דְבַר אֱלֹהִים
 אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לִפְנֵי יְיָ קְרִבִּים אֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וּלְיָלָה
 לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עֲבָדָיו וּמִשְׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ :
 לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד : יְיָ נִחְנִי
 בְּצַדִּיקְתְּךָ לְמַעַן שׁוֹרְדֵי הַיָּשָׁר לִפְנֵי דְרָפְךָ : וְאֲנִי בְּתַמִּי אֶלֶךְ
 פְּרָנִי וְחֲנֹנִי כִּי יַחֲדִי וְעֲנִי אָנִי : רַגְלִי עֲמֹדָה בְּמִקְהָלִים
 אֲבָרְךָ יְיָ : יְיָ שְׁמַרְי יְיָ צִלִּי עַל יַד יְמִינִי : עֲזוּרִי מִעַם יְיָ עֲשֵׂה
 שְׁמִים וָאָרֶץ : יְיָ יִשְׁמַר צִאתִי וּבּוֹאִי לַחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מִעַתָּה וְעַד
 עוֹלָם : הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ
 אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
 לְאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ : אֵל הַכְּבוֹד אֵתָן לְךָ שִׁיר
 וְהִלָּל • וְאֶעֱבֹד־לְךָ יוֹם וָלַיִל : בָּרוּךְ יַחֲדִי וּמִיָּחָד • הִזָּה הוּא
 וַיְהִי : יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוּשׁ
 בָּרוּךְ הוּא : הוּא אֱלֹהִים חַיִּים מֶלֶךְ חַי וְקַיִם לְעַד וּלְעוֹלָמֵי
 עוֹלָמִים : בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָ לְעוֹלָם וָעַד : לִישׁוּעָתְךָ
 קִוִּיתִי יְיָ :

כשיוצא מכהב"נ ישב מעט ויאמר :

אֶךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ :

Moge de zang eens armen in Uwe oogen even waardig zijn, als het lied, dat bij Uw offers gezongen wordt!

Mijn lofzang stijge op tot den Alverzorger, tot den Schepper, den Voortbrenger, den Rechtvaardige, den Machtige!

Voor mijn lofzang moogt Gij mij welwillend toeknikken; neem dien [lof] voor U aan, als kostbare specerijen!

Moge dan, wat ik zeg, U aangenaam zijn; want mijne ziel smacht naar U!

(Sommigen zeggen hier: Wie kan uitspreken des Eeuwigen macht; kan geheel verkondigen Zijn lof!?) Men sluit de Arke, Kaddiesh Jathom. Volgens zegt men Psalm 92, Kaddiesh Jathom.

Als slotgebed zegt men het volgende:

De Eeuwige, onze God, zij met ons, zooals Hij met onze voorouders was; moge Hij ons niet verlaten en ons niet prijsgeven! Zoodat Hij ons hart tot Zich neige, dat wij gaan in al Zijne wegen en inacht nemen Zijne geboden en wetten en rechten, die Hij onze voorouders geboden heeft! Zoo mogen dan deze mijne woorden, die ik vóór het aangezicht des Eeuwigen als smeking heb uitgestort, dag en nacht den Eeuwige, onzen God, nabij zijn, om te oefenen het recht van Zijnen dienaar en het recht van Zijn volk Israël, elken dag het op dien dag benoodigde. Opdat alle volkeren der aarde weten, dat de Eeuwige God is, niemand anders! O, Eeuwige! leid mij door Uwe welwillendheid juist wegens hen, die mij beloeren; effen Uwen weg voor mij! Ik — in mijn eenvoud ga ik; bevrijd mij en wees mij genadig; want ik ben alleen en ongelukkig. Mijn voet staat thans in de wijde vlakte, in volksverzamelingen wil ik den Eeuwige prijzen! De Eeuwige behoedt mij, de Eeuwige is mijn schaduw, aan mijne rechterhand! Mijne hulp komt van den Eeuwige, den Maker van hemel en aarde. De Eeuwige behoede mijn uitgaan en mijn binnenkomen tot leven en tot vrede, van nu tot in eeuwigheid! Zie neder van Uwe heilige verblijfplaats, uit den hemel, en zegen Uw volk Israël en het land, dat Gij ons gegeven hebt, gelijk Gij onzen voorouders hebt toegezworen, een land, vloeiende van melk en honing! God der heerlijkheid! U wil ik wijden zang en loflied, ik wil U dienen dag en nacht. Geloofd zij de Eenige, die als éénig wordt erkend, die was, is en zijn zal! De Eeuwige, God, God van Israël, Koning aller koningen, de Heilige, geloofd zij Hij, — Hij is de levende God, de Koning, die leeft en bestaat immer en tot in alle eeuwigheid! Geloofd zij de naam Zijner koninklijke heerlijkheid immer en eeuwig! Op Uwe hulp hoop ik, Eeuwige!

Vóórdat men het bedehuis verlaat, zegt men zittende het volgende:

Doch rechtvaardigen danken Uwen naam, braven zullen zitten vóór Uw aangezicht!

ואח"כ יעמוד וישתחוה מול ארון הקודש ויאמר :

כִּי כָל־הָעַמִּים יִלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וַאֲנַחְנוּ נִלְךָ בְּשֵׁם־יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד : עֲזָרִי מֵעַם יְיָ עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :
יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

ואח"כ ילך אל הפתח לאחוריו וישתחוה מול ארון הקודש ויאמר :

יְיָ נַחֲנִי בְּצַדִּיקְתְּךָ לְמַעַן שׁוּדְרֵי חַיִּשָּׁר לִפְנֵי דְרָבְךָ :

ואח"כ כשהולך יאמר אלו ג' פסוקים :

גֵּר גֵּרֹר יְגוּרְנוּ וְהוּא יִגְרַעְקָב : וַיְהִי דָוִד לְכָל־דָּרָכָיו מְשֻׁבֵּיל
וַיֵּי עַמּוֹ : וְנָח מִצָּא חַן בְּעֵינֵי יְיָ :

סו לְמַנְצַח בְּנִינָת מִזְמוֹר שִׁיר : אֱלֹהִים יַחַנְנוּ וַיְבָרְכֵנוּ יְאֹר
פָּנָיו אֶתְנוּ סֵלָה : לְרַעַת פְּאָרֶץ דְּרָבְךָ בְּכָל־גּוֹיִם
יִשְׁוַעְתְּךָ : יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם : יִשְׁמְחוּ
וַיִּרְנְנוּ לְאָמִים בִּי־תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל וּלְאָמִים פְּאָרֶץ תִּנְחָם
סֵלָה : יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם : אֶרֶץ נִתְּנָה
יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ : יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ
כָּל־אֲפִסֵּי־אָרֶץ :

Vervolgens, staande, met eene buiging vóór de heilige arke:

Al gaan ook alle volkeren ieder in den naam van zijnen God, — wij gaan in den naam van den Eeuwige, onzen God, immer en eeuwig! Mijne hulp komt van den Eeuwige, den Maker van hemel en aarde! De Eeuwige zal regeeren immer en eeuwig!

Daarna begeeft men zich naar de deur en zegt, onder eene herhaalde buiging vóór de heilige arke:

O Eeuwige! leid mij door Uwe welwillendheid juist wegens hen, die op mij loeren; effen Uwen weg voor mij!

Eindelijk bij het verlaten van de synagoge, de volgende drie verzen:

Gad, benden grijpen hem aan, doch hij valt hen aan in de verzenen! David was in al zijne wegen voorspoedig, en de Eeuwige was met hem. En Noach vond gunst in de oogen des Eeuwigen!

Psalm 67. Voor den zangmeester: op Negienoth ¹⁾; een zang-psalm. God verleene ons gunst en zegene ons; Hij doe Zijn aangezicht lichten met ons; Séla! Opdat men op aarde Uwen weg leere kennen, onder alle natiën Uwe hulp. Dat U danken volkeren, o God; dat U danken de volkeren allen. Mogen natiën zich verheugen en jubelen, want Gij zult richten volkeren met billijkheid; en de natiën op aarde, — Gij leidt hen; Séla! Dat U dus danken volkeren, o God; dat U danken de volkeren allen! De aarde gaf reeds haar opbrengst; zoo moge ons zegenen God, onze God! Moge God ons zegenen, en mogen Hem vreezen alle uiteinden der aarde!

¹⁾ Eene bekende melodie; v. a. onder muziekbegleiding.

יוצר לברית מילה

סה

ע"ס א"ב ובסוף חתום אליעזר ברבי נתן. (*)

אֶפְוִי אִמְיוּ בְּטֹל חַיִּים לְטַלֵּלָהּ • שְׁמִרִי רֵת אִמְרָתוֹ עוֹלָם
לְהַגְבִּילָהּ • בְּאִזְמֹר אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה: בְּאוֹת
בְּרִית קָדֵשׁ חֲתוּמִּים בְּקֶרֶן • מִשְׁתַּתִּים מוֹסְדֵי תֵּבֶל בְּלִי פֶרֶץ •
חֲקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ: גַּם בְּדָם בְּרִית מְשַׁלְחֵי מַלְהַנְתֵּן • בְּבוֹר
אֵינְבוּ מִיָּם אֲסִירֵיהֶם • מִלֵּתֵן • זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲנִי
נוֹתֵן: יֵאלֵךְ יִסְפּוֹר בְּכָתוּב עַמִּים • מִחֲבָלוֹ • עַם זֶה רָשׁוּם
בְּרִית, לְעֵלּוֹ • כָּל־הַכָּתוּב לַחַיִּים יֵאמַר־לוֹ קְרוּשׁ:

דְּבַר קָדְשׁוֹ כּוֹכַר לִזְרוֹ חֲנִיכּוֹ • הַקָּדִים אֶצְלוֹ לְבִשְׁרוֹ מִשְׁרָתוֹ
וּמְבוֹרְכּוֹ • מִקִּים דְּבַר עֲבָדוֹ וְעֶצֶת מְלָאכּוֹ: הֲלֹא
לְפָנָיו צִוְּהוּ עָרְלָה לְעִבוֹר • הוֹלִיד בְּטָהֳרָה יָרִיד וַיְחִיד וּנְבוֹר •
חֲגוֹר חֲרָבָךְ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר: וְאִזְּ נִפְקֵד בְּנֵי־עֶקֶד פְּרִי בִטְנֹו •
וְלִשְׁמוֹנָה חֲתָמוּ וּבְדָם בְּרִית חֲתָנוּ • וַיִּמַּל אֲבָרְהָם אֶת יִצְחָק
בְּנֹו: זְמוּרָתוֹ חֲקוּקָה בִּכְסֵּם אֵל יֵאלִים • נוֹלַד מָחוּל וַחֲבֵב קוֹצֵת
תַּלְתָּלִים • וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֵשֵׁב אֲהֻלִּים: חֲנִיטּוֹ בָּבֵא שִׁטֵּן שְׁפִי
לְקוֹב • אִזְּ רָאָה שְׁפוּגֵי־חוֹל וּפִין מָה־אֶקוֹב • מִי מָנָה עֶפֶר

de wetten van hemel en aarde niet hebben ingesteld, wat de Thalsoed (Nedariem 32a) op het besnijdenisverbond laat slaan.

³⁾ מחמר קצתי גם אני, בקרן, bij de vorming, eig.: uitsnijding, vgl. Job 33,6: אני, uit leem werd ook ik gesneden. Voor den zin zie de vorige aantekening.

⁴⁾ Eene omwerking van het vers Zecharja 9,11. ⁵⁾ Gen. 9,12.

⁶⁾ Eene omzetting van Jes. 4,3. ⁷⁾ Jes. 44,26.

⁸⁾ Ps. 45,4. Het vers is hier natuurlijk in geheel oneigenlijken zin gebezigd, als doelende op de besnijdenis: richt uw zwaard op uwe heup, om u te besnijden (Jalkoet I,81). Dat יך op de besnijdenis kan doelen, blijkt uit RASHI Gen. 24,2 e. a. p.

⁹⁾ Gen. 21,4. ¹⁰⁾ Ber. Rab. 68, Choellien 91,b.

¹¹⁾ Het eerste versdeel van Hoogl. 5,11 wordt in Jalkoet t. p. toegepast op de Thora; onze dichter ontleent daarom ook zijn beeld voor de Thora aan dit vers. Misschien ligt in תללים ook eene toespeling op de bekende uitdrukking: תלי תלים של הלכות, geheele groepen van bepalingen.

¹²⁾ Gen. 25,27. Midrash ziet nl. in de אהלים, hier genoemd, de leerscholen van Shem en 'Eber, waar Jakob zich langen tijd zou hebben opgehouden om met de oude overgeleverde leerstellingen aangaande God enz. bekend te worden.

¹³⁾ De afgesneden voorhuiden der Israëlieten, die in zand waren gelegd en zijn gezichtsveld geheel vulden.

לברית מילה.

Die door de vreeze voor Hem worden gesterkt ¹⁾, zal Hij met levensdauw drenken; die de door Hem uitgesproken wet in acht nemen, in de eeuwigheid hun gebied aanwijzen, — naar het bijbelwoord: „Ware niet Mijn verbond bij dag en bij nacht!” ²⁾ Met het heilig bondsteeken bezegeld bij hunne vorming ³⁾, werden de grondslagen der wereld onwankelbaar gevestigd: „de wetten van hemel en aarde [zou Ik anders niet hebben vastgesteld].” Ook door het bloed des verbonds worden de mijnen vrijgelaten, om niet te worden overgegeven, zoodat hunne gevangenen niet langer in de put, waarin geen water is, worden geworpen ⁴⁾, want: „dit is het teeken des verbonds, dat Ik stel.” ⁵⁾ Moge God, wanneer Hij de volkeren ieder naar zijn lot opschrijft, dit volk, dat door het verbond is geteekend, tellen om het te verheffen, zoodat van ieder, die ten leven is opgeschreven, zal worden gezegd: heilig ⁶⁾.

Toen Hij Zich herinnerde Zijn heilig woord aan hem [Abraham], die zijne geoeffenden aanspoorde, zond Hij vooraf tot hem, om hem de blijde boodschap te brengen, Zijne dienaren, de door Hem gezegenden, Hij, God, die het woord van Zijn dienaar en het plan Zijner engelen tot stand brengt. ⁷⁾ Voorwaar, eerst gebod Hij hem de voorhuid te verwijderen, en toen bracht hij in reinheid voort den lieveling, den eenige, den reine, — „Gord het zwaard aan tegen uw heup, gij held.” ⁸⁾ En toen werd hij bedacht met den op het altaar gebondene [Izak] als de vrucht van zijn lijf; en op den achtsten dag legde hij hem het zegel aan en maakte hem tot bloedbruidegom door het bloed des verbonds, en besneed Abraham zijnen zoon Izak. ⁹⁾ Zijne rank [Jakob], wiens beeld gegrift is op den troon van den Almachtigen God ¹⁰⁾, werd besneden geboren en beminde [de geboden der Thora, talrijk als] de opeengepakte lokken ¹¹⁾ — en Jakob was een vroom man, zittend in de tenten ¹²⁾ [der Thora]. — Toen nu de hindersaar [Bil'am] naar den top van den berg kwam om zijne spruiten te verwenschen, zag hij de in zand verborgen ¹³⁾ en sprak: „hoe zou ik vloeken,” — „wie toch telt het stof

*) Het hier volgende stuk bestaat uit drieregelige verzen, wier aanvangsletters alphabetisch zijn, terwijl in het vierde vers en het laatste gedeelte de naamletters van den schrijver als acrostichon zijn ingevlochten. De twee eerste regels van elk vers bestaan uit vijf woorden, terwijl de derde regel door een bijbelvers wordt gevormd.

De schrijver is R. ELI'EZER BEN NATHAN (ר'אב"ן) uit Mainz, ± 4900 a. m. (1140 g. j.), schrijver van פתרי פתרי, een tijdgenoot van RASHI's kleinzonen R. Samuel b. Meier (רשב"ם) en R. Jakob Tham. (LANDSHÜT, עמודי העבודה pag. 20 vv.)

¹⁾ Volgens den Thalmood (Sanhedrien 110b) wordt een kind door de besnijdenis het eeuwige leven deelachtig, zooals blijkt uit Ps. 88,16: een volk, arm en bijna stervend van der jeugd af — van dat ik de vrees voor U, Uwe geboden, draag, אפתי בן אפתי ik gesterkt. Aan dit laatste woord is hier de uitdrukking אפתי ontleend.

²⁾ Jer. 33,25: Ware niet Mijn verbond bij dag en bij nacht, dan zoude Ik

יעקב : טמון בחול חוק נדרש ומשלם • חול גבול • לים
שם הקעוֹלם • ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם :
יושבי גוף חדלו ברית תוי • עד זמן פקדתם לצאת להררי •
אך את מטה לוי : כאשר איש האלהים ברכו להלום • ונביא
קלסו לבל לעלים לעילום • בריתי היתה אתו החיים והשלום :
לא מל בכורו ונתבקש במלונה • לולי לקחה צד זריזה ומשנה •
ותכלת את ערלת בנה : מפרך הדררהתך בכושר הוריק
תמימך • בנתנו ריח דודאך וסמדרו כרמך • ואעבור עליך
ואראך מתבוססת ברמך : נפשך החייתי כל בכור במחיי •
בתויתי על פתחך תוי תחי • ואמר לך ברמך חיי : שבר
שעבור תורים ונקודות הפסך • בגין אברותיה חרוצי ירקרק
להוסף • בנפי יונה נחפה בפסך : עליון בברית לשון ים
חרים • ומקרא מלא הן הן הדברים • לגזור ים סוף לגורים :
פפו וחדלו מפני טורח הדרך • מלמול הולכי ישימון עלי
דרך • כל העם חילדים במדבר בדרך : צלחו ירדן משרת

⁸⁾ Vgl. Hoogl. 2,13, hetgeen door Midrash in verband gebracht wordt met Israëls deugdzaamheid bij den uittocht uit Egypte.

⁹⁾ Ez. 16,6; het meervoud ברמך wordt verklaard te doelen op het bloed van het paaschoffer en dat der besnijdenis, met welke beide heilige handelingen Israël bij de bevrijding zich bezig hield.

¹⁰⁾ במחיי, van het Chaldeeusche מוח, slaan, vgl. in het bekende smeekgebed voor de boetedagen: מחיי ומכוי.

¹¹⁾ Ez. 16,6. Vgl. aant. 9.

¹²⁾ Vgl. Hoogl. 1,11, waar Midrash deze beide uitdrukkingen in verband brengt met den rijkdom uit Egypte meegenomen, en den buit, aan de zee behaald; ook Ez. 16,7 doelt volgens Midrash t. a. p. met de woorden עדיים op die beide bronnen van rijkdom.

¹³⁾ Jalkoet, Psalmen, n°. 795, wordt het vers Ps. 68,14 eveneens in verband gebracht met de bovengenoemde schatten en vertaald: „In Egypte werden de vleugelen der duif [Israël] met zilver bedekt, doch aan de zee hare vlerken met schitterglans van gedegen goud.”

¹⁴⁾ De uitdrukking is ontleend aan Jes. 11,15; het denkbeeld aan Mechiltha Ex. 14,15, waar o. a. gezegd wordt, dat het klieven van de Schelfzee ter belooning van de besnijdenis zou hebben plaats gehad. Zie ook Jalkoet, t. p. I n°. 233.

¹⁵⁾ Ps. 136,13; vgl. de aangeh. plaatsen. לגורים is dan = לזורים = לזרותים.

¹⁶⁾ Jos. 5,5.

van Jakob.”¹⁾ Ze te verbergen in zand is daarom een wel onderzochte en volkomen wet van Hem, die het zand tot grens stelde voor de zee, als een eeuwige wet; *Hij stelde het Jakob tot wet, Israël tot eeuwig verbond*. De bewoners van Noph²⁾ deden het verbond van mijn teeken ophouden, tot de tijd hunner bedenkking kwam, om uit te trekken en hen te bevrijden,³⁾ *„alleen de stam Levie”*⁴⁾ [stoorde zich aan dit bevel niet]; — Daarom zegende hem de man Gods met het verpletteren [zijner haters]⁵⁾, en prees hem de profeet⁶⁾ [en zegde hem toe], dat hij nimmer zou worden vergeten, [met de woorden]: *„Mijn verbond was met hem, het leven en de vrede.”* Hij [Mozes] had zijnen eerstgeborene niet besneden en werd daarom [door den doodsengel] opgeëischt in het nachtverblijf, hadde niet de ijverige, [door schoonheid en deugd] zich onderscheidende [Tsippora] een scherp steen genomen en afgesneden de voorhuid van haar zoon.⁷⁾ *„Uit harden dienst heb Ik u bevrijd door de braafheid uwer volmaakte vaders, toen uwe alruinen geur gaven en uwe wijngaarden bloeiden”*⁸⁾ en *Ik bij u langs ging en u zag, wentelend in uwe beide bloedsoorten.*⁹⁾ Uw leven heb Ik gespaard, toen Ik alle eerstgeborenen sloeg¹⁰⁾; doordien Ik aan uwe deuren het teeken liet aanbrengen, zoudt gij in het leven blijven; en *Ik zeide tot u: „door uw bloed zult gij leven.”*¹¹⁾ Als loon, voor de dienstbaarheid dienden de [gouden] spangen met de zilveren stippen¹²⁾; ten einde hare [Israëls] vlerken in goudglans te meer schitterend te maken, werden *de vleugelen der duif met zilver bedekt.*¹³⁾ De Allerhoogste heeft wegens het besnijdenis-verbond den zeetong drooggemaakt¹⁴⁾, en deze zaken zijn in een duidelijk sprekend bijbelvers neergelegd: *„[Dankt] Hem, die de zee kliefde voor de besnedenen.”*¹⁵⁾ Zij werden weerhouden en lieten, wegens de moeilijkheden der reis, na, zich te besnijden, terwijl zij in de woestenij op weg gingen, *geheel het volk, dat in de woestijn tijdens de reis was geboren.*¹⁶⁾ Toen echter [Mozes'] dienaar Jehoshoea' en het volk

¹⁾ Num. 23,10, waarbij עפר ook opgevat wordt als zinspeling op het zand, waarin de voorhuiden waren gelegd. Zie Jalkoet, Numeri N°. 766; Pirké R. Eli'ezer, 29.

²⁾ Noph, een der voornaamste steden van Egypte, waarsch. Memphis.

³⁾ Naar aanleiding van Ez. 16,6 verhaalt Midrash, dat vóór den uittocht uit Egypte de Israëlieten zich besneden; vgl. Jos. 5,5.

⁴⁾ Num. 1,49. Vgl. Shemoth Rabba, 19.

⁵⁾ Op de aangehaalde plaats brengt Midrash de woorden door Mozes, den „man Gods” (Ps. 90,1) tot Levie gesproken, Deut. 33,8—11, in verband met Levie's handhaving der besnijdenis. *„Omdat zij Uwe woorden inacht-namen en Uw verbond beschermden,..... verpletter de lendenen van hen, die tegen hem opstaan enz.*

⁶⁾ Malachie, op de straks aan te halen plaats, Malachie 2,5.

⁷⁾ Ex. 4,24 en 25, naar ééne opvatting in Midrash. זשורה, wordt Tsippora genoemd, naar de opvatting, die in de woorden אשה כשית (Num. 12,1) eene toespeling op hare bijzondere schoonheid en deugdzaamheid ziet.

ועם אל · צוה לעשות חֲבֻדָּה צוֹרִים בְּהָאֵל · וְשׁוּב מוֹל
 אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : קָצִין עִם בְּנֵיכֶם לְמִדְרָגָן מְשַׁלֵּל · פֶּן אֵין
 פְּתִיל וְלֹא רֹאשִׁי מְכַלֵּל · חֲנֻנִי יִי בִי אִמְלֵל : רִוּךְ רַב שִׁירֹת
 וְתִשְׁבָּחוֹת לְעֹלֹתֶיךָ · וְאָמַר לְךָ עָלִי חֲתִימַת בְּרִיתְךָ · שֶׁשׁ
 אֲנִכִּי עַל אִמְרָתְךָ : שֶׁר בִּי שְׁמִינִית שְׁמִמִּית לְזִמּוֹר · וְהִשְׁמִיעַ
 לְכָל תְּהִלָּתְךָ לְאָמַר · לְמַנְצָח עַל הַשְׁמִינִית מִזְמוֹר : תִּשְׁבִּי
 קִנָּא בְּפֶן לִפְנֵי הָאֵל · קִנָּא קִנָּאתִי לְךָ מוֹשִׁיעַ וְגֵאֵל · בִּי עֲזֹבו
 בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : אָכֵן בֵּין עֲשִׂים שְׁתֵּי כִסָּאוֹת · לוֹ וּלְבָעֵל
 הַבְּרִית לִישֵׁב וּלְרֹאוֹת · לִפְנֵי הָעֲדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת :
 לְרַפְּאוֹת שְׁלֹשָׁה כִּפָּא מִתְקֵן לִבֵּן · רָמֹז בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 לְהַקְיָמְכֶם וּלְהַחְיֹתְכֶם · בִּי חֲנִה אֲנִכִּי שְׁלַח לָכֶם : יְחִישׁ יָבֹא
 לְגֵאֵל עֲבוּטוֹ מִלְּעִבּוֹב · וְיִזְעָב עֲבוּטָה לְעֲדוּת בְּיַעֲקֹב · וְזִכְרִיתִי
 אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב : עָמִי בְּחִירִי מֵעַל שְׁלַחֲנִי נִדְחָק · אֲדַרְחֵם
 וְאֶזְכֹּר בְּזִכּוֹת בְּרִית הַדָּחָק · וְאֵף אֶת בְּרִיתִי יַצְחָק : זְרוּיִם
 לְאַרְבַּע בְּרוּיִי בְּלִתְךָ וְכוּר · אֲשֶׁרוֹק וְאֶקְבֵּץ עוֹד לְכָל · לְמַבּוֹר ·
 וְאֵף אֶת בְּרִיתִי אֲבָרְחָם אֶזְכֹּר : בְּרִית שְׁבַת וְתוֹרַת חֲפָרוֹ

de handeling het kind op zijn schoot houdt (בגדק, gevader, peet). Hier is laastgenoemde bedoeld.

7) Num. 17,25.

8) Ik heb dit gebruik, om den כסא של אליהו drie dagen te laten staan, nergens kunnen terugvinden, noch in Midrash, noch in de decisoren, die allen wél melding maken van den כסא של אליהו met vermelding van den oorsprong der zaak.

9) Vgl. Hoshéa' 6,2.

10) Mal-achie 3,23.

11) Lev. 26,42. Daar staat nl. יָקוֹב, met een Waw geschreven, wat RASHI aanleiding geeft tot de opmerking, dat deze volledige schrijfwijze van Jakob's naam vijfmaal voorkomt, evenals de onvolledige schrijfwijze van den naam Eliahoe, waarvoor op vijf plaatsen Elia staat. De Waw zou dan als het ware aan Elia ontnomen en aan Jakob toegevoegd zijn, als waarborg dat Elia, de bondsengel, tevens de voorlooper van den toekomstigen verlosser (Malachie 3,23), Israël zal bevrijden om die letter weer bij zijn naam gevoegd te zien. Reeds BERLINER zegt de bron van deze aantekening van RASHI niet te hebben kunnen vinden.

12) Hoshéa' 3,2. Israël is door God als Zijn eigendom verworven door een Léthech, d. z. 15 Sea, en een Kor, dat is dertig Sea. Vgl. Jalkoet t. p. II,519.

Gods den Jordaan waren doorgetrokken, gebod Hij te maken steenen messen, en toen hij daaraan voldeed [luidde het bevel:] „en besnijd wederom de kinderen Israëls.”¹⁾ Toen de vorst des volks [David] ontkleed in het bad ging, sprak hij: „thans zijn de [Tsietsieth-] snoeren er niet en is mijn hoofd niet met [Thephil-] kroon versierd, — „wees mij daarom genadig, o Eeuwige, want ik versmacht.”²⁾ Hij verzadigde U met talrijke liederen en lofzangen, om U te verheffen, en zeide vóór U, met betrekking tot het zegel van Uw verbond: „Ik verheug mij over Uwe uitspraak.”³⁾ Toen hij zag, dat door het achtste [gebod] de spin [Edom] zou worden weggesnoeid, verkondigde hij het geheele menschedom de grootheid van uw lof, zeggende: „voor den zangmeester op het achtste [gebod], zeggende”.⁴⁾ De Thishbiet, [Elijahoe], was een ijveraar, zooals hij voor God sprak: „Ik heb geijverd voor U, Helper en Verlosser! want de kinderen Israëls hebben Uw verbond verlaten”⁵⁾. Voorwaar, daarom maakt men twee zetels gereed, één voor hem, en één voor den sluiters des verbonds⁶⁾, dat deze kan zitten en zal verschijnen in *bijzijn van het getuigenis, ter inachtneming, tot teeken*.⁷⁾ Om hem [den besnedene] te genezen, daartoe blijft de zetel staan; ⁸⁾ de Schrift duidt het aan: „om op den derden dag u te doen opstaan en tot nieuw leven op te wekken”⁹⁾ — want: „zie, Ik zend u [den profeet Elijahoe]!”¹⁰⁾ Laat hij spoedig komen om zijn pand in te lossen, om het niet langer in te houden; de Waw van zijn naam is tot pand gegeven als getuigenis bij Jakob, — „en Ik zal gedenken Mijn verbond met Jakob.”¹¹⁾ „Mijn uitverkoren volk, dat van Mijne tafel is verwijderd, zal Ik in barmhartigheid gedenken wegens de verdiensten van het verbond, dat door hen als wet wordt gehandhaafd, — en ook Mijn verbond met Izak.”¹²⁾ Den verstrooiden in de vier [windstreken], hun, die eens door Mij zijn verworven voor een Léthech en een Kor¹³⁾, zal Ik een sein toefluiten en Ik zal ze verzamelen om hen nimmer weêr te verkoopen, — en ook Mijn verbond met Abraham zal Ik gedenken.”¹⁴⁾ Besnijdenisbond, Shabbath en Thora zijn [heden] als tweelingen

¹⁾ Jos. 5,2.

²⁾ Ps. 6,3. Vgl. voor den inhoud der drie over David sprekende strophen: Menachoth 43b.

³⁾ Ps. 119,162.

⁴⁾ Vgl. Menachoth t. p. In Jalkoet, Ps. 6,1, N°. 633 komt eene opvatting van על השניית voor, zooals ik die in de vertaling gegeven heb: de besnijdenis als het achtste gebod, door God aan menschen gegeven, n.l. de zeven Noachidische plichten, en het gebod der besnijding aan Abraham. Zoo doelt dus ook onze strophe op de besnijdenis. שניית, Spr. 30,28, is eene spin. Het vers wordt door Midrash op Edom betrokken. B. R. 66, einde; Jalkoet I,115; II,964.

⁵⁾ I Kon. 19,10. Zie Pirké R. Eli'ezer, 29 einde; vgl. Jalkoet II,15 en II,217 einde, waar dezelfde Midrash abrupt voorkomt.

⁶⁾ בעל בית. Hieronder worden verstaan de „vader van het te besnijden kind” (אבי הבן), hij, die de besnijdenis verricht, (מורל) en hij, die tijdens

סח יוצר לברית מילה

לַהֲתָאִים • בְּגִינָם נֹסְדוּ הָרוֹם וְגִיחִים וְגִבּוֹהִים • בְּרָאשִׁית בָּרָא
אֱלֹהִים : בְּקִיּוֹם שְׁלֹשׁ אֱלֹה תִנְאָלוּ עֲמוּסֵי • שְׁמַרְי מִשְׁמַרְתִּי
מִצֹּתִי חֻקִּי וְתוֹרַתִּי • אֵךְ אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שִׁבְתֹּתַי : יָד וְשֵׁם
אֶתֶּן לָכֶם בְּבִיתִי • טוֹב הַצָּפוֹן אֲשֶׁבִיעֶכֶם עִמִּי וְנִחַלְתִּי • בַּחֲרוּ
בְּאֲשֶׁר חִפְצָתִי וּמְחֻזְקִים בְּבִרְתִּי : גּוֹפְשִׁי עֹנֵג וְשְׁמַרְי שִׁבְתִּי
מְהוֹלִיו • תִּנּוּ עֹז לְאֱלֹהִים בְּגוֹדֵל מִפְּעָלָיו • רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדוֹם רִגְלָיו • קְדוּשׁ : הַכֹּל יוֹדוּךְ

אופן שם המחבר אליעזר מרובע בראשי ההרונים.

* אֲזוּרִי אֵימָה בְּרוּאֵי יִרְאָה • אֲמִיצֵי כַח פֶּסָאוּ לְנִשְׁאָה • אֵימִים
רוֹעֲדִים וְעוֹבְדִים בִּירְאָה • אֲמִרִים לְמַלְכָּם תִּהְלֶה נָאָה :
וְעִמּוֹ בְּרוּתִי בְּרִית • מְהַלִּלִים לְזוֹכֵר הַבְּרִית :
* לְמַלְךְ הַמְּהַלֵּל מִי לֹא יִהְדֹר • לְמַלְךְ הַמִּשְׁבַּח מִי לֹא יֵאָדָר •
לְמַלְךְ הַקְּדוּשׁ לְעֵלָה וּלְהִדָּר • לְסִלְסֵל וּלְפֶאֱר שִׁבְחוּ לְסִדָּר :
וְעִמּוֹ עֲרֵבִית וְשִׁחְרִית • מִיִּחְדִּים לְזוֹכֵר הַבְּרִית :
* יִתְגַּבְּרוּ יִתְגַּבְּחוּ מִשְׁרְתִּי עֲלֵיוֹן • יִתְנַשְּׂאוּ יִתְעַלּוּ בְּעָלֵי זְהוּיֹן •
יִפְאָרוּ יִבְאָרוּ לְהִלְלוּ בְּצִבְיוֹן • יִשְׂאוּ כְּנוֹר עָלֵי הַגִּיּוֹן :
וְעִמּוֹ כְּטָל שְׂאֲרִית • מִפְּאֲרִים לְזוֹכֵר הַבְּרִית :
* עֵירִי גְבוּרָה מִפְּעָמֵי שְׂכִינָה • עוֹטְרֵי כְתָרִים לְאֱלֹהֵי מְעוֹנָה • עֲלֵיוֹן
מְרַנְנִים בְּגִילָה וְרִנָּה • עֹשִׂים מְלֹאכְתָּם בְּאוֹמֵן אֱמוּנָה :
וְאוֹם בֵּת עֲבָרִית • מְהִדָּרֵת לְזוֹכֵר הַבְּרִית :
* זְמֶרָה וּבִרְכָּה הוֹרָאָה וְהִלָּל • זִקֵּי חֲשָׁמַיִם פּוֹצְחִים לְמִלָּל •
זְהִרֵי מַעְלָה מְכַתִּירִים לְכָלֵּל • זְהִירִים זְרִיזִים גְּדֹלוּ לְסִלָּל :
וְאוֹם נְאֻה שְׁחֲרוּרִית • מִשְׁבָּחִים לְזוֹכֵר הַבְּרִית :

5) Miecha 5,6. 6) Vgl. Recht. 13,25. Shechiena is de Majesteit Gods.

7) Hoogl. 1,5. Midrash verklaart dit vers, als te spreken van Israël, dat dan spreekt: „wel ben ik thans zwart, in rouw gedompeld en door God verlaten, maar toch schoon, door de trouwe vervulling mijner plichten kan ik mijn Heer tot mij doen terugkeeren en in ouden glans hersteld worden.”

vereinigd; om hunnentwille werden gegrondvest de „voetbank” [Gods]¹⁾ en de hemellichten en de hooge hemelen, — *in den beginne schiep God*²⁾. Bij de vervulling van deze drie zult gij, Mijne beladenen, verlost worden, zoo gij in achtneemt, wat Ik u heb toevertrouwd, Mijne geboden, Mijne wetten en Mijne leeringen, doch vooral — *die Mijne Shabbathen zullen in acht nemen.*³⁾ Plaats en naam zal Ik u dan geven in Mijn huis; met het goede, dat [voor de braven] is weggelegd, zal Ik u verzadigen, gij Mijn volk en Mijn erfdeel! *die verkiezen, waarin Ik behagen schep, en vasthouden aan Mijn verbond.*”³⁾ Gij, die in genot den rustdag viert, den Shabbath in achtneemt, gij, Zijne besnedenen, erkent de macht Gods naar Zijne groote daden, *verheft den Eeuwige, onzen God, en werpt u neder voor den bank Zijner voeten,*⁴⁾ van Hem, den Heilige!

·פנא

[De engelen] Die omgord zijn met schrik, en geschapen tot vrees, — machtig in kracht, te verheffen Zijn troon, — de schrikwekkenden ... sidderen en dienen met vrees, — bezingen hun Koning in heerlijken lof!

Ook Zijn volk, eens genomen in heilig verbond,

Looft Hem, die herdenkt den Besnijdenisbond!

Den geprezen Beheerscher, wie zou Hem niet roemen? Wie niet den lofwaardigen Koning verheffen? Den heiligen Koning te prijzen, te huldigen, — hoog heerlijk te roemen Zijn lof te vermelden....!

En Zijn volk in den avond- en morgenstond,

Roemt d'eenheid van Hem, die gedenkt het Verbond!

De dienaren Gods staan daar krachtig en hoog; die glanzende wezens, zij stijgen en rijzen; zij roemen en loven zoo luide, zoo gaarne; zij nemen de harp, begeleidend het lied!

En Zijn volk, — als de dauw, is gering ook de rest⁵⁾, —

Zij roemen den Heer, die gedenkt het Verbond!

De machtige wachters door Shechiena gewekt⁶⁾, zij vlechten er kronen voor God in Zijn woning; den Hoogste bezingend met juichenden roep, volbrengen z' in hoogste getrouwheid hun taak!

En de natie, de dochter van 'Ibrieschen grond,

Verheerlijkt den Heer, die gedenkt het Verbond!

In gezang en begroeting, in loflied en dank, barsten los vonkenschietende Chashmalliem luid! De Vlammen omhoog staan rondom als een krans, — zich beijv'rend en naarstig Zijn grootheid te roemen!

En het volk, eens zoo schoon, doch zoo zwart nu van kleur⁷⁾,
Het looft toch zijn God, die gedenkt het Verbond!

¹⁾ De aarde, vgl. Jes. 66,1.

²⁾ Gen. 1,1. Bij de Schepping had God nl. hoofdzakelijk o. a. Thora en Shabbath op het oog (Pirké R. Eli'ezer 3); wat de besnijdenis betreft, zie onze aant. op de 1ste strophe. ³⁾ Jes. 56,4,5. ⁴⁾ Ps. 99,5.

De wagen van God, het zijn duizend myriaden, — zij dond'ren het „heilig” drievoud in twee legers; zij peinen: „geloofd zij” steeds zonder verpoozen; zij schudden, doen wankelen drempel en post!

En de natie, bezegeld met heiligen bond,
Zij looft steeds den Heer, die gedenkt het Verbond!

ולות.

Drie malen heb Ik een bondsteeken gegeven tot genezing der wereld: door het plaatsen van den boog in de wolken „om te gedenken het eeuwig verbond,” — de besnijding, — en den rustdag heb Ik in hun gebied gegeven; *tusschen Mij en de kinderen Israëls is hij een teeken voor eeuwig.*¹⁾ Mijne lievelingen zijn daarmede gesierd, Mijne uitverkorenen, Mijne beproefden, die geteekend en gewaarmerkt zijn, om gered te worden van de kolen Mijner verbranding²⁾; en al wie hen ziet, zal erkennen, dat zij volmaakt zijn vóór Mij; *dat zij vormen een kroost, dat de Eeuwige gezegend heeft.*³⁾ Vijf maal werden snijwerktuigen aangewezen voor het verbond aan het lichaam, bij het besnijden der twee voorouders [Abraham en Izak], dat zijn de stamvaders⁴⁾; de reine [Tsippora] deed het ten derden male en [Jehoshoea',] de zoon van Noen hief er twee op, *en Jehoshoea' maukte zich zwaarden van gescherpten steen*”.⁵⁾ Toen werden steenen tot zwaarden veranderd⁶⁾, om daarmede te besnijden, gelijk zij met een scherp steen hadden besneden gisteren en eergisteren⁷⁾; daarom heeft [Mozes'] dienaar hen gesteund met een voorschrift om te besnijden: „*Maak u zwaarden van scherp steen en besnijdt wederom*”.⁸⁾ Toen de heerlijke zanger [David] den kampvechter [Goliath] neervelde [met een steen], kwamen zij alle vijf voor den dag en werden tot één om hem te helpen⁹⁾ en het ijzer trok zich uit zich zelve terug, toen het aan zijne [Goliath's] wijze van doen dacht en *zoo drong de steen in zijn hoofd*.¹⁰⁾ De bezigheid voor de besnijdenis doet [de wetten omtrent] de Shabbathrust wijken, het verrichten der handeling zelve, het loscheuren en ombuigen der onderhuid, het uitzuigen en afwassen der wond, de komijn en pleisters voor het verband; en voor elken noodzakelijken arbeid, dien men den vorigen dag [vóór den ingang van den Shabbath] niet had kunnen doen [is het geoorloofd] *te naderen tot den arbeid om hem te verrichten*.¹¹⁾ In de oudheid hebt Gij U Uwe gemeente tot eigendom gemaakt van tusschen de „ezels”,¹²⁾

*) De Schrijver van dit stuk is R. ELJAKIEM of ELJAKOEM, waarsch. b. Meschoellam. (Zie LANDSHÜT s. n.)

¹⁾ Ex. 31,17.

²⁾ De vlammen van het Géhinnom; zie 'Eroebien 19a; Abraham zit aan den ingang van Géhinnom en staat niet toe, dat een besnedene het betrede. De besnijdenis is dus een teeken, waarop hem, die het draagt, de toegang tot Géhinnom ontzegd wordt. ³⁾ Jes. 61,9.

רְאוּתְךָ תְּבוֹסֶת דָּם בְּהוֹתֶךָ בְּכוֹרִים • שְׂרֵי תִפְּרְנוּ וְאִיִּבְנוּ
 הַתַּפְּסָג ׀ גְּזָרִים • בְּאִשֶּׁר שָׁמַע לְמַצְרִים יַחֲלוּ צָרִים :
 אֵל * יְקוֹם בְּחֶסְדּוֹ נִיבּוּ שְׁנִית לְמִלֹּאת • יַחֲשׁ לְרַחֲמֵנוּ לְמִלְטָנוּ
 מִתְּלֹאוֹת • בְּיָמֵי קָדָם יִרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת • גּוֹאֲלֵנוּ קְדוֹשׁ ׀ שְׁמוֹ
 ״ צְבָאוֹת : עֹזֶר

יוצר לשבת וראש חדש

ע"ס א"ב ובסוף שם המחבר בנימן. (*)

אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים אֵמֶת • וְתוֹרָתוֹ אֱמוּנַת אֵמֶת • אֲמַנָּם רֹאשׁ
 דְּבָרוֹ אֵמֶת • וְסוּפוֹ מוֹכִיחַ עַל הָאֵמֶת • וּמַעֲמִיד
 יְסוֹד הָעוֹלָם עַל הָרִין וְעַל הַשְּׁלוֹם וְעַל הָאֵמֶת : בֶּן מִקְרָמִי
 קָדָם עַל עֲצַת תּוֹשִׁיָּה • הִהִיתָה בְּתוֹכָהּ בְּרוּעוֹ הַנְּטוּיָה • בִּי
 לֹא נִבְרָאת טַם זָהָב וְלֹא עוֹר בְּהֶמָּה וְחִירָה : גִּלְלֵל אֹפֶל
 וְחוֹשֶׁךְ מִפְּנֵי פְקִיעַת הָאֹזֶר • בָּשָׂר בִּי נִתְעַלָּה עַל כָּל גִּיָּה
 וּמֵאוֹר • גָּנוּז וְהֶאֱסִימוּ לְעוֹסְקִים בְּתוֹרַת אוֹר : דוֹק וְחֶלֶד צוּה
 בְּמִלְךָ עַל עֶבְדֶּי • וְנִבְרָאוּ בְּבֵת אַחַת בְּהִכְרִיעַ נְשִׂיא וְתַלְמִידָיו •
 וְרִאִיָּה לְדָבָר קוֹרָא אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמִדוּ יַחֲדוּ : הִתְרַחְבוּ לְאִין

Spr. 8,22 vv. aangehaald, vóór de schepping bestond, geschreven niet op metaal, noch op leder, daar dat nog niet bestond, maar in vuurletters a. h. w. op Gods arm. Zij werd vóór de Schepping door God geraadpleegd en haar raad opgevolgd.

⁶⁾ Vgl. Chagiega 12a, Ber. Rabb. 12.

⁷⁾ hemel en aarde. דוֹק וְחֶלֶד voor hemel met het oog op Jes. 40,22, חֶלֶד voor aarde, vgl. Ps. 49,2.

⁸⁾ Chagiega t. a. p. en B. R. 1, komt een verschil van meening voor tusschen de scholen van Shammai en Hillel, of de hemel dan wel de aarde het eerst geschapen is. Eindelijk verklaart R. Shim'on b. Jochai de beide meeningen niet te begrijpen, daar beiden tegelijk geschapen zijn, als een schaal met zijn deksel, die te samen vereenigd gebakken, eerst later van elkander afgesneden worden (vgl. voor dgl. potten Thosaphoth Bétsa 32a, en 'Aroech s. v. אלפס). Hij beriep zich daarbij op het boven aangehaalde vers Jes. 48,13. De geleerden van zijn tijd nu waren het algemeen met hem eens. — Ik prefereer daarom de lezing וְתַלְמִידֵי, die ook in Machzor Romie voorkomt, daar de constructie — moeijlijk te verdedigen is.

toen Gij zaagt, hoe zij [Israël] in gemengd bloed ¹⁾ wentelden, toen Gij de eerstgeborenen sloegt; Almachtige bevrijd ons en onze vijanden zult Gij in stukken snijden, dan *zullen als op de tijding omtrent Egypte, de verdrukkers beven.* ²⁾ God moge in Zijne genade opstaan om Zijn woord te vervullen; moge ons spoedig in erbarming aannemen en ons ten tweeden male redden van de lasten [der ballingschap]; als in de dagen der oudheid moge Hij ons weder wonderen doen aanschouwen, Hij, *onze Verlosser, Heilige is Zijn naam, de Eeuwige Tsebaoth.*

יוצר לשבת וראש חדש.

Onze God is in waarheid God, en Zijne leer in waarheid betrouwbaar, „Voorwaar, ook Zijne eerste woorden zijn waarheid! ³⁾ en het einde ervan wijst op de waarheid [der eerste woorden;]” Hij vestigt de grondslagen der wereld op recht, vrede en waarheid ⁴⁾. — Vóór de vroegste oudheid overdacht Hij den raad der ware wijsheid ⁵⁾, die op Zijn uitgestrekte arm was geschreven, — want een gouden plaat was nog niet geschapen, noch ook een huid van vee of wild. — Hij rolde duisternis en donker weg voor het doorbreken van het licht; toen Hij echter zag, dat het verheven was boven elken glans en licht, borg Hij het als een schat weg voor hen, die zich bezighouden met de Heilige Leer, die lichtend is. ⁶⁾ „Hemel en aarde” ⁷⁾ gebod Hij, als een koning zijn dienaren — en zij werden tegelijk geschapen, volgens de beslissing, gegeven door den voornamen geleerde en zijne leerlingen, als bewijs daarvoor aanhalend het bijbelvers: „*Ik roep hun toe — en tegelijk bestaan zij*”. ⁸⁾ — Toen nu tot in het oneindige

¹⁾ Van paaschoffer en besnijdenis. De uitdrukking דם תבואה beteekent een mengsel van bloed, voor en na den dood aan een verslagene ontvloed, en wordt door MAIMONIDES Mishna-commentaar Aholoth 2,1 afgeleid van מתבואה, Ez. 16,6.

²⁾ Vgl. Jes. 23,5. צר, eig. Tyrus, wordt op talrijke plaatsen door Midrash als het beeld van de verdrukkers in de tegenwoordige ballingschap opgevat.

*) Het stuk draagt de naamteekening R. BENJAMIN, volgens HEIDENHEIM R. Benjamin ben Zérach, vooral wegens het mystiek karakter van het stuk. Deze R. B. b. Z., met den bijnaam בעל שם, leefde volgens ZUNZ in RASHIE's tijd ± 4820 (1060). LANDSHÜT, pag. 52, noemt 10 stukken met zijn vollen naam geteekend en s. n. R. Benjamin drie anderen, die aan hem worden toegeschreven.

³⁾ Ps. 119,160, waar RASHIE die woorden den volkeren in den mond legt, die bij de 1ste groep der tien geboden de opmerking maakten, dat zij allen op God betrekking hadden, maar door de latere geboden: „gij zult niet moorden” enz. ook tot erkenning van de waarheid der vroegeren werden gebracht.

⁴⁾ Aboth I,18.

⁵⁾ De Thora, die, naar Midrash Konén, ook gedeeltelijk in Jalkoet,

די רִקְיעַי הוּרִי דִירְתוּ • קָשְׁבוּ דִיִּיכֶם וְרָחוּ עַל אֲמִירְתוֹ • עֲמִידֵי שָׁמַיִם יִרְפְּפוּ וְיִתְמָדוּ מִגְעָרְתוֹ : וְאִזּוּ פִלֵּג וְחִחֲצָה שְׁעוּלִים הַמְדוּדִים • מַחְצִיתֶם הַשָּׂאִי וְעַלְסֵם לִכְבוּדִים • הֵם הַמִּים הַטְּחוּרִים אֲשֶׁר לְזֶרֶק עֲתִידִים : זֶד יִתְרֵם וְצוּחַ כְּבִדִי לְכַלְמָה עַל מָה • אֲעֵלָה עַל בְּמִתִּי עֵב וְלַעֲמִיתִי אֶדְמָה • וְתִלְחַטְהוּ אִשׁ אֲכָלָת וְנִגְבֶּשׁ הוּא הַהוּמָה : חֲדָשׁ פָּנִי אֶדְמָה בַּעֲצֵי פָרִי וְדִשָּׁאִים • וְגִזֵּר עַל הָעֵץ לְמִינֵהוּ וְלֹא עַל הַדִּשָּׁאִים • וְנִשְׂאוּ בַּעֲצָמָן קָל וְחוּמָר וְיִצְאוּ מִיַּי דִּשָּׁאִים : טָבַע שְׁנֵי מְאֻרֹת בְּדַמּוּת וְדִיוֹקָן הַשָּׁוֶה • וּבִתְבִנָּתִי יִצֵּר כַּפִּים לָמוֹ תִּקֵּן וְשָׁוֶה • וְצֵאת בַּחֲלוֹן אַחֵר לָמוֹ פֶּקֶד וְצוּחַ : יִסֵּר הַסֶּהר וְנִתְמַעַט לְשַׁעֲתוֹ • כִּי הִטִּיחַ בְּלִפְיוֹ וְלֹא בֶן אֲמוּנָת עֵתוֹ • וְנִחְמוּ בְּתַנְחוּמֵי קוּטָן וְלֹא נִתְקַדְּרָה דַּעֲתוֹ : כּוֹפֵר עָלַי קָדָשׁ לִבְנֵי מְקַרִּיבֵין הַמוֹנִי • בְּכָל רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים בְּרַת עֲנִינִי • שְׁעִיר עֲזִים אַחֵר לְחַטָּאת לִי : לְמִדִּים • מֵהֶם פָּרְחֵי שׁוֹשְׁנִים • זְמַנִּים וְקָצִים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים • וְהָיוּ לְאַתּוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים : מַחְזוֹר הַלְבָּנָה אֲתִיוֹת מוֹדִיעוֹת • בִּשְׁשׁ הָרֵאשִׁנּוֹת סְפוּרוֹתֶיהָ יְדוּעוֹת • בְּהוֹסִיפֶךָ שְׁבִיעִית לְחָמָה מְגִיעוֹת : נוֹתְרוֹת שְׁתֵּים • מִשְׁטָה רֵאשְׁנָה • וּמִשְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית אַרְבַּע בְּאַמוּנָה • וְזֵין וְעֵין וְנוֹן פְּשׁוּטָה

voorkomt, temeer daar de uitdrukking דְּמִית דִּיוֹקָנִי in Midrash en bij de Paitanien zeer gewoon is.

7) Vgl. Choellien 60b, waar dit geheele verhaal voorkomt. De maan maakte de opmerking, dat in de geheele Schepping de grootere aan de kleinere zaak gepaard was; twee even groote hemellichamen zouden slechts aanleiding geven tot strijd. Als straf voor haar eerzucht, daar zij natuurlijk de grootste wilde blijven, werd juist zij verminderd. Toen begon zij eene discussie over haren toekomstigen werkkring, totdat zij eindelijk door God werd aangewezen als uitgangspunt van feestbestemmingen; ook toen was zij nog niet tevreden en zeide God: brengt daarom elken Nieuwemaansdag een zoenoffer voor Mij, omdat Ik de maan kleiner heb gemaakt. Dit wordt vastgeknoopt aan het woord 'לה' (Num. 28,15), dat alleen bij den zondoffer-bok van het Nieuwemaansfeest wordt gezegd, terwijl het bij de zondoffers op andere feesten ontbreekt.

8) Gen. 1,14. Zie onze aant. aldaar op het woord מוֹעֲדִים.

zich uitbreidden de uitspansels van Zijn glansvolle woning, moesten zij plotseling een: „het is u thans genoeg” hooren en verstijfden op Zijn woord,¹⁾ „de zuilen des hemels schudden en worden angstig bij Zijn dreigen.”²⁾ Daarna verdeelde en splitste Hij de „met Zijne hand gemeten” [wateren]³⁾; de eene helft hief Hij op en plaatste Hij in de hoogte tot latere eerbewijzing, dat zijn de reine wateren, die eens zullen gesprengd worden. — Toen schreeuwde de rest in opstand: „waarom zou mijne eer tot schande worden!? Laat ook ik boven de wolken-hoogten stijgen en met mijn wederhelft gelijkgesteld worden”; toen verbrandde het een verterend vuur en werd de grommende bedwongen.⁴⁾ — Hij vernieuwde de oppervlakte der aarde door vruchtboomen en gewassen, en gaf voorschrift aan de boomen: „ieder naar zijne soort”, doch niet aan de gewassen; toch maakten zij voor zichzelf eene gevolgtrekking en de gewassen kwamen in afzonderlijke soorten te voorschijn.⁵⁾ Den physieken aard der beide hemellichten maakte Hij [oorspronkelijk] gelijk in gestalte⁶⁾ en vorm; en naar het aanzicht van den door Gods hand gevormde [den mensch] gaf Hij hun gelijk uiterlijk en droeg hun op en gebod hun door hetzelfde venster te voorschijn te treden. De maan echter berispte Hem; dadelijk werd zij kleiner gemaakt, omdat zij aanmatigende woorden tegenover Hem had gesproken en niet begreep haar, in trouw haar toegewezen, tijd [van werkzaamheid]; en Hij troostte haar wel met vertroostings-gronden over hare kleinheid, doch haar geest werd niet tot kalmte er door gebracht; — daarom brengen mijne scharen een zoenoffer voor den Heilige op alle Nieuwemaansfeesten naar mijn wettelijk voorschrift: *één geitebok tot zond-offer voor den Eeuwige*.⁷⁾ Van hen beiden [zon en maan te zamen] leeren de rozenbloesems [Israël] tijden en eindpunten, nieuw en oud, en zij zullen zijn tot teekenen en tot tijdsbepalingen en tot dagen en jaren⁸⁾. Den maancyclus geven de letters aan, hare tellingen worden telkens door de zes eersten [samen te voegen] bekend; voegt gij de zevende [letter] er aan toe, dan stijgt het getal tot dat van den zonnecyclus. Dan zijn van den eersten regel nog twee over en van den tweeden en derden nog vier, niet waar? terwijl de Zajin (ז), de 'Ajin (ע) en de sluit-Noen (ן) voor hen

¹⁾ Zie Chagiega t. a. p.

²⁾ Job 26,11.

³⁾ Vgl. Jes. 40,12.

⁴⁾ De voorstelling is ontleend aan Midrash Konén; vgl. ook Ber. Rab. 2, Jalkoet II,789.

⁵⁾ Choellien 60a, vgl. RASHIE, Gen. 1,12.

⁶⁾ De gewone lezing is: **בְּתֵנָּה**, in kroon, d. w. z. uiterlijken glans(?); OTTENSOSER leest: **בְּתֵנָּה**, van **בְּתֵנָּה** (Jes. 40,) en vertaalt *omtrek*. Machzor Romie geeft de lezing: **בְּרִמָּה**, in gestalte, wat mij het meest eenvoudig

מכריעות לכִלְנָה: סְחִיִּים הַשְּׂרִיץ שֶׁבַע מֵאוֹת מִיָּנִי טְהוּרִים •
 וְכוֹשֵׁר עָפִים לְאִין חֶקֶר וּמִסְפָּרִים • וְעוֹפּוֹת שְׂקָצִים אֲרֻבָּה
 וְעֲשָׂרִים: עֵץ תּוֹצִיא אֲדָמָה חַיָּה וּבְחֵמָה • שֶׁקֶץ וְרִמָּשׁ
 לְהַשְּׂרִיץ* וּלְהַעֲצִימָה • וְרִחֲשָׁה יִבְחוּשִׁין וְכֹלָם לְצוֹרֵךְ הָמָה:
 פּוֹזֵז וּמִכְרֵבֵר לְכַמָּה שָׁנִים קְבוּעוֹת • שָׂאֵל • לָמָּה נִבְרָאוּ
 שְׂטִים וְטוֹיוֹת וְצִדְעוֹת • הִשִּׁיבוּ תַצְטַרֵּךְ לָמוּ לְיוֹם בְּרִיחָה
 לְתַשׁוּעוֹת: צוּי כָּל פּוֹעֵל כְּגֹמֵר וְשִׁכְלָל • גַּעֲשֵׂה אָדָם בְּצִלְמִנוּ
 מִלָּל • גָּבְלוּ וְהַנְשִׁימוּ וְעֹזֵר לוֹ כֹּלָל: קִלְחַ בְּנִצְטוּהָ וְהַטְחוּ לָב
 הוֹתֵל • וְדָנוּ בְּרִין סְנֵהֲדִין כְּגֹבֵר גַּעֲקֵשׁ וּנְפֹתֵל • לָקִים עָלָיו
 עִם עֲקֵשׁ תִּתְפַּתֵּל: רָשָׁם אִזְכְּרוֹת שְׁלֹו שְׁבָעִים וְאַחַד בְּפָרִשָׁה •
 מִבְּרֵאשִׁית וְעַד נּוֹצֵר וּמִשְׁנוֹצֵר וְעַד גְּרִישָׁה • כְּגֹבֵר סְנֵהֲדִין
 בְּעָלִי חֻקִּיהָ וְדִרְישָׁה: שָׁנִים חֲטָאוּ וְנִתְחַיְּבוּ בְּתוֹרָה • וְנִחַשׁ
 עָמָם שְׁלֹא טָעַן בְּשׁוֹרָה • בְּמָקוֹם רַב וְתִלְמִיד הָרַב רָאוּי

* במחזור רומי במקום להשריץ איתא: וְשֶׁרֶץ לְהַעֲצִימָה.

cyclus; de zevende er aan toegevoegd, geeft $21 + 7 = 28$, het aantal jaren van den zonnecyclus. In de tweede rij krijgt men op dezelfde wijze 210 (280) en 2100 (2800). Dan schieten dus de beide laatste letters van iederen regel over, terwijl de letters י (in den 1sten), ע (in den tweeden), en sluit-ן in den derden regel alleen dienen om den maanecyclus tot zonnecyclus te vergrooten.

2) II Sam. 6,15.

3) De zoogenaamde Ben Siera (ed. Amsterdam 5457, pag. 10b) verhaalt, dat David God eens de vraag zou gesteld hebben, waartoe Hij gekken, spinnen en horzels had geschapen? Het antwoord luidde: zij zullen u eens diensten bewijzen, dan zult gij niet meer vragen. Toen hij dan ook op de vlucht voor Shaoel zich in de spelonk verborg (I Sam. 23,14), werd hij door het web van een spin, die daar op Gods bevel zich nestelde, aan het oog zijner vervolgers onttrokken. Bij Achiesh, den koning der Philistijnen, werd hij alleen gered door zich krankzinnig aan te stellen (I Sam. 21,11—16); en bij gelegenheid van Davids overrompeling van Shaoel, waarbij hij diens lans en drinkschaal wegnam (I Sam. 26,8 vv.), redde eene horzel David het leven.

4) Ps. 18,27.

5) De Godsnamen in אֱלֹקִים en van אֱלֹקִים (Gen. 1,27) worden nl. niet medegeteld.

6) Vgl. Ber. Rab. 20.

allen de rekening doen sluiten. ¹⁾ — De visschen, die zwemmen in de zee, deed Hij wemelen in 700 reine soorten, en voor gebruik geoorloofd gevogelte zonder einde of getal, en [onreine] te verafschuwen vogels vierentwintig. — Daarna raadde Hij: „dat de aardbodem voortbrengte wild en vee, onrein en kruipend gedierte te doen wemelen in machtig aantal”, toen bewoog zij [de aarde] zich als het ware zelve van insecten, die toch allen voor eene of andere noodzakelijkheid dienen. [David] die na talrijke bepaalde jaren [bij het brengen der bondsarke in Jerusalem] zou dansen en springen ²⁾, vroeg: „waartoe zijn gekken, spinnen en horzels geschapen?” Hij antwoordde hem: „gij zult ze eens noodig hebben, op den dag, dat gij, om u te redden, zult moeten vluchten.” ³⁾ — Toen Hij nu voleindigd en voltooid had het bevelen van al het geschapene, sprak Hij: „laat Ons een mensch maken naar Ons beeld.” Hij mengde hem dus [uit stof der aarde en water] en gaf hem de ziel en zette hem in zijne „hulp” [de vrouw] de kroon op. Toen hem een gemakkelijk gebod gegeven was, deed zijn misleid hart hem afwijken; en richtte Hij hem door Sanhedrien's besluit als een zinverdraaide en verdwaasde om op hem te vervullen: *met den kromgeestige gedraagt gij u dwaas* ⁴⁾. In die afdeeling teekende Hij 71 Godsnamen op; van Beréshieth, totdat hij geschapen zou worden ⁵⁾ en van dat hij geschapen was tot de verdrijving, — beantwoordende aan [de 71 leden van] het Sanhedrien, de mannen van onderzoek en navorschen. ⁶⁾ Zij beiden hebben gezondigd en worden in de Heilige Leer veroordeeld en de slang met hen, omdat Hij [God] niet de juiste argumenten voor hem aanvoerde, immers: [wanneer tegenover elkander staan] de woorden van den leeraar en die van den leerling, — past het

¹⁾ De gewone maancyclus omvat een tijdperk van 19 jaar, waaronder 7 schrikkeljaren, waarin één maand wordt ingevoegd, ten einde er altijd voor te zorgen, dat het Paaschfeest in de חודש הראבי, d. i. in de lente valt. Daardoor wordt dan het zonnejaar met het maanjaar in overeenstemming gebracht ($19 \times 354 + 210 = 19 \times 365 + 1$). Dit is de zoogen. קצון מחזור. Daarnaast staat nog een cyclus van 21 jaar, d. i. van zeven driejarige perioden, omdat de maan telkens na 21 jaar op haar plaats in verhouding tot de sterren is teruggekeerd, die zij bij hare schepping innam. מחזור גדול של לבנה. De zonnecyclus omvat 28 jaar, en wordt מחזור דרמה genoemd, ook wel, in de latere litteratuur gewoonlijk, מחזור גדול genoemd. Plaatst men nu de letters van het Hebr. alphabeth, met de sluitletters, in drie rijen:

א ב ג ד ה ו ז ח ט
י כ ל מ נ ס ע פ צ
ק ר ש ת ך ם ן ף ץ

dan zijn alle berekeningen te maken. De zes eerste letters van de eerste rij (א-ו) geven tezamen 21, d. i. het aantal jaren van den grooten maan-

לְמוֹרָא: תָּרַע שְׁבִיעִי עָלַי יִצִּיר כִּי נָתַן לְמַהוּמָהּ • וְעַמֵּד בְּגִבּוֹר
 לְהִגָּן בְּהוּמָהּ • וְחָנַן מוֹל פְּנֵי מוֹחֵל וְשִׁכָּה בְּעַם וְחִמָּה: חַיָּן בְּכֵן •
 נָפֶשׁ בּוֹ יוֹשֵׁב מְכוֹן פְּרוּשִׁים • נִחְלוֹ לְעַמּוֹ אֲשֶׁר בָּצְלוֹ הוֹסִים •
 מִשְׁבָּחִים לְשִׁמּוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל הַמַּעֲשִׂים • קְדוּשׁ: הַכֹּל יוֹרֵךְ

אופן ע"ס א"ב משולש

- לך אלים אלפי אלפים • אומרים קדוש
- לך ברקים ברואי בקרים • אומרים ברוך
- לך קהלות בשבתות ובחדשים אומרים קדוש וברוך :
- לך גועים גרודי גבוהים • אומרים קדוש
- לך רובבים דממה רקח • אומרים ברוך
- לך קהלות בשבתות ובחדשים אומרים קדוש וברוך :
- לך הומים הומי המולח • אומרים קדוש
- לך ועודים ועודי ותיקים • אומרים ברוך
- לך קהלות בשבתות ובחדשים אומרים קדוש וברוך :
- לך זועקים זפי זבולים • אומרים קדוש
- לך חלים חילי חשמלים • אומרים ברוך
- לך קהלות בשבתות ובחדשים אומרים קדוש וברוך :
- לך טסים טפסרי טפוחים • אומרים קדוש
- לך יקראון ידורון ידורון • אומרים ברוך
- לך קהלות בשבתות ובחדשים אומרים קדוש וברוך : והחיות

³⁾ Gedoeld wordt op de Kedoessha, heiliging van den naam Gods, door de engelen-koren, die, bij Jesaja 6,3 het „driewerf heilig enz.“, bij Ezechiël 3,12 het: „geloofd zij de naam des Eeuwigen enz.“ aanheffen. Deze beide verzen vormen ook in onze liturgie de Kedoessha.

⁴⁾ De engelen, die als bliksemstralen glanzen en iederen morgen nieuw geschapen worden, vgl. Chagiega 14a. B. R. 78.

⁵⁾ Ps. 68,13.

voor des leeraars woorden ontzag te hebben.¹⁾ De zevende dag zag om naar den [door God] gevormde, daar hij der vertwijfeling ten prooi was, en stond op als een held om hem als eene muur te beschermen en smeekte vóór het aangezicht van den Vergevensgezinde en bracht tot bedaren toorn en gramschap.²⁾ Zoo rustte daarop Hij, die woont in het verblijf in de uitgespreide [hemelen]; Hij gaf hem tot erfdeel aan Zijn volk, dat in Zijne schaduw toevlucht zoekt, die loven Zijn naam, [zeggende:] „want op dien dag rustte Hij van al Zijne werken,” de Heilige!

אֱלֹהִים

Millioenen machtigen U ter eere zeggen: „heilig”³⁾.
De schitterstralen, iedren morgen nieuw geschapen⁴⁾,

hun zeggen is: „geloofd.”

Ter Uwer eer gemeenten op Nieuwmaansfeest-Shabbath
zeggen: „heilig” en „geloofd.”

Heirscharen hoog ter Uwer eere luide — zeggen: „heilig”;
Zacht suizend, zoet gemurmél U ter eere,

hun zeggen is: „geloofd,”

Ter Uwer eer gemeenten op Nieuwmaansfeest-Shabbath
zeggen: „heilig” en „geloofd.”

Dreunend dreigende donders U ter eere, — zeggen: „heilig.”
Voor U verzaam'len zangerscharen zich — en zeggen: „geloofd.”

Ter Uwer eer gemeenten op Nieuwmaansfeest-Shabbath,
zeggen: „heilig” en „geloofd.”

Schreiend de schitt'rende hemelsche boden — zeggen: „heilig.”
Siddrend staan vóór U de groepen Chashmalliem

zeggen: „geloofd.”

Ter Uwer eer gemeenten op Nieuwmaansfeest-Shabbath
zeggen: „heilig” en „geloofd.”

Tot U vliegen vorsten van 't vast firmament, zij zeggen: „heilig.”
Tot U roepen eng'len en fladd'ren en vliegen⁵⁾

en zeggen: „geloofd.”

Ter Uwer eer gemeenten op Nieuwmaansfeest-Shabbath
zeggen: „heilig” en „geloofd.”

¹⁾ Dit zoude de juiste verdediging van de slang zijn geweest. „Eva had Gods woord boven dat van de slang moeten stellen”. Daar de slang zelve dit argument niet aanvoerde, werd het in dit geval, waar men met een verleider te doen had, ook door den Rechter niet in aanmerking genomen (Sanhedrien 29a).

²⁾ Pirké R. Eli'ezer, 19.

זולת ע"ס א"ב ובסוף חתום מאיר בר יצחק חזק בתורה ובמעשים טובים. *)

אֲמוֹנֶתְךָ אֲמַתִּי רַבָּה בְּסוּד קְרוֹשִׁים | מִתְקַדֵּשׁ • בְּחֻצִּיִּךְ צִיּוֹן
יֵשַׁע בְּעַמּוּד הַשָּׁחַר הַמִּתְחַדֵּשׁ • גְּאוּלִּים יֹאמִירוּךְ מִדִּי
שַׁבָּת וְחֻדֶּשׁ • עֲדוּתֶיךָ נֶאֱמָנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נִאֻוָּה קוֹדֶשׁ: דֶּרֶךְ
פְּרִי תֹאֵר יֵת בְּנֵר לְמֵאֹר • הַלֹּחַד הַשְׁמָשׁוֹת הַמְנֹרוֹת כָּבוּ
גְּבוּל | לְתֹאֵר • וְסֻמּוֹךְ לְבֹקֶר אֶעֱרוֹךְ וְאַצְפֶּה לָּךְ נֹאֵר • כִּי
עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאָה אֹר: זֹהֵר מְקוֹם בְּבוּרְךָ יִרְאָה
לְבַחֲרֶיךָ כִּפְעָלָם • חֲלוֹנוֹת מְקַטִּינוֹת וּמְרַחֲבוֹת כְּזֹה וְכֹזֶה
לְעָלָם • טַעַם חוּזֶךְ יֵאֱמָן צֵר וְאֹר לְהַתְעָלָם • כִּי יִי יִהְיֶה לָּךְ
לְאֹר עוֹלָם: יוֹף מְכַלֵּל דְּבִירְךָ יֵשֵׁב יֶסֶד שְׁתִּיּוֹת • כֶּסֶם וְשֵׁם
הַשָּׁלֵם | מִהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁתִי אוֹתִיּוֹת • לְעִבְרֶיךָ שֵׁם חֲדָשׁ בְּחֻדָּשִׁים
וְחֲדָשָׁה אוֹתִיּוֹת • רָנוּ שָׁמַיִם כִּי עָשָׂה יְיָ הֲרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת:
מִרָאשׁ אֲמָנָה וּלְפָנִים גְּלוּיּוֹת מְשֻׁכִּים בְּהִשְׁחָל • נִקְבָּה תְּסוּבָב
גְּבֵר פֶּרֶק שִׁיר נִחַל • סוּד נְהוּג עֲלֻמוֹת בְּעֲלָמוֹת תּוֹפְפוֹת אַחֵר
חֵיל • עִיר עֲזֻלָּנוּ יִשׁוּעָה יִשִּׁית חוֹמוֹת וְחַל: פֶּה פְּקִידָה בְּחֻגִם
הַעִירָה בְּרִית יִשְׁגִּינוּ • צִמָּח צִדִּיק קָרֵב שָׁנִים תִּחְדָּשׁ | שְׁגִינוּ •
תִּהְיוּךְ מִזְרָא כְּמֶלֶךְ וְאֵרִים גְּטִיל שְׁגִינוּ • אֲזִי יִמְלֹא רִנָּה וּשְׁחֹק

1) ואֲמִירָךְ, vgl. Deut. 26,17. 2) Ps. 93,5.

3) Jeremia 11,16. 4) Ps. 36,10. 5) I Kon. 6,4.

6) De uitdrukking is ontleend aan Jes. 6,30, het denkbeeld aan Jes. 60,19, waaruit de tweede plaats is genomen.

7) Ex. 17,16 staat כִּי יֵד עַל כֶּסֶם יִי, het woord כֶּסֶם dus „gebrekkig” geschreven, zonder ם, en de Godnaam slechts uit de twee eerste letters bestaande. Hieruit leiden onze Wijzen af, dat zolang de eindstrijd met 'Amalek door Israël niet is volstreken, Gods naam noch zijn troon weer volkomen zullen zijn. De bedoeling van onze strophe is dus: maak een einde aan 'Amalek's macht.

8) Jes. 62,2.

9) Jes. 66,22.

10) Jes. 44,22.

11) Amana is de noordelijkste bergtop in Palaestina. „Van Amana binnenwaarts” duidt geheel Palaestina aan. Vgl. Challa 4,8; Gittien 7b en 8a.

12) Jer. 31,22. 13) Jes. 26,1.

14) אֵרִיס is een werkmans, die van den landheer land in pacht neemt onder voorwaarde, dat de opbrengst in zekere verhouding zal verdeeld worden.

וּלֵת.

Uwe trouw is waarachtig en groot, Gij, die in de vergadering der heiligen als heilig wordt geprezen; telkens als Gij het teeken des heils [aan den hemel] plaatst bij het vernieuwen van het morgenrood, zullen de [uit Egypte] verlost en U huldigen¹⁾ telkens op iederen Shabbath en nieuwemaansdag en zeggen: „Uwe getuigenissen zijn ten zeerste betrouwbaar, Uw huis betaamt heiligheid”.²⁾ Het is gewoonte „de schoone vrucht”³⁾ [van den olijfboom, d. i. de olie] te gebruiken als brandstof ter verlichting, bij het naderen der ochtendstemering echter gaan de lampen uit, daar hun gebied ten einde is; en kort vóór den morgen orden ik mijne bede en zie hopen op naar U, Eerbiedwekkende, — *Want bij U is de bron des levens, in Uw licht zullen wij het licht aanschouwen.*⁴⁾ Moge de glans van het verblijf Uwer heerlijkheid [Tsion] Uwen uitverkorenen getoond worden naar hunne verdienste; vensters, [naar binnen] kleiner, en [naar buiten] grooter wordend,⁵⁾ mogen in pracht zich verheffen als bij den eersten en tweeden [tempel]; de voorspelling van Uwen ziener moge bewaarheid worden: „dat maan en zon zich verbergen,⁶⁾ want de Eeuwige zal u zijn tot eeuwige licht.” — De kroon der schoonheid, Uwen tempel, vestig hem, leg vast zijne grondslagen; maak weer volkomen den troon en Uwen heiligen Naam, bedien U niet meer van slechts twee letters;⁷⁾ verschaf Uwen dienaren een nieuwen naam,⁸⁾ gelijk er een nieuwe hemel en nieuwe aarde zal komen;⁹⁾ „Jubelt hemelen, want de Eeuwige verricht het; juicht, gij diepten der aarde!”¹⁰⁾ Wanneer Gij [naar het gebied] van den top van Amana af binnenwaarts¹¹⁾ de ballingen uit hun gevangenschap bijeen trekt, doe hen dan hun zangstuk erven, terwijl vrouwen de mannen omringen;¹²⁾ als het geheim van hun leiding in hunne jeugd, toen maagden den tamboerijn sloegen [bij den uittocht uit Egypte, aan de Schelfzee] ná [den val van] het leger; *de stad is dan ons tot kracht, tot hulp doet Hij strekken muren en tusschenmuur.*¹³⁾ Het woord der bedenking in Chanes [Egypte] heeft opgewekt het verbond met onze dooden [de aartsvaders]; Gij, rechtvaardige spruit! vernieuw in nabijzijnden tijd onze jaren; dan gaat Gij gevreesd als koning daar heen, en ik [Israël] als Uw pachter¹⁴⁾ en te zamen verlustigen wij ons; *dan wordt vol van gejuich en lachen*

*) De schrijver is R. MEIER BEN IZAK, met den bijnaam *Sheliach Tsibboor* (שליח ציבור, Voorlezer), die herhaaldelijk door RASHIE geciteerd wordt, soms als reeds overleden (נפטר). Hij leefde te Mainz en te Worms omstreeks 4820 (1060) en R. JITSCHAK HALLÉVIE uit Worms, RASHIE's leeraar, roemt zijne dichtstukken en voordracht. Zijn zoon R. JITSCHAK was te Worms een der slachtoffers van den eersten kruistocht (4856, 1096). Van hem is o. m. het beroemde אקידות, dat op het Wekenfeest bij het begin der Thoralezing wordt voorgedragen. LANDSHÜT pag. 162—167 noemt als beslist van dezen dichter uit de verschillende ritus 21 stukken.

עה זולת לשבת וראש חדש

פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ : בְּרִבְעֵצַת פּוֹד וּסְפִיר חֶלֶק חֹזֵק עֲזָרְתִּי • בְּרוּשׁ
הַתְּדָהָר וְתֹאשׁוּר רְהִיטִי בְּרוּתִי חֲזָרְתִּי • וְכִמְעַן שִׁיר מְטִיבִים
בָּאֵז בִּיָּם גִּזְרְתִּי • הַחֹזֵק מִגֵּן וְצִנָּה וְקוֹמָה בְּעֲזָרְתִּי : עֲזֹרָת

יוצר לשבת בראשית.

ע"ס א"ב מרובע וחתום בו שלמה הקטן.

אֵל נִשְׂא • אֶרְגֵּן בְּהַתְעַלְסָה • אוֹמֵץ עֲשֵׂה • אֲגִיד בְּכִנְסָה :
בְּסוֹד בָּרָה • בִּיזְשָׁר אֶתְחַבֶּרָה • בְּרֹאשִׁית בָּרָא • בָּאֵר
וּלְדָבָרָה : שִׁיתוֹ לֵב לַעֲבוֹד • מֶלֶךְ הַכְּבוֹד • קְרוּשׁ : גְּדוֹל
פָּלָל • גְּבוּרוֹתָיו גְּמִלָּל • גִּיה וְלִיל • גְּדָלוֹ נְסִלָּל : דְּרוּשׁ
בִּיצֹר • דִּי מַעֲצֹר • דֵּל יִנְצֹר • דַּעָה מֵהַתְקַצֵּר : הָאֵל בְּחִשְׁבוֹ
הָעוֹלָם לִישְׁבוֹ • הַתִּיעֵץ בְּמַחְשְׁבוֹ • הַמְשַׁחֲקֵת בְּמוֹשָׁבוֹ :
וּרְצוֹנָה נִשְׁוּה • וְהַסְבִּימָה בְּמַחְשְׁבָה • וּלְבִרְאֵת הַשִּׁיבָה • וְרוּחוֹ
נִשְׁבָּה : זָמְמוֹ הִרְהֵר • זָרוּ מֵהֵר • זָמֵן מְזוּהָר • זְבוּלִי טוֹהֵר :
חֵלֶד הָאֵרִיק • חוֹר הַזֵּרִיק • חֵץ הַמְּרִיק • חֶלֶף מַעְרִיק : טָלוּל
הַקְרִישׁ • טִיעָתוֹ הַשְׁרִישׁ • טְמוּנִים לְהַגְרִישׁ • טָרוֹר וּלְהַפְרִישׁ :
יָצַר פּוֹצְחִים • יַחוּדוֹ מְנַצְחִים • יָמֵן קְרוּחִים • יֶסֶר נִדְחִים : כִּנֵּם

antwoorde de Thora, dat dit noodzakelijk was, daar om te heerschen er iets moet zijn, dat beheerscht wordt; en om gehuldigd te worden er een volk moet zijn, dat hulde brengt. Dit woord vond behagen in de oogen Gods.

¹⁰⁾ De hemel is uit licht geschapen; zie t. a. p.

¹¹⁾ אֵרֶץ, w. w. van אֶרֶץ, Arameesche vorm van het Hebr. אֶרֶץ.

¹²⁾ Pirké R. Eli'ezer t. a. p. De aarde is geschapen uit de sneeuw onder den goddelijken troon, vgl. Job 37,6.

¹³⁾ מַעְרִיק, die ontvlucht de vervulling zijner plichten.

¹⁴⁾ Door het bijeen drijven van het water kreeg het uitspanseel eerst zijne vastheid.

¹⁵⁾ Pirké R. Eli'ezer 4. Op den 2den dag werden geschapen: het uitspanseel, de engelen en de hellegloed.

*onze mond en onze tong!"*¹⁾ Door het te plaveien met Poech en Saffier²⁾ maak hecht en sterk mijn voorhof; den cypres en cedar, populieren zijn de latten bij mijn terugkeer; en men stelt schoon een heerlijken zang in, als destijds toen ik de zee gekleefd zag! *Neem ter hand schuld en schutpantser, en sta op om mij te helpen!*³⁾

יוצר לשבת בראשית.

Den hoogverheven God wil ik jubelend bezingen; de machtige daden, door Hem verricht, wil ik verhalen vóór de gemeente! Met de bijeenkomst van het vlekkelooze [Israël]⁴⁾ wil ik mij verbinden in een waardige daad, het „In den beginne schiep” te verklaren en te bespreken! Neemt het u dan ter harte te dienen den Koning der heerlijkheid, den Heilige! — Van Hem, die groot is in denkbeelden, willen wij de machtige daden verkondigen, bij dagschittering⁵⁾ en nacht Zijne grootheid prijzen.⁶⁾ Bij het uiteen zetten van hetgeen Hij geschapen heeft, — zoo groot mogelijke terughouding aanbevolen!⁷⁾ men bewake de deur zijner lippen,⁸⁾ daar de kennis te kort schiet! Toen God het plan opvatte de wereld te vestigen, pleegde Hij met Zijn raadgever overleg, die zich toen reeds verlustigde in Zijn verblijf,⁹⁾ en hare meening kwam Hem raadzaam voor; toen stemde zij met het denkbeeld in en antwoordde, dat [de wereld] nu geschapen kon worden; en Zijn geest blies [over de wateren]. Wat Hij Zich voorgenomen en overdacht had, zette Hij spoedig in daden om en bereidde uit lichtglans het verblijf der reinheid [den hemel].¹⁰⁾ Den aardbol maakte Hij¹¹⁾ van de witte sneeuw, die Hij neerwierp;¹²⁾ pijlen scherpte Hij als loon voor den afvallige.¹³⁾ Het hemelgewelf deed Hij stollen en vestigde Zijne tent; verdreef de verborgen wateren en zonderde ze naar ééne plaats af.¹⁴⁾ Tevens schiep Hij [de engelen], die met luider stemme Zijne eenheid verkondigen, doch bereidde ook vuurgloed, om verstootenen te tuchtigen.¹⁵⁾ Hij bracht in Zijn

¹⁾ Ps. 126,2.

²⁾ Jes. 54,11.

³⁾ Ps. 35,2.

⁴⁾ Vgl. RASHIE Hoogl. 6,5 e. a. p.

⁵⁾ גיה חשכי, een zelfstandig naamw. gemaakt uit den הפעיל-vorm: גיה חשכי (Ps. 18,29), schittering, dag.

⁶⁾ נסלל, loven, vgl. RASHIE Ps. 68,5, Job 28,16.

⁷⁾ Chagiega, 116; Maim. יסודי התורה 4,10.

⁸⁾ דל = דל, denr; vgl. Ps. 141,3, RASHIE en IBN 'EZRA.

⁹⁾ De Thora, die lang vóór de wereldschepping bestond; vgl. Spr. 8,22-31. Vgl. Jalkoet t. p. en Ber. Rab. 1, vooral Perakiem v. R. Eli'ezer 3. Op Gods vraag namelijk, of Hij tot schepping der wereld zoude overgaan,

בְּאֵדָוֹ • בְּכִירֵי מְדוּרָו • בְּחִוִּידֵם נִגְדו • כְּבָשֶׁם בְּפֶחָדוֹ : לְרֹאשֵׁי
הַנֶּשֶׁי • לַח הַרְשֵׁיא • לְהַרְבוֹת וּלְהַפְשִׁיא • לְמִזְרִיעַ וּלְמִדְשֵׁיא :
מַעֲשִׂים זְמַנָּם • מְאֻמָּר יִמָּנָם • מְאֻרֹת וְהִמָּנָם • מְרוּחוֹ מָנָם :
נִעְלָץ צוּעֵד • נֶאֱמָן עֵד • נוֹטְרִים • מוֹעֵד • נִתְקָפִים • מִחְמָעֵד :
סֶלֶק מִחְבּוּאִים • שְׁחִים וְדָאִים • סָמֵן לְנִבְרָאִים • טוֹר מִטְמֵאִים :
עֲרוּךְ בָּחַר • עֵינָיו בְּשֹׁחַר • עֵתִיד לְסָחַר • עֲמוּסִי מִשְׁחָר : פּוֹעֵל
בְּחֻכְמָה • פֶּקֶד אֲדָמָה • פְּלוֹט בִּיחּוּמָה • פְּרָאִים וּבְהֻמָּה : צִאֲלִים
יִסְכּוּהוּ • צָפָה לְעֲרֻכָּהוּ • צָדוֹ לְנִפְסָהוּ • צְנוּעִים לְבוֹסָהוּ : קְדוּשׁ
מֵאֲרֻצוֹ • קֶצֶע קְרוּצוֹ • קוֹמִיּוֹת הַפְּרִיצוֹ • קִשְׁטוֹ מִמְעֲרִיצוֹ :
רַק בְּשִׁשְׁתָּה • רוּחוֹ נִפְתַּח • רִשְׁתָּה שִׁשְׁתָּה • רִדְתָּ לְתַחַת : שְׁלֵם
פָּעֵלוֹ • שִׁבְתָּ בִּזְבוּלוֹ • שְׁבִיעִי עָלוֹ • שְׁמֹר מִחֲלָלוֹ : תְּנוּי
שִׁפָּר • תְּמֹר שִׁפָּר • תֵּת בּוֹפָר • תָּאֵב עוֹפָר : שְׁמָרוֹ לְהִנְחִילוֹ •
לְעַם נְחִילוֹ • מִן בְּהַשְׁחִילוֹ • הַשְׁמִיעוּ הַתְּחִילוֹ : הִתְעַנֵּג לְהַתְנַאֲוֹת •
קָלוֹט יִצִּיאֹת • טוֹעֵן מִשְׁאֹת • נוֹחַ מִלְּאֹת : שִׁיתוֹ לֵב
לְעֵבֹד • מֶלֶךְ הַכְּבוֹד • קְדוּשׁ : הַכֵּל יוֹדוּךְ

6) De diepten der zee, zie aant. 1.

7) Job 41,10.

8) מִשְׁחָר, Ps. 110,3. Wat de zaak betreft, vgl. RASHIE Gen. 1,21.

9) Job 40,22.

10) Naar Midrash is Adam uit aarde van Palaestina gevormd (P. R. E. 12).

11) מִמְעֲרָו, met de ziel, het goddelijk element, waaraan de mensch zijne meerderheid boven alle schepselen dankt.

12) Een liefkozende benaming voor God. Pirké R. Eli'ezer 18, einde, wordt gezegd, dat hem, die den Shabbath in acht neemt, al zijne zonden vergeven worden, terwijl in 't begin van kap. 19 voorkomt, dat de Shabbath bij God als voorspraak voor Adam optrad.

13) יִצִּיאֹת, het eerste woord van het Mishna-tractaat Shabbath, waarin de op Shabbath verboden werkzaamheden worden besproken, is hier als voorbeeld van alle zoodanige verrichtingen genomen. De term beteekent: het vervoeren van zaken uit particulier gebied (of wat daarmee geheel of ten deele wordt gelijk gesteld) naar den openbaren weg, of omgekeerd.

verzamelplaats bijeen de machtige waterstroomen, door Hem gemeten; doch toen zij moedwillig tegen Hem handelden, bedwong Hij ze door Zijne vrees.¹⁾ — De overoude aarde²⁾ deed Hij in groen gewas ontspruiten om zich te vermeerderen en te vernieuwvuldigen, om zaad te geven en gewas voort te brengen. De Scheppingen, die Hij voortbracht, — door een woord slechts riep Hij ze te voorschijn; de lichten en hunne trawanten³⁾ door Zijnen adem stelde Hij ze aan. [De zon], die vol vreugde daarhenen schrijdt,⁴⁾ [de maan] die vertrouwbare getuige,⁵⁾ nemen den bepaalden tijd in acht, sterk genoeg om niet te wankelen. Daarna bracht Hij te voorschijn uit de opgeborgten wateren⁶⁾ de zwemmenden [visschen] en de vliegende[n] [vogels]. Hij gaf hun teekenen voor de later geschapenen, om zich van de onreinen te onthouden. Om als maaltijd aan te richten koos Hij den Liwjathan uit, wiens oogen schitteren als de morgen;⁷⁾ daaraan zullen eens aanzitten zij, die van den moederschoot⁸⁾ af beladen zijn [Israël]. Hij, die wrocht met wijsheid, beval de aarde door hare verhitting te doen geboren worden wild en vee. Den Behémoth, dien Lotus-halmen beschutten,⁹⁾ koos Hij uit om te bereiden; Hij maakte jacht op hem om hem te slachten, om er de ingetogenen [braven] deel aan te geven. De Heilige sneed den door Hem gevormden mensch uit Zijn land;¹⁰⁾ Hij richtte hem op, zoodat hij rechtop loopt, en versierde hem met wat Hem gevreesd maakt.¹¹⁾ Doch toen hij slecht handelde, werd zijn geest verminderd; — het net van het graf [werd zijn deel], af te dalen in de diepte. — Toen Hij Zijn werk had voleindigd, rustte Hij in Zijn verblijf; den zevenden dag verhief Hij, om hem in acht te nemen en niet te ontwijden. — Schoone woorden spreekt hij [de Shabbath] voor den heerlijk schoone [den mensch]; losgeld voor hem te geven verlangde de slanke Gazelle.¹²⁾ Hij bewaarde hem om hem ten deel te geven aan het volk, dat Zijn leiding volgt; toen Hij het manna te voorschijn bracht, verkondigde Hij het voor het eerst. Om u daarop te verlustigen, en u te versieren, u te onthouden van „vervoeren,”¹³⁾ dat hij, die lasten draagt, ruste en niet vermoeid zij. Neemt u dus ter harte te dienen den Koning der heerlijkheid, den Heilige!

¹⁾ T. a. p. 5. Op den derden dag beval God de wateren op aarde zich naar ééne plaats te verzamelen; dit geschiedde, doch het water werd oproerig en dreigde de aarde te overstroomen, totdat Gods toorn tegen de wateren ontbrandde en Hij ze bedwong en bepaalde grenzen en hoeveelheid voorschreef.

²⁾ ארץ is een naam voor de aarde; vgl. Ps. 88,13; Wajjikra Rabba, 29.

³⁾ De twee lichten, zon en maan, en de hen omringende menigte, de sterren.

⁴⁾ Vgl. Ps. 19,6: hij [de zon] verheugt zich... om zijn baan te doorloopen.

⁵⁾ Vgl. Ps. 89,38: als de maan... een betrouwbaar getuige aan den hemel.

אופן שם המחבר בנימן חתום באות שניה מהתחלת החרוזים.

לְבַעַל הַתְּפָאֲרֶת • מִתֵּקֵן רוֹם בּוֹרֶת • מַעֲצִימִים אֲדָרֶת •
 מִלֵּאכֵי הַשָּׁרֶת • נוֹחִים לוֹ לְתַשְׁחוּרֶת • בְּהִלָּכָה וּמִסּוּרֶת •
 וְאֲנִי שְׁחַרְחוּרֶת • תִּהְיֶה בְּפִי סוּדֶרֶת : לְנִקְרָא רֵאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן •
 מֶלֶךְ אֲדִירִירוֹן • מְבִיעִים סֵלֶךְ וְרוֹן • בְּיוֹשֶׁר וּכְשָׁרוֹן • וְאַתֶּם •
 מִטְטְרוֹן • פֶּסְקוֹן אֶטְמוֹן וְסִגְרוֹן • וְאֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן • מִשְׁתַּחֲוֶה
 פְּנֵי אֲרוֹן : לֵיהּ חוֹצֵב לְהִבֶּה • נֶעֱרֵץ בְּסוּר קְדוּשִׁים רַבָּה •
 וְעִירִי מְרַבָּה • וְקִדְיָשִׁי שְׁלֵהֲבָה • מִתְנַפְּרִים לְהַקְשִׁיבָה • קִדְשָׁה
 בְּאַחַת חֲטִיבָה • וְאֲנִי חוֹלֵת אֶהְבֶּה • בְּקִשָּׁה כְּשִׁי עֶרְבָה :
 לְמַפְלִיא פְּלֹאוֹת • אֲרוֹן כָּל הַנִּפְלְאוֹת • כְּתִים וְחִלּוֹת • בְּחֶרְרִי
 הִיכְלוֹת • רוֹעֵשִׁים בְּקוֹלוֹת • נוֹעֲדִים בְּמַקְהֵלוֹת • וְאֲנִי חוֹמָה
 וְשָׂדֵי בְּמַגְדְּלוֹת • תִּשְׁבַּחוֹת וְתִהְיוּ : לְנֶאֱמָן בְּכִרִיתוֹ • וְקִים
 בְּשִׁבּוּעָתוֹ • חֲשָׁמְלִי יְשׁוּרוֹתוֹ • מִתְבַּהֲלִים • מִשְׁאֵתוֹ • מִתְנַטְּלִים •
 מֵאִמָּתוֹ • מְגִידִים אֱלֹהוֹתוֹ • וְאֲנִי לְדוּדִי וְעָלִי תִשׁוּקָתוֹ • בְּרוּךְ
 שֵׁם בָּבוֹד מַלְכוּתוֹ : וְהַחַיּוֹת

זולת ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה הקטן יגדל בתורה חזק ואמין.

אַחֲשָׁבָה לְדַעַת עֲמַל וְדַבְרִים יִגְעִים • לָמָּה בְּאִבִּי נִצַּח אָנוּשׁ
 מִמְּרוֹגְעִים • בְּרִית בָּאִים יְסוּרִים וְנִגְעִים נִגְעִים •
 וְרִשׁוֹת רוֹפְאִים נִתְּנָה לְפִגְעִים פּוֹגְעִים : גָּזוּ וְגַם גָּזוּ מִכְשָׁלִי
 הַסְּמָנִים • סָרוּ אֶף חָסְרוּ סוּרְחוֹ הָאֲמָנִים • דְּרָכִי כְּנִסְתָּרָה
 אֲרֹד אֶצֶל מְמָנִים • מַחֲזֶרֶת שׁוֹאֵלֶת מִצָּא תְּשׁוּבַת מוֹנִים :
 הַשְּׂאֲנָנִים בָּטַח וּבְעֵמֶל אָנוּשׁ אֵינִימוֹ • וְעַם אָדָם לֹא יִגְעוּ

7) Hoogl. 2,5.

8) Hoogl. 8,10. Vgl. Midr. Rabba t. p. Israël zegt tot God: *ik ben een muur en doe, gelijk een muur de stad, de goede daden stand houden, en mijne borsten als torens*, groepen van braven zullen wij in de wereld doen ontstaan.

9) Hoogl. 7,11.

.אבֿי

Den Heer der heerlijkheid, die de hooge hemelen met één spanne omvat, kennen de dienstdoende engelen machtigen roem toe, met liefde Hem zoekend ¹⁾ naar voorschrift en overlevering; — en ik — Israël, — door lijden zwart geworden ²⁾, orden slechts met mijn mond nog lof. — Voor Hem, die genoemd wordt Eerste en Laatste, den Koning Alvermogend, doen zij uitstroomen jubeltoon en juichen met rechtvaardigheid en braafheid; met hen is Metathron, ³⁾ Phiskon, Itmon en Sigron ⁴⁾; doch ik, de lelie van Sharon ⁵⁾, ik werp voor de arke mij neder. — Voor God, die vlammen splijt, die gevreesd wordt in de machtige vergadering van heiligen, toonen de om Zijn troonwagen geschaarden en heilige, vlammeende vuurwezens hun kracht om te uiten een heiliging, een éénigen lof ⁶⁾; — doch ik, die ziek ben van liefde ⁷⁾ — mijn smeeiken is aangenaam als een geschenk! Voor Hem, die wonderen verricht, den Heer der wonderdaden, donderen scharen en legers in de kameren der hemelpaleizen met krachtige geluiden, in groepen verenigd; — doch ik — de muur, wier borsten als torens zijn, ⁸⁾ put mij uit in prijslied en lof. Voor de verhevenheid van Hem, die getrouw is aan Zijn verbond en bestendig vasthoudt aan Zijn eed, verschrikken de Chashmalliem, die Hem dienen; zij verheffen zich uit vrees voor Hem en verkondigen Zijn Goddelijkheid; — doch ik, die Mijnen Vriend behoor, Wiens verlangen op mij gericht is ⁹⁾, zeg: „Geloofd zij de naam Zijner koninklijke heerlijkheid!”

.ולל

Voortdurend peins ik, om te begrijpen de ellende en de moeilijke levensomstandigheden; waarom toch mijne smart eeuwig duurt, pijnlijk zonder verademing? Wel komen die tuchtigingen en kwellen mij die plagen naar het Goddelijk verbond, doch den geneesheeren is immers verlot gegeven tegen de rampen op te komen! Heengegaan, ja spoorloos verdwenen zijn zij, die genezende specerijen konden bereiden; geweken zijn zij, zij schieten te kort en zijn in hun kennis beschaamd, de geneeskundigen; — toen nu mijn weg duister werd, wilde ik gaan bij de daarvoor aangewezenen, rondgaande om te vragen en te vinden een antwoord voor de verdrukken, — Die daar veilig zijn en rustig en niet deelen de ellende van den sterveling; wier krachten niet ge-

¹⁾ Ontleend aan Aboth 3,12, — beteekent de uitdrukking hier: gemakkelijk [te bewegen] Hem te zoeken.

²⁾ Hoogl. 1,6.

³⁾ Sanhedrien 38a.

⁴⁾ Ibid. 44a.

⁵⁾ Hoogl. 2,1.

⁶⁾ Vgl. Chagiea 3a.

אוֹנָמוּ · וּבְרִיאִים כְּמִרְיָאִים יֵצֵא מִחֶלֶב עֵינֵימוּ · יִכְּעוּ יִדְבְּרוּ
רַע וְיִמָּר עֵינֵימוּ : זֹאת הָעֵזָה וּמִצָּחָה לֹא בִישָׁן · לָהּ לָרַעַת
רַק הָדֵת לִשָּׁן · חֲתוּל סֵם הַיּוֹשֵׁם וְנִגְעַת יִרְשָׁן · זֶה כְּמֵה שְׁנַיִם
יִשָּׁן וְנוֹשָׁן : טְעוּתִי אֲחִירֵיהֶם תִּתֶּם לֹא פּוֹסְקָת · כְּפָחֶם לְגַחְלִים
וְעֵצִים לֹא־שׁ נִפְסָקָת · יִרְעוּתֶיךָ שְׂכָנִי בְּשִׁכּוּנָה לֹא נִזְוָקָת ·
וּסְפָרִי רְפוּאָתְךָ מֵהַ תִּיגְעִי עוֹסְקָת : כְּלָלִי יִפְיֶךָ בְּמִכְרָה לֹא
שׁוֹלֶטָת · בְּיוֹחַן אִם תִּבְקָשִׁי הַשְׁלֹחַ מוֹחֲלָטָת · לִפְתַּל בְּלִי אֶף
כִּי קִלְטָת · קְרִבְתֶּךָ לִי טוֹב חוֹלָטָת פּוֹלֶטָת : מֵהַ לִּי וְלָכֶם ·
מִחֵן הַדָּגֶל · אֶף הַטְנוּפֶת פִּגְלָל וְלֹא הַתְגַּלְגַּל · גָּעִים וְטוֹב מֵהַ
מָתוֹק מִתְרַגֵּל · מִצּוֹי לְרִצּוֹי אֵב לִבְן יִפְרִגֵּל : סְפִירַת הַחֲשׁבוֹנוֹת
אֶף לִפִּי כָלְתָה · וְאִרוּכַת בֵּת עָמִי לֹא עָלְתָה · עֲנִין חֵבֶה לֹו
מִצָּכֶת גָּלְתָה · תִּאֲוֹת נֶפֶשׁ חֲבֵת דּוֹד חָלְתָה : פִּתְגָם זֶה תִּרְדִּי
בְּלִבִּי הַמֵּצֵעַ · הַמְּבֹרַח אֲשֶׁר הִבִּיתִי רַב הַמְרַצֵּעַ · צוֹר מְדוּת
שׁוֹנוֹת טָרֶם הַקָּצִיעַ · בּוֹן מְטִלִית מִקָּצִיעַ וְאַסְפָּלְגִית הַצִּיעַ :
קֶשֶׁר קָמִיעַ מוֹמָחָה וּלְחִישׁוֹת מַעֲלוֹת · דְּבָרוֹ בְּרוֹק וּמִהִימָן
כְּמֵה מַעֲלוֹת · רֹפֵא אֶמֶן לֹו נִתְכַּנּוּ עֲלִילוֹת · אֲשֶׁר בִּידוֹ נִרְתַּק
רַב תַּעֲלוֹת : שְׁקָצְתִי חַיִּי מִשְׁבֶּשֶׁת מְרֹוב בּוֹשֶׁת · טְעוּנָה
כְּלָמוֹת וְרוֹק מִנִּי דִבְשֶׁת · תְּבוּעַת אִשִּׁית עַד יְבוֹשֶׁת תַּחְבּוֹשֶׁת ·
אַחֵר הַמְּכָה צִדְקָה לְךָ תִּלְבּוֹשֶׁת : שְׁפוּט לְטָרוֹף מִרָף עֵינָיו

doch scherpt niettemin hare tong. Daar hij echter voor zijne lezing geene handschriften noch andere bronnen opgeeft, acht ik mij niet gerechtigd zijne conjectuur te volgen.

2) Komt tot ons en verlaat uwe Thora, waarin gij toch geen verademing van uwe rampen vindt!

3) באותה האשה אשר מכה בה = במכה לא שולטת.

4) Vgl. Kozari I,4.

5) Chabakkoek 2,3.

6) מְדוּת, eig. maten, v. d. het iemand toegemeten lot; הקציע, eig. afsnijden, v. d. toewijzen.

7) Het denkbeeld is in beelden gekleed, die allen aan de geneeskunde zijn ontleend. Het is de echt aggadische gedachte: הקב"ה מקדים רפואה למכה: dat God het geneesmiddel reeds verzorgt, voordat Hij de wonde toebrengt.

troffen worden bij het lijden des menschen; die als mestvee dik zijn, zoodat hun blik verduisterd is van vet, — doch zij doen opwellen en spreken kwade woorden, wier inhoud bitter is. „Deze daar [Israël] is aanmatigend, haar voorhoofd kent geene schaamte; zij heeft immers geest genoeg om te weten, dat zij slechts hare wet [voor de onze] moet verwisselen.”¹⁾ „Kan een pleister van zalven worden opgelegd, waardoor de wonde geheeld kan worden, die reeds jaren lang, overoud is geworden?”²⁾ Mij te verleiden hen te volgen, houdt hunne begeerte niet op, als houtskool voor den kolengloed, als brandhout voor een vlamvend vuur: „Sla toch uwe tenten op in gevaarlooze nabuurschap en wat vermoeit gij u toch, u bezighoudend met de boeken *uwer* genezing!”³⁾ Tooi u met uwe schoonheid, door [u te vereenigen met] haar, over wie geen plaag eenige macht heeft³⁾; zoekt gij een bewijs [voor de waarheid van onze leer]? de absolute veiligheid, [waarin wij leven, terwijl gij vertrapt en vertreden wordt!”]⁴⁾ Ofschoon als een vlam [dit woord] mijn hart verteert, — toch blijft het beslist spreken; „*Uwe* nabijheid, o God! is mij goed!” — en stoot de woorden uit: „Wat heb ik met u mijn leger op te slaan; verwerp gij uwe verachtelijkheid en houd ons die niet voor! Liefelijk en schoon is het, ja zoet, zich te laten vertrappen, te laten verdrukken, zoo uit liefde de Vader Zijnen zoon slechts tuchtigt!” — Heeft mijn mond ook al opgehouden de berekeningen [voor de verlossing] te tellen en is nog altijd de genezing voor de dochter mijns volks niet gekomen, — het woord: „wacht op hem”⁵⁾ blijft een duidelijk in de openbaring aangewezen gedenkteken; mijn zielsverlangen, de liefde tot mijn Vriend is dan ook niet verzwakt. Dit woord overdacht ik in mijn hart om een oplossing te vinden voor de vele slagen, die ik moest dulden van den machtigen geesl: de Almachtige heeft, vóórdat Hij de verschillende lotgevallen toedeelde,⁶⁾ den met hoeken gesneden zwachtel verzorgd en den pleister bestreken⁷⁾. Als het ombinden van een beproefd amulet en als voortreffelijke bezweringsformulieren is Zijn woord, onderzocht en betrouwbaar gebleken, met tal van voortreffelijke eigenschappen; de kundige Geneesheer, Zijne handelingen zijn nauwkeurig berekend, in Zijne hand is toch een foedraal, rijk voorzien van geneesmiddelen! Wel heb ik mijn leven verafschuwd, waanzinnig door de groote beschaming, zwaarder beladen dan een kameel-rug met smaad en bespotting, doch mijn eisch wil ik uitstellen, tot het verband is opgedroogd, want na het toebrengen der wonde dient immers genade U tot kleed! Wel is op rechtspreken en straffen Zijn oogmerk

¹⁾ Met ARNHEIM lees ik: *לִשְׁנוֹת* = *רַק הָרַת לִשָּׁן*; OTTENSOSER: *לִישָׁן*, van *ישן*, oud, dat hare wet verouderd is, een wel wat te modern uitgedrukt denkbeeld; BEER: *רַק תִּרַת לִשָּׁן*, zij heeft een voor kennis ontvankelijk hart,

תַּצְפִּינָהּ • לֹא לְשַׁחַת בְּרִיּוֹתַי דְּרַכְיוֹ תִּרְפִּינָהּ • מִתּוֹךְ דִּין לְרַחֵם
מְדוּתָיו תִּסְפִּינָהּ • הוּא יְכַאֵיב וַיַּחֲבֹשׁ יִמְחֵן וַיְדִי תִרְפִּינָהּ :
הַמִּפְּלִיא לַעֲשׂוֹת עִם בְּרִיא וְאֵמֶל • קְרוֹבִים רַחֲמָיו וְלֹא בַּחֲצִיר
קָמֶל • טָרִיחַ לְרִטְיָה יִגְלַל בּוֹ כְּאֵמֶל • גַּם בְּתוֹךְ גַּם יְנוּסִם
חֹמֶל : יִצְוֶרְיוֹ חֵיבִים לְהוֹדוֹת חֶסֶד גּוֹמֵל • גְּלִי יָם יוֹרְדִים וְגִבְעָנִים
לְגֵמֶל • דֶּרֶךְ תּוֹעִים יִישַׁר יַעַר וּכְרָמֶל • לְבוּשִׁים יִרְפֵּא וּמִתִּיר
חֲבוּשׁ וְעֵמֶל : בֵּין וּשְׂמֹרֶה אֱלֹהֵי עִם נִבּוֹן וְחָכֵם • תָּרַב פְּנוּף
מִכְאוּבִם וּבְכוּשֶׁר מִשָּׁכֵם • וַיִּנָּחֵם לְבַטָּח וַיִּם כֶּסֶף פּוֹרְכֵם •
רַגְלָם הַמְדַּבְּרָה וְאַרְבָּעִים סֶפֶק צָרְכֵם : חֲזָקוֹ וַיִּאֲמֵן לְבַבְכֶּם •
מִיַּחֲלִים לוֹ הוּם • סָלוּ לְרֵיב בְּעֶרְבוֹת מְכַלְכֵּל יַחֲבִים • הוֹדוּ
לְזֶכֶר קִדְשׁוֹ מוֹחֵן רַחֲבִים • בָּעַל זֹאת דָּצוֹ וּשְׂבַחוֹ אֲהוּבִים : עֲזַרְתָּ

יוצר לשבת ראשנה של חנוכה.

ע"ס א"ב כפול תשעה וחתום בו יוסף בר שלמה. (*)

אוֹרֶךְ בִּי אֲנַפְתָּ בִּי וַתִּשָּׁב • אֲזַנְךָ הִטִּיתָ שׁוּעִי לְקִשּׁוֹב • אִיבִתִּי
בִּקֵּשׁ בְּעִלְעוֹלֶת לְנִשּׁוֹב : אֲבִינָה וְאַזְכֶּרָה יְמֵי קָדֶם • אֲשֶׁר

4) Berachoth 54a. Vier groepen van personen zijn *verplicht* een dankoffer te brengen, resp. een dankzegging in het openbaar uit te spreken: Wie behouden terugkeert van een zeereis of een woestijnreis, wie van een ziekte genezen of uit de gevangenis vrijgelaten is. Vgl. Psalmen 107.

5) Met het oog op Deut. 4,6: *want dit is uw wijsheid en uw verstand tegenover de volkeren*, wordt Israël, als het de Heilige Leer trouw in acht neemt, wijs en verstandig genoemd.

6) Ontleend aan Ps. 68,7, „die *geboeiden uitvoert* בכושרות, wat door Midrash t. p. verklaard wordt: *op daartoe geschikten tijd*.

7) פורכם, die hen בָּעַר met hardheid deed werken.

*) Het hier volgende stuk wordt reeds door RASHIE, Ezechiel 21,18, geciteerd. De vervaardiger is R. JOZEF B. SALOMO uit Carcassonne. Het behandelt de bekende feiten uit de vervolgingen onder Antiochus Epiphanes, zooals die in de beide eerste Makkabeëboeken, Judith, Megillath Antiochus en Josippon worden verhaald.

gericht, doch om Zijne schepselen niet te verdelgen, worden Zijne wegen eenigszins minder streng; van de lijn van het strenge recht gaan Zijne eigenschappen over in barmhartigheid. Hij doet pijn, doch legt het verband aan; Hij slaat wonden, doch Zijne handen heelen! ¹⁾ Hij handelt wonderbaarlijk met gezonden en zwakken; nabij is Zijne barmhartigheid, niet als de mensch, die aan verwelkend gras gelijk is! ²⁾ De etterende wond verandert Hij in gezond vleesch met hetzelfde lancet en doet een wonder in een wonder ontstaan in Zijne groote ontferming! ³⁾ Zijne schepselen zijn dus verplicht Hem, den genade bewijzenden, te danken; zij, die de golven der zee hebben bevaren en in de haven zijn geland; zij, die dwaalden op de reis en die Hij op den rechten weg voerde door woud en bergstreek; de door ziekte neergeworpenen, die Hij geneest; en als Hij de boeien losmaakt van geboeiden en zorgbeladenen. ⁴⁾ Weet en onthoud dezen, gij verstandig en wijs volk ⁵⁾; Hij zag in Noph (Egypte) hun pijn en deed hen op een geschikten tijd uittrekken ⁶⁾, en voerde hen veilig en de zee bedekte hun slavenhouder ⁷⁾; Hij richtte hun voet naar de woestijn en voorzag gedurende veertig jaren in al hunne behoeften. Weest dan sterk en laat uw hart krachtig zijn, blijft op Hem steeds vertrouwen; verheft Hem, die in de hooge hemelgewelven troont en hen, die hunne last op Hem leggen, verzorgt; dankt Zijn heilig aandenken, van Hem, die de trotschen [Egyptenaren] verpletterd heeft, gelijk daarover jubelden en prezen Zijne beminden!

יוצר לשבת ראשנה של חנוכה.

Ik dank U, dat Gij op mij vertoornd waart en weder tot bedaren zijt gekomen, dat Gij Uw oor hebt geneigd om mijn smeeken te verhooren en mijne vijandin, als stoppelen in een dwarrelwind, weg te blazen. Ik wil mij verdiepen in en mij herinneren de dagen der oudheid, hetgeen mij over-

¹⁾ Job 5,18.

²⁾ Zooals Chabakboek 3,2 het uitdrukt: „gedenkt God te midden van Zijn toorn Zijne oneindige barmhartigheid,” iets, wat den zwakken mensch onmogelijk is, daar deze beide gemoedsaandoeningen elkander bij den mensch uitsluiten.

³⁾ Vgl. Shemoth Rabba 26: terwijl de mensch met een lancet eene wonde toebrengt, doch slechts met een pleister kan genezen, geneest God met hetzelfde instrument, waarmede Hij de wonde heeft geslagen. De staf van Mozes, die bij herhaling had gediend tot het toebrengen van slagen, diende daar ter plaatse tot redding. Een dubbel wonder dus: de redding uit het dreigende gevaar, en het middel, dat die redding te weeg brengt.

קראוני בנכתם אודם • אותותם אנידה ולא אדרם : אשיחה
צרות ונקמת אנמיוכם • אבה • חסירי ומשיחי נכס • אוילי
עמי בהקריצוני להרפם : יען ועד סוסי פלדות • כמו * רוכבים
שנוסי לפידות • מופת הראות בתוך עיר נכבדות • קדוש :
באו זכן פריצים ללשן • בחרתי אף המלך לעשן • בער
להכרית שרוצי גושן : בערה חמתו ויתא בפתע • בלה בשרי
וחיתי שתע • ביערים חבאתי בבהמות להתע : בבלותו
להשמיר עם ולרפוס • באר לשר צבאו פילפוס • ברית
להעבירי ופסלו לתפוס : גור מי בחזיר יפגל • גם • מושך
ערלה לעגל • גייתו להשאיר והממאן מלסגל : גאלו בפת בגו
ובאליל חיה • גברו בתמם שת לשאיה • גרע וכלה גוצרי
תושיה : גבירות שתים בניהם • מלו • גלל בן בשדיהן נתלו •
גורים ואמותם ממגדל הפילו : דמו לטנף בזבחייהם אלעזר •
דתו שמר ועוז נאזר • דח ויבו דברי האכזר : דבב דאבתי על
נפשך • דרוש אדרוש מבשר קדשך • דום כמו האמנתי
ואנתשך : דלף בן תשעים שנה אנכי • דחול אלהי במרמה

Antiochus nabij was. Dit werd door verraders en afvalligen, מלשינים, דילטורן, den koning bericht, waarop deze een aanval op Jerusalem deed. Vgl. Josippon 3,3. II Makkab. 3 en 4 wordt uit vroeger tijd eene dergelijke verschijning medegedeeld.

⁵⁾ שעת lees ik met Machzor Romie; andere uitgaven hebben het meer gebruikelijke woord: שפע, dat echter in het rijm niet past. שעת is een paitanische werkwoord-vorm van: אל תשתע (Jes. 41,10), wat door sommigen wordt opgevat: gij zult niet verbrijzeld worden.

⁶⁾ עילה was een der middelen, waardoor de Hellenistisch gezinden de besnijdenis onzichtbaar maakten. לעגל, zooals BEER's handschrift en Machzor Romie lezen, beteekent: om af te ronden, ולא תהא נראי' למשך את העילה על העשרה, zooals anderen lezen, beteekent: שלא תהא העשרה נראית ענולה סביב הנדר.

⁷⁾ Der Heilige Leer.

⁸⁾ Eet heilig offervleesch, maar laat de omstaande menigte gelooven, dat het van de ter eere van den afgod gebrachte offers afkomstig is.

⁹⁾ Ik behoud de oude lezing: ראמנתי, niet, zooals ARNHEIM, האמנתי, alsof gij in mijn God geloof.

kwam, toen bloedroode schuld mij bezoedelde¹⁾; hunne teekenen²⁾ wil ik verhalen en daarbij niet inslapen! Ik wil verhalen het leed mij toegebracht door en de wraakoefening op Antiochus, die mijne vromen vermoordde en mijne gezalfden slachtte, toen de dwazen van mijn volk mij belasterden, om mij te gronde te richten³⁾, — omdat God vurige paarden deed verschijnen, waarop vlammenomgorde ruiters reden, om het als teeken te doen verschijnen binnen de stad der beroemdheden⁴⁾, — de Heilige! Zoo kwamen dan afvalligen om te lasteren en in brandenden toorn den koning te doen ontvlammen, ten einde te verdelgen Israël, dat zich in Goshen zoo talrijk had vermeerderd. Zijn gramschap ontbrandde dan ook en plotseling kwam hij aan, hij trok mijn vleesch aan stukken en vermorzelde⁵⁾ mijne ziel; in wouden verborg ik mij, rondzwervend als het vee. Toen hij nu ophield het volk uit te roeien en te vertrappen, zette hij den veldheer Philippus het bevel uiteen, mij het verbond te doen overtreden en zijn afgodsbeeld te doen aannemen. Hij kondigde nu het besluit af: wie zich aan varkensvleesch zou bevleken en ook het bondsteeken aan de voorhuid onkenbaar zou maken⁶⁾ — diens lichaam te doen voortbestaan; doch voor wien weigerachtig bleef, geen gratie te kennen! Wie zich bezoedelden aan zijn koningsmaal en zijn afgod, liet hij in het leven; doch wie krachtig bleven in hun vroomheid, gaf hij den ondergang prijs, hakte weg en richtte ten gronde de bewaarders der wijsheid.⁷⁾ Twee brave vrouwen besneden hare zonen, daarom werden zij aan hare borsten opgehangen en wierp men zuigelingen met hunne moeders van een toren af ter aarde. Zij dachten met hun offers El'azar te bevleken, doch deze nam zijne wet in acht en omgordde zich met sterkte, verwierp en verachtte des wreedaards woorden. Toen sprak deze: „het doet mij leed, dat gij uw leven zoudt verliezen; ik zal vleesch van *uwe* heilige offers laten halen⁸⁾; zwijg, alsof [gij zeggen wilt:] „ik geloof”,⁹⁾ en ik laat u vrij!” Toen [sprak hij, terwijl] tranen hem ontvloeiden: „Negentig jaren ben ik oud, en gij raadt mij, op listige

1) כִּנְתָּם אֵדָם. De zonde heet: *het roode*, met het oog op Jes. 1,18; כִּנְתָּם van בָּתָם, *vlak*, vgl. Jer. 2,22. Anderen lezen: כִּנְתָּם אֵדָם en vertalen: *door de* in het boek der Leer *neergeschreven* schuld. Machzor Romie leest: כִּנְתָּם אֵדָם, wat beide verklaringen toelaat.

2) Met BEER's handschrift lees ik, mede op grond van Machzor Romie, אֲוֹתָם, niet: אֲוִירָתָם, dat geen goeden zin geeft.

3) לְרִיכָה, van het Thalmoedische: אִירִכָה (Ket. 57a), *is verloren*, dus: *te gronde richten*; v. a. van: כִּרְכַּח אֵישׁ (Ps. 31,21) *lagen leggen*, dus: *om mij te belagen*.

4) II Makkab. 5,2 en 3 beschrijft deze verschijningen, die zich gedurende veertig dagen herhaalden. „Men vatte algemeen deze verschijningen als voortekenen ten goede op” (vs. 4), dat n.l. de bevrijding van het juk van

תמליכי • דברך בלה ונחתים • מלהפני : הלוה יאחו צדיק
 דרבו • הפחור יוסיף אומץ ברבו • הישיש בשורו נהרג בערבו :
 העל אלה לא תפקוד • הצפיר והשעיר בחרונך ליקוד • הראש
 והרגל הזקן והקדקוד : הפט וזכור את כל התלאה • החשינה
 עדת צולעה ונהלאה • הלעזלמים תזנה לרבת חלאה : ואביעה
 עוד מקרה שבעה • ותיקים אחים תמימי דעה • וקלם באש
 בשוא נתעה : ועל • לא אכלו מזבח • וידבקו בעושה תבל
 בכחו • ושפסם גבל באכזריות רוחו : ומחבת נחוששת באור •
 רתח • ויפשה הראשון • נתח נתח • ועור • ראשו חשף בתותח :
 זמם להרוג ששת אחיו • זר יחיר בעברת טוחיו • זבחם כבבש
 אלוף ברחיו : זמם אפתה השביעי קטנם • זהב אעשירך אליו
 גם • ומנתיך לי למשנה קונם : זורז העלם הטוב לבחר • זעק
 הרגנינא למה תאחר • ונחתי להשתחות לאל אחר : חם ויחר
 מויל רשע • חזק מכותיו בלי פשע • חסן הילד ולסבלם
 שועשע : חזתה הורתם משפטי בגיה • חמטה נפשה על ניניה •
 חלפה ותשב רוחה לקונה : חמסי אם גבר לעכור • חסירים
 אלו והריגתם זכור • חנן ברוי בלתך זכור : טפש עוד מדון
 מגרה • טפטופי אשר לא ימרה • טמוסי יוני החי • יקרא : טפס
 זוכר שמו יחורי • טבוח וקרוץ כמו גרי • טריה ובקורת להכביר

4) Hoshéa' 3,2. Israël is door God verworven voor één Léthech en één Kor. De dertig Seah van den Léthech en de 15, waaruit de Kor bestaat, worden door Midrash verklaard te doelen op de 45 godvruchtige braven, die elk geslacht van Israël ten minste zal opleveren en waardoor het geheele volk het voortbestaan waardig gekeurd wordt. Zie Jalkoet t. p. en Choellien 92a.

5) De Syrische landvoogd, die Israël in conflict bracht met den Eeuwige.

6) Hier wordt gedoeld op het bevel de Hebr. namen in Grieksche te veranderen; Josip. 3,7: אשר יאת להיות מעמי ויזכור שמו יוני יהיו : „wie tot mijn volk wil behooren en zijn naam Grieksch wil noemen, kunt gij laten leven.” טמוסי, van het Grieksche *tomos*, boekdeel.

7) בקרת, Lev. 19,20 worden de woorden : בקרת תהיה in Siphra en den Thalmoed (Kerietoth 11a) verklaard in den zin van מלקות, geesseling.

wijze slechts mijn God te vreezen?! Houd op met uwe woorden, ik veracht ze te zeer, dan dat ze mij van besluit zouden doen veranderen!" Zoo houdt deze rechtvaardige vast aan zijne levensrichting, doch de jongeling neemt nog toe in kracht van knieën ¹⁾, wanneer hij ziet, hoe de grijsaard, met zijne groote beteekenis, gedood wordt! Zoudt gij dezen niet straffend herdenken, om den wilden bok ²⁾ in Uwen toorn te verbranden den kop en den achterpoot, den baard en den schedel?! Aanschouw toch en herdenk al de onheilen, die troffen de hinkende en gebrekkige gemeente Israëls! Zoudt Gij dan tot in eeuwigheid haar verachten, al is zij vol van zondenroest? — Ik wil nog mededeelen het lot der zeven vrome broeders, volmaakt van gezindheid, die de in ijdelheid verdwaalde in vuur verbrandde. Omdat zij namelijk niet wilden eten van zijn offer, maar gehecht bleven aan Hem, die door Zijne kracht de wereld heeft gemaakt, heeft de nietswaardige hen in de wreedheid van zijn geest laten doorboren; en een koperen pan verhitte hij door vuur en hakte den eerste in stuk aan stuk en trok hem de huid van het hoofd met een dolk. Hij maakte het plan zijne zes broeders te dooden; de overmoedige tyran, in de alle perken te buiten gaande woede van zijn binnenste, slachtte ze, als zachte lammeren, met zijn doorscherpe wapenen. Nu dacht hij: „ik wil den zevende, den jongste onder hen, verleiden." „Met goud zal ik u rijk maken," zeide hij tot hem, — „ik maak u tot den op mij in rang volgende, dit zweer ik!" Doch [door de woorden zijner moeder] werd de knaap aangespoord het goede te kiezen, en schreeuwde: „dood mij toch; waarom draalt gij? Ik veracht, mij neder te werpen voor een anderen God!" Toen werd hij warm en vertoornd, de boosaardige heerscher; hij maakte zijne [den jongeling treffende] slagen nog zwaarder, zonder dat deze eenige misdaad begaan had; doch de knaap bleef sterk en was met vreugde bereid ze te verdragen. Toen hunne moeder zag de lotgevallen harer zonen, kromde zich hare ziel [van pijn] wegens hare spruiten, — zij ging henen ³⁾ en hare ziel keerde terug tot haren Schepper! — Indien ook al mijne euvel daden groot genoeg zijn om mij te verderven, denk dan aan deze braven en den op hen gepleegden moord en wees genadig hen, die door U zijn verworven voor een Léthech en een Kor. ⁴⁾ In zijne dwaasheid voortgaande, sprak de twistwekker ⁵⁾: „wie tegen mijn uitspraak niet weerspannig is, en in het leven wil blijven, geve zich een naam uit de stamrollen der Grieken." ⁶⁾ Hij verordende: Wie zijn Hebreuwschen naam vermelden zou, te slachten en om hals te brengen als een bokje; etterende striemen en geeselslagen ⁷⁾

¹⁾ Die weigeren zich voor den afgod te buigen.

²⁾ Het Jawansche, Grieksche wereldrijk, Dan. 8,5 en 21.

³⁾ Machzor Romie: חלתה, zij werd ziek.

בְּשִׁלְדִי : טוֹהַר טְבִילוֹת מְקוֹה מֵהֶם הַחֲדִיל • טָסוּ קְרוּשִׁים •
 מְנִשְׁיָהֶם לְהַבְדִּיל • טָרַחַם סְקָרָתָּ גַם לְהַגְדִּיל : יָחִיד וְנִשְׂא שׁוֹכֵן
 שָׁמַיִם • יָמֵן לְכֹלֶם • מְקוּאוֹת מַיִם • יַעַן חֲסִידוֹ מִיַּחְדּוֹ פְּעָמַיִם :
 יִסָּף עוֹד לְתַעֲב הַמּוֹן • יְדִידוֹת בֵּית לְאִישׁ בְּזִמּוֹן • יִשְׁכַּבְנָה
 אֲזִי תַחֲלָה הַהֲגִמּוֹן : יִתֵּד זֹאת נִתְקַעָה לְגֹדֶשׁ • יָרַחִים אֲרַבְעִים
 וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ • יְהוּדָה הִפִּיעַ בְּהֵן הַקֹּדֶשׁ : בְּנִתְמַלֵּא סֶפֶק
 וְשָׂדֵי חֲנָן • בָּנָם לְחֲשֻׁמְנָאֵי בֵּת יוֹחָנָן • בְּנָסוּם לְחָפָה בְּמִשְׁתָּה
 לְהַתְרוֹנֵן : כָּל עֲרִידָה פָּחַחָה הַכֶּלֶה • כּוֹס מְזֻגָה לְקְרוּאֵי הַלּוּלָה •
 כָּבְשׁוּ פְּנֵיהֶם מִהַבִּיט צֵלָה : כָּבֵד שִׁצְףָה הָאֵחַ לַעֲמָה • כְּבִירִים
 קְרוּאִים פֹּה לְהַנְעִימָה • כְּנָגְדָם אֵיךְ עֲמִדָתָּ בְּקִדְשָׁה עֲרַמָּה :
 לָמוּ הַשִּׁיבָה נֹת יִפְחַפְיָה • לִי אֵיךְ תִּיִּסְרוּנִי בְּרַמְיָה • לַעֲרַל
 וְטָמֵא תִשְׁגִּילוּנִי הַלִּילָה עָרִיָה : לְבִשָׁה רוּחַ אֲזִי יְהוּדָה • לְבוֹ
 מְלֹאוֹ גְבוּרָה וְעֵנּוּדָה • לְחֹשׁ וִיקְנֵא קִנְיָה כְּבֹדָה : לֶקֶט הָדָם
 וּמִיָּנִי בְּשָׁמַיִם • לְהַכִּין כְּמוֹ בְּגִיל וְהַנּוֹמִים • לְהַתְעוֹת עֵנֶל חָקוֹ
 מִשְׁלִימִים : מִרְחוֹק בִּשְׁקָפָם • מִזְמָרִים וּמְחַנְגִּים • מִלֵּל אֱלֹהִים
 הַשָּׂרִים הַמְּנַהִיגִים • מַעֲתָה יִכְנָסוּ בְּנִימוּסֵי עֲרוּגִים : מִשְׁרָתוֹ
 וּמְחַנְהוֹ חוּצָה הַנִּים • מִתְתִּיָּהוּ וְאַחֲיוֹ פְּנִימָה הַכְּנִים • מִכְּבִי
 יְהוּדָה גְבוּרָה הַשָּׁנִים : מְמוּאָסֶת כָּל עֵץ הַדְּקִיר הַמְּזֻנָּה • מַעֲבֹ
 לְנִמְרִים רָדָף הַמְּחַנָּה • מִחְצָם וְכֹלֶם וַיְגֵד לְאַלְיַפְרָגִי : נָסַע

⁴⁾ Pinnen dienen tot bevestiging der tentgordijnen. Het was dus een wet, die de heerschappij der Syriërs moest versterken en te meer doen gevoelen. Nadat zij 44 maanden had gegolden, werd zij door de daad van den priester Juda opgeheven.

⁵⁾ פִּחְחָה, van het Thalmoedische: פִּחְחָה, iemand wiens kleederen gescheurd zijn, die in lompen gehuld is.

⁶⁾ פָּה, met Machzor Romie, niet פָּה, zooals BEER zonder eenige toelichting leest.

⁷⁾ נֹת = בֵּית, de schoone des huizes, of: de in het huis verblijvende.

⁸⁾ Zie RASHI, Ez. 21,18, die, tot steun zijner verklaring van het moeilijke vers, de plaats uit onzen Pijet citeert.

zwaar op mijn lijf¹⁾ te doen neerkomen. De reiniging door onderduiken in een ritueel ingericht bad²⁾ onthield hij hun; toen haastten zich de heiligen³⁾ zich van hunne vrouwen af te zonderen; hun verdrukking zaagt Gij en verrichttet een groot wonder. De Eenige en Hoogverhevene, die troont in den hemel, verzorgde hun allen waterbassins, ter wille van Zijne vromen, die dagelijks twee malen Zijne eenheid erkennen! — Toch ging hij voort afschuwelijke bepalingen te maken voor het volk: wanneer men de dierbaarste des huizes aan haren bruidegom toevoerde, dan zoude eerst de landvoogd haar bijwonen. Deze pin, zoo krachtig vastgeslagen gedurende 44 maanden, rukte Juda, de priester des heilighdoms, uit!⁴⁾ Toen de maat vol was en de Almachtige [Israël] weêr genadig was, voerde de Chashmoneër de dochter van Jochanan in zijn huis; men begeleidde hen naar het bruidsvertrek, en verheugde zich bij den maaltijd. Van al hare sieraden ontdeed⁵⁾ zich de bruid, een beker wijn mengde zij voor alle op de bruiloft genoodigden; toen bogen zij hun aangezicht om hare heerlijke gestalte niet te zien. Groot was toen de toorn van haren broeder tegen haar: „de voornamen, hier⁶⁾ genoodigd om zich te verlustigen, — hoe kunt gij vóór hen staan, gelijk eene overspelige, naakt?!” Hun antwoordde de schoone vrouw⁷⁾: „Hoe kunt gij mij zoo onrechtvaardig berispen; terwijl gij mij immers dezen nacht aan eenen onbesnedene, een onreine, schandelijk ter bijwoning zult prijsgeven!” — Toen beving de geest [van ijver voor God] Juda, zijn hart dreef hem tot standvastigen heldenmoed; stil bad hij en ontbrandde in vurigen ijver! Hij ontstak myrthen en allerlei specerijen, om alles aan te richten als bij feestmaal en bruidsgelag, om zoo den boosdoener te misleiden, als wilde men zijn wet ten uitvoer brengen! Toen zij hen nu van verre zagen bij snarenspeel en dans, zeide hij [de landvoogd]: „deze vorsten en leiders treden thans ook toe tot de wetten der naar liefde smachtenden.” Zijne bedienden en zijn leger deed hij dus naar buiten zich verwijderen en liet Mattithjahoe en zijne broeders binnen treden, — toen omgordde de Makkabbeër Juda zich met dapperheid. Met [zijn zwaard] het ieder hout trotseerende⁸⁾ doorboorde hij den wellusteling, van 'Akko tot Nimriem vervolgde hij het leger, hij versloeg ze en vernietigde ze; toen het werd medegedeeld aan Holophernes, — trok deze op

1) שלדי, eig. *gebeente*, geraamte, v. d. lichaamsbouw.

2) מיקוה, eig. *verzameling*, speciaal van water, v. d. de hoeveelheid van 40 Seah regenwater, die, volgens de traditie, op ééne plaats bijeen moet zijn, om voor de ritueele reinigingsbaden te kunnen dienen.

3) קדושים; vooral bij de wetten omtrent het huwelijksleven wordt Israël dikwijls קדושים genoemd. Zoowel mannen als vrouwen toonen in de bijzondere nauwgezetheid, waarmede deze wetten in acht worden genomen, hunne zelfbeheersching en zelfheiliging.

פג יוצר לשבת ראשנה של הנוכה

וַיֵּאסֹף הַמּוֹנֵז לְהִקְמִיל • נָח קָרֹב מִצִּיּוֹן מִל • נָע לִבִּי בִיעֵר
וּבְרָמִיל : נִדְּבוּ הָעַם לָשׁוּב לְמַחֲלָלָם • נֶאֱנָחִים בְּצוּם וּבְכִי
בָּלָם • נִחְמָדִים • מִפֹּז הָגוּ בַּפִּלְפּוּלָם : נִבְּאָ לְמֶלֶךְ הַגְּמוּנֵז
אַכְיֹזר • נָדִיב יוֹעֵץ דָּבָם וְאַפִּיפִיֹזר • נָצְרוּ חֲקָם וַיִּצִּיתוּךָ בְּכִיֹזר :
סוֹטֵן בְּחֵאזִין עָלָיו הַגְּעִיר • סָח לְהוֹקִיעַ בְּבוֹדוֹ לְהַבְעִיר • סָמוּךְ
מִבֵּא שֶׁעַר הָעִיר : סָחָף לְמַחֵר הַקִּרְיָה כְּאַנְחִיל • סִפִּי בְּרֹאשׁ
זֶה אֶתְחִיל • סִגְרוֹן מִשְׁנֵאֵי תִמּוֹר הַשְּׁחִיל : סִבְכַּתִּנִּי בַּלִּילָה
הִיא יְהוּדִית • סוֹדָה בְּרוּךְ וְטַעְמָה עֲדִית • סוֹחֶרָה לְעַמָּה
וְלִיּוֹן לְפִדִית : עִיר וַיּוֹשְׁבֶיהָ בְּכוֹשֶׁר בְּחֻזְתָּהָ • עֲלִצָּה וְתוֹלָךְ
עַמָּה שֶׁפָּחַתָּה • עַל יִי הַשְּׁלִיכָה יְהִבְתָּה : עַמָּה בְּרֹאשׁ מַחֲנוֹת
הָאוֹיֵב • עֲלִיצוֹתָיו לְהַפֵּג וְחִילָיו לְדִיב • עַל רֹאשׁוֹ גָּמּוּלוֹ לְחִיב :
עֲרִי יִפֶּיהָ חֲגִירוֹ לְמֶלֶךְ • עֲלָמָה שְׁאִין בְּמוֹזָה בַּפִּלָךְ • עֲרֹבָה
עָלָיו וְלִהְבִּיאָה חֶלֶךְ : פֶּץ מֶה דְּרָכָךְ הַשְּׁמִיעִנִי • פָּצַתָּה
מִמִּשְׁפַּחַת גְּבִיאִים אָנִי • פּוֹתֵרִים עָלֶיךָ מַלְכִי וְקִצִּינִי : פָּתַע
פְּתָאוּם בְּבוֹא מָחָר • פָּגוּזֶיךָ יִתְצוּ הָעִיר בְּפָחָר • פִּסְעַתִּי לְבִשְׂרָךְ
לְבַל תֵּאֲחֹר : פּוֹרֶרָה בְּדֶרֶכְךָ בְּמוֹ חֲמַתְךָ • פִּקּוֹד וּזְכֹר אֶת
אַמְתְּךָ • פָּרַחִי מִשְׁפַּחַתִּי יִשְׁרָתוּךָ בְּבֵיתְךָ : צִפְצָף כָּל שְׂאֵלְתְךָ
אַמְלֵא • צִבְיוֹנִי אִם תַּעֲשֶׂה מַלְכִּילָה • צִאֲצָאִי בֵּית אֲבִיךָ אַעֲלֶה :
צוֹחָה לוֹ אֵינֶנִּי טְהוֹרָה • צוֹ לְהַעֲבִיר קוֹל וְגִזְרָה • צָרוּ מִהֲגִיעַ
בְּעֲלָמָה הַמִּטְהַרָה : צַהַל כָּסוּס מִיּוֹן וּמִכְרָכָר • צִבְאָיו בְּמִשְׁתָּה
שְׁמָנִים הַשֶּׁכֶר • צוֹאֲרוֹ לְצוֹר שְׂתָה וַיִּשְׁכָּר : קִפְחָתוֹ אִזְ שִׁנַּת

lijke woord met zacht droppelenden dauw of regen wordt vergeleken.

³⁾ שחלתיה, *te voorschijn brengen*; משתירו vertaalt ONKELOS: שחלתיה.

⁴⁾ ערית, in den Thalmood: van de beste qualiteit.

⁵⁾ ענו, Jonathan geeft Ez. 26,9 מתי קבלו met ענו terug, het beteekent dus: een belegeringswerktuig, stormram of dgl.

⁶⁾ Ontleend aan Jes. 63,3. Het beteekent: een bloedbad aanrichten, bloed doen stroomen als wijn in de perskuip bij het treden.

en verzamelde zijn legermacht, om Israël te verderven; hij *rustte* op een mijl ¹⁾ afstand van Tsjon; toen *bewoog* bevend mijn hart, als bosch en bergwoud [bij storm]. Toen beloofde het volk tot Zijn Schepper terug te keeren, zuchtend allen onder vasten en weenen; de [woorden der leer] meer begeerlijk dan goud beoefenden zij met ijver. Den koning profeteerde zijn legeraanvoerder Achjor, de edele raadsman, veldheer en opperpriester: „Handhaven zij hun wet, dan zullen zij u verbranden als een vuurhaard!” Toen de vijand dit hoorde, voer hij tegen hem uit, en gaf bevel hem op te hangen, en zijn eer tot schande te maken, dicht bij den ingang van de poort der stad. Hij barstte los: ²⁾ „Als ik morgen de vesting doe verkolen, zal ik mijn zwaard bij dit hoofd doen beginnen, tot straf dat hij woorden sprak ³⁾ ten gunste mijner vijanden.” Jehoedieth beschermde mij in dien nacht; gezegend zij haar plan, haar oordeel is uitstekend, ⁴⁾ schild voor haar volk, voor Syrië een vuurvlam. Toen zij de stad en hare bewoners zag in goede werken, besteeg zij den muur en liet hare dienstmaagd mede gaan, werpend haar last op den Eeuwige! Zij ging staan bij de eerste posten van het vijandelijk leger, om zijn juichen te doen verstommen, zijne legers in rouw te dompelen, om het loon van zijn schuld op zijn hoofd te doen neerkomen. Haar heerlijke schoonheid deelde men den koning mede: „een meisje, zooals er in de geheele provincie geene is.” Toen kwam zij hem zoo liefelijk voor, dat hij zond om haar tot hem te voeren. Nu sprak hij: „Wat is uw weg? Deel het mij mede!” En zij zeide: „Uit eene profetenfamilie ben ik, die u, mijn koning en vorst, voorspellen: Plotseling, onverwacht, wanneer het morgen zal zijn, zullen uwe muurbrekers ⁵⁾ de stad verbrijzelen als een aarden pot; ik ben daarom met haastige schreden hierheen gekomen om het u te verkondigen, opdat gij niet zult dralen! Wanneer gij dan in uwen toorn de perskuip treedt, ⁶⁾ bedenk dan en herinner u uwe dienstmaagd, en laten de jongelingen van mijne familie uwe dienaren zijn in uw huis.” Toen kirde hij: „al uwe verzoeken zal ik inwilligen, zoo gij mijn verlangen zonder terughouding vervult; dan zal ik de nakomelingen van het huis uws vaders hoog verheffen!” Zij echter riep hem toe: „Ik ben niet rein”; toen gebood hij, dat een besluit zou worden bekend gemaakt: „Past op, raakt niet aan het meisje, dat zich reinigt!” Hij hinnikte als een weldoorvoed paard en sprong op; zijne legerscharen liet hij aan een overvloedig drinkgelag zich bedrinken; om zijn hals tot jachtbuit te maken dronk hij en werd beschonken. Toen beving hem een

¹⁾ Een מיל is: tweeduizend אמה, ± 18 minuten gaans.

²⁾ כחף, een beeld van het woedend losbarsten in woorden, ontleend aan מבר סוף, *alles wegspoelende plasregen*, Spr. 28,3; evenals het zachte gemoede-

תִּרְדָּמָה * קָרְאוּ לוֹ הַנֶּעֱרָה לַפְּגָמָה * קָרְקְרוּ הַשְּׂפִיב וּכְיִשָּׁן |
 גִּדְּמָה : קָמוּ חֵישׁ וּפָנוּ לְדִרְכָם * קָלוּ רָגַל מַעַל מַלְכָם * קָדְמוּ
 וִירְצוּ לְאַהֲלֵי סָפֶם : קָרוּאָה יִרְאֵת יִי וּמִשְׁפָּלֶת * קִצְצָה גִלְגָּלֶתוֹ
 בְּרֹאשׁ | שְׁבוּלֶת * קָחֶתוּ וְהִבִּיאתוּ לְחֵטִיב תּוֹחֶלֶת : רָאוּהוּ וְלֹא
 הֶאֱמִינוּ לָהּ * רָצוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר בְּקִצְפוֹ תָּלָה * רָחַשׁ הוּא רֹאשׁוֹ
 בְּאֶלָּה : רִמַּשׁ הֵחֳוּא גָדְלוֹ שְׁמַחֻת * רָחֲקוּ וַיִּנָּסוּ יָגוֹן וַאֲנָחוֹת *
 רוּדָף וּמִתְנַקֵּם בַּהֲרָף לְהַמְחֻת : רָקְדוּ וְחָדוּ כָּל הַלֵּילָה * רִנָּן
 הִנְעִימוּ לְנוֹרָא עַלִּילָה * רִחַפֵּם וּפְקָדֵם בְּפִסּוֹחַ וְחִמְלָה : שָׁחַר
 בַּחֲקִירִין וְהַפְקָר אִיר * שְׁאֲגוּ בְּקוֹל חֲזָק וְנֹאדָר * שְׁמַע יִשְׂרָאֵל
 יִי לְבָאוֹר : שׁוֹרְדִים בְּשִׁמְעוֹ הַמוֹלֶת הַחֲמוֹן * שִׁקְרוּ לְחֻקֵּי
 הַמֶּלֶךְ וּלְכַמּוֹן * שְׁזָפוּהוּ מֵרֵת מִשְׁכָּב בְּאַרְמוֹן : שְׁאוּנֵם נִכְנַע
 וְתִבְרַח רוּחַם * שָׁחֲחוּ וְחָגְרוּ בְּפֶחַד אֲבָחָם * שׁוּבִיָּהֶם רִדְפוּם
 וְהַפּוּם לְפִלְחָם : תָּמוּם וְהִרְגוּם תִּלֵּי תִלִּים * תּוֹדוֹת וְהִלָּל
 סִיגוֹ סְגוּלִים * תּוֹקָף הֵנָּס קָבְעוּ מִשְׁפִּילִים : תִּמְמוּ הִלָּל לְגִמּוֹר
 שְׁמוֹנָה * תּוֹכֵן גִּירוֹת | לְהַעֲלוֹת בְּרִנָּנָה * תִּמִּיר בְּכָל שָׁנָה
 וְשָׁנָה : תִּאֲמוּ הַיּוֹם שִׁבְתָּ (וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ) וְחִנְפָּה * תִּפּוּאָר
 מַעֲנִינָם | מַעֲנִנָּה וְרָבָה * תַּעֲיִדֶךָ נִצַּח כִּי לֶךָ הַמְּלוּכָה : יְחִידֶךָ
 * וִידִידֶךָ סֵלָה * פְּקוּדֶךָ * כָּל גִּדְּמִית * שְׁגִבּוֹךְ * לְבָדוּךָ * מִשְׁבִּי
 הַדְּרִירִם וְהַכֵּל יוֹדֶךָ * קְרוֹשׁ : הַכֵּל יוֹדֶךָ

בשבת ר"ח וחנוכה אומרים אופן לך אלים, תמצאהו בשבת ור"ח.

²⁾ Op het Nieuwemaansfeest en de zes laatste dagen van het Paaschfeest worden twee stukken in Hallel niet voorgedragen, die op de andere feesten en ook op het Inwijdingsfeest wél gezegd worden.

³⁾ Naar aanleiding van Deut. 28,56.

⁴⁾ לביך, een w. w. van לבד, alleen, zij spraken uit, dat Gij de eenige zóó machtige zijt.

diepe slaap en zijne genoodigden zeiden bij zich zelf: „om het meisje te schenden heeft hij zijn hoofd neergelegd en zich slapend gehouden.” Zij stonden dus spoedig op en gingen huns weegs, met haastigen tred verwijderden zij zich van hun koning, en liepen aanstonds snel naar hunne beschermende tenten. Zij echter, die genoemd wordt: de godvreezende en verstandige, hakte zijn hoofd af als de top van een halm; zij nam het en bracht het [tot het volk], om hun goede hoop in te boezemen. Zij zagen het wel, maar geloofden haar niet en liepen tot den man, dien hij in zijn toorn had gezegd op te hangen; en deze murmelde: „dit is zijn hoofd, onder eede!” In dien nacht heerschte nu groote vreugde; verdwenen, op de vlucht geslagen waren nu kommer en zuchten, daar de vervolger en wraakzuchtige als in een oogwenk was verdelgd. Zij dansten en waren blijde den ganschen nacht, jubelzangen deden zij klinken voor den Eerbiedwekkende in daden, die beschermend over hen zweefde en hen bedacht, hen sparend en Zich over hen ontfermend. Toen de dageraad straalde en de morgen lichtte, riepen zij met sterke, ontzagwekkende stem: „Hoor, Israël! de Eeuwige enz.,” dat het duidelijk in de verte hoorbaar was. Toen de plunderaars hoorden het gedruisch der menigte, haastten zij zich den koning te wekken, om een hinderlaag te beramen, — doch aanschouwden hem als lijk, liggend in het paleis. Nu was hun pralende trots vernederd en ontvlood hun moed, zij gingen gebukt en omgordden zich angstig met hun zwaard, doch die hen zouden gevangen nemen, vervolgden hen en versloegen ze tot verbrijzelens toe! Zij vernietigden hen en doodden hen in tallooze hoopen, met dankliederen en lofzangen hielden zich ¹⁾ de uitverkorenen bezig; de kracht van het wonder vereeuwigden de wijzen door hunne bepalingen: Zij stelden namelijk vast gedurende acht dagen Hallel in zijn geheel ²⁾ voor te dragen, een bepaald aantal lichten te ontsteken onder jubelzang steeds van jaar tot jaar. — Heden vallen samen Shabbath [en het Nieuwemaansfeest] en het Inwijdingsfeest; in verband met hunne beteekenis wordt Gij, o God, geroemd door het verweekte en teedere ³⁾ [Israël], dat eeuwig voor U getuigenis aflegt, dat van U alleen het koningschap is! Uwe eenigen, Uwe dierbaren, Sêla, zochten U steeds, „Gij wordt niet geëvenaard,” zoo verhieven zij U als onvergelijklijk. ⁴⁾ Bevrijd hen dan uit hun gevangenschap, dan zullen allen U danken, o Heilige!

Indien het Nieuwemaansfeest met den Shabbath van het Inwijdingsfeest samenvalt, wordt de Ofan לך אליהם blz. 73, gezegd.

¹⁾ סִינֵי, van וְכִי שֵׁנָה לוֹ (I Kon. 18,27), lees ik met Machzor Romie en BEER's handschrift. Anderen: סִימֵי, bepaalden; doch dit wordt dan in de volgende strophe onnoodig herhaald.

שם המתבר שלמה חתום בראשי ההרזות. והוא המשורר ר' שלמה בן גבירול.

שְׁנֵי זֵתִים • נִכְרְתִים • בָּנָן • נֶעוּל יִצְהִירוּ :
 לְרֹאשׁ קִהְתִּים • וְאַפְרָתִים • שְׁתֵּי עֲטָרוֹת יִכְתִּירוּ :
 וְעַל מְנוֹרָה • הַמְּהוּרָה • כְּמוֹ גִּדּוֹת יִזְהִירוּ •
 הֵן בַּמַּחֲנֶה אֶל מוֹל פָּנָי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ :
 לְבֵן אֶפְרַת • צִיץ נִכְרַת • אֲשֶׁר הָיָה בְּצִיץ נֹבֵל •
 לְבֵן הַמֶּשֶׁח • אֲשֶׁר הוֹשֵׁח • כְּמוֹ אֲנִיה בְּלִי חֹבֵל •
 זְכוֹר מְרָאָה • אֲשֶׁר רָאָה • זְכָרְהוּ בְּעִיר בָּבֶל :
 כְּמוֹ זְכָרְתָם • וְהוֹשַׁעְתָּם • אֲזִי עַל יַד זְרַבְבָּל •
 זְכוֹר זְרַעַם • לְהוֹשִׁיעַם • וְגַם תִּקְרָא שְׁנַת יוֹבֵל :
 וְשִׁים אוֹתָם • מְקוֹם אֲבוֹתָם • הָיוּת מוֹשְׁלִים בְּכָל תֵּבֵל :
 וַיַּעַל יָד • אִישׁ צִיד • טַבַּעְתָּם יִסִּירוּ •
 הֵן בַּמַּחֲנֶה אֶל מוֹל פָּנָי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ :

מִמְלָכָה • מְמִשְׁכָּה • לְעִיר צִיּוֹן תְּשִׁיבָנָה :
 וּבֵית כְּבוֹדָה • בְּרוֹב עֲבוּדָה • לְבֵית אִמָּה תְּבִיאָנָה :
 וְהַגְבִּירָה • וְהַצְפִּירָה • בְּרֹאשׁ דָּוִד תְּשִׁימָנָה :
 וּמִצְנַפֶּת • מְעֻלָּפֶת • בְּרֹאשׁ אֶהְרֵן תִּקְיָמָנָה :

⁶⁾ De woorden in Zecharja t. a. p. וְנָלָה עַל רֹאשָׁה worden door Midrash verklaard: en hun Verlosser trekt aan het hoofd hunner schare, in overeenstemming met: בְּרֹאשָׁם וְהָיָה מִלְכָּם לְפָנֵיהֶם (Miecha 2,13). Zie Jalkoet t. p.

⁷⁾ 'Esau, met het oog op Gen. 25,27 genoemd, is tijdens de ballingschap in het bezit van de Israël toekomende heerschtersinsignien. Bij Israëls verlossing worden die 'Esau ontnomen en Jakob teruggegeven.

⁸⁾ וְהַצְפִּירָה, de kroon, vgl. Jes. 28,5.

⁹⁾ מְעֻלָּפֶת, de muts van den hooge priester bestond uit een lange strook, die herhaaldelijk om het hoofd werd gewonden en eenigszins naar achteren op het hoofd stond, om tusschen de voorhoofdsplaat en het hoofdwindsel plaats voor de Thefillien te laten. Hier op te vatten in verband met: מְעֻלָּפֶת סְפִירָה (Hoogl. 5,14) en te vertalen: rijk met edelgesteente versierd, heeft het groote bezwaar, dat nergens bij het hoofdhuusel van edelgesteente melding gemaakt wordt.

(* מאורה.)

Het tweetal olieboomen, afgesneden thans,
 Moog' lichten weer in [Israëls] afgesloten hof!¹⁾
 Der Kehathiet en Ephrathieten hoofd²⁾
 Laat men met beide kronen³⁾ weder sieren!
 En op den reinen luchter⁴⁾ schitt'ren z'als lampen dan;
 Zie, hoe z'in Israëls kamp aan luchters vóór zij lichten!⁴⁾

De zoon van Ephrath's grond, wiens kroon hem is ontnomen,
 Die als een teere bloem, [nauw uitgerukt] verwelkt, —
 Ook des gezalfden zoon,⁵⁾ die, onder 't leed gebogen,
 Gelijk een stuurloos schip [rondzwalkt op lijdenszee], —
 Gedenk dien beiden toch het [heilrijk] visioen,⁶⁾
 Dat eens Zecharja zag in Babel's sterke veste!
 Gelijk Gij hen bedacht hebt [in genade]
 En door Zeroebabel hen toenmaals hebt gered, —
 Gedenk hun kroost zoo weer, om hen ook te bevrijden,
 En roep thans wederom: „bevrijdings-jubel-jaar.”
 Herstel hen op der vaad'ren plaats en rang
 Te heerschen over gansch de menschenwereld,
 Dat zij hun koningsring onttrekken aan 's jagers⁷⁾ hand. —
 Zie, hoe z'in Israëls kamp aan luchters vóór zij lichten!

Het koningschap, zoo lang door lijden onderbroken,
 Voer weder als weleer naar Tsion's heil'ge stad!
 De dochter van mijn volk, met zwaren last beladen,
 Breng in haar moeders huis die ballinge terug!
 En koningsdiadeem⁸⁾ en heerschersmajesteit
 Om Davids [edel] hoofd herstel ze [als voorheen]!
 Den hooge-priestermuts, met sierlijk hooge winding,⁹⁾
 Plaats op den kruin van één van Aaron's brave zonen!

*) De verzen Zecharja 4,1—3, die den kern der Haftara voor den Shabbath van het Inwijdingsfeest vormen, worden door vs. 14 nader verklaard. Op des profeten vraag, wat de beide door hem aanschouwde olijfbomen beteekenen, komt daar het antwoord: „dezen zijn de twee zonen der zalfolie”; Midrash (Sifra Lev. 7,35; Bammidbar Rabba 14,13; Pesiktha; Jalkoet t. a. p.) ziet daarin eene zinspelning op Aharon, den eersten hooge priester, en David, den eersten koning uit den stam Juda.

¹⁾ Hoogl. 4,12, een beeld voor Israël, dat, gelijk een afgesloten tuin, steeds ontoegankelijk bleef voor alle verleiding. Zie Midrash t. p.

²⁾ קהתים ואפרתים, de hooge priester, nakomeling van Kehath, en de koning, zoon van David uit Beth-Léchem, d. i. Ephrath.

³⁾ De beide kronen, de koningskroon en de priesterdiadeem.

⁴⁾ Ex. 25,31. In Bammidbar Rabba 15,5 (Num. 8,1 en 2) wordt de gouden luchter als beeld voor Israël voorgesteld: Israël zal als lichtend voorbeeld het bestaan der Godheid prediken.

⁵⁾ De hooge priester.

מאורה לשבת ראשנה של חנוכה

וְהַתְמִיד • אִזִּי תַעֲמִיד • וְהַמְנָחָה תְּרִימְנָה •
וְהַמְרָקָה • אֲשֶׁר לָקַח • וְלֹא רָאִיתִיו עַד הַנֶּה •
וְהַנֵּרוֹת • בַּמְנוֹרוֹת • בְּנֵי אֶהֱרֹן יִבְעִירוּ •
הֵן בַּמְחֲנֶה אֶל מֹול פְּנֵי הַמְנוֹרָה יֵאִירוּ •

* הַנִּבְאָה • וְהַצִּמָּאָה • אֲשֶׁר תִּמְיד לָךְ תִּלְלִיל •
כְּמוֹד יָדָה • בֶּבֶן דּוֹדָה • הַנִּקְרָא שְׁמוֹ חֲבִלִיל •
וְהַכְנִיסָם • לְגַן בּוֹשֶׁם • וְחַפְתָּם בַּחוּר תְּכָלִיל •
וְתוֹלִיכָם • וְתַמְלִיכָם • בְּהַר צִיּוֹן וְהַגְלִיל •
וְחוֹק יִשָּׁר • אִזִּי יוֹשָׁר • עָלֵי גִבֹּל וְגַם חֲלִיל •
וְעַם אֱוִהָבִי שִׁמְךָ • וְעֻזֹּבִי חֻזֵּן שִׁקָּר וְשִׁוּא וְאִלִּיל •
וְאוֹם פְּרוּכִים • יְהוּ בְרוּכִים • וְכָל רֹאִיָּהֶם יִבְירוּ •
הֵן בַּמְחֲנֶה אֶל מֹול פְּנֵי הַמְנוֹרָה יֵאִירוּ • אֹור חֹדֶשׁ

זולת ע"ס א"ב ובסוף התום שלמה הקטן בירבי יהודה חזק.

אִין צוֹר חֶלֶף • תַּבְּנִית כָּל גּוֹלָף • לְכוּשֵׁל חִיּוֹל חוֹלָף • לְמַכְשֵׁל
חִית שׁוֹלָף • בָּעַר שִׁקָּר לְסִלָּף • עַם דַּת אֵלָף • מַעֲט
פְּרָחִי תֵלָף • גִּבֹּר מִרַב אֵלָף • גִּמְזִן וְשִׁיחוֹת כָּר • שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
כְּרַבֵּר • רֵאוֹת בְּרִכּוֹת סָקָר • בָּעֲנוּי חוֹשֶׁף נָקָר • דְּכָר נֶשֶׁם
יָקָר • כָּל מַזְבִּיר יִדְקָר • וְאִזִּי לְרֹוב הוֹפְקָר • מְרוֹד כְּפָר בָּעַקָר •
הַעֲרִים סוֹד בְּלִיעֵל • לְהוֹגִי חֵן יַעַל • מְסוּד סָף רַעַל • חִיּוּמוֹ

³⁾ Palaestina.

⁴⁾ De band tusschen God en Israël wordt dikwijls voorgesteld als een huwelijk. Bij de ballingschap heeft Israël den scheidsbrief ontvangen; en bij de toekomstige bevrijding zal opnieuw het huwelijk worden voltrokken.

⁵⁾ פִּירוֹ תֵלָף = פִּירוֹ כְּהוֹנָה, jonge priesterzonen, Juda de Makkabeër en zijne broeders. תֵלָף, duidt den tempel aan, met het oog op Hoogl. 4,4, waar verklaard wordt op het heilighdom te slaan.

⁶⁾ Middoth 2,3; dertien bressen maakten de Grieken in den tempel.

⁷⁾ Gen. 15,12 wordt חֶשֶׁה חֶשֶׁה verhaald: „dit is Griekenland, dat Israëls oogen verduisterde door zijne dwangbesluiten.” — רֵאוֹת, de zienden, d. z. de oogen, vgl. Pred. 12,3. — בְּרִכַּת met het oog op Hoogl. 7,5.

Het daag'lijksch offer zal men dan in eer herstellen,
 En meel van dankgeschenk opheffen ¹⁾ vóór Uw oog;
 Ook reukwerk, goed bereid, mij reeds zoo lang ontnomen,
 En dat tot heden niet door mij meer werd gezien!
 En Aaron's zonen steken lampen op luchters aan!
 Zie, hoe z'in Israëls kamp aan luchters vóórzij lichten!

Het lamgeslagen en versmachtend [Israël],
 Dat jamm'rend zich tot U voortdurend wendt, —
 Steun door den zoon zijns vriends zijn [zwak geworden] hand,
 Wiens naam genoemd wordt: „rood van oogen.” ²⁾
 Laat hen betreden weer den geurenrijken hof. ³⁾
 Sier weer hun bruidsvertrek ⁴⁾ met grooten luister,
 Voer hen terug en doe hen weder heerschen
 Op Tsion's berg en gansch de streek rondom.
 Naar juisten maat wordt dan een lied gezongen,
 Door snarenspeel en blaasmuziek beg'leid.
 De natie, die Uw naam mint boven al,
 Verlaat dan valsch profeet en ijd'len afgod.
 Het hard gedrukte volk zal dan gezegend zijn.
 En allen, die hen zien, erkennen [met gansch hun hart]!
 „Zie, hoe zij in hun kamp aan luchters vóórzij lichten!”

וּלְתָא

Er is geen Vormer in de plaats te stellen van Hem, die de gestalte van alles heeft uitgehouwen; den struikelende geeft Hij nieuwe krachten; doch den verleider onttrekt Hij het leven. De dwaze [Antiochus] dacht van den rechten weg af te brengen het volk, dat Hij de wet had geleerd; weinige jongelingen [van de priesterschare] des heilighdoms ⁵⁾ liet Hij vele duizenden overwinnen. Diepe kuilen groef hij; dertien bressen sloeg hij; ⁶⁾ de oogen, helder als vijvers, verduisterde hij ⁷⁾ en stak ze uit door zielskwelling. Hij sprak: „al wie den heerlijken Naam uitspreekt, zal door het zwaard gedood worden”; toen werd men in grooten getale afvallig, weerspanning en loochende de Godheid! Een snoodaard gaf listige plannen aan om den zwijmelbeker te mengen voor hen, die zich bezig hielden met de liefallige [Thora], hun leven

¹⁾ תְּרִימָה, doelt waarschijnlijk op de bij het meeloffer voorgeschreven *הגשה*, d. i. de handeling, waarbij de priester het geheele meeloffer *opheft* en in aanraking brengt met den hoek van het brandofferaltaar.

²⁾ רְחִילִי עֵינַי, met het oog op: Gen. 49,12. Deze woorden, door Jakob tot Juda gericht, doelen volgens Midrash (Jalkoet II,574), met het oog op I Sam. 16,12, waar David יֵשׁוּעַ עֵינַי genoemd wordt, op David. De zin is dus: Maak Israël weer sterk door den Messias, den zoon van David. Voor een Arabisch sprekenden Jood ligt bovendien in בֶּן דָּוִד duidelijk de naam van Davids nakomeling, den *Ibn Daud*.

המִדְרָה וְהָרַעַל : וְעוֹד הוֹסִיף מֵעַל · לֵאמֹר מוֹדֵר שְׁעַל · בְּפִל
 עוֹד מֵהָעַל · קָרָבָן תָּמִיד מוֹעֵל : זָרַע קוֹדֵשׁ הַחֲרִין · חֲכָמוֹ
 קָלִי מֶרֶץ · גִּזְזוֹר אֶצְבַּע קָרִין · כְּתֹב כְּתִיבַת פָּרִין : חֲבוּל
 טְמֵאֵת שֶׁרֶץ · גֵּן · נָעוּל הַשֶּׁרֶץ · שְׁתוּק אֶסּוּף הַפָּרִין · זָמָה
 סִפֵּק אֶרֶץ : טָסוּ חֲרָגוּלֵי יֵלֶק · זְמוּרֵי הַבִּקָּק וְהַבִּלָּק · בְּנִין
 עַל צָפוֹר דּוּלָק · גּוֹזְלֵי בֵּית וְהַמֶּלֶךְ : יָקְרוּ בְּהַבְהִי עֵלֶק ·
 חֲרָחַר · רִיב וְחֵלֶק · עֲקוֹר מִתֵּן חֵלֶק · חָג וּמְנוּחָה דּוּלָק :
 בְּנוּיִם שְׁפָנֵי סֵלַע · הוֹמְרוּ לְתַנְיֵי בִלְע · לְבָאֵי שֵׁן וּמִתְלַע ·
 תְּבוּאֹת קֹדֶשׁ יֵלַע : לֵאמֹר הִכִּינוּ צִלְע · נָטוּשׁ מְרִנֵּי גִלַע · בִּשָּׁר
 קֹדֶשׁ קָלַע · מַעַם · מִשּׁוּל תּוֹלַע : מִדַּת חָמֶס גָּמְלוּ · בֶּן גָּמוּל
 הַגָּמְלוּ · בְּסוּף יְאוֹר קָמְלוּ · בְּרֹאשׁ · שְׁבוּלֹת גָּמְלוּ : נְטוּיִן
 רְעוּת נָפְלוּ · בַּל יוֹכְלוּ שִׁבְלוּ · בִּקֵּשׁ יָבֵשׁ אֶפְלוּ · כָּלוּ בַעֲשֵׁן
 כָּלוּ : סוֹד שֵׁם לְחִיל · תָּמּוֹר · רָשַׁע מִתְחוּלִל · יוֹמֶם הַפֶּךָ
 לַיְלִיל · בֶּכֶן יוֹגְמַר הָלָל : עוֹז בֶּכֶן יִתְמַלֵּל · מִפִּי יוֹנֵק וְעוֹלִיל ·
 לְמִשְׁבִּית צָר וּמִתְעוּלִל · כָּל הַנִּשְׁמָה תְּהִלָּל : פִּלְגּוֹ לְשִׁבְעָה
 חֲלוּצִים · וְקָבְעוּ שְׁמוֹנָה מְלִיצִים · נֶגֶד שְׁקוֹרֶת נָצִים · וּתְקוּפַת

⁴⁾ Het Loofhutten- en Slot-feest, wat door Midrash in verband gebracht wordt met Pred. 11,2: תָּן חֵלֶק לִשְׁבָּעָה וְגַם לַשְּׁמֵנָה: *geef een [offer-deel aan zeven, ja aan acht [dagen].* (Vgl. de feestdichten in het avondgebed van (שמחת תורה).

⁵⁾ Bij het feest van het waterscheppen (שמחת בית השואבה) brandden o.a. groote lampen, zie Soekka 51a.

⁶⁾ Spr. 30,26. Jalkoet t. p. II N°. 964 ziet in de vier daar genoemde diersoorten de vier wereldrijken, die Israël verdrukten: Babel, Medo-Perzië, Syrië en het vierde rijk, dat niet nader wordt aangeduid dan als: Edom. Daar wordt echter onder den שָׁן niet Syrië, maar Perzië verstaan. Waarschijnlijk doelt dus de dichter op Midrash Thanchoema Lev. 11,5: „De שָׁן dat is Syrië”. Zie overigens BUBER d. t. p.

⁷⁾ Eene omzetting in geheel afwijkende beteekenis van Spr. 17,14. De zin is, dat de vijanden, door het uitoefenen der geboden te verbieden, Israël met zijn God in vijandschap wilden brengen en zoodoende te gronde richten.

⁸⁾ In de uitdrukking יַעֲקֹב חוֹלֵט, Jes. 41,14.

⁹⁾ Matthithjahoe had zeven zonen.

te verbitteren en te vergallen. En ging nog verder in zijne misdadigheid: hij stoorde het brengen van het verheven dagelijksche offer ter eere van God, die met Zijne handpalm [de zee] meet! In het verdelgen van het heilige kroost [van Israël] waren de snelvoetigen ¹⁾ spitsvondig: af te snijden en af te houwen den vinger van wie een Pérets-huwelijksakte ²⁾ schrijven zou, opdat de „gesloten hof” [Israël] zou weemelen van geboorten, in onreinheid verwekt; om bastaarden en vondelingen ³⁾ talrijk te doen worden en ontucht plaats te doen grijpen in het land. De alles afknagende sprinkhanen vlogen toe om mijne ranken kaal en ledig te vreten; als een sperwer, die een vogeltje vervolgt, wilde hij mijne duifjes in stukken rijten en den kop afdrukken. Als de hellevlammen brandden zij om twist en tweedracht aan te stoken [tusschen Israël en zijn God], door op te heffen het [Israël] toegewezen deel: ⁴⁾ het [loofhutten-]feest met de brandende luchters. ⁵⁾ — De Syriërs, „de in rotsen huizende bergmuizen” ⁶⁾ bijgenaamd, veranderden in verslindende zeegedrochten, in leeuwen met gebit en slag tanden, die de „heilige vrucht” verslonden. Tot zijn ondergang bereidden zij ontwrichting om openlijken strijd [tegen God] te doen losbarsten, ⁷⁾ het [door de besnijdenis] geheiligde lichaamsdeel trof hij onder het volk, dat met een worm ⁸⁾ wordt vergeleken. Naar mate van het geweld, dat zij pleegden, zoo werd het hun vergolden; als oevergras aan de rivier verdorden zij, als een halmpunt werden zij afgesneden. Het spannen van kwaad verzonnen zij, doch vermochten het niet ten uitvoer te brengen, daar hun verstand hun werd ontnomen; als drooge stoppelen werden zij verteerd, zij verdwenen in rook, gingen geheel ten gronde! Wegens het plan Gods naam te ontwijden, daarom werd de booswicht plotseling door schrik bevangen; de nacht veranderde in dag, daarom zeggen wij geheel Hallel! Gods macht worde dan uitgesproken door den mond van zuigeling en kind; Hem, die den verdrukker en belager ten verderve voert, love elke ziel! De weluitgerusten [de Makkabbeën] waren verdeeld in zeven ⁹⁾ legerbenden, en de „woordvoerders” stelden acht dagen vast, [het eerste] beantwoordend aan de [zeven stangen van den tempelluchter, de] met amandelvormige bloemkelken versierden en [het andere]

¹⁾ קלי מוץ. Gen. 2,14 wordt מידקל door Midrash ontleend in דר וקל, *sterk en vlug*, en verklaard: זה יין שהיה דר וקל בגורתו, dit is Griekenland (Syrië), wiens besluiten *scherp* zijn en dat *snel* is in het bestraffen van overtredingen.

²⁾ Roeth 4,12. „Worden als het huis van Pérets” is een zegenwensch bij het huwelijk. V. a. is Pérets, als stamvader van den koningsstam, een beeld voor geheel Israël en beteekent de uitdrukking כתבת מוץ, een huwelijksakte voor eene dochter Israëls.

³⁾ שתוק, een kind, dat, op de vraag naar zijnen vader, door zijne moeder het *zwijgen wordt opgelegd*, een onecht kind; אמר, die van de straat is *opgenomen*, een vondeling. De termen zijn ontleend aan de Mishna Kiddoeshien 4,1.

שְׁנַת קָצִים : צָעְרוּ בְּעֶקְרֵי עֵקְצִים · צָעְרוּ בְּגַמְלֵי שְׁקָצִים ·
 לוֹהֲטוּ בַּעֲצֵי קָצְצִים · דּוֹעְכוּ בְּאֵשׁ קוֹצִים : קִהְלֶם נוֹסְדוּ
 מִדְּנִי · בְּשָׁנִים עֲשׂוֹר עֲדָנִי · רַב רִיבָם יִי · עַל חוֹשְׁבֵי אֲבָדָנִי :
 שְׁפוּט בֶּן דִּינִי · אֵין עוֹד זוֹלָתְךָ אֲדָנִי · תֵּאבֵד בֶּן זְדוּנִי · כָּל
 אֲיָבָד יִי : שְׁמוֹר לָפִי מַלְּיָם · הֵט הַקֹּשֶׁב קוֹבְלִים · מִרְדּוֹר
 נֹף בְּהוֹלִים · יִחִיל רוֹנִי בְּעֵלִים : יִצִּיאַת יוֹם הַלּוּלִים · וְקָרַע דִּין
 הוֹלִלִים · חֲזוֹת, קְרוֹא בְּמַהֲלִים · מִי כְּמִכָּה בְּאֵלִים : עוֹרַת

יוצר לשבת שניה של חנוכה.

ע"ס א"ב כפול ובסופו חתום מנחם ברבי מכיר חי/ חוק. *

אוֹרֶךְ בִּי עֲנִיתָנִי וְחִייתָנִי וְלֹא בְּלִיתָנִי · אוֹיְבֵי לֹא שְׁמַחְתָּ
 לִי מִשְׁאוֹל הָעֲלִיתָנִי · אֲרוּמֶמֶךְ יִי בִּי דְלִיתָנִי : בְּנֶת
 מִרְחוֹק לְחוֹק חוֹק דָּבָר מִכּוֹן · בְּטָרֶם תְּבֹאֲנָה חֲדָשׁוֹת הוֹדְעָת
 אֶמֶת בֶּן · וְעוֹרְרָתִי בְּנִיךְ צִיּוֹן עַל בְּנִיךְ יוֹן : גְּאֻלָּתָנִי מֵרֹאשׁ
 מִחוּמָר וּלְבֶנֶת פִּיבֶסֶת וְאוֹן · גַּם בֶּן מִיּוֹן מִצוֹלָה פּוֹעֲלִי אֹן ·
 מְבוֹר שְׁאוֹן מְטִיט הַיּוֹן : מְנוֹרָה חֵג וְחוֹק וְשֵׁם מְנֻעוֹ לְשְׁמוֹר ·
 נִתְתָּנִי חֶלֶק שְׁבָעָה וְשִׁמּוֹנָה הִלֵּל · לְגִמּוֹר · לְמִנְצָח עַל הַשְּׁמִינִית
 מִזְמוֹר · קְרוֹשׁ : דְּבַרְתָּ מַלְכוּת שְׁלִישִׁית חֶלֶם חֲמוּדוֹת

wien verschiedene stikken in de verschillende liturgiën (vooral in de Poolsche) zijn opgenomen.

²⁾ Ps. 30,2.

³⁾ Zecharja 9,13.

⁴⁾ Steden in Egypte, Ez. 30,17.

⁵⁾ Ps. 40,3. In הָיָן ligt tegelijk eene zinspeling op Jawan, Griekenland, Syrië.

⁶⁾ חֵג וְשֵׁם. Onder חֵג zijn begrepen: besnijdenis, Shabbath en dgl. Met שֵׁם kan worden gedoeld op het verbod Gods naam uit te spreken (zie den tekst van דְּהַנּוּכָה א' שַׁבָּת, blz. 86), of op het bevel de Hebr. namen door Grieksche te vervangen (zie den דְּהַנּוּכָה א' שַׁבָּת, blz. 81).

⁷⁾ Zie den tekst van דְּהַנּוּכָה א' שַׁבָּת, blz. 87; de Makkabbeënböeken en Josippon noemen wel slechts vijf zonen van Matthithjahoe, doch er schijnt eene traditie bestaan te hebben, dat hij er zeven had.

aan [het loofhuttenfeest op] het einde van den jaarsomloop. Zij kwelden hen als schorpioenen met scherp en angel, en werden zelve gekweld als verachtelijke mieren; werden verbrand als afgehakt hout, als een doornenvuur ging plotseling hun vlam uit. In vergaderingen kwamen mijne bestrijders nogmaals bijeen in de twaalfde mijner maanden,¹⁾ doch de Eeuwige voerde Israëls twistzaak tegen hen, die op mijn ondergang zonnen! Richt evenzoo steeds mijne twistgedingen, o Eeuwige! buiten Wien er geen meer is! Richt zoo te gronde allen, die moedwillig tegen mij handelen, al Uwe vijanden, o Eeuwige! Geef acht op de woorden van mijn mond, neig Uw oor, luister naar hen, die klagen; de plotselinge uittocht uit Noph [Egypte] brenge door zijne verschrikkingen siddering over de Ba'al-heerschers, zoodat wij den uittocht, een dag van vreugde, en het rechtsbesluit over de in afgoderij verdwaasden aanschouwen, om uit te roepen, gelijk de toen lofzingers: „Wie is als Gij onder de machten!”

יוצר לשבת שניה של חנוכה.

Ik dank U, dat Gij mij verhoord hebt, mij in het leven hebt gelaten en mij niet hebt doen omkomen; mijne vijanden niet over mij hebt doen triumfeeren, maar mij uit het diepe graf hebt doen stijgen, — *Ik wil U verheffen, o Eeuwige, dat Gij mij hebt opgeheven!*²⁾ Reeds in de vroege oudheid dacht Gij het goed, vast te stellen een wél overdacht woord; voordat zij geschieden, hebt Gij nauwkeurig nieuwe gebeurtenissen voorspeld: *Ik zal uwe zonen, o Tzion, opwekken tegen uwe zonen, Jawan!*³⁾ In de oudheid verlostet Gij mij uit [den arbeid in] leem en tichelsteen en van Piebéséth en Awen,⁴⁾ ook uit de slijkige diepten [van Babel] het land van de misdadigers, — *uit de woelende waterput, den kokenden modderpoel!*⁵⁾ Den luchter en de feesten, Israël's wetten en namen⁶⁾ beletten zij ons te handhaven, doch Gij gaaft mij ten deel de zeven [zonen van Mattithjahoe] en de acht [dagen van het Inwijdingsfeest],⁷⁾ om geheel Hallel voor te dragen: *Voor den Zangmeester, op den achtsten, een psalm; o Heilige! Een goddelijk woord omtrent het derde wereldrijk [Syrië-Griekenland] droomde [Daniël] de*

¹⁾ Zie II Makkab. 14 en 15; Megillath Tha'anieth, 12, bij den Nikanordag, 13 Adar.

²⁾ De schrijver, R. MENACHEM B. MACHIER, leefde ten tijde van den eersten kruistocht 4856 (1096) en stond o. a. in correspondentie met zijn neef R. IZAK HALLÉWIE uit Worms, RASHIE's leeraar (zie LUZATTO, Beth Haotsar I, 56b, vgl. Rikanati N°. 589). Hij was een beroemd Paitan, van

בַּפְּרוּשִׁים • דְּמוּת נֶמֶר וְלוֹ אַרְבַּעַה בְּנָפִים לְהַרְשִׁים • וּמִשָּׁם
יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעַה רִאשִׁים : הָרָאָה שְׁנֵית צָפִיר גָּדַל וְעָצָם
לְהַתְאִימָה • הִקְקֹרֶן הִגְדֹּלָה נִשְׁבְּרָה וְחֻזּוֹת אַרְבַּע הִתְחַתִּיָּה
לְהַתְקִימָה • צָפוֹנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וְיָמָה : וְזֶה הַחֶלֶם לַעֲשׂוֹת
בְּמִשׁוֹל בְּעַלִּי מִדְּנִי • וַיִּצְווּ חֻקּוֹק בְּקֶרֶן הַשּׁוֹר וּבִבְרִיָּה אִפְרָדִי •
אֵין לָכֶם חֵלֶק בִּי : זֶד מֶלֶךְ עֵז פָּנִים • מִשְׁשֵׁק וּשְׁשֵׁךְ • זֶהר
לְמִשְׁנָהוּ גִזְרוֹתָיו עַל עַמִּי מִשָּׁךְ • וַיִּבֶס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ
וַתִּחַשֵּׁךְ : חֹדֶשׁ וְשִׁבְתָּ חֶשֶׁב לְהַפִּיר חֹמֵטָא וְאַשָּׁם • חֵק וַיַּעֲבִיר
קוֹל גַּם בְּמִכְתָּב רִשָּׁם • וְאָמַר רָם כִּי לֹא לְחֹזֵבִיר בָּשִׁם :
מַכְסִּים חָפָה וּבְרִית נֹעֵד יִהְיֶהוּ קוֹסְטָגֵר • מְהֵרִים נֹסְדוּ
בְּהַתְאָפָה עִם בְּשָׁנוֹם לְהַסְטָגֵר • קוֹל רִיחִים וְאוֹר נֵר : יַעֲצוּ
לְבַטֵּל טְבִילוֹת עִם בָּזוּז וּמִשְׁפָּה • יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת נִבְלָה אֲרוּסָה
בְּטָרָם תִּנְשֵׂא • לְשֹׁכֵב אֶת בֵּת יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה : בְּנִם
אֲלַעְזֹר חָנָה בֵּת סַגְנִים וְחֹרִים • בְּנִם אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם לְמִשְׁתָּה
שְׁמָנִים • מוֹבְחָרִים • כִּי כֵן יַעֲשׂוּ הַבְּחוּרִים : לַעֲיִנִי הַקְּרוֹאִים
יַעֲלֵת חֵן רֹאשָׁה פֶּרַעָה • לִיִּינָה מִסְכָּה בְּרַמְעָה עַל אֹדוֹת הָרָעָה •

⁶⁾ Antiochus, naar aanleiding van Dan. 8,23.

⁷⁾ I Kon. 11,40.

⁸⁾ Jer. 25,26.

⁹⁾ Ex. 10,15.

¹⁰⁾ Amos 6,10.

¹¹⁾ Jer. 25,10. Dit waren de teekens, die den ingewijden mededeelden, dat ergens een bruiloft of eene besnijdenis werd gevierd. Zie Megillath Tha'anieth, 6.

¹²⁾ אֲרוּסָה בְּטָרָם תִּנְשֵׂא. Men denke hier niet aan *verloving*, in den zin, waarin wij dat woord bezigen. Onder אֲרוּסִין is de handeling te verstaan, waardoor de bruidegom zich, onder overgave van ten minste eene Peroeta of iets dat die waarde heeft, zijne bruid tot vrouw bestemt. Daardoor ontstaat tusschen beide partijen eene verbintenis, die alleen door echtscheiding kan worden ontbonden. De bruid blijft evenwel in het huis harer ouders en echtelijke samenleving tusschen de jonggehuwden mag nog niet plaats hebben. Eerst later, in de oudheid gewoonlijk na een jaar, had de נִשְׂוִין plaats, het brengen van de bruid in het huis van den echtgenoot, symbolisch aangeduid door de יְרוּסָה, den trouwhemel. In onzen tijd volgen beide handelingen, קִידוּשִׁין וְיְרוּסָה, onmiddellijk op elkander.

¹³⁾ Gen. 34,7.

¹⁴⁾ Recht. 14,10. Zie voor het geheele verhaal Meg. Tha'an. t. a. p.

God dierbare man in duidelijk visioen: een panther-gestalte met vier vleugelen,¹⁾ om aan te duiden: *Van daar splitst hij zich en wordt tot vier hoofden.*²⁾ Ten tweedenmale werd het hem getoond als een tot verschrikkens toe steeds grooter en krachtiger wordende bok; — doch de groote hoorn brak en in de vier windstreken ontstonden [vier rijken] in zijne plaats:³⁾ *noordwaarts en zuidwaarts en oostwaarts en westwaarts.*⁴⁾ Het eerste, wat zij nu deden, toen mijne bestrijders aan de regeering kwamen, was, dat zij geboden: grift op den hoorn van iederen os en op de grendels mijner verblijven: *dat gij geen deel hebt aan den Eeuwige!*⁵⁾ Die aanmatigende koning⁶⁾ handelde nog misdadiger dan Shéshak⁷⁾ [Egypte] en Shéshach [Babel];⁸⁾ met klem vermaande hij zijnen stadhouder omtrent zijne besluiten, die hij over geheel mijn volk uitbreidde, zoodat hij den aanblik des lands bedekte, en dit verduisterd werd.⁹⁾ Nieuwemaansfeest en Shabbathviering dacht die zondaar en schuldige te verijdelen; hij maakte een wet en liet die luide afkondigen en teekende haar ook in schrift op, en zeide: *zwijgt, want men mag niet vermelden den Naam [des Eeuwigen].*¹⁰⁾ „Wie bijeen kwam tot viering eener bruiloft of besnijdenis, zal de scherprechter dooden”; de reinen kwamen in geheime volksvergadering bijeen om met kracht zich aan te gorden: *door het geluid van den molen en het licht eener lamp.*¹¹⁾ — Zij beraamden het plan te verbieden de voorgeschreven baden van het vernederde en vertrapte volk, zij namen zich voor te verkrachten de verloofde, voordat zij ten huwelijk zou worden genomen¹²⁾ *om zich te leggen bij eene dochter van Jakob; en zoo behoort niet te geschieden.*¹³⁾ Nu huwde El’azar Channa, eene dochter van vorsten en aanzienlijken, hij verzamelde de mannen zijner stad aan een maaltijd van uitgelezen heerlijke spijzen, — *want zoo doen gewoonlijk de jongelingen.*¹⁴⁾ De heerlijk schoone bruid ontblootte haar hoofd ten aanzien der genoodigden, met tranen mengde zij haren wijn wegens het leed, —

¹⁾ Daniël 7,6.

²⁾ Gen. 2,10; de zin is: de vier vleugelen, die Daniël zag aan den panther, die het Grieksch-Macedonische wereldrijk voorstelde, duiden aan, dat dit rijk in vier kleinere keerschappijen zou worden gesplitst, waarvan Syrië één was; daarom wordt dit altijd met den naam: Jawan aangeduid.

³⁾ Dan. 8,8.

⁴⁾ Gen. 13,14.

⁵⁾ Josua 22,25. Zie Ber. Rabba, 44; Megillath Tha’anieth 2. Waarom zij juist bevolen zouden hebben op den hoorn der stieren, of, zooals in Meg. Tha. t. a. p. staat, op den hoorn van stieren en op het voorhoofd der ezels, deze woorden aan te brengen, is niet duidelijk. Ik vermoed (wat ik gaarne voor beter geef, maar wat door de bijvoeging van בריי אפדני in onzen Pijoet wel bevestigd wordt), dat verklaard moet worden: קרן היסוד,

de hoek van den muur der stad; reeds de schrijver der bijvoegingen in Meg. Th. heeft dan de woorden verkeerd opgevat en de woorden ועל מזרח של היסוד bijgevoegd.

וּבְתוֹנֹת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה : מִלֵּל יְהוּדָה אָחִיהָ חָנָה
 לָמָּה תִּבְכִּי * מָה לָּךְ אִפּוּא בְּשׂוּכָה תִּשְׁתַּוְּחִי וּתִשְׁתַּפְּכִי *
 וּתֹאמַר לֹא אֲדָנִי אִשָּׁה קִשְׁת רוּחַ אֲנֹכִי : נָבֵל פֶּן יִתְעוּלֵּל בִּי
 בְּיוֹם חֲפָתִי * נִמְצָאתִי מַחֲלֵלֶת אֶת אָבִי וּמוֹצֵאת לְשׁוֹרְפִתִי * וְאֲנִי
 אָנֹכָה אוֹלִיךָ אֶת הָרֹפְתִי : שִׁיחַ מָרַת נֶפֶשׁ בְּכִי וּבִתְחִנוּנִים
 וְעָקָה * שָׁם אָחִיהָ לָּלְבוּ וַיַּחֲרֹד חֲרָדָה מוֹעֵקָה * וַיַּכֵּר יְהוּדָה
 וַיֹּאמֶר צִדְקָה : עֲצָה הָבִי לָכֶם בְּקִנְיַת עוֹשֶׂה נֹרָאִים * עֲמְדוּ
 הַשָּׂרִים מִשְׁחוּ מִגֵּן חֲטָא יִרְאִים * וַיַּחֲרֹדוּ וַיִּקְמוּ כָּל הַקְּרוֹאִים :
 פָּצוּ חֹק וְנִתְחַזַּק בְּעַד עֲמָנוּ וּמִשְׁפַּחוֹתֵינוּ * פֶּן תַּחֲלִלְנָה בְּנוֹתֵינוּ
 וַיִּתְעַרְבוּ בָּנוּ מִשְׁחִיתֵנוּ * וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזֵנָה יַעֲשֶׂה אֶת אַחֹתֵינוּ :
 צָבָאוּ פָּתַח אֲרָמוֹן הַגְּמוּזִן מַעֲדָן * נָבֵל וְכִלִּי * צָהַל * לִקְרֹאתָם
 וַאֲמַר בּוֹאוּ לְבִרְכָּה אֵלַי * וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מַעֲלִי : קָפֶץ
 יְהוּדָה וְאָחִיו בְּמִרְמָה בָּבָאִים לְחִתּוֹנּוּ * קָרַב וּלְקַח אִשְׁרָה הַעוֹמֶדֶת
 לִפְנֵי לְשֹׁטְנוּ * וַיִּתְקַעָה בְּבִטְנוּ : רָאשׁוּ בֵּרַת אֱלֹעֶזֶר וַיִּשְׁלַךְ
 חוֹצֵצָה לַנְּדוּף * רָאוּ עֵבְדָיו כִּי מֵת אֲדוֹנֵיהֶם וַיִּגְסוּ לַהֲרוּף *
 וַיִּקַּח אֶת אָחִיו עֲמֹ וַיִּרְדּוּף : שְׁדָרוּם וַיָּבוֹם וַיִּפְתּוּם וּמַחֲנִיָּהם
 הִחֲרִימוּ וְהִרְגִּיזוּ * נִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים בְּשׁוֹנְאֵיהֶם אֲשֶׁר אֹתָם
 בָּזוּ * בָּאוּ עַל הַחֲלָלִים וַיָּבִזוּ : תִּקַּף הַמֶּלֶךְ וּרְכַב פִּילוֹ הַטּוֹב

¹¹⁾ De lezing אשרה, die in de oude uitgaven voorkomt, biedt misschien wel eenige moeilijkheid, doch, daar zij door de bij BEER geciteerde lezing van het handschrift: לקח תמונת סמל krachtig gesteund wordt, geef ik de voorkeur aan de lezing אשרה boven ARNHEIM's conjectuur; אשרה, dat als Chald. vertaling van יר, I Kon. 10,19, blok of pin zou moeten beteekenen. De Astarte-palen waren in den regel kegel- of pyramidevormig en liepen in elk geval van boven spits toe. Men kan zich dus zeer goed voorstellen, dat Juda daarmede den landvoogd doorstak. In den ייר van den eersten stak; (zie de strophe כל עץ מואכת). Beide voorstellingen zijn natuurlijk vrije phantasie van den dichter.

¹²⁾ Recht. 3,21.

¹³⁾ Gen. 31,23.

¹⁴⁾ Gen. 34,27.

en de veelkleurige rok, die haar bedekte, verscheurde zij.¹⁾ Toen sprak haar broeder Juda: „Channa, waarom weent gij.” Wat scheelt u toch, dat gij, gelijk eene beschonkene u kromt en heete tranen stort?” Zij antwoordde: „Neen, mijn heer, een vrouw met zwaar bedrukt gemoed ben ik!”²⁾ Laat toch die snoodaard mij niet mishandelen op den dag van mijn huwelijk; zie, dan zou ik immers mijn vader ontwijden en ter verbranding naar de strafplaats worden uitgevoerd,³⁾ — en ik, waarheen zal ik mijne schande voeren?”⁴⁾ Deze woorden, die de zielsverdrietige onder weenen en smeeken uitschreide, nam haar broeder zich ter harte en werd door vreeselijken schrik bevangen, — Juda erkende het en zeide: „Zij heeft gelijk!”⁵⁾ Schaft u raad om te ijveren voor Hem, die eerbiedwekkende daden verricht! Staat op, gij vorsten! Zalf het schild, gij, die vreest voor zonde!”⁶⁾ Toen stonden alle genoodigden sidderend [van aandoening] op.⁷⁾ En spraken: „Wees krachtig, laat ons moed vatten ten behoeve van onze gemeente,⁸⁾ opdat onze dochters niet langer ontwijd worden en onze verdervers zich niet onder ons vermengen.” En zij zeiden: „zal men dan als een ontuchtige behandelen onze zuster?”⁹⁾ Zij kwamen in scharen bijeen aan den ingang van het paleis van den wellustigen landvoogd, den nietswaardige en kwaadbroedende, — hij brieschte vol wellust hen tegen en zeide: „Welkom, uw komst tot mij zij ten zegen!” En hij riep: „voert ieder persoon weg uit mijne tegenwoordigheid!”¹⁰⁾ Nu sprongen Juda en zijne broeders naar voren met list, als kwamen zij, om hem de bruid over te leveren; hij trad nader en nam een Astartepaal, die vóór hem stond, om hem aan te vallen¹¹⁾ en stak die met kracht vast in zijn buik.¹²⁾ El'azar sneed hem het hoofd af en wierp het naar buiten met snellen vlucht; toen zijne dienaren zagen, dat hun heer dood was, vluchtten zij als voortgestuwd, en hij [Juda] nam zijne broeders met zich en zette hen na.¹³⁾ Zij plunderden hen en versloegen en verpletterden hen en brachten hunne legers in schrik en verwarring, de Joden kregen macht over hunne haters, die hen tot nu toe geplunderd hadden, zij kwamen over de verslagenen en plunderden.¹⁴⁾ Nu trad de koning krachtig op en bereed zijn besten en uitgelezensten

¹⁾ II Sam. 13,19.

²⁾ De geheele strophe is eene omwerking van I Sam. 1,8,14 en 15.

³⁾ Met het oog op de wet, dat eene priesterdochter, die als ארוסה zich aan ontucht schuldig maakt, verbrand moet worden. Lev. 21,9.

⁴⁾ II Sam. 12,13.

⁵⁾ Gen. 38,26, waar de woorden door Midrash (zie RASHIE t. p.) worden opgevat, zooals wij hier vertaald hebben.

⁶⁾ Omwerking van Jes. 21,5.

⁷⁾ I Kon. 1,49.

⁸⁾ Naar analogie van II Sam. 10,12.

⁹⁾ Gen. 34,31.

¹⁰⁾ Gen. 45,22.

וְהַמְבַחֵר · תְּשׁוּעַת חַיִּן יִרָה בְּשִׁרְרוֹ וַיִּקְוֶה חֹר · וַיְפֹל רֶכְבוֹ
אָחוֹר : מָכָה וְנִשְׁפָּר עֲצָמוֹת פָּרָה וַיֵּצֵא יָצָא · מָרְדּוֹ עֲבָדָיו
וְלֹא־פָרְכִי יָם הַנִּיָּסָהוּ רָצוּא · וַיֵּשֶׁב בְּבוֹשֶׁת פָּנִים לְאָרְצוֹ : נִלְחָמִים
בְּאַנְטוֹכִיָּא עִיר גְּדוֹלָה בְּעַם זְהוּהִים · נָצְחוּ בָנִים יוֹצֵאֵי צָבָא
בְּשָׂרוֹ כְּמַהִים · וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יי אֱלֹהִים : חוֹלוֹת יוֹשֶׁבֶת
יָתֵד תְּקוּעָה לְהַצְעִיר וּלְהַסְעִיר · חֲרָבָה עֲקָרוֹן תַּעֲקֹר קֶסֶרִי
בֵּת שַׁעִיר · עַל בֶּן קָרָא שֵׁם הָעִיר : מֵאֵז בְּבִשּׁוּהָ קִצְיָנִי בְּשֵׁם
יי נָפִי · מִסִּפַּת שֵׁם נִקְרָאת אַחֲדִית מִגְדַּל נָשִׂיא · וְהָיָה בְּאֵלּוּף
בִּיהוּדָה וְעֲקָרוֹן כִּיבוֹסִי : בְּהֶלְכֵךְ בֶּן צוּר וְצִדּוֹן וְעָרֵי דִירְתָם ·
בְּרָבִים יוֹשְׁבִים לִפְנֵי יי יִלְמְדוּ תוֹרָתָם · בְּחֲצִירָהֶם וּבִטְוִירָתָם :
רוֹזְנִים עָשׂוּ בִשְׁנֵאֵיהֶם פְּרִצוֹנָם כְּמִשְׁפַּט אַרְוֹנִים · רָדּוּ בְּנוֹגְשֵׁיהֶם
וְעֲבָדוּם וְעָנּוּם | מְדִינִים וּמְדִינִים · וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וְתִרְשִׁישׁ
פְּתִים וְדִרְגִים : בְּעֶבֶר נִמְכְּרוּ יוֹנִים לְיוֹנִים שְׁנִים מֵאָה וּשְׁמוֹנִים ·
פְּרִצִי כֶסֶף לְהַתְרַפֵּם יֵאָתִיו חֲשָׁמְנִים לְחֲשָׁמוֹנִים · נָתַנוּ לְאוֹצֵר
הַמְּלָאכָה זָהָב דְּרַבְמֹנִים : יְדִירוֹת מַמְלַכַת כְּהֵנִים וְגוֹי קְרוֹשׁ

⁶⁾ De voorstelling is ontleend aan Megilla 6a en Megil. Tha'an. 2; עקרון תעקר (Tsephanja 2,4), dit doelt op Caesarea in Iduméa, dat tusschen het zand woont (zie R. SALOMO EDELS t. p.), dat een pin was, gestoken [in het vleesch van] Israël (RASHIE voegt bij: *ten kwade*; יתר הקיץ יתר komt immers Jes. 22,23 voor in gunstigen zin: *krachtig maken* en het zou dus kunnen beteekenen: dat een krachtige steun was voor Israël), doch dat, toen de Chashmoneën aan de regeering waren gekomen, veroverd werd en genoemd werd: het veroverde מְגִדָּל שִׁיר (waarvoor Meg. Tha'an. heeft: מְגִדָּל צוּר, wat door 'En Ja'kob bevestigd wordt. 'Aroech leest שִׁיר, handschriften bij RABBINOWITZ: צוּר, doch enkelen: שִׁיר; zooals BEER terecht opmerkt, schijnt ook onze dichter zoo gelezen te hebben) מְגִדָּל שִׁיר, *de vorstenstad*.

⁷⁾ Op de woordspeling עקרון תעקר.

⁸⁾ Gen. 19,22.

⁹⁾ Zech. 9,7. Zie Megilla t. a. p. Alle aan afgodendienst en zedeloosheid gewijde gebouwen kregen eene godsdienstige bestemming. כִּיבוֹסִי, Jerusalem werd ten tijde der verovering van het heilige land, nog tot Davids tijd, door den Jeboesietenstam bewoond.

¹⁰⁾ Gen. 25,16.

¹¹⁾ Gen. 10,3.

¹²⁾ Van de verovering van Palaestina door Alexander den Groote (± 3440) tot de overwinningen van Juda den Makkabeër (± 3621) zijn circa 180 jaar.

¹³⁾ Zie RASHIE Ps. 68,32.

¹⁴⁾ 'Ezra 2,69.

olifant, doch een redding brengende pijl kwam in diens ingewanden en boorde daar een gat, zoodat zijn berijder achterover viel.¹⁾ Zwaar gekneusd en met gebroken gebeente vluchtte hij en trok spoedig heen; toen werden zijne dienaren oproerig en brachten hem in haastigen vlucht naar zeeprovinciën, en zoo keerde hij met beschaamd aangezicht naar zijn land terug.²⁾ — Later strenden zij tegen Antiochië, de groote stad, tegen het volk der trotschaards,³⁾ — „de zonen, die ten strijde zijn getrokken, hebben overwonnen,” werd den in angstige spanning wachtenden als blijde boodschap [uit den hemel] verkondigd,⁴⁾ terwijl zij hoorden de stem van den Eeuwige, God.⁵⁾ Het in zandsteppen wonende [’Ekron], vroeger een vastgeslagen pin om pijn en storm [tegen Israël] te veroorzaken,⁶⁾ werd verwoest; het ’Ekron, dat zou ontworteld worden, dat was Caesarea, de dochter van Edom, — met het oog daarop⁷⁾ noemde men den naam der stad⁸⁾ aldus. Van het oogenblik af, dat mijne vorsten het veroverd hadden in naam van den Eeuwige, mijn Banier, werd het, met verandering van naam, genoemd: „de veroverde vorstentoren,” en werd het als een vorst onder Juda en ’Ekron gelijk den Jeboesiet.⁹⁾ — Toen Tyrus en Tsiedon veroverd werden en de door hen bewoonbaar gemaakte steden, beoefenden zij [in de scholen] hunne Leer met talrijke mannen, die zaten vóór den Eeuwige in hunne open steden en hunne burchten.¹⁰⁾ De vorsten handelden met hunne vijanden naar hun welgevallen, als het recht van heeren; zij beheerschten hunne vroegere aandrijvers en maakten tot slaven en verdrukten Midjan en Medan en de zonen van Jawan: Eliesha en Tharshiesh, Kitthiem en Dodaniem.¹¹⁾ In plaats dat zij, de duiven, aan de Grieken waren overgeleverd gedurende honderd en tachtig jaren,¹²⁾ kwamen nu machtige vorsten tot de Chashmoneërs om door baren zilver hun onderwerping te toonen¹³⁾ en gaven voor de schatkamer van het werk [van den tempelbouw] gouden dareiken.¹⁴⁾ — Het geliefde, „het koninkrijk van priesters en heilige volk,”

1) Gen. 49,16. Het feit wordt in Josippon 4,24 medegedeeld: El’azar, den schitterend uitgedosten berijder van een kolossalen olifant voor Antiochus’ zoon Eupator houdend, drong tusschen de pooten van het beest door en doorboorde het van onder af, waardoor de berijder afgeworpen en gedood werd. Josippon 4,20 en Josephus, Oudheden 3,12 wordt verhaald, dat Antiochus, doordien de voor zijn wagen gespannen paarden door den aanblik van olifanten schuw werden en op hol sloegen, uit den wagen werd geslingerd en stierf. Beide verhalen staan den dichter voor den geest en worden door hem vereenigd.

2) II Kron. 32,21.

3) זרעיהם van het Thalmoedische: זרעיהם (Sota 47b).

4) Volgens Josippon 4,5 werd onder Johannes Hyrkanus Antiochië belegerd. De Thalmoed (Sota 33a) verhaalt, dat Jochanan (Hyrkanus?) eene stem hoorde uit het allerheiligste, die hem toeriep: „de jongelingen (zijne zonen Aristobulus en Antigonus) hebben overwonnen, die tegen Antiochië ten strijde getrokken zijn” (zie ook Thoseftha Sota 13).

5) Gen. 3,8.

צב יוצר לשבת שניה של חנוכה

צב

הַמִּבְכָּר • יֵשְׁבוּ מֵאָה וְשָׁלֹשׁ וְלָמוּ שָׁלְחוּ כָר • מִנְחָה יֵשִׁיבוּ
מִלְכֵי שָׂבָא וּסְבָא אֲשַׁכֵּר : מִחֲמָשִׁים חֲלָצוּ חֲמִשִּׁים עַד חֹג
שָׁלוֹ • מִצָּבָא הַמִּלְחָמָה שָׁבוּ בַּעֲשָׂרִים וַחֲמִשָּׁה לְכֶסֶלֹ • וַיִּלְכוּ
לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֹחִים וְטוֹבֵי לֵב : כָּל אֲבֵנֵי הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר שָׁקְצוּ
יוֹנִים • כְּנָסוּם וּגְנוּזוּם בַּמִּזְבֵּחַ צְפוֹנִית לְשַׁבַּת תּוֹנִים • וְלָקְחוּ
אֲבָנִים אַחֲרוֹת וַהֲבִיאוּ אֶל תַּחַת הָאֲבָנִים : יָחַד לְיוֹם נֶאֱסָפוּ
לְשׁוֹרֵר וּלְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ • יִשְׂרָאֵל מִשְׁרָתִי בִקְדָשׁ יָבוֹאוּ לְהַקְרִיב
וּלְזַבֵּחַ • אֶת קָרְבָּנָם לְחֻנַּת הַמִּזְבֵּחַ : רָצוּי הַגָּדוֹל מֵאֲחֵיו מוֹחֵץ
קָמְיוּ בְּכָלִיּוֹן • רָצָה בַּפֹּעֶל מֵלֹאז יָדְיוּ בְּדַת גְּלִיּוֹן • לָחֶם וַיֵּין
וְהוּא כֵהֵן לֹאֵל עֲלִיּוֹן : חֵיל פְּרִיִצִים בָּבָא לְחַלֵּל בֵּית הַיַּעַר •
חֵיל שׁוֹרֵג הָיָה גָּבְהוּ עֲשָׂרָה בַּמִּשְׁעָר • פָּרְצוּ וַיַּעֲבְרוּ שְׁעָר :
יָדִידִים בַּחֲזָקוֹ שֶׁלֹשׁ עֲשָׂרָה בִּדְקָן בְּגוֹדֶשׁ • יַעַן כֵּן תִּקְנֻנוּ לְמִסְפָּרָם
הַשְׁתַּחֲוִיּוֹת לְחֹדֶשׁ • וַהֲשַׁתַּחֲוּוּ לִי בְּהַר הַקּוֹדֶשׁ : הָאוֹיֵב בָּחִילוּ
אַחֲרֵי אֲשֶׁר מָחָה נִמְחָה • הָרָצִים יֵצְאוּ לְבִשָׁר בְּגִבּוֹלִים יִשְׁעָה
צִמְחָה • לְהַבִּיאֵם לִירוּשָׁלַם לַעֲשׂוֹת חֲנֻכָּה בְּשִׁמְחָה : הִנָּכוּ
וּכְבְּדוּ חֵיכֶל • לְהַעֲלוֹת גֵּר בְּאוֹמֶן • חֲפָשׁוּ וּמִצְאוּ בְּשִׁיתִין פֶּךְ
נִשִּׁישׁ בְּטָמֶן • כִּי אִם אֲסוּדָה שָׁמֶן : זוֹהָרוּ מִצָּא בָנִים לְיָמִים שְׂמוֹנָה
לְשָׁקְדָנִי • קָבְעוּ לָבֶן הַיָּמִים הָאֵלֶּה לְדוֹרוֹת עֲדָנִי • לְהַזְכִּיר

6) Lev. 14,42.

7) Num. 7,11.

8) Gen. 14,18.

9) I Kon. 7,2, wordt deze uitdrukking gebruikt en door den Thalmoed (Josua 39b) verklaard op den tempel te doelen.

10) Vgl. 'Aboda Zara 52b.

11) Zie Middoth 2,3, Joma 16a.

12) Miccha 2,13.

13) Jes. 27,13; zie Middoth t. a. p.

14) Nechemja 12,27.

15) II Kon. 4,2.

de eerstelingen [Gods]¹⁾ woonde rustig honderd en drie jaren²⁾ en hun zonden huldigingsbokken en *brachten geschenken de koningen van Sheba en Seba als hulde.*³⁾ Met hun vijven bleven zij [Matthijahoe's zonen] gewapend tot het feest der ruste, van den krijgstocht kwamen zij terug op den 25 Kislew en *gingen naar hunne tenten verblijd en opgewekt van hart.*⁴⁾ Al de steenen van het altaar, die de Grieken hadden verontreinigd, bracht men bijeen en begroef ze in de Noordoostelijke zaal,⁵⁾ *en zij namen andere steenen en brachten ze in plaats der vroegere steenen.*⁶⁾ Levieten vereenigden zich tot zang en dank- en loflied, de brave in het heilgdom dienstverrichtende priesters kwamen om offers te brengen en te *slachten hun offer ter inwijding van het altaar.*⁷⁾ De meest geliefde, de oudste onder zijne broeders, die hen, die tegen hem opstonden, geheel en al verpletterde, deed God welgevallige handelingen [de dienst in den tempel], nadat men hem [tot hoogepriester] had gewijd naar het geopenbaarde wetsvoorschrift: [hij bracht] *brood en wijn, daar hij priester was voor den allerhoogsten God.*⁸⁾ Toen het leger der geweldenaars kwam om het „huis van het woud”⁹⁾ te ontwijden,¹⁰⁾ braken zij door den binnenmuur en het gevlochten latwerk¹¹⁾ ter hoogte van afgemeten tien ellen, *zij braken en gingen zoo de poorten door.*¹²⁾ Nadat nu de geliefden de dertien door hen geslagen bressen krachtig aanvulden, hebben zij met het oog daarop hetzelfde aantal buigingen vastgesteld, om opnieuw te bevestigen: *en zij zullen zich neerwerpen voor den Eeuwige op den heiligen berg.*¹³⁾ Ten tijde dat de vijand en geheel zijn leger werd verdelgd, gingen de renboden om in de provincie te boodschappen, dat redding was ontsproten, *om hem naar Jerusalem te brengen en met vreugde de inwijding te vieren.*¹⁴⁾ Zij wijdden en reinigden den tempel om de eeuwige lampen te ontsteken, zij zochten en vonden in de onderaardsche kanalen een marmere verzegeld kruikje verborgen, [niet meer] *dan één zalving olie.*¹⁵⁾ Door een wonder vond het lichtkracht voor acht dagen voor mijne ijverigen; daarom stelden zij deze dagen vast voor de geslachten van al mijne tijden *om te herinneren*

¹⁾ Israëel, met het oog op Jer. 2,3.

²⁾ Megillath Antiochus berekent den regeeringstijd der Chashmoneën op 206 jaren, waarvan gedurende de laatste 103 jaren Herodes en zijne nakomelingen heerschten. Van 3621 tot 3728 duurt de regeering der eigenlijke Chashmoneische vorsten; de jaartallen zijn natuurlijk genomen uit de oudere Joodsche geschiedschrijvers, die dezelfde bronnen tot hun beschikking hadden als onze dichter.

³⁾ Ps. 72,10.

⁴⁾ I Kon. 8,66.

⁵⁾ Van de vier zalen in de בית המוקד, die zich aan de noordzijde van den tempel bevond, waren in de noordoostelijke de steenen van het altaar begraven. Zie Middoth 1,6; Joma 16a (vgl. I Makkab. 4,46).

גְבוּרֹת וְלְהוֹדֹת וְלְהַלֵּל לַיְי : מְכַהֲנֶיךָ לְבָשׁוּ צִדֵּק בְּהִשְׁתַּדֵּךְ
שְׁמִיר וְשִׁית * נִצְחָתָה הַסִּידָךְ וְרִנְנוּ בְּהַדְלִיקָם שֶׁמֶן זֵית * מְזֻמּוֹר
שִׁיר הַנֶּפֶת הַבֵּית * קְדוּשָׁה : הַכֵּל יוֹדוּךְ

de machtige daden en te danken en te loven den Eeuwige. ¹⁾ Mogen Uwe priesters zich met rechtvaardigheidskleed omhangen, wanneer gij de doornen en distelen ²⁾ in brand steekt; evenals Gij de overwinning hebt verschaft aan Uwe vromen, zoodat zij, toen zij de olijfolie aanstaken, jubelden *het psalmlied ter inwijding van het Godshuis,* ³⁾ o Heilige!

¹⁾ I Kron. 16,4.

²⁾ Uwe vijanden.

³⁾ Ps. 30,1.

שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית, שַׁבַּת חֲנוּכָה או שַׁבַּת וְרֵאשׁ חוֹדֶשׁ שֵׁשׁ בּו מִילָה
אוֹמְרִים וּזְלַת דְּבָרִית מִילָה, וְיִתֵּר הַפְּיוּטִים מַעֲנִינָא דְיוֹמָא. שַׁבַּת חֲנוּכָה שַׁחַל
בְּרֵאשׁ חוֹדֶשׁ אוֹמְרִים אוֹפֵן דְּרֵאשׁ חוֹדֶשׁ וְשָׂאֵר פְּיוּטִים מַעֲנִינָא דְיוֹמָא. וְאִם
יֵשׁ בְּרִית מִילָה אוֹמְרִים יוֹצֵר וְהַמְאֹרָה מִסְדֵּר הַיּוֹם, אוֹפֵן דְּרֵאשׁ חוֹדֶשׁ,
וּזְלַת דְּבָרִית מִילָה.